

Átálvető

2015. június

Az Erdélyi Körök Országos Szövetségének és az Erdélyi Magyarok Tolna Megyei Egyesületének negyedéves lapja

A TARTALOMBÓL

Kövér László: Programunk – a polgári Magyarország	4
A nemzet lelke: Álláspont és Kommentár	6
Szász I. Tas naplójegyzetei	10
Csapó Endre világpolitikai elemzője	13
Bukarest el fogja veszíteni Erdélyt?	20
Interjú Szép Gyula operaigazgatóval	24
Könyvbemutató: Borbély Zsolt Attila, Toró T. Tibor, Szabó M. Attila	28
Keszeg Tibor jegyzetei	31
Támogatóink listája	36
Műhely: Trianoni lelkiállapotunk	38
Sajtótörténeti ritkaság	41
Dancs Mária emlékezete	44
Első magyar szakácskönyvünk	48
Szőcs Károly a szellemi alkotásról	52
Irodalom: Bozzay Margit	52

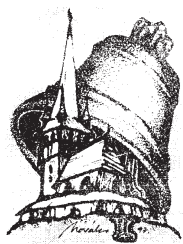

Tómpa László

Magányos fenyő

Én, amíg minden omlik, összedül,
gyökereimmel e kopár fokon
– bús székely fenyő –
megkapaszkodom,
s állok daccal, társ nélkül, egyedül.
S míg havat dob rám, hóköpenyt,
egy szeles nap, vagy egy vad éj,
így biztatom magam: ne félj,

te tovább tartasz, mint a tél!
Kibírtam én már sok telet,
míg jöttek a jégtörő szelek,
s gallyaimon, mint húrokon,
új fuvalmak zenéltek!
Így múlnak, újulnak évek...
Én az idővel bátran szembenézek!

EKOSZ

Az Erdélyi Közös Országos Szövetsége EKOSZ 2015. május 2-án tartotta éves közgyűlését a mezőberényi városháza dísztermében, 12 tagszervezet vezetőinek, képviselőinek részvételével. A jelenlévők egyperces néma felállással emlékeztek meg a tragikus hirtelenséggel elhunyt Márton Zoltánról, Makfalva polgármesteréről, aki a Marossszéki Székely Tanács elnöke is volt.

Az erdélyi származású Fejér Sándor evangélikus lelkész áldást osztott a közgyűlés munkálataira és a résztvevőkre, majd Siklósi István polgármester köszöntötte a megjelenteket, kiemelve, hogy az 1988-as évektől Mezőberényben megtelepedett erdélyi magyarok sok értéket teremtettek a városban. Dr. Szekeres Sándor elnöki beszámolójában ismertette, hogy az NKA Folyóirat-kiadási Kollégiumához beadott pályázatunkat elutasították forráshiányra hivatkozva. Szinte természetesnek is mondható ez, hiszen egy olyan ember a kollégium elnöke, aki Nyíró József munkásságáról elítélő hangon nyilatkozik. Ezt követően az Emberi Erőforrások Minisztériumához lapunk támogatására beadott pályázatunkat is elutasították, ami előtt viszont értetlenül ál-

lunk. A továbbiakban ismertette az Izsák és Környéke Erdélyi Magyarok Közhasznú Egyesületének bírósági törlesztését az EKOSZ tagszervezetei közül, valamint a Szegedi Erdélyi Kör sajnálatos megszűnését, amelyik viszont Mihalik Kálmán Alapítvány formájában tovább él. Megemlítette a gyergyószentmiklósi Rokaly József által írt és ajándékba nekünk küldött kiemelkedő jelentőségű könyveket: A Széki-ta A székely eredetkérdés tisztázása, illetve A székelyek évezredei című köteteket, ezen túl a tanár úr az Átalvető kiadását is támogatta.

Március 10-én az EKOSZ tagszervezetei közül többen megjelentek Budapesten a Hősök terén a Székely Szabadság Napjára való megemlékezésen. A Komlói Erdélyi Kör vezetője egy meghatározó, szép beszédet is tartott. Monorra 2015. március 21-én az EKOSZ meghívására eljött Izsák Balázs, a Székely Nemzeti Tanács elnöke, aki a székelység autonómia-törekvéseinek legutóbbi eseményeiről szólt. Az EKOSZ elnöke 2015. április 8-án a Lánchídrádió telefonos interjút adott. Ebben a Magyar Költészet napjának alkalmából Petőfi Sándor két verséről – A székelyekhez, illetve A székelyek című versekről, valamint az erdélyi magyarokról beszélt.

Havrila Jánosné, az EKOSZ könyvelője-pénztárosa előterjesztette a közhasznúsági jelentést és a pénzügyi beszámolót, melyeket az elnöki jelentéssel együtt a közgyűlés elfogadott. Megtudhattuk, hogy lapunk idei, júniusi és szeptemberi kiadásának pénzügyi fedezete biztosított, a decemberi viszont kérdéses, további támogatások megszerzését igényli. Mindez olvasóink nagylelkű adományai dacára, és a hivatalos pályázati támogatások hiányában alakult így.

A közgyűlés egyhangúlag döntött arról, hogy a következő évtől az Átalvető belföldi előfizetési díja 1.500 Ft-ról 2000 Ft-ra emelkedjen.

Az EKOSZ választmányi ülése 2015. október 17-én lesz, mely ülést a Recski Erdélyi Kör szervezi meg. Az EKOSZ következő közgyűlését 2016 májusában fogja tartani, melynek házigazdája a Nagyatádi Erdélyi Kör lesz.

Dr. Szekeres Sándor, EKOSZ elnök

SALGÓTARJÁNI ERDÉLY-KÖR

A február 19-i rendezvényen vetítésre került A szabadság hősei c. film, amely a Nógrád megyei 1956-os forradalom áldozatainak állít emléket. A film vetítése után Bérczesi Mihályné, a POFOSZ Nógrád megyei elnöke mondta el hozzáfűzött gondolatait.

Részt vettünk a március 15-i városi ünnepségen és koszorúztunk.

A Kör éves, tisztújító taggyűlését március 21-én tartotta. Az elnök továbbra is Valiskó Ferenc maradt, a felügyelő bizottság elnöke pedig dr. Kúti István.

A taggyűlésen ismertetésre került dr. Brumár Mihály visszaemlékezése Marosvásárhely „fekete márciusáról”.

Áprilisi összejövetelünket 16-án tartottuk, amelyen Gréczi Zsolt Miklós emlékezett meg Orbán Balázs életéről és munkásságáról, halálának 125. évfordulója alkalmából.

Valiskó Ferenc elnök

KOMLÓ

A Komlói Erdélyi Kör 2015. április 25-én a Községek Házában Kányádi Sándor első látogatásának 20. évfordulója alkalmából verses, zenés irodalom estét tartott a költő műveiből. Nagy volt az érdeklődés, sokan voltak.

Lovász Anton

Szerkesztőbizottság:

Dr. Kövesdy Pál főszerkesztő, B. Osvát Ágnes (irodalom és gyermekoldal), Szabó M. Attila (Székelyudvarhely)

Kiadja az EKOSZ elnöksége

Alapító főszerkesztő: Orbán László

Levelezési cím: Dr. Kövesdy Pál – 7100 Szekszárd, Otthon u. 2. Tel./fax: (36) 74/417-705
E-mail: ekosz@tolna.net

A kiadásért felel a lap főszerkesztője • ISSN 1416-4698

Nyomdai előkészítés: Galamb Marietta • Nyomdai munkák: Böcz Nyomda, Szekszárd

BUDAPESTI SZÉKELY KÖR

Vendégünk volt Sabin Gherman

Aki nem ismerte eddig közelebből a román média személyiséget és polgárjogi harcost, meglepetéséből talán még most sem ocsúdott fel.

Magyarországi honfitársaim! Ébredjünk fel révült álmainkból és vegyük észre a realitásokat! Élnek mellettünk románok, mégpedig elég sokan, akik támogatnának egy föderatív, autonóm régiók által alkotott Romániát, spanyol mintára, amely két-szintű autonóm megoldást kínál.

Abból indulnak ki, hogy Románia történelmi régiókból tevődik össze az 1859-es egyesülés óta. Moldva, Havasalföld, Olténia, Munténia, Dobrudza, és ezekhez kapták Erdélyt. Elképzelésük szerint a történelmi régiók mentén alakuljanak ki az Unió elvárásának megfelelő határok, melyen belül a régiók viszonylag nagy önkormányzati és gazdasági önrendelkezést kapnának, saját parlamenttel, kormánnyal, mint általában a világ számos országában. A történelmi Monarchiában közös, szövetségi ügyekre központi kormány és parlament alakult, a régiók arányos képviselésével. Ez most is példa lehetne. Természetes, hogy ebbe a föderációba beleszámítják a Moldáv Köztársaságot is. Erre az ottaniak hajlandók, mástól is hallottam már évek óta. A régiókon belül al-régiók lennének kialakítva teljesebb autonóm jogokkal. Ilyen lehetne Észak Dobrudza, Máramaros, Partium, Zsil-völgye és Székelyföld.

Ezekről az elképzelésekről szólt Sabin Gherman kolozsvári román író, újságíró 2015. április 1-jén, s kérte ehhez a magyarság támogatását. Felvázolva azt a helytálló következtetést is, hogy ha ezt nem sikerül 2020-ig elfogadtatni a román értelmiséggel, majd segítségükkel a kormánnyal, akkor úgy hajtják végre a régiósítást, ahogy ők akarják, s ezt a nagyhatalmak segítségével új status quo-ként bebetonozzák újabb századokra.

Mivel Magyarországnak egyik hatalom sem barátja, támogatója, ereje sincs önálló lépés megtételére, érdemes elgondolkodni a román segítség elfogadásán. Persze tisztában vagyunk a velük kapcsolatos gyanakvással is,

de nélkülük nem megy, s „egyedül sem megy”.

A Budapesti Székely Kör által szervezett esten Sabin Gherman mellett Éhn József, a Székelyföldért Társaság elnöki tanácsadója és Mandics György költő, író, újságíró fejtette ki véleményét a kérdésben a *Polgári esték Csillaghegyen* elnevezésű rendezvényen.

Ferencz Vilmos,

a Budapesti Székely Kör elnöke

MEZŐBERÉNY

Marosvásárhely Fekete Márciusa

A Mezőberényi Erdélyi Kör tagjai közül többen Marosvásárhelyről települtünk a Viharsarokba.

Számunkra, akik személyesen is átértük az 1989-es fordulatot és azt követően a márciusi eseményeket, különösen fontos volt a megemlékezés 25 év távlatából.

Dr. Kincses Előd személyében olyan hiteles személyt hívtunk meg, aki akkoriban a viharos események „kulcsfigurája” volt. Szerettük volna körünkben tudni a szintén Békés megyében, Mezőkovácsházán élő Király Károlyt is, sajnos megromlott egészségi állapota megakadályozta jelenlétét rendezvényünkön.

A Városi Könyvtár zsúfolásig megtelt termében Dr. Kincses Előd bemutatta A Fehér januártól a fekete márciusig című dokumentumfilmet és fellevenítette az akkori eseményeket.

Az érdeklődő közönség, soraiban sok fiatal volt, több kérdést intéztek az előadóhoz. Számomra különösen fontosnak tűnt a következő: „Miert nem esik szó az iskolákban még ma sem a 25 évvel ezelőtti eseményekről?”

Napjainkban, amikor a bevándorlás az Európai Unió egyik megoldatlan kérdése, különösen fontos lenne a

Kárpát-medencében élő népek, nemzetek békés együttélésének megoldását szorgalmazni.

Kajlik Péter,

a Mezőberényi Erdélyi Kör elnöke

MAROSVÁSÁRHELY

Fényképkiallítás a száz évvel ezelőtti Örmény Genocídium emlékére

Örmény múlt és jelen címmel dr. Ábrám Zoltán fényképkiallítást állított össze. Az Örményországban készült felvételek a száz évvel ezelőtti népirtásnak állítanak emléket, miközben bemutatják a nemrég függetlenné váló ország múltját és jelenét, értékeit és ellentmondásait. A kiállítás megnyitójára az EMKE és a MÖMKE szervezésében 2015. április 12-én 12 órakor került sor Marosvásárhelyen a Bolyai téri unitárius egyházközség Dersi János termében.

*

1915. április 24-én Konstantinápolyban örmény közéleti és szellemi vezetők, közösségi képviselők letartóztatásával vette kezdetét a törökországi örmény közösség tragédiája, a lakosság elhurcolása és legyilkolása, amely mintegy másfél millió áldozatot követelt. Szomorú, hogy az elkövetők leszármazottai ma sem ismerik be tettüket, miközben a térség államok közötti szembenállás és ellenségeskedés helyszíne.

Franz Werfel Musza Dagh negyven napja című regénye a kisebbségi sorsban élők, így az erdélyi magyarság „kötelező” háziolvasmányává vált, mondanivalója ma is időszerű. Azt üzeni, hogy minden népnek, közösségnek kötelessége megemlékezni ősei áldozatairól és szenvedéseiről.

A fényképek által a kegyeleti helyszínek közelebb kerülnek hozzánk, miközben az egész fotókiállítás az idegen nagyhatalmak ütközőpontjában őrlődő és nemesedő keresztény örmény léleknek és a szocialista sorsból közel negyedszázada önállósodó fiatal örmény népnek állít emléket.

* * *

Az Ötágú Síp Kulturális Egyesület Szeged beszámolóját a 37. oldalon közöljük.

Kövér László

„A polgári Magyarország marad a programunk”

Minden politológusi okoskodás ellenére folytatjuk a küzdelmet a polgári Magyarországért – szögezte le a Magyar Hírlapnak adott interjúban március 15. kapcsán Kövér László, az Országgyűlés elnöke. Szerinte Simicska Lajos a magyar közélet betegségének egyik tünete: valós tényanyag nélkül vádaskodik. Kitért arra is, hogy a „Magyar Nemzet és a Hír Televízió a mi szempontunkból nem kezelhető másként, mint ellenzéki orgánum, ahonnan támogatást nem, ellenben támadást, indokolatlan bírálatot bármikor kaphatunk”. Alább az interjú nagyobbik részének utóközlését adjuk.

– Súlyos ügynökvádat fogalmazott meg vasárnapi nyilatkozatában Orbán Viktor miniszterelnökkel szemben Simicska Lajos. Fidesz-alapítóként mit szól a vállalkozó megnyilvánulásaihoz

– Az Orbán Viktorral együtt folytatott, huszonöt éves parlamenti munkálkodásunkat, harcainkat is tekintve egyre nagyobb elismeréssel és csodálattal figyelem, hogy valakinek olyan tartása és idegrendszer legyen, hogy kibírja mindazt, amit vele szemben elkövettek, illetve elkövetnek. Tiszteletet érdemel ezért a miniszterelnök családja is, amely ráadásul nem is választott közéleti pályát. Simicska Lajos a magyar közélet betegségének egyik tünete. Nem is igazán az az érdekes, miért mondta, amit mondott, illetve hogy erre mit lehet válaszolni. Inkább az, miként lehetséges, hogy negyedszázaddal a rendszerváltozás után magukat mérvadónak tartó ellenzékiek egyáltalán komolyan veszik ezt a megnyilvánulást, sőt, politikai akciókat építenek rá. Csak azért, hogy erkölcsileg diszkreditálják a kormányfőt. Megjegyzem, ésszerű és méltányos álláspontot meglepő módon egyedül talán Fodor Gábor közölt az ügyben arról az oldalról. Összegezve, valós tényanyag nélküli vádaskodásról van szó, amit ráadásul még dokumentumok is cáfolnak.

– Tegyük hozzá, nem ez az első karaktergyilkossági kísérlet Orbán Viktor ellen.

– Valóban sok mindennel próbálkoztak már. Viszont amit Simicska tett, azt normális ember józan állapotában nem teszi. Láthatóan az „ott a haza, ahol a haszon” elvét vallja, vagyis addig támogat egy kormányt, amíg az a személyes gazdasági érdekeit nem sérti. Amint ezekkel ütközik a nemzeti elkötelezettségű, a magyar kis- és középvállalkozásokat, a középosztályt támogató politika, akkor egyes nagytőkések, így most ő is, nyilvános harcot hirdetnek. Simicska esetében két eddigi, illetve további egy, éppen függőben lévő intézkedésről beszélhetünk. Az egyik a mezőgazdasági nagyüzemeknek járó támogatások átcsoportosítása a kisebbek javára, a másik a reklámadó bevezetése. Ezt onnan is lehet tudni, hogy még a konfliktus eszkalálódása előtt ezen témák vezető hírként szerepeltek a Magyar Nemzetben és

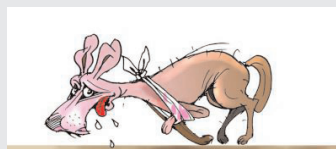
a Hír Tv-ben, a kormánnyal szemben eddig szokatlan nyílt kritikával körítve. A harmadik ügy annak nyomán alakult ki, hogy Brüsszel váratlanul piacorklátozónak talált egy, az útépitéseket érintő szabályt, amely még a Gyurcsány-kormány idején született. Az uniós eljárás még tart, ám a miniszterelnök világossá tette: ha elmarasztalnak bennünket, s akár több tízmilliárd forint visszafizetésére kötelezik

A Magyar Cenzúra Napjának Ünnepejét Szervező Bizottság az idei második Sánta Kutya díjat Dr. Simicska Lajosnak, a legendásan gazdag magyar káromlás-szókincs egy szóra egyszerűsítőjének ítéli, mint a rágalmazás nagydoktorának.

Czakó Gábor szövivő, Óbuda, Kerék Vendéglő, 2015. március 13. péntek

A Sánta Kutya-díjat 1996 óta azok kapják, akik a bizottság szerint félrevezetik az országot. A díjat minden péntek 13-án ítéli oda. Idén eddig André Goodfriend, az Egyesült Államok budapesti nagykövetségének – azóta távozott – ideiglenes ügyszívője kapott Sánta Kutya-díjat.

A Magyar Cenzúra Napjának Ünnepejét Szervező Bizottság közleménye – Budapest, 2015. március 13.

hazánkat, a büntetést azoknak kell letenniük az asztalra, akik ennek a szabályozásnak a haszonélvezői voltak.

– Sokan egyelőre csak az egyre nyíltabb konfliktust látják. Kinek árt a mostani helyzet?

– Elsősorban talán éppen Simicskának, aki visszavonhatatlan minősítést vívott ki magának. Ha arra vágyott, hogy a baloldal ünnepelt sztárja legyen, akkor ezt kipipálhatja. Amúgy meg mindenkinek árt a konfliktus, de minden rosszból van valami jó, hiszen ez a történet alapjaiban ingatta meg az ellenzék „oligarcházásának” hitelességét. Megerősítést nyert, hogy ha az ország érdeke azt kívánja, a Fidesz-kormány mindig kész erős érdekcsoportokkal is szembemenni. Érdekes amúgy, hogy korábban a bankvezetők sem lelkesedtek bizonyos intézkedésekért, ám ha rossz szájízzel is, de alkalmazkodtak a helyzethez.

– És mi lesz a polgári táborral a Simicska-botrány következtében?

– A jobboldal médiából tájékozódó része is kárt szenvedett, hiszen egyelőre, még egy rövid ideig orientációs zavarban lesznek, mivel a megszokott orgánumaik más üzeneteket és magyarázatokat közvetítenek, mint eddig. Fontos tanulság, hogy a sajtószabadság ma a tulajdonos szabadságát jelenti, ez Simicska nyilatkozataiból egyértelműen kiderül. S ha ez így van, akkor a Magyar Nemzet és a Hír Televízió a mi szempontunkból nem kezelhető másként, mint ellenzéki orgánumként, ahonnan támogatást nem,

ellenben támadást, indokolatlan bírálatot bármikor kaphatunk. Erre a saját híveinket is fel kell készítenünk, de a mi munkánk is nehezebb lesz. Új csatornákat kell találnunk, hogy üzeneteinket, érveinket eljuttassuk a választóinkhoz. Mindenesetre egyre gyakrabban hallok a saját ismerőseim köréből, hogy lemondják a Magyar Nemzet előfizetését, és nem nézik a Hír Televíziót.

– *Eközben az újabb brókerbotrányok sokkolják az országot. Mi vezethetett ide?*

– Ez az egész világ a virtuális gazdaság része, sok szerencsétlen kisembert sikerült megtéveszteni hangzatos szlogenekkel a haszon reményében, ám ezen talán nincs mit csodálkozni. Ezek a cégek részben a szegénység vámszedői. Megjegyzem, a magyar pénzügyi rendszer biztonsági hálója a kisembereket felfogja, a betétesek kártérítése jórészt teljes lesz. Akik azonban nagyban játszottak, nem értem, mit gondoltak. Összességében a brókervilág logikája, erkölcsi viszonyulása kvázi jelképezi mindazt, aminek mi 2010-ben véget akartunk vetni. Felelőtlen spekulálás, hazardírozás történt.

– *Miért tartott akkor mostanáig, hogy napvilágra kerüljenek a visszaállások?*

– Mondhatnám, ennyire volt képes a pénzügyi rendszer, ugyanakkor ránk senki sem háríthatja a felelősséget. A szabályozáson 2010 előtt lazítottak, a Buda-Cash-sel szemben pedig a kormányváltás előtt egyetlen nappal zárták le a helyszíni vizsgálatot. Nem ok nélkül, és nem is véletlenül. A tipikus balliberális szélhámososságra és felelőtlenességre utal ez az egész ügy. Mindenesetre ez egy újabb, drága tanulópenz az állam és a keményen dolgozó emberek számára is. Megjegyzem, az önkormányzatok esetében a kártalanítás már korántsem egyszerű, ami aláhúzza azt a 2010 óta élő törekvésünket, hogy a települések az államkincstárnál vezessék a számlájukat, ne bankoknál gazdálkodjanak.

– *Egyes vélemények szerint ez nem megoldható.*

– Kétségtelen, nem születhet erre azonnali megoldás, de kérdezem: miért kellett ezzel húsz évig várni, miért nem ez volt a kiindulópont korábban? Talán azért, mert az első pilanattól azok hangja, befolyása, illetve szándékai érvényesültek, akik le akarták bontani az államot, pontosabban nem akarták, hogy a kommunizmus után demokratikus, ám erős állam épüljön fel. Ők azok, akik a zavarosban szeretnek halászni.

– *Már-már általános társadalmi kifogás, hogy az ügyek nagyságrendje dacára mégsem kattantak, kattannak rögtön a bilincsek. Mit gondol erről?*

– Ez a független igazságszolgáltatás illetékessége. Az elszámoltatást firtató kérdések amúgy végigkísérték az elmúlt négy-öt évet, vegyük csak a 2006-os rendőrterror felelőseinek az ügyét. Felmerülhet, hogy az igazságszolgáltatás sokszor a vártnál lassabban vagy a közvélekedéssel szemben hoz döntéseket. Lehetne más a gyakorlat, ám ez törvényt módosítást igényel. Amikor azonban eddig, élve társadalmi felhatalmazásunkkal, ilyesmibe fogtunk, mindig heves kritika volt a reakció. Szóval rendkívül érzékeny területről van szó, amelynek fontos megőrizni a függetlenségét, ugyanakkor szemléletváltásra van szükség. Talán a poszt-kommunizmus következménye, vagy a liberalizmus szaba-

dosságának lecsapódása, hogy a bírák ritkán számolnak a közérdekkel az ítélethozatalok során. Persze nem az emberek kollektív igazságérzetének kell megfelelniük, de a verdiktnek valahol mégiscsak azt kellene tükröznie, amit egy nemzet vagy egy közösség magáról gondol. (...)

– *Bevált az új parlamenti struktúra, rendezettebb lett a törvényalkotás?*

– Alapvetően javuló tendenciát látok, persze méltatlan viselkedésre most is van példa. Készítettem egy jegyzőkönyvi statisztikát, s kiderült, hogy az ellenzéki képviselők arányosan hatszor olyan mértékben vesznek részt a verbális rendbontásban, így a bekiabálásokban, mint a kormánypártiak. És akkor a stílusról még nem is beszéltem. Nyilván frusztáltak, amit meg is értek, mi is voltunk ellenzékben négy cikluson át, ráadásul nyolc évig úgy, hogy a szemünk láttára tettek tönkre az országot Gyurcsány és tetteistársai. Megjegyzem, az Antall-kormány idején még nem is volt olyan keserű az ellenzékiesség kenye, akkor nem éreztem, hogy nemzetvesztők, országrontók vezetik az államot. Egy biztos, ma kevesebb képviselő kisebb ricsajt csinál, s mivel így a tömegben is nehezebb elveszni, kicsit jobban is igyekeznek fegyelmezni magukat. Valójában mindössze nyolc-tíz képviselő az, aki nehezen bír magával. Fontosnak tartom a törvényalkotási bizottság munkáját is. Kicsit higgadtabb lett a hangulat a Házban.

– *Mit jelent ma, milyen üzenetet hordoz március tizenötödike?*

– Augusztus huszadika nemes és felemelő, ám üzenete távoli. Akkor a keresztény magyar állam megalapítását ünnepeleljük, ez egy lezárt teljesítményként él tovább az emberek tudatában, nem nagyon vált ki politikai érzelmeket. Október huszonharmadikához kapcsolódóan általában az merül fel, hogy ki, illetve kinek az elődei álltak a forradalom vagy annak eltiprói oldalán. De az idő múltával ezek a viták is lecsendesednek. Talán meglepő, de a legizgalmasabb ünnep éppen március tizenötödike. Bár deklaráltan konszenzus övezi – a Kossuth-pártiak nem csapnak össze a Széchenyi-pártiakkal, Görgei szerepének értelmezése sem rendezi el a politikai táborok felállását –, mégis szinte mindenki más-más aktuálpolitikai üzenetet akaszt rá ugyanarra a történelmi eseményre. Ez ugyanis a polgári Magyarországért folytatott, azóta is tartó, be nem fejezett társadalmi vállalkozás kezdőpontja. Még a tizenkét pontot is be lehet helyettesíteni. Például nemzeti bankot már nem, de pénzügyi függetlenséget ma is követelünk, az úrbéri viszonyok kapcsán pedig az adósrabszolgaság elleni küzdelem juthat eszünkbe. Felmerülhet az is, hogy csak az állam tudja-e megsérteni nyílt vagy burkolt cenzúrával a sajtószabadságot, vagy mint említettem, a tulajdonosok újságírók fölött gyakorolt terrorja is alkalmas erre. A mi értelmezésünk szerint a posztkommunisták a polgári Magyarország ellen voltak 1990 után is. Mi pedig, minden politológusi okoskodás ellenére, folytatjuk a küzdelmet a polgári Magyarországért. Tudom, sok minden hiányzik még a polgári Magyarországból, leginkább az emberek jóléte, amely lehetővé tenné egy széles, stabil, önbizalommal és önazonossággal bíró középosztály meghatározó erejét. Ezért amíg ezt nem érjük el, a polgári Magyarország programja aktuális marad, és a mi programunk marad.

2015.03.14.

Bayer Zsolt

A régi lélek

Álláspont. Azért annyi talán már világossá vált, hogy soha többé nem tehetünk úgy, mintha semmi sem történt volna.

Mert történt.

Az történt, hogy – ha csak alig-alig is – elvesztettük a harmadik időközit is. És igen, Nyugat-Magyarországon, a tapolcai medencében veszítettük el. Kétszázhatvan szavazattal – de elvesztettük. Pedig –, hogy maradjunk a dolgok felszínén egy darabig – majdnem minden úgy történt, ahogy előzetesen kalkuláltuk. Pontosan annyi szavazatot szereztünk Sümegen, Ajkán és Tapolcán, amennyire számítottunk. És a majdnem hatvan faluban is majdnem annyit. De éppen itt szenvedtünk vereséget. Ugyanis a majdnem hatvan faluból mindössze negyven valahányban győztünk, vagyis hoztuk a papírformát. De kaptunk Szigligeten, Csabrendeken, számos badacsonyi településen. Olyan helyeken vertek meg bennünket, ahol ez elképzelhetetlen volt eddig. Az a kétszázhatvan szavazat ott veszett el.

Nem tehetünk úgy, mintha ez semmit sem jelentene.

És persze most belemenekülhetünk abba az olvasatba is, hogy az elmúlt hónapok történései után tényleg csak egy paraszthajszállal szorultunk a második helyre, ráadásul az MSZP-DK jelölt a faszorban sem volt hozzánk képest. Persze persze... De óva intenék mindenkit, hogy ebbe az öncsalásba feledkezve gyógyítgassa magát.

Mert hát nem ez a lényeg. Míképpen az sem lényeges, hogy most megint egy képviselővel kevesebb ül Fidesz-KDNP-színekben a parlamentben. A lényeg ugyanis az, vajon meg tudjuk-e állítani önmagunkat ebben a lefelé tartó spirálban. A lényeg az, hogy most van itt a pillanat – az utolsó pillanat! – ezt megselekednünk. Ugyanis ez lélektani ügy. S ha nem állítjuk meg sürgősen a zuhanórepülést, ha nem emeljük ki repülőnket a dugóhúzóból, akkor vége. Akkor már csak a lezuhanás, vagy jobb esetben a sikeres kényszerleszállás marad.

Egyiket sem szeretném, egyiket sem szeretnék.

És nem számít, hogy mi mit szeretnénk. A lényeg megint csak máshol van. Mégpedig ott, hogy vágyinknál sokkal nagyobb a felelősségünk. Ha csak egy pillanatra végiggondoljuk a 2010 óta eltelt időt, kijelenthetjük: óriási munka van a kormány mögött. Az ország visszarántva a szakadék szélére, a makrogazdasági mutatók – immáron a baloldal által is kényszeredetten elismerve – rendben, nő a foglalkoztatottság (Igen! A közmunkának is köszönhetően!), nulla infláció, s bár öt éve ugatják, hogy nem fog sikerülni, azért éppen öt éve tartjuk a Brüsszel által előírt hiányt. Gazdasági növekedésünk dobogós az EU-n belül, miközben nem kellett ezért újra kontrollálhatatlanul eladósodnunk. És a liberális mantrára fittyet hányva az állam végre szerepet vállal a gazdaságban, és tesz arra az életveszélyes gazemberségre, miszerint a piac majd mindent elintéz. A közművek és közszolgáltatások olcsóbbak. És mindezt négy és fél éven át visszaigazolta a társadalom.

De tavaly októberben történt valami, és azóta nem találjuk

magunkat. Ráadásul sikerült ránk ragasztani a korrupt bélyeget, ami a legnagyobb veszély. És teljesen mindegy, hogy bélyeგრagsztásban Goodfriend úr és megbízói jártak élen, és hogy a vádak nagyjából kilencven százaléka szemeszédett hazugság. Ugyanis – talán már említettem – ez tömeglélektan. Ahogy a régi viccből tudjuk: elterjed a hír, hogy Heraklész homokos. Kétségbeesetten járkál a hős a palotájában, hogy most mit tegyen, amikor eszébe ötlük a megoldás. Hatalmas reklámkampányt indít, hogy következő vasárnap a Nagy Arénában száz szüzet tesz magáévá. A tömeg özönlik is a megadott időpontban, a porond közepén hatalmas baldachinos ágy, száz hófehér ruhás szűzlány, és Heraklész nekiáll. Fél óra alatt magáévá tesz húsz szüzet. A tömeg ollézik. Újabb fél óra, a hős túl van negyven szűzön, és még két óra múltán kilencvenkilencen. A tömeg önkívületben őrjöng, hullámszik és torkaszakadtából üvölti, hogy Heraklész!, Heraklész! S amikor a századik szűz kerül sorra, a hős hirtelen elájul és összeesik. Mire a tömeg: Buzi! Buzi!

Ennyire egyszerű ez. És ezért kell most megállnunk, levegőt vennünk, megnyugodnunk, és kitalálnunk a stratégiát.

Aminék legelső és legfontosabb eleme, hogy nem engedjük elvenni a lelkünket. Mert annál nincsen fontosabb. És a baloldalnak nincsen lelke. Ezért van ott, ahol. A Jobbiknak viszont most a legnagyobb a lelke. Bármilyen legyen abban a lélekben! Olyan nagy éppen, mint a miénk volt huszonöt éve, de nem biztos, hogy olyan tiszta is. Ők pedig azért tartanak ott, ahol tartanak.

De ne feledjük: a mi lelkünk is megvan még. Sőt! A huszonöt évvel ezelőtti lelkünk is megvan. Arra kell támaszkodnunk, és a megérzéseinkre. Most éppen az a pillanat van megint, hogy semmi szükség hátsó szobákban összebuherált kampányfogásokra meg hülye szlogenekre. Csak őszinteségre és lélekre. És munkára. Másképpen megnézhetjük magunkat. Ami teljesen lényegtelen. De az ország is megnézheti magát. Az viszont nem játék. Hát akkor? Mire várunk?

Történelmi feladat volt az alaptörvény megalkotása

Orbán szerint van mit megvédenünk, lesz mit megvédenünk az előttünk álló európai vitákban

Magyarország alaptörvényének megalkotása történelmi feladat, szükségszerűség volt – mondta Orbán Viktor miniszterelnök pénteken a Parlamentben, a Párbeszéd és identitás című, az alaptörvény elfogadásának negyedik évfordulója alkalmából tartott konferencián.

A kormányfő szerint a régi alkotmány értéksemleges szövegéhez képest a legfontosabb változás, hogy az alaptörvény "alkotmányos identitásunkat is megjeleníti".

Orbán Viktor a magyar alkotmányos identitás elemei közé sorolta a nyelv és a kultúra védelmét, a közösségelvűséget, a munkaalapú társadalom deklarálását és a történelmi dimenziót, azaz hogy az alaptörvény beemeli a magyar történelem sajátos jogi iratait is. Utóbbival kapcsolatban hangsúlyozta: amíg a magyar állam fennáll, mindig is létezni fog a történelmi alkotmány, ezért is nevezik a négy éve elfogadott dokumentumot alaptörvénynek, amely "beépülhet a történelmi alkotmány szövetébe és vívmányai közé".

Kiemelte: mivel az alaptörvény a magyar nemzet történetének, politikai-kulturális életének folytonosságát szimbolizálja, ezért nem törekedhetek olyan szövegre, amely bármely európai demokratikus ország alkotmánya is lehetne. Emellett nem törekedhetek olyan szövegre sem – mivel követni kell az alkotmányban az ország sorsában bekövetkezett változásokat –, amely alapján bárki azt gondolhatná, hogy a magyarok előző nap léptek be Európa ajtaján - fejtette ki.

A kormányfő az alaptörvény passzusai közül kiemelte a kereszténység nemzetmegtartó erejének deklarálását, valamint annak kimondását, hogy az 1944. március 19-én elvesztett állami önrendelkezést csak 1990. május 2-án tudták helyreállítani. E felsorolásában megemlítette továbbá a nemzetiszocializmus és a kommunizmus bűnei-

nek elévülhetetlenségét, a határokon kívül élő magyarok sorsáért viselt felelősséget és az ország eladósítása elleni szabályt. „Az alkotmányt úgy tekintettük mint a nemzet személyi igazolványát”, így nem lehetett figyelmen kívül hagyni azt, amink van, földünket, nyelvünket, természeti és szellemi értékeinket – fogalmazott Orbán Viktor.

A miniszterelnök beszédében kifejtette: az Európai Unió tagállamai közül a többi volt kommunista ország még az EU-ba belépés előtt megalkotta új alkotmányát, Magyarország azonban erre nem volt képes, így már uniós tagként kellett megalkotnia alaptörvényét. Mint fogalmazott, a hatályos európai jogrend nemcsak mért, hanem a magyar alaptörvény alapján meg is mérettetett, így „láthattuk az európai intézmények teljesítményét, kettős mércét, nyomásgyakorlást, ideológiai túlzásokat”

Az Átalvető júniusi kommentárja

Lélektani ügy

Bayer Zsolt nagy port felvert dolgozatának („álláspontjának”) ez a lényege. Hogy ez egy lélektani ügy. Hogy elveszett a lélek. Orbán Viktor fent idézett parlamenti beszédében pedig – mintha erre válaszolna - történelmi tettként határozza meg Magyarország alaptörvényének megalkotását. E két pillér között húzódik számos más vélemény, sajtóbeli megnyilatkozás, melyek közül hirtelenében hármat említenék, mindenik a mára „ellenzékivé” vált (tett?) Magyar Nemzetben látott napvilágot.

Egyikük, a napokban elhunyt kiváló író-hírlapíró Kristóf Attila Én nem tudom-jai közül a **Van-e megoldás** című (április 29.), ami egymagában cáfolni látszik a lap „ellenzéki” jellegét. Hacsak az „érted haragszom, nem ellened” elvet nem tekintjük magát is ellenséges megnyilvánulásnak, az elvtelen szolgálkúságot pedig baráti gesztusnak. (Persze, mindennek van határa, de erről később.) Az írás lényege: Antall József halálos ágyán elszuttogott „**Keresztény Magyarországot akartam**” jelmondatát követve, a rendszerváltás első miniszterelnöke szellemi örökösének egyértelműen Orbán Viktort tekinthetjük (maga Antall József is így látta), akivel tehetség, tisztesség, önzetlenség és elkötelezettség tekintetében korunk egyetlen politikusa sem versenyezhet. Így aztán rá irányult az egyik oldal minden imádata és a másik oldal minden gyűlölete. E kettős szorításnak kevés ember tud ellenállni, miközben a „*bűn struktúrái*” befurakodnak a siker és hatalom köreibbe, és igyekeznek magukhoz idomítani azt. Az eredmény: az egymás iránt érzett több évtizedes bizalom és érzelmi-szellemi egyetértés megroppanása.

Lapzártakor jelent meg a MN május 16-i számában Lukács Csaba **A félelem szaga** című írása. A téma kiemelt fontosságát, nem szűnő aktualitását jelzi a cikk, amiből kihagyhatatlannak, ide tartozónak érzem az alábbi rövid részt: „Nagyon úgy tűnik, értékelvű közösségünket túsul ejtette egy erkölcsre és etikára túl sok figyelmet nem fordító, kizárólag a hatalomra koncentráló, arccal a pénztár felé forduló szűk csoport. Olyan

ez, mint amikor egy egészséges szervezetet megtámad a rák: hosszú ideig nem történik semmi, de amikor kiderül a baj, sokszor már nem lehet segíteni, menthetetlenül bekövetkezik az összeomlás”

A harmadik írás – lényegében Bayer Zsoltra reagálva - Stumpf András tollából származik (**Lélek? Ugyan már!** – április 18.) Emblematikus munka, ezért valós súlyán felül is érdemes vele foglalkozni. Számos súlyos hibát, sőt bűnt sorol fel, hogy „most más zsebekbe kell tömni a zsozsót”, hogy „a kelet-nyugati szédítő pörgés is elvitte az irányt”, stb. Szerinte a lélek már akkor elveszett, amikor kiadtuk a baltás gyilkost. Előbb viszont elismeri a nyilvánvaló gazdasági-pénzügyi-szociálpolitikai eredményeket, azt, hogy a szoc-lib. tobzódás által szakadékba döntött országot visszarángatta onnan a kormány. Mindezt azonban elhomályosítja a következő kitétel: „Csakhogy a lélekvesztés egyáltalán nem fél éve történt... Abban a másodpercben, amikor az akkor először kétharmadot szerzett párt előállt a „nemzeti együttműködés nyilatkozatával”, amelyben saját választási eredményét mitikus magasságokba emelte, forradalomnak titulálta... A nemzeti együttműködés rendszere” (sic) már a meghirdetésének módjában tartalmazta önnön lényegét: a törvény erejével tették kötelezővé, hogy közintézményekben lógadozzon a gyöngécske szöveg.”

Pillantsunk hát bele e „lógadozó gyengécske szövegbe”: „...Az áprilisi választásokon új társadalmi szerződés született, amellyel a magyarok egy új rendszer, a Nemzeti Együttműködés Rendszerének megalapításáról döntöttek... Munka, otthon, család, egészség és rend lesznek közös jövőnk tartóoszlopai. A Nemzeti Együttműködés Rendszere minden magyar számára nyitott, egyaránt részesei a határon innen és túl élő magyarok...”

Nos, Stumpf Andrásnak szíve joga férccműnek titulálni és lélekvesztésnek minősíteni a lélekből fakadó és a nemzet lelkéhez szóló, lélekemelő- és formáló szöveget, de a Magyar Nemzet saját ragyogó múltját tagadja meg, a magyarok millióinak lelkében meglévő piedesztálról löki le saját magát e sorok közzétételével. Nagy kár, mert a lappal – minden,

gyakran megdöbbenő, zavart keltő tartalmi furcsaság dacára - egyetlen más napilap sem veszi fel színvonalban a versenyt. Jelen (meg számtalan más) esetben viszont nem az „érted”, hanem az „ellened haragszom” megnyilvánulással állunk szemben. Szerző és lapja nyilvánvalóan haragszik tehát a történelmi tette, Magyarország alaptörvényének megalkotására is. Hiszen A Nemzeti Együttműködés Rendszere egy tőről fakadt és egy célt szolgál új alkotmányunk preambulumaival, a **Nemzeti hitvallás**-sal, amit azóta is mint közös nemzeti kincset vallunk magunkénak. (Büszkén emlékeztetünk rá, hogy lapunk 78. 2011. júniusi címlapján is ott állt. Utalunk továbbá Kosza professzor asszony dolgozatára jelen lapszámunk Műhely rovatában, ami mindennek hatalmas lélektani jelentőségével foglalkozik.) Mindezen nem változtat az sem, hogy tényleg taktikai hiba, sőt kontraproduktív lehet bármilyen értékesnek és fontosnak érzett gondolat, eszme ráerőltetése az amúgy közömbös, értéktelen vagy pláne kiüresedett lelkű magyar emberekre. Akiknek gyaníthatóan az sem volt lélekemelő tett, amikor az először kétharmadot szerzett párt az első másodpercben biztosította a leszakítottak számára a kettős állampolgárságot. (Ez valahogy nem jutott eszébe Stumpf Andrásnak, érthetően, hiszen a lélekvesztés dokumentálásának buzgalmaiban könnyen eltűnik szem elől a lélekteremtés evidenciája.)

Nem, nem vagyunk elfogultak, vakok, nemzeti fundamentalisták. Látjuk, a múltban is láttuk és szóvá is tettük a hibákat. Melyek most, utólag, akár a lélekvesztés tényleges jeleként is értékelhetőek, amelyek sajnos ott nehezdednek a mérleg másik serpenyőjében, és amelyek akkor csupán tanácsalanságot keltettek bennünk. A legfontosabbat említem (a baltás gyilkos kiadatása ehhez képest kismiska): Románia EU-csatlakozásának feltétel nélküli országgyűlési támogatását, alig három hónappal az ezzel pontosan ellentétes tusványosi kijelentést követően. Ha valami, akkor ez tényleg lélekvesztést eredményező politikai baklövés volt. (Valahogy ez sem jutott eszébe Stumpf Andrásnak, és ez is érthető, hiszen úgy látszik, nemzeti létünk e szelete érdeklődési körén kívül áll.

Annak idején elmondogattuk: nem láthatunk bele a nemzetközi politika boszorkánykonyhájába, nincsenek ismereteink a nyomásgyakorlások, politikai alkuk, kényszeregyezségek sötét világáról, és a számos egyéb ragyogó eredmény, megnyilatkozás fényében tovább léptünk, legfőképpen pedig: bízunk, reménykedtünk. Aztán, a bizonyítási kényszer szüntével, törvény- és menetrendszerűen jöttek a nyaklevesek és furkósbokrok a ponták és számtalan csicskáik részéről, a szabadon engedett gyűlölet és intolerancia megannyi megnyilvánulása, a székelői prefektusok és mindenféle rendőrfőnökök felől, keze által, jogaink, sőt létünk semmibevétele (l. kisebbségvédelmi konferencia magyarok nélkül Kolozsváron, a Velencei Bizottság elnökének asszisztenciájával!), önrendelkezésünk meg a semmibe hullani látszik. És tapasztaljuk mindennek eredményét: a kétségbeesést, reménytelenséget, elvándorlást, elfogyást.

A jelen helyzetet nagyon súlyosnak és ostobának látjuk.

Ostobának azért, mert a mai, népszerűségvesztést okozó hibák jó része jelentéktelen, meggondolatlanságból, aránytélvesztésből, esetenként a „bűn struktúráinak” eliminálható és eliminálandó tényeréséből, ténykedéséből fakadnak. Ostobának továbbá azért is, mert (a szemlélőnek legalábbis úgy tűnik) buzgómócsingok akarnak itt mindenképpen kormányozni, és szórják a legyeket a sasnak elébe, aki sajnos rendre felkapkodja azokat.

Súlyosnak elsősorban – legalábbis a mi szempontunkból – azért, mert, habár a Fidesz-kormány nemzetpolitikájának természetese része a küzdelem a határon túli magyarság megmentéséért, ám a jelen világpolitikai kavargásában, országunk besoroltságában, amikor Románia a libling, Magyarország meg a fekete bárány (l. ezzel kapcsolatosan Pröhle Gergely írását a 17. oldalon), ki kell mondanunk, hogy a megoldás sajnos pillanatnyilag lehetetlennek tűnik. (Lényegében erről szólt Kövér László is a Vasárnapi Újság május 17-i adásában a Kossuth Rádióban). De ne feledjük: a románok évszázadokig lesték a kedvező alkalmat (igaz, közben meg szaporodtak.)

Súlyosnak továbbá azért, mert erodálódni látszik a Nemzeti Hitvallás meg a kettős állampolgárság megalkotóinak hitele (munkájuk eredménye szerencsére időtálló, kőbe vésett - a víz halad, de ez a kő marad!) Súlyos és folyamatos hitelrontást okoz a Lukács Csaba által említett szűk csoport ténykedése, súlyosnak érezzük, hogy mindmáig nem sikerül ezt a rákos daganatot eltávolítani a testből, sőt a kórismét is kétségessé teszi a nyilvánvaló tények mellőzése, az őszinte szembenézés hiánya. Márpedig a hitelesség az eredményességnél is fontosabb – mondta a minap Gulyás Gergely, az Országgyűlés törvényalkotásért felelős alelnöke, és mennyire igaza van! Súlyos helyzetet jelöl aztán például az is, hogy pítizni vagyunk kénytelenek az RTL Klub mindenható németországi gazdája előtt, ahelyett, hogy kívágnánk az országból e szennyecsatornát, és rendkívül súlyos, hogy a választópolgárok jelentős része boldogan lubickol az igénytelenségben és igazodik e fertő altesti normáihoz.

Hát igen, ilyen körülmények között kellene szárnyalnia a léleknek, maradni Grál-lovagnak. Miközben az országnak, a nemzetnek nagy szüksége lenne e szárnyalásra, az Altus-féle rezidensek és tartógazdáik fenyegetésének árnyékában például, és aktuálisan különösen. Tényleg van itt mit megvédeni! Politikai alternatíva pedig nincs, az egyik ellenzéki oldal velejéig hazug, aljas, gyűlöli nemzetét és hazáját, folyamatosan árulja és elárulja azt, a másik oldal komolytalan, képtelen a kormányzásra, és (a jelen viszonyok közepette legalábbis) esetleges kormányra kerülésük életveszélyes helyzetet teremtené az ország számára. Márpedig légüres térbe nem kerülhetünk, innen tovább nincs hova menekülni! A bizonyított képességekre, a hozzáértésre, kitartásra, a galamb szelídségére, a kígyó okosságára és az oroszán bátorságára van itt szükség változtatlanul. Méltóságra és alázatra egyidejűleg, emberközelségre, őszinteségre, igazmondásra. Megvan mindez, nem veszhetett el, csak ki tudja, hol és miért bujkál. Ha előkerülnek, visszatér majd a békemenet szavazótábora, meg a menetben gyermekét kézen fogva vezető anyja szemébe is a meleg mosoly. A lélek.

K.P.

A fenti összeállítás lezárása után érkezett az alábbi dokumentum, szorosan illeszkedve hozzá. Éppen a kiútról, a reményről, a szembenézésről szól. A képességek újbóli megjelenéséről, az újbóli „lóra pattanásról”. Nagy örömmel adjuk közre.

Ki a jobbik?

A JOBBIK múltját és jelenét végiggondolva az első, ami eszünkbe ötlük, hogy számos tagja örökre felcímkézte magát rasszista és antiszemita nézeteivel. A magyar választópolgárok és az európai politikusok többsége az ultraradikális jobboldali kategóriába sorolja a pártot. Az Európai Unió ítélete ma úgy szól, hogy Vona Gábor alakulata még Marine Le Pen pártjánál (Front National) is szélsőségebb. Ebből az alaphelyzetből meglehetősen nehéz kikecmeregni.

A JOBBIK a céljai érdekében sose rettent vissza bizonyos közéleti turpisságoktól. Most éppen néppárti víziókat kerget, a FIDESZ-KDNP jobbközép pozíciójának megszerzése érdekében. A rasszista-antiszemita nézeteken szocializálódott jobbikos politikusokkal azonban lehetetlen a feladat végrehajtása, hiszen nedves fából nem könnyű a máglyát meggyújtani. Borítékolható, hogy a próbálkozásnak nagyobb lesz a füstje, mint a lángja. Mellesleg a „cuki-máz” is hamar lekopik a párt képviselőiről.

Egyre-másra kiderül, hogy a JOBBIK varázscilinderéből csak olyan figurák húzhatók elő, akik különféle okokból csípi a választók nagy részének szemét. A tapolcai jobbikos „siker” is ezt igazolja, hiszen nem a JOBBIK áttörésének, hanem a FIDESZ-KDNP hívók távolmaradásának volt köszönhető.

A közvélemény -kutatók jelzik, hogy a JOBBIK néha megemeli a társadalom által ráhelyezett fedőt, de ez éles választási helyzetben bizonyára nem így lesz. Vona Gábor csapata érzi is a szorítást és a hatalomra kerülés lehetetlenségét. Tudják, hogy napi szinten hiába ígérnek meg mindent, hiába vágja a fát, árulja a szalámit a vezér. Egy pártelnök-politikusról sose hiszik el az emberek, hogy önfeláldozó mentőápoló. A JOBBIK tevékenysége jelenleg kimerül a szemfényvesztésben. Teljesíthetetlen reményeket árulnak, és bármire hajlandók, hogy az emberek benyeljék a csalit. A módszer ismerős, lényegében ugyanezt alkalmazzák a (szélső) baloldal partizánjai is.

A választók azonban figyelnek és mérlegelnek. Már tudják, hogy az ígéretek kormányzati felelősség nélkül pusztán virtuálisak, a pillanatnyi érdekek szerint bármikor felülírhatók. Rá lehet lícitálni a kormány letagadhatatlan eredményeire, de csak felelőtlenül, gúnyolódva-fenyegetőzve - az ellenzéki padosorokból. Ki hiszi el, hogy a GDP növekedése nélkül füstöltkolbászból lesz a kerítés? Kizárólag munkából és nemzeti kohézióból, vagyis önerőnkől lehet könnyebb a megélhetés.

A szélsőségesek másik oldala, böszméék már kormányzásuk alatt megtapasztalták a csapdába esés érzését. Hiába nyújtják le számukra pártbarátaik a mentőlétrát, az túl rövidnek bizonyul ahhoz, hogy elérjék. A JOBBIK-nak

pedig nincs kormányzati tapasztalata és szakértelme, a kormányzásra belátható időn belül alkalmatlan. Ráadásul az EU-ban nélkülözik a barátokat. Minden arra utal, hogy a „cuki-bulik” szervezőinek nem ártana tükörbe nézni és tudomásul venni a realitásokat.

A JOBBIK arcai a párt fennállása óta annyi szennyest halmoztak föl, hogy nem lesz könnyű mindet kimosni. El kellene határolódni a párt szélsőséges vonalától, de párton belül ez lehetetlennek tűnik. Az emberek szemében az ígért megváltoztatandó politikai irány csakis pártszakadás árán válhat hitelessé. A közvélemény valószínűleg díjazná a megoldást, szélsőségektől megtisztítva egy új formáció népszerűsége talán nem korlátozódna a jelenlegi, körülhatárolt társadalmi szegmensre. Egy jobbközép felé tartó életképes, reálisan gondolkodó politikai erő segíthetné a társadalmi kohéziót, sőt, a választásokig hátralévő három év alatt akár önálló pártalakzatban is csatlakozhatna a polgári Magyarországot építő FIDESZ-KDNP szövetséghez.

A JOBBIK ultrái pedig, megtartva nézeteiket, szembeüljenek önállóan a társadalom véleménynyilvánításával, a választópolgárok nekik szóló értékítéletével.

Az elmúlt 5 év hazai és külföldi politikai, gazdasági történései pedig elégségesek a FIDESZ-KDNP szövetség számára ahhoz, hogy levonják belőlük az összegező következtetéseket. A pártelnök-miniszterelnök ECHO TV-ben adott minapi interjúja arra utal, hogy a folyamat már jó ideje megkezdődött, és az így begyűjtött társadalmi visszajelzések a kormányzás során átgondolt, konkrét változásokat is eredményeznek majd.

Mondhatnánk úgy is, Orbán Viktor ismét lóra pattant. Önkritikusan kijelentette, hogy nem elég jól kormányozni (lásd Magyarország gazdasági-társadalmi eredményeit), hanem nap mint nap el kell ismerni azt is, hogy a hosszú távú, kiegyensúlyozott kormányzás csak a polgárok támogató és konstruktív bíráló közreműködésével lehet életképes. A harc ma az emberek lelkéért folyik. A relativizmus az agyakat támadja meg, és ez ellen intézményesen, hatalmi pozícióból lehetetlen védekezni. Behívót kell küldeni a szellemi honvédőknek, hogy segítsenek. Hitet kell tenni amellet, hogy a társadalmi működés alapjaként igenis, a 21. században is megkérdőjelezhetetlenek bizonyos erkölcsi értékek. Soha nem volt nagyobb szükség arra, hogy a „hatalom” és az „ország” között érdemben működjön a kommunikáció. Ki kell használni a civil tartálékokat! A kormány körüli védősáv, a polgári körök mozgalmá hallassa újra a hangját! Hiszen ha országos ügyről van szó, már működik a CÖF és a békemenet nehéztüzérsége a szuverenitás, a szubszidiaritás védelmében. A józan polgárok szeme ugyanis tovább lát 2018-nál, és arra hivatott, hogy a szolidaritás zászlaja alatt járhatóvá tegye az utat a polgári Magyarország felépítésének végcéljához.

Alighanem nemzetünk rendszerváltás utáni történelmének legfontosabb három éve előtt állunk. Állhatatosan hinnünk és tennünk kell a mélyben erősödő társadalmi kohézióért, amely a jövőben akár 4/5-ös választói akarattal reprezentálhatja a nemzeti összetartozás erejét.

Csizmadia László

Szász István Tas naplójegyzetei

(Légi)katasztrófa-hangulatban

Furcsa légikatasztrófák idején, magyarázható és magyarázhatatlan tragédiákat próbálván feldolgozni, az események hangulatában könnyű hasonlóságokat találni akár ama nagy közös röpténkkal is.

Mert repül az ország.

Veszedelemes léghajót kell átszelnie a nemzet utasszállítójának. Alatta háborús övezetek, égbenyúló szirtek és körötte viharfelhők. Időnként gyanús repülő tárgyak közelítik meg öreg, de szívós gépmadarunkat. Mellékesen nagy vitát váltott ki, hogy jelenleg sas helyett turult festettek az oldalára.

Közben pedig minden óvatosságnak ellentmondva, a pilótafülkében egyetlen első tiszt irányítja a gépezetet. Ez van. Ennyi van. Több, minden licencnek megfelelő, nem akadt.

Haladunk a cél felé, olykor meg-megrázkodik a gép, s a VIP utasok elégedetlenkednek, fitogtatják a repüléstudományban valahol szerzett gyér ismereteiket. Akár a labdarúgás, a vezetés is olyan, amelybe nagy önbizalommal szól bele közszereplő és közember, hát még a büszke VIP.

Innen ered az, hogy VIP utasaink egy része imádná a repülést kedvére vezérelni. Úgy is, mint pilóta, úgy is, mint földi irányító. Ha lehet, egyszerre. Volt már alkalmuk némi gyakorlásra, de az igazi nagy gépekre nem szerezték meg az engedélyt. A próbarepüléseken könnyűnek találtattak. S mégis! Az egyszerű utasokat, akik még ennyire sem értenek a vezetéstudományhoz, riogatják, a manővereket kritizálják.

Gondolom békésebb légitársaságoknál is van efféle „utasszokás”.

Csakhogy nálunk ennél is többnek bizonyul.

Ugyanis mifelénk az ilyenek dörömbölnek a zárt pilótafülke ajtaján, és szidalmaznak a pilótát. S ami még ennél is több, azt követelik, hogy hagyja el a „botkormányt” és bízza rájuk az irányítást. Majd ők!

Tisztában vannak-e ezek a vezetésvágyban égő urak és hölgyek, hogy alattunk 10.000 méter mélység, meg az egyéb felsoroltak és felsorolhatók? Tudják-e, hogy ők kormányzásképtelenek? Érzik a felelősséget? Hiszen repülünk. Repülünk egy cél felé.

Vagy az a cél annyira idegen tőlük, hogy inkább a hegynek mennének mindenestől? Esetleg inkább a köröttünk gyanúsán ólálkodó repülő tárgyakról várának elektronikus tanácsot, hogy az ő irányításuk alatt landolhassanak a remélt jutalmak elnyerésének ígéretföldjén?

Vajon miként alakul a repülés különféle fázisaiban az utasok véleménymegoszlása?

Kik azok, akik a légikisasszonyok munkájával elégedetlenkednek, a felszolgált ital márkáját simfelik, de még az éppen alattunk gomolygó felhők sem jók nekik?

És kik azok, akik látják, hogy egy idő óta az eddigieknél

jobban és jobb irányba haladunk, s kik azok, akik elhiszik, hogy úgy és oda kellene repülnünk, ahogyan azt a licencet elnyerni képtelen elégedetlenkedők javasolták? S követelekkel meg ígéretesekkel bőven támogatva javasolják.

Hát ilyen ez a katasztrófa-hangulat. Repül a nehéz gép, ki tudja, hol száll le!?

2015. április 1.

Nem lehet

Makkai Sándor „Nem lehet”-je még bombaként robbant a harmincas évekbeli erdélyi magyar szellemi élet magához térőben levő, de már „csakazértis” köreiből. S a „lehet mert kell”, és az „ahogy lehet” máris visszahangzott a keserves két szó nyomán.

Visszhangzik az máig is. Oda-vissza.

És ennek mentén alakulnak erdélyi családok, sőt nemzedékek sorsai, egy újabb történelmi viharokat, újabb csalódásokat átvészelt „kismagyarság” élete. S a tény, hogy eme kismagyarság még él, sőt alkot, mi több, nem egyszer példával képes elől járni (jóban, de sajnos olykor rosszban is), hogy emigránsi-, „kinézett” állapotában kovász tud lenni, annak életképességét igazolja, mégpedig a nagyobbik haza „nagymagyarságának” „kis- magyarságát” nem egyszer kiemelve. (De legyünk igen óvatosak az általánosításokkal, mert a nagy és romboló történelmi hatások mindenki-re egyformán hatnak.)

Amerre azonban most gondolataim elkalandoznak, az a kelet-európai kis népek önmagukat kiszolgáltató megosztottságának átka, melyet nem választhatunk el Trianontól sem. És természetesen az újra, meg újra felhorgadó – írjam azt, hogy gyermeteg – remény ennek eloszlátásáról.

Az errefelé általánosnak mondható, sérült, lelassult nemzetfejlődést emlegetők feltehetően közel járnak az igazsághoz. De szomszédjainknak már évszázadnyi győztes idejük volt bepótolni a lemaradást, miközben ennek jelei nem észlelhetők. Sőt a különbségek sem csökkennek.

Erdély például egy bizantin, elmaradott, xenofób világ rabja lett, kincseit az élet egyik területén sem tudták integrálni. Mindössze annyira futotta, hogy folyamatosan elszívják minden erejét. Ha igazat mondanak a hírek, ez az elnyert országrész ma Románia össztermelésének 70 százalékát adja, s ennek felháborítóan kisebb részét kapja vissza.

Valaha a három nemzet közös akaratának hiányában kihunyó transzszilvanizmus próbált erre megoldást találni, s most éppen a másik oldalon vannak gyenge, de nekünk mégis jelzőtűz értékű kívánságok ebbe az irányba. Sem túlértékelésük, sem pedig alábecsülésük nem lenne helyes. Hiszen nemrégén ez még elképzelhetetlen volt. A hamis nemzettudatot megalapozó hamis mítoszok bírálata is a lehetetlen világába tartozott. Túl hosszú volt ez a fals tudatot építő korszak, túlságosan erőteljesen épült be a győztes Trianon pszichózisának ellensúlyaként. A tudat alatti kételeyeket és az ebből fakadó félelmeket orvosolta.

Nagy meglepetés ma olyant olvasni, hogy etnikailag jogos már a román területi igény, de történelmi jogról nem lehet szó! Ezt *Lucian Boia* újabb könyve, a **Vesztesek és győztesek** egyik oldalán olvashatjuk.

Ha a történelmi jog hiányának igazolását jelentő tabudöntögetést óhajtánánk máshol is tetten érni, arra csak gyér példáink vannak. Boia mellett elsősorban Sorin Mitu tesz lépéseket erre felé.

Fussunk végig a történelem kronológiáján, hogy lássuk, melyek azok a megrögzött tévedések vagy inkább történelemhamisítások, amelyekre mindez eddig épült. Pontosabban melyek ezek közül a legfontosabbak:

- Mindenekelőtt a román nép eredetét – semmivel sem bizonyítható módon – a Kárpát-medencébe álmodják. Ennek érdekében számos ismert tényt egyszerűen nem vesznek figyelembe, és számos hiányzót – sokszor számunkra nevetséges módon – magyaráznak bele. Tudjuk, hogy hazafiasnak hitt igyekezetükben egyesek már odáig is elmentek, hogy a kárpáti őseink román voltát emlegették. Most ezt az Ukránok irigyelték meg tőlük.

- A magyarokat barbár ázsiai hordának festik le, amely jól szervezett és magasabb kulturális szinten levő román államalakulatokat semmisített meg betolakodása nyomán. Odáig mennek, hogy Szent István román eredetéről cikkeznek, Sarolt meghamisított gyökereit használva magyarázatul.

- Máskor a magyarok erdélyi térnyerését későbbre teszik. Mint tudjuk, véletlenül éppen akkorra, amikor transzhumálva pásztorkodó őseik kezdtek feltűnedezni az Árpád ház által már jól megszervezett – befogadó – magyar állam hegyeiben.

- 1000 éves nemzeti elnyomásról beszélnek, mellőzve azt a tényt, hogy a nemzettudat kialakulásának századai előtt (XVIII-XIX.) ilyenről nem lehetett szó.

- Az erdélyi három nemzet szövetségéből történt kimaradásukat nem a valós tények alapján írják le. Nem beszélnek arról, hogy az nem a nemzet mai értelmezése alapján történt, hanem rendi alapon, s amiképpen a nemesség soraiba minden akadályoztatás nélkül felemelkedett románjaik ez által benne voltak a három nemzet szövetségében, ugyanúgy a magyar jobbágy a románokkal együtt kívül maradt azon. Ugyanis ez akkoriban természetes volt.

- A Hunyadiak eredetének magyarázatát az ismert kérdőjeleken túl románosítják.

- Az erdélyi magyar fejedelmek (sőt gubernátorok) érdekükbe tett cselekedeteit feledésre szánják.

- A románok oly kevésbé ismert protestantisztizálásának átmeneti periódusát – ha netán beszélnek róla –, az elmagyarosítás anakronisztikus csomagjába helyezik.

- Osztály-jellegű mozgalmait teljes mértékben nemzetivé próbálják „átmagyarázni”, sőt magát Dózsa Györgyöt is románosítják a rájuk jellemző laza gátlástalansággal. Csak! (Nem csodálkozhatunk ezen, hiszen sűrűn olvashatunk arról, hogy a székelyek elmagyarosított románok.)

- Vitéz Mihály hódító kedvét és tehetségét, tudatos országegyesítő szándékként oktatják, s ennek hamis hitét meggyőződéssé erősítették az összrománságban.

- Az erdélyi román abszolút többség létrejöttének legfőbb forrását és korszakát, a fanarióta kort, ebben a vetületében nem emlegetik, sőt felsorozva beszélnek a kiáramlásról. Arról már nem is szólva, hogy az erdélyi magyarság fogyásának logikus történelmi okaival nem foglalkoznak. Hiszen a hadak útjában elterülő országnyi országrészt ők védelmezték vérük hullatásával, s elfogyásuk árán.

- A román nemzettudat és nemzeti mítosz kialakulásának magyar háttere szintén obskúr, csak ott jelenik meg, ahol számukra hasznos.

- 1848 aztán végleg megoszt. Kossuth a tömeggyilkos, a magyarok a románok kiirtását célozták meg. A kolozsvári Biazini falán 40 000 román lemészárlásának és 230 román falu felperzselésének hazugsága szerepel, a nyugati turistákat szolgáló fordításban is. Sehol Nagyenyed, sehol Zalatna stb.

- A dualizmus kora szerintük a sötét nemzeti elnyomásé. A lex Apponyi jelentőségében többszörösen felnagyítva ismeretes köreikben. Nem említik, hogy Erdélyben több, államilag támogatott román iskola volt, mint Ó-Romániában. Ekkor elkövetett hibáink propagandájukban még ma is óriássá nőnek, miközben ők jelen időben azoknak sokszorosáért lennének felelősek.

- Ebben a „sötét” korszakban 140 bankjuk és az ortodox egyház érte el, hogy már Trianon előtt teljesen egyensúlyban voltak Erdélyben a birtokviszonyok. A későbbi román királyi földreform több mint három millió hektárnyi magyar föld kisajátításával ezt az egyensúlyt borította fel végleg. Akié a föld, azé az ország.

- Trianonban szerintük szerencsések voltunk, hiszen ők a Dnyesztortól a Tiszáig érdemelték volna meg a területeket. Mint azt Brateanu a tárgyalások során mondotta, a szintiszta román Debrecenben az esti szellő román anyák altató dalait hordozza.

- Aztán ha kell, magukról „szól az elhallgatás”. Megtévesztő gyulafehérvári ígéreteik ugyanis nem kedvelt témák történetírásukban.

- A magyar holokauszt szörnyűségeit sűrűn sorolják. Az azt kegyetlenségében meghaladó és német közreműködés nélkül már jóval előtte végrehajtott román holokauszt mintha nem is lett volna.

- A magyar négy esztendő Észak-Erdélyben történetírásukban a Horthy terrorról szól. A Teleki féle nemzetiségi politika az ismeretlenség homályába van száműzve. Erről szólnak a könyvek, nem egyszer hamisított fotókkal. A Maniu gárdák ezt követő rémtetteit nem ismerik.

- Ceausescu bűnei között az etnikai arányok végzetes megváltoztatása, a homogenizálás vad hajszája említést sem kap.

- Szerintük az autonómia az egységes román nemzetállam feldarabolását célozza. Alkotmányellenes, mert alkotmányaik a kezdetektől nemzetállamról beszélnek egy valójában soknemzetiségű országban.

És most? Ők az USA és Európa kedveltjei, mi az általuk rendszeresen bírált fekete bárány.

Hogy mit lehetne tenni ezzel a történelmileg zsigerekbe

szervült hazugságtudattal? Bizony nem tudom. De annyi kétségtelen, hogy tárgyalásokkal, szerződésekkel, érzékenységek pátyolásával, kicsinységünk bölcsnek vélt gyakorlásával stb. ez a kérdés nem oldható meg.

Sőt, talán még saját érdekeik felismerése sem lehet elég, akkora a xenofób gyűlölet vallássá „nemesített” ereje.

Manapság arról beszélnek, hogy a román-magyar viszony mélyrepülésben van. Vajon mennyire volt más a helyzet, amikor magasröptű szövegek mögött a folyamatosan táplált és sok nemzedék óta beoltott ellenségkép mozgatta a román tömegek érzelmeit? Ebben a viszonylatban minden csupán látszat, mert az „átnevelés” csak saját akaratukból és saját módszerekkel, hosszú folyamat eredményeként lenne lehetséges, de erre a demokrácia világát jelentő pártpolitikák újabb századában nem látok reményt, mert soha nem fognak lemondani az ellenségkép, esetünkben a magyar kártya felhasználásának kitűnő lehetőségéről.

Ez pedig egyik fő okozója lehet közös vesztünknek.

Előttünk a térképen a két – összeakadt kopoltyúval – egymásba úszó halat formáló ország.

Az egyik nemlétező történelmi jogainak büszke tudatát nevelte bele tömegei legképzetlenebb tagjaiba is.

A másik létező történelmének erőt adó tudatát pusztítja idegen szándékok szolgálatában.

A nagy történelmi kohó pedig mindkettő alatt ott forog.

2015. április 13.

Fontolva haladni, magasra is nézni

Újra meg újra kétségbe esünk azon, hogy faltól falig tett lépéseink mián az Unió reánk förmed. Kétségbeesésünk esetről-esetre fokozódik. Növeli zavarunkat, hogy ha más tesz hasonlót, az nem vált ki ekkora visszhangot. Az ebből eredő bizonytalanság pedig a polgári Magyarország ügyére felesküdtettek táborát a periféria felől erodálja. Az amúgy is bizonytalanok, az érdeken gondolkodók, a közjót szolgáló intézkedések elkerülhetetlen sérelmezzettjei, akik jórészt úgynevezett társutasok, sorra leválnak rólunk.

Nem a Fidesztől, hanem a minden hiba vagy tévedés ellenére egyetlen nemzeti úttól kanyarodnak a semmibe.

Kórjelző ugyanis, hogy máshova általában nem csatlakoznak, csak éppen feladják a helyes úton való felfelé kapaszkodást, mert az, úgy vélik, nekik már nem hasznos.

Kell-e nekünk az ilyen útítárs? – kérdezhetnénk. A válasz sajnos: igen. Igen, mert a parlamentáris demokráciában, ahhoz, hogy a jó úton tovább haladhassál, tehát, hogy nemzetmenő terveidet megvalósítsad, szükséges a hatalom megtartása.

Tehát az eltávolodókkal meg kellene értetni: ne a mában, ne a zsebben, ne indulatokban gondolkodjanak, hanem az út végét, a célt nézzék.

Sajnos, ez a valódi nemzettudat áldozatra is képes tulajdonságával nem rendelkezők esetében közel sem egyszerű.

Ez már a politika művészetéhez tartozik, ergo meg kell találni a módját.

Ebben a szakembereknek nem tud egy egyszerű tollforogató tanácsot adni, csupán szentjánosbogárnyi jelzőtűzzel képes hozzájárulni a gyulladozó, figyelmeztető fények egészéhez.

Még egy dolog azonban biztosan tanácsolható, mégpedig a fontolva haladás, mert a szükségállapot sikeres korszaka lejárt. 5 év után ez a nemzet, mely elszenvedte ama 40 évnek és a csalódást hozó, de hatni képes neoliberais világ 25 évnek romboló hatásait, „szükségállapot képtelenné” vált.

Nézzünk körül, hányan képesek elégedetlenkedni, pedig a számok és az élet valósága mást mutat. Az ellenzéki elégedetlenség-szítás viszont jól hat az ilyen közegben. Az ígéretes könnyű, s nagy azoknak a száma, akik hinni akarnának. A jobb, a nagyobb, a haszon ígérete itt célba talál. Így hatott annak idején az egyszeri 19 000 forint „bedobása” az akkori nyugdíjasoknál, s így hat minden olyan, amit hatalomba kerülve nem tudnának megadni, vagy csak az ország veszte, a csőd árán, tehát egy időre. Sőt, más példát keresvén, ez a brókerbotrányok alapja is. A haszon reménye által vakító hiszékenységre.

A fontolva haladás a kétségtelenül elkövetett kisebb-nagyobb hibákat megelőzheti, a kapkodás látszatát kiküszöbölheti.

Hatalmas a tét, felmérhetetlen a nemzet szempontjából, s ezt olyanokkal kell elfogadtatni, akik azt sem tudják, mi a nemzet. Nagy többségükben nem tehetnek róla, de nem tudnak nemzetben, magyarságban, megmaradásban gondolkodni. Nekik az itt és most kell. Az adjatok, és bizonyos szint alatt a „monnyon le”. Ezért kell mindent megpróbálni a kommunikációs képesség feljavítására.

Tudom, közhely már mindez, ám már annyiszor kiderült, hogy közhelyes dolgokban tévedtünk. De mégis, azért is! Mondani, mondani kell.

Hogyan jutott ide a magyar társadalom? Szűklátókörű kérdés lehet, ha ugyanezt világviszonylatban vetjük fel.

S még ezen is túlléphetünk. A neoliberais nevelés, a taposd el a másikat és érvényesülj, a mindenkinek mindenhez joga van, a politikailag korrekt vagy inkorrekt veszedelmes billogokat rejtegető, azokkal fenyegetődző ármányos játéka, magát az embert vitte félelmetes lejtőre.

A létért való küzdelem darwini tétele az állatnál és az élre törő ember fejlődésében hasznos és szükséges lehetett a fajfejlődés útján. Az ember azonban átlépett egy másik dimenzióba, a spirituálisba. Éppen abba, amely által a teremtes feltehetőleg az élő világ élére röpítette.

Nos, ebben a szakaszban a neoliberais taposd el elv, a darwini tétel durva mása, már nem működhet. Csakhogy az ember még magában hordozza ennek hajlamát. S a neoliberais ideológiák erre alapoznak. Sikerrel.

Az embert emberré fejlesztő spiritualitás megtagadása pedig letaszíthat minket a teremtes csúcsairól.

Ennek ismeretében kellene napi kis harcainkat megküzdni, és nemzetmentő terveinket, cselekedeteinket véghezvinni.

Az utolsó szó azonban minden ellenkező igyekezettől függetlenül magáé a Teremtő erőé lesz.

2015. május 1.

Csapó Endre

Félvilágháború a küszöbön

„Obama háborúja az Iszlám Állam ellen és szövetségesei” cím alatt jelennek meg térképvázlatok, amelyek a háborúban részvevő országokat megszínezve mutatják. A Map of Obama's Coalition Against the Islamic State mutatja a teljes észak-amerikai földrészt, az Európai Unió összes országait, Afrikából Egyiptomot és Marokkót, a Közel-Kelet országait, Japánt, Dél-Kóreát, Ausztráliát és Új-Zélandot a címben kifejezett értelemben. Külön jelzi a már fegyveresen részt vállaló országokat, míg a többiek a mostanában csatlakozók.

Elháríthatatlanul emlékezetünkbe toppannak a történelemkönyvek hasonló táblázatait az első és a második világháború idejéből, amikor előbbi esetben Anglia, majd ismétléskor Amerika összegyűjtötte szövetséges hálózatát Németország ellen. Minden olyan ország csatlakozott a Gonosz elleni harchoz, amely valamilyen függőségben jobbnak látta nem ellenkezni. Ilyen helyzetben van ma Európa majd minden országa, most közvetlenül annak okán, hogy tagja lett a NATO-nak, majd az Európai Uniónak, és részese lett minden gazdasági szállal függően a liberális (neoliberalista) gazdasági rendnek, ami 1945 után berendezkedett Nyugat-Európában, majd amikor felgördült a rozsdás firhang, rátelepedett az átképzőtáborból kiszabaduló országokra is.

Két világháború zajlott le ilyen sokszínű koalícióban, és ha ma azok következményére tekintünk, a száz évvel ezelőtti Európa helyén – amely akkor vezető világhatalom volt azáltal, hogy független országok nemes versenyében világelső lehetett – mára egy országok feletti szuperkormány uralma alá kényszerítetten olyan lealázó helyzetben van, amiben kötelezően részt kell vállaljon Amerika Közel-Keletet átrendező vállalkozásában. Azt is fel kell ismerni, hogy Európa átrendezésének idején a Közel-Kelet átrendezése már folyamatban volt, amely átrendezésnek célját és fontosságát az olajkincs megszerzése adta.

A közel-keleti átrendezés az Egyesült Államok vállalkozásaként kemény dióként folyamatosan elakad, elmérgesedik, új és új ellenállást provokál – így kínálkozott megoldásként bevonni a fél világot a felelősségbe és a fegyveres vállalkozásba, mint ami nem csupán amerikai, hanem közös érdekből jön létre. Tizenöt évvel ezelőtt jól jött (hasznos volt) a World Trade Center toronyházainak a fantázia világában is absztrakt jelenetben bemutatott összeomlasztása ahhoz, hogy a közel-keleti háború (Háború a Terrorizmus Ellen néven) folytatása elfogadható és igazolt legyen Amerika népe és a világ számára. A sikertelenségek sorozata kívánhatta meg, hogy a feladat ne csak amerikai felelősség legyen, hanem vállaljon háborús részvételt Európa is. Ezért jól jött (hasznos volt) tavaly

a párizsi vicclap szerkesztőségének legyilkolása iszlamista terroristák által, és az uniós államfők, kormányfők demonstrációja annak érdekében, hogy egész Európa veszélyeztetettsége indokolásul szolgáljon ahhoz, hogy minden tagország kötelezően részt vállaljon Amerika közel-keleti háborújában.

Ebből természetesen nem maradhatott ki Magyarország sem. A külügyminiszter szerint Magyarország kötelességet teljesít, miután amerikai katonai oldalról jött a felszólítás, hogy Magyarország vegyen részt az Iszlám Állam elleni küzdelemben (...)

Orbán Viktor Magyarország nagyköveteinek konferenciáján kijelentette: harcolnunk kell az Iszlám Állam ellen, mert nem mehetünk szembe az EU-val és a NATO-val. Beismerte, hogy ez kockázatos, de szükséges ahhoz, hogy „bebizonyítsuk”, a Nyugathoz tartozunk.

Már önmagában ez is rávilágít az Orbán-kormány megfélemlési kényszerére, hiszen az Iszlám Állam elleni fellépésre nem a NATO-tól, nem is az EU-tól, sem pedig az ENSZ-től nem érkezett hivatalos felkérés, tehát nem is közös misszióról lenne szó. Csupán az Egyesült Államoktól érkezett egy katonai jellegű hivatalos megkeresés, amelyben azt kérték, hogy Magyarország növelje az Iszlám Állam elleni nemzetközi fellépésben való részvételét. Vagyis Orbánék kifejezetten az Egyesült Államoknak szeretnének bizonyítani engedelmességet a magyar katonai szerepvállalással. Talán ez enyhített a viszony feszültségén, ami amerikai részről az Orbán-kormány ellen megnyilvánult a közelmúltban.

Európa beléptetését olcsón úszta meg a harcias amerikai diplomácia, köszönhetően annak a ténynek, hogy az Iszlám Állam nevet viselő fegyveres csoportosulás valóban veszélyes elem, ami felboríthatja a közel-keleti viszonyokat.

Mi is hát az Iszlám Állam?

Először is nem állam, mindössze egy veszélyes, harcias csoportosulás, szervezett ellenállás minden idegen beavatkozás és azokat kiszolgáló iraki, szíriai kormányzat ellen. Iszlámként is a mohamedán vallási komplexusnak csak egy része, ami most előjött az amerikai beavatkozások nyomán.

Közel-Kelet mai államai a korábbi századok gyarmatosítása folyamán jöttek létre, teljesen tekintet nélkül a helyi etnikai és vallási viszonyokra. Az európai gyarmatosító hatalmak által létrehozott államhatárok önmagukban konfliktusképző tényezők, mert ezek az etnikai és vallási területeket megosztják. Az ásványkincsek felszín alatti térképe sem igazolja a mai államhatárokat.

A gyarmatosító hatalmak – utóbbi időben már csak

Amerika – profitálnak ebből az egyenetlenségből. A közelkeleti népek mély ideológia és érzelmi jellege az ott létrejött vallások fundamentalista természetéből fakadnak. Ebben azonos mind, Izrael népét is beleértve. Az ezeröttszáz milliós iszlám a második legnagyobb világvallás a kereszténység után. A vallási fundamentalizmus lényege, hogy híveit totális követelmények alatt tartja, amelyek az életük minden területét szabályozzák. Ezekben a népekben nincs igény (mint ahogy az európaiakban volt) megszabadulni a vallási kötöttségektől, amint azok a fejlődés menetében sorozatosan feleslegessé, értelmetlenekké válnak. Még szerencse, hogy az iszlámnak nincs római pápája, azaz egyetlen tévedhetetlen feje, ellenben teljesen differenciált, és szigor terén is változatos. Ami viszont jellemző, a hit rendkívül erős átélését nem kezdi ki hitetlenség (...)

Kényszerpálya

A magyar kormány és kormányfő ismeri az erőhatalmi játék és politika természetét. Amerika nem most kezdi el a világ átalakítását. Akik ilyen méretekben sakkoznak, azoknak olyan kis paraszt, mint Magyarország mit sem számít. De ha egy paraszt hiányzik a tábláról, azt számontartja mint köteles tartozékot. Ezt a felkérést felelős magyar kormány nem utasíthatja vissza. Nem erkölcsi okból, ilyesmit kizár a dolog lényege, hanem pusztán önvédelemből. Erőviszony kérdése minden. El lehet játszani a gondolat, mi történne, ha azt mondanánk, minket nem érdekel, hagyjanak békén. Nagyobb gond, hogy a Tisza felső folyásvidéke már háborús zóna.

Romániának nincs ilyen gondja, fontos szerepet kaphat mint szomszéd az amerikaiak ukrainai vállalkozásában, csakúgy mint Lengyelország. Bővülő jelenlét lesz a NATO keleti határain, amerikai és egyéb nyugati csapatok részére állandó bázisok épülnek a balti országokban (Litvánia, Lettország, Észtország), továbbá Lengyelországban és Romániában. Az is már korábban eldőlt, hogy az egykori Szovjetunióval határos mai NATO-tagállamok közül Szlovákia, Magyarország és Bulgária nem akar részt vállalni háborús vállalkozásban.

Oroszország által végzett katonai becslések szerint a Romániában létrehozandó bázisokról nem csupán rakétaelhárító eszközöket lehet majd kilőni. Oroszországot aggodalommal tölti el, hogy akár cirkáló rakétákról, vagy más hasonló eszközökről is szó lehet.

Tavaly áprilisban Bukarestben bejelentették: az Amerikai Egyesült Államok 1600 főre bővítené katonai jelenlétét a Fekete-tenger partján lévő Mihail Kogalniceanu légi támaszponton, és ehhez kérte Románia hozzájárulását. Tavaly márciusban **Basescu** a NATO-erők átcsoportosítását szorgalmazta az utóbbi hónapok orosz katonai tevékenységére hivatkozva. Előzőleg Románia és Lengyelország védelmi miniszterei is nagyobb NATO-jelenlétet szorgalmaztak Kelet-Európában, arra hivatkozva, hogy új katonai-politikai helyzet alakult ki az ukrán–orosz konfliktus miatt.

Felerősödött Erdélyben a magyarokat háttérbe szorító román politika, ehhez való bátorságot minden valószínűség szerint a két ország Amerikához kötődő készsége eltérő mértékéből merítik.

Közös értekezésben foglalkoztunk Amerika közelkeleti és ukrainai konfliktusával, azért, mert a kettő egy nagy terv vállalkozása. Sem a Közel-Kelet, sem Oroszország nem veszélyezteti az Egyesült Államokat. A kétpólusú világrendet követően Amerika világhatalmi vezető pozíciója elvitathatatlan. Ez a vezető pozíció háború következményeként jött létre, alapja a világ nyersanyag és energiaforrás birtoklásának és az ezek felhasználásával előállított termékek értékesítésével felhalmozott gazdasági erő.

Idővel minden változik. Az így 1945-ben megszerzett gazdasági erőfölény az azóta eltelt 70 év alatt viszonylagossá vált szorgalmas országok békés fejlődésében. Bebizonyosodott ismét, hogy békés körülmények között a háborúk által megzavart rend igyekszik helyreállni. Ennek látványos példái Németország, Japán, Kína, Szingapúr, Dél-Korea stb. felfutó gazdasága.

Amerika háború által lett megdönthetetlen világhatalom. Természetes törekvés részéről ennek megtartása. Fegyveres erejének mindenekfelettségét minden erővel megtartotta. Ez békés állapotban haszontalan luxus, olyan kiadás, ami nem hoz hasznot, hacsak...

A háborúkat finanszírozó bankárok jól emlékeznek rá, hogy a háború a művi változások eszköze, a vesztes tönkremegy, és a kívánt gazdasági körülmények megvalósulnak. Amerika részére, világhatalmi helyzetét tekintve, a béke veszélyes állapot, világelső pozícióját szétrágná a múlt évek.

Mi lesz például, ha a New-York-i pénzvilág ellenőrzése alól kicsúszott Oroszország globális megfontolásból elfogadja Európa hasonló értelmű partneri közeledését? Megvalósítva az Eurázsiai Szövetség tervét. Vagy, ha Kínával találja meg az együttműködést kölcsönösségi alapon?

Így hát most állt elő az Egyesült Államok egész történelmében először olyan helyzet, amikor számára Oroszország fennállása és ereje nem hasznos. Szeretném megerősíteni ezt a gondolatot, New Yorknak Moszkva véráldozata hozta meg Európa feletti hegemoniáját, majd a balek Moszkva pazarolta el erejét az egykori gyarmatbirodalmak „felszabadítási” harcaira, az így kezelt harmadikvilágbeli országokat azután felfűzték a New York-iak a gazdaságilag kizsákmányoltak fűzére. Most viszont Oroszország először lépett ki a kapitalista világhatalom szolgálatából, felébredve a marxi álomból. Ezért a lépésért viszont lakolnia kell.

Magyarország sodródik a gigászok e küzdelmében, de még Európa is, uniós vezetők árulóinak atlantista, neoliberais politikai állásfoglalása miatt. Egy út vezet ki ebből a mocsárból, a béke megtartása a nemzetközi terepen, mert elterelt dolgok csak békés években rázódnak helyre ismét. Most lenne szükség igazán pacifista mozgalmakra minden országban és világszerte.

Magyar Élet, 2015. március 16.

Csapó Endre

Korszakváltás és külpolitika

A történelem nem együtemű folyamat. Éles korszakhatárok jelzik a változásokat. A múlt században három egymástól élesen elkülöníthető korszak jött létre. Az első világháború átalakította Európát. A második világháború megerősítette az előzőt, egyúttal megindult az egész világra szóló átalakítás a kétpólusú világhatalom létrehozása által.

Változás kikényszerítése tradicionálisan háború által történik. A két világháború szándékaiban is és kimenetelében is együvé tartozik. Az első nem érte el célját, szükség volt a másodikra annak érdekében, hogy Európa hanyatlása visszafordíthatatlan legyen.

A jelzett történeti folyamat elején Európa a világ vezető kontinense volt. Első tönkretételéből látványosan gyorsan és eredményesen felépült. Ennek titka, szembefordulva a liberalista elvekkel, a gazdasági felépülés filozófiája a privátszektor állami ellenőrzése lett az adott ország érdekeinek szolgálatában. Lényegében: egyrészt eltávolodás a szabadversenyes liberalizmustól, másrészt távoltartás az államkapitalista szocializmustól, ettől a két szélsőséges szemléletű ideológiától és gyakorlattól, amely kettősség érvényesüléhez mérhetetlen összegű támogatás és propaganda állt rendelkezésre a nyugati hatalmak pénzügyi hatalmasságai részéről. Európa ilyen gyors helyreállása, és annak a szabadpiacú liberalista szemlélet feletti látványos győzelme elég ok volt a világháború megismétlésére.

Az amerikai piacmonopólium alapvetően imperialisztikus és nemzetközi. Azt követően, hogy Amerika, az első világháború következményeként a brit gyarmatbirodalom hatalmi örökébe lépett, az angol nyelvű országok fölötti pénzügyi hatalom imperialista törekvései megnövekedtek. A második világháború meghozta az amerikai bázisú nemzetközi pénzhatalom (New York Empire) teljes ellenőrzését Európa felett. Az ellenőrzésben és a gyarmati kizsákmányolásban a résztárs a Szovjetunió volt 45 éves időtartamra.

A Szovjetunió különleges létesítmény volt, elvi megfogalmazásában a tőkés társadalom ellentétéként a kollektív társadalom megvalósítója. A New York Empire mérhetetlen mennyiségű pénzt és energiát áldozott létrehozására. Ilyen hatalom megalkotása két célt szolgált. Egyik: a hatalmas kiterjedésű orosz birodalom feletti központi ellenőrzés, másik: onnét kiindulva Európa országai is kollektív uralom alá kerüljenek. Felhívom rá a figyelmet, Amerika és Anglia támogatta az európai kommunista mozgalmakat és forradalmakat, saját országukat ilyentől mindvégig megkímélték.

A Szovjetuniót, azután hogy elvégezte feladatát, létrehozói felszámolták. Ez új korszak megnyitását eredményezte a világ hatalmi szerkezetében. A vállalkozás mérlege a New York Empire részére az Európa feletti teljes gazdasági és politikai felügyelet, ami ebben a korszakban mind a vasfüggöny mögötti Európára, mind pedig az utód orosz birodalomra kiterjedt. A diktatúrák helyén parlamenti demokráciák alakultak, megjelentek a diadalmas kapitalizmus intézményei, segítséget nyújtani a liberalizmus berendezkedésében.

Amíg Európa keleti felén lényegében sikerrel járt a féktelen liberalizmus bevezetése – köszönhetően az USA-szolgálatában álló Európai Unió atlantista elkötelezettségének, addig az egykori szovjet állam helyébe lépő Független Államok Közössége (FÁK), valójában persze az Orosz Birodalom vezetőségében erjedési folyamat lépett fel a 90-es években. Az átmenet az erős állam szemléletből a gyenge állam szemléletbe akadozott, és fel lépett olyan fajta megoldás, ami az első világháborút követően kialakult Európában, előbb Olaszországban majd Németországban: függetlenné tenni az országot saját érdekű pénzügyi rendszer kiépítésével. Ez ezúttal **Putyin** elnök nevéhez fűződik.

Nemcsak az Orosz Birodalom határai közötti terület föld felet-

ti és föld alatt várakozó kincseihez oly sokáig remélt hozzájutás veszett el a nyugati pénzbirodalom részére, de van ennél jóval nagyobb tét is.

Mostanában bontakoznak ki egy globális korszakváltás körvonalai. Ma még a nemzetközi elszámolásban a dollár egyeduralkodó, az amerikai érdekeltségű országok uralják az árutermelést és árucelosztást. Kína gazdaságilag rohamosan erősödik, amit olcsó és jó ipara termel. Kína a nem túl távoli jövő új nagyhatalma, amivel máris számolni kell.

Európa ipari nagyhatalom, de energiában és ásványkincsekben szegény. Kína jó úton halad ipari nagyhatalommá válni, de energiában és ásványkincsekben szegény. Oroszország ipari felkészültsége közepes, termelő kapacitása gyenge, energiában és ásványkincsekben gazdag. Európa és Kína háborús ereje gyenge, Oroszország katonai nagyhatalom.

Az őszember törvénye: az erős megtámadja a gyengét, elveszi annak javait. Később hasonozóruk tömörülése, ma már nagyhatalmi csoportosulás diktálja az örök törvényt.

Háborús esélyek: Európának szüksége van orosz energiára és ásványkincsekre – háborús megoldásra nem gondolhat, békés üzleti kapcsolat a megoldás. Ugyanez az eset áll fenn Kína részére (bár a jövő terjeszkedése Szibéria felé mutat). Oroszország le tudná rohanni Európát napok alatt, Kínába is mélyen belerohan, de minek, ipari felfejlődéséhez békés üzleti alapon, kölcsönös érdekek alkalmazásával könnyebben jut hozzá. Az Eurázsiai térségben belátható ideig nincs háborús megoldásban érdekelt hatalom.

A világ békésen akar fejlődni, dolgozni, üzletelni. Amerika ipari, kereskedelmi, fegyverzeti fölényével a világ békés fejlődésének megalapozója és fenntartója lehetne. A világbirodalom ambíciói ennél távolabbra terjednek. A módszer: ha békésen nem megy, a megoldás fegyveres lesz. Olyan év még nem volt a világháborúk óta, amelyben ne lett volna több helyen is háború. A Közel-Keleten szünet nélkül valamilyen háború dúl, és most legújabbán Ukrajna is háborús fészek lett.

A New York Empire a cári Oroszország megdöntése idejétől fogva túl sokat investált az orosz térség ásványkincseinek megszerzését célzó törekvésekbe ahhoz, hogy lemondjon az orosz államszövetség gazdasági kézbeviteléről. Arra, hogy ezt békés eszközökkel közelítené meg, a mindent háborúval megoldáshoz szokott amerikai adminisztráció talán nem is gondol. Putyin elnök hatalmának megdöntése érdekében oroszellenes felkelést gerjesztett az amerikai politika, ami mára súlyos áldozatokkal járó belháborúvá fajult.

Amerika a megszállás idejéből származó szolgálatkészséget és atlantista elkötelezettséget megkövetelő szolidaritásra számít az Európai Unió vezetősége részéről, amit jelenleg még megkap tőlük, de előbb-utóbb érvényre jutnak az alapvető európai érdekek, azoknak súlyos sérülése nyomán. Amerika ma még igyekszik bevonni Európát oroszellenes háborújába. Sajnálatosan ezt hajlandó nagyon pártolni Lengyelország és Románia. Magyarország, és vélhetően az európai országok többsége békés életet akar. Egyelőre a magyar kormány nyilatkozott meg Oroszország irányában a béke fenntartása érdekében. Ezért (meg nemzeti érdekű politikájáért) nemtelen támadást éri az Egyesült Államok és az Európai Unió politikai körői részéről. (...)

*

Írásunk első felében a korszakváltásokról volt szó, amihez nem kell egy „megfelelően nagy válság”, mert azt békésen előidézi földi világunk eddig elmaradott országainak felzárkózása következtében előálló új nagyhatalmi egyensúly. Erről szól Orbán Viktor, és ez az élet rendje. Ezt lehet megzavarni háborúkkal (mint a múlt századi, Közép-Európa elleni, Európára végzetes háborúk), a nem is titkos terv szerint kioroszakolt világkormány létrehozásával. Ezzel szemben ésszerű hinni a békés korszakváltásban.

(Magyar Élet 2015. március 19)

Ágoston András

Kisebbségek két tűz között

Nekünk, Kárpát-medencében élő magyaroknak az elmúlt több mint negyed évszázadban két nehézséggel kell folyamatosan megküzdenünk.

A magyar kisebbségi közösségek számbeli leépülése, belső kohéziójuk időnként lassuló, egészében véve azonban folyamatos lazulása nemzetstratégiai probléma, mellyel csak mi magyarok vehetjük fel a küzdelmet. Másrészt, az utódállamokban a mindenkor hatalom arra törekszik, hogy a kisebbségi közösségekben élő magyarok asszimilációja felgyorsuljon.

Látni kell, hogy a rendszerváltás nyomán a közösségi fellépés jogi korlátai kibővültek. A magyar közösségeknek nagy segítség, ha a magyarországi politika támogatja identitásuk megőrzésére irányuló törekvéseiket. Hátráltatja viszont közösségi küzdelmüket, hogy az EU-ban sem a jogi szabályozás, sem az egyes tagállamok szimpátiája nem kedvez az autonómiatörekvéseknek. Pedig az őshonos nemzeti kisebbségek helyzetének méltányos rendezése – s ezt nyilvánosan senki sem tagadja – csak autonómiák útján valósítható meg.

Másfelől tapasztaljuk, hogy a demokrácia bizonyos vívmányainak a rendszerváltást követő kiteljesedése a gyakorlatban nem ért el a kollektív jogok és a személyre szóló szabadságok szembenállásának leküzdéséig. Holott, a nyugati országokban jól működő autonómiák példája jó útmutató lehetne nemcsak az alkalmazható jogi formák, de a politikai feltételek megteremtésében is.

A helyi hatalom előnye

A magyar kisebbségi törekvések vonatkozásában az utódállamok ma már kevésbé támaszkodnak a be nem avatkozás hidegháborús dogmájára, de a közös megegyezést az autonómiák vonatkozásában simán elutasítják. Így alakult ki az a mai patthelyzet, amelyben mindkét fél a sáncok mögül figyel az előrelépés lehetőségeit.

A helyi többségi hatalom előnye vitathatatlan. Birtokon belül kitartóan küzd a lelkekért. Az „önkéntes”, haszonelvűség-vezérelt asszimiláció serkentése, a közösségi megmozdulások kitartó akadályozása, s ami egyre inkább szembetűnő, a kisebbségi oktatás, művelődés és tájékoztatás forrásellátásának Magyarországhoz rendelése, az állami támogatások ezzel egyidejű hatékony elsorvasztása, mind-mind a magyar nemzeti közösség tehetetlenség-érzetének fokozását szolgálják.

Már a csoportérdek védelme sem megy

A gond az, hogy a kétpólusúvá vált magyar kisebbségi politikai elitek helyi hatalomhoz simuló szárnya a mélyben bekövetkező negatív tendenciáknak nem tud, talán nem is akar ellenállni. A helyi hatalomhoz húzó szárny érdekvédelmi szervezetből gyorsan az autonómiát mellőző regionális párttá alakult. Ebben a formában viszont lassan a saját csoportérdekeinek védelmét sem tudja ellátni. A Vajdaságban például július elsejétől a kötelező magánosítást követően három kétnyelvű községi rádió hallgat el egyszerre. Leépítésük a szerb hatalmi pártokhoz kötődő politikai menedzserek vezényletével

vel máris megkezdődött. Az általános szociális válság közepette a kisebbségi közösségeken belüli megosztásra utal, hogy a helyi többségi hatalom immár a legalacsonyabb szinteken is pillanatokon belül megtalálja a magyarokat, akik minimális anyagi előnyökért hajlandók legitimálni a leépítéseket. Néhány észak-bácskai község kivételével így fogynak el a magyar tisztségviselők a községi vezetőségekből, s tűnnek el tömegesen a magyar ügyintézők a közigazgatásból.

A változásokat a magyar szavazók jelentős része érdeklenséggel honorálja. Akit a magánéleti okok ebben nem akadályoznak, s van „beváltható” szakmai képzettsége, az megy. Főleg Ausztriába, Németországba, de távolabbra is. A Tiszaparti VMSZ-es magyar önkormányzattal büszkélkedő Adán a külföldre távozó szülők csak az első félévben tizenkilenc diákot vettek ki az egyik elemi iskolából. Akik viszont a jelenlegi körülmények között is megtalálják a számításukat, magát a Vajdasági Magyar Szövetséget (VMSZ) hagyják el. A tekintélyes adai polgárok egy csoportja a minap bejelentette: átigazol a Szerb Haladó Pártba (SNS). Csak sejteni lehet, hogy Vucic miniszterelnök pártjában remélnék olyan anyagi előnyöket, amelyeket a VMSZ oldalán nem találtak meg.

Félreértés ne essék, kiragadott példákról van szó, de mind a számok, mind a politikai köpönyegforgatás kordokumentumok. Kicsiben jelzik a mélyben érlelődő tendenciákat.

A nemzeti közösség a jogérvényesítésért folytatott küzdelme így kibicsaklik, s a megromlott belső egység a politikai elit látványos vitáiba, helyenként a koncert folytatott marakodásba fullad.

Budapest dönt

Csak látszólag ellentmondás, hogy – nemcsak a Vajdaságban – a kétpólusú politikai elit mindkét szárnya Budapesttől vár segítséget. A támogatásért cserébe, a helyi többséghez húzó szárny, a Vajdaságban a VMSZ, politikai nyugalmat kínál, a nemzeti szárny pedig az autonómiáért folytatott küzdelmet folytatását ígéri.

Tekintettel a helyi többségi hatalom állandó, viszonylag sikeres igyekezetére, hogy a kisebbségi jogérvényesítés hatékonyságához elengedetlenül szükséges belső egységet a legbefolyásosabb magyar csoportok integrálása útján megbontsa, a döntést a magyar miniszterelnök a beiktatásakor elhangzottak alapján minden további nélkül meghozhatja.

Ha erre most nem kerül sor, annak oka van. Bizonyára nem az, hogy az autonómia ügyében Orbán Viktor meggondolta volna magát.

A szomszédos államokban a magyar közösségekre nehezedő nyomás kétségtelenül nő. Látnunk kell az ezzel járó talán jóvátehetetlen károkat, de előállhat olyan történelmi helyzet, amikor a nemzet egészére kiható döntések sorát kell meghozni. Akár egy hosszabb időszakon keresztül. Miközben tudható, hogy a téves döntés a nemzet egészére hozhat elháríthatatlan bajt, vagy miatta Magyarország szuverenitása kerülhet veszélybe. Kié a sorsalakító döntések meghozatalának felelőssége? Természetesen a magyar kormányé.

Elégedetlenkedhetünk mi kisebbségben élő magyarok, de a nemzet egészéért viselt felelősség oszthatatlan. Vagy bizalommal belenyugszunk a dolgok ilyen alakulásába és saját felelősségünknek megfelelően folytatjuk a küzdelmet a magyar autonómiáért, vagy duzzogva kiállunk a sorból.

Reménykedhetünk, hiszen a kimondott szót, mihelyt lehet, Magyarországon tettek követik.

(2015 március)

Ágoston András

Balliberális támadások Strasbourgban

A húsbavágó bevándorlási vita okán a nemzeti erők 2010-ben kezdett szabadságharca ácsap az országhatárokon. A nemzetközi balliberális világ EU-parlamentben landolt nem mindig sikeres képviselői, hacsak nem elkésve, kezdik felfogni: a sikeres Magyarország és annak sikeres kormánya alapjaiban teszi vita tárgyává az általuk képviselt politikai oldal „kőbe vésett” értékeit. Tüzet fog a préri.

Jó volt látni, ahogy a hadonászó balliberális képviselők, enyhén szólva is dühösen fordultak Orbán Viktor felé, aki szorosan körbefogva, a hatalmas túlerő ellenében rendületlen nyugalommal állta az ostromot. Ahogy ellenfelei, úgy ő sem élt a nemzeti érdek fogalmával, de a politikai menekültek és a megélhetési bevándorlók elkülönítésével, szemmel láthatóan tabu téma alatt fújta a parazsat. A miniszterelnök Strasbourgban egyetlen szenvedélyes minősítést használt, s ez telitalálat volt. Az is örült - jelentette ki - aki előbb beengedné a menekülteket az EU-ba, hogy utána a tagállamok között ossza szét őket. Hogy a kvóták kérdése mennyire volt olaj az otthon is éledő tűzre, látszott a régen lejárátott ideológiai arzenálból

is, amelyhez a rettegő balliberálisok visszanyúltak. Ez provokáció - hangoztatták annak idején az elődök a létező szocializmust hirdető médiában, ha már kifogytak az érvekből. Utódaik most nem Marx vagy Engels valamely „örökérvényű” tantételére hivatkoztak, hanem a szerződésbe foglalt európai alapértékekre, no meg „göbbelsi propagandára”. (Ez az utóbbi a magyar szocialista patrióta kivitelre szánt ötlete volt.) Eme érveléshez módszerét tekintve, csak egy (megtapolt) következtetés passzolt: kizárni, kizárni.

Volt még egy fontos mozzanata a strasbourgi vitának. Miközben a magyar miniszterelnök világosan kifejtette, miért van szükség a politikai menekültek és a megélhetési bevándorlók megkülönböztetésére, s ebből következően mit kell tenni, balliberális ellenfelei megmaradtak a tézis tagadásánál, s a szerintük helyes konkrét tennivalókat nem tudták körvonalazni. Nem csoda, hisz nagyhatalmi patrióták lévén, tudják, a kvótás megoldás lehetővé tenné országaik kormányának, hogy mazsolázzon a bevándorlók között. Hiszen a bizonyos munkákhoz szükséges szakképzettséggel érdemes lehet befogadni a megélhetési bevándorlók krémjét. A többi meg, a jelenlegi szabályozás értelmében, menjen vissza oda, ahol először kért menedékstátust.

Folytatjuk – foglalta össze a Fidesz-KDNP pártszövetség programját Orbán Viktor a 2014-es parlamenti választásokat megelőző kampányban. Íme, ezt teszi.

Próhle Gergely

A Kárpátok géniuszának diplomáciai öröksége

Május 12-én az Agerpress román hírügynökség bemutatta azt a közvélemény-kutatást, ami a román nacionalizmus vizsgálatával foglalkozik. A kérdések fókuszában természetesen a magyar törekvésekhez való viszonyulás és - részben ezzel összefüggésben - a megkérdoztetek külpolitikai orientációja állt. A székelyföldi területi autonómia kérdése a román politikai elit számára párhovatarozástól függetlenül vörös posztó, így számukra nyilvánvalóan jó hír, hogy a lakosság 80 százaléka egyértelműen elutasítja azt. A megkérdoztetek nyugati orientációjának ékes bizonyítékaként ugyanakkor a vizsgálat kimutatja, hogy kétharmaduk bízik az Egyesült Államokban és az Európai Unióban, miközben 84 százaléuk bizalmatlan Oroszország, 77 százalékuk pedig Magyarország iránt.

A vizsgálat eredményei által üstökön ragadhatjuk a román kül- és kisebbségpolitika lényegét: úgy kell a magyarság jogait az egységes román nemzetállam megerősítése érdekében minél inkább korlátozni, hogy közben minél látványosabban lehessen bizonyítani a román külpolitika eurokonformitását, nyugati orientációját. Ennek a stratégiának a megvalósítása zajlik kicsiben és nagyban. A közelmúltban Kolozsvárott megrendezett konferencia az Európa Tanács Kisebbségi Keretegyezménye aláírásának 20. évfordulója alkalmából, ahova a magyarság képviselőit valahogy elfelejtették meghívni, viszont díszdoktori címet adtak a Velencei Bizottság elnökének, aki persze rögtön meg is dicsérte a román kisebbségpolitikát - nos, ez csak egy példa a sok közül. A bevándorlásról szóló hazai nemzeti konzultációs kérdőívet érő első nyugati kritikák megjelenésével egy időben a román miniszterelnök nem késlekedett méltatni a bevándorlás előnyeit. A korrupcióellenes ügynökség - egyébként valóban hasznos - tevékenységét sikerül úgy promotálni, hogy közben a

korrupcióellenes küzdelem ürügyén bekasztlizott magyar vezetői esete csak nekünk tűnik fel.

És persze a magas diplomáciában is ez zajlik, ami korántsem új keletű Románia esetében, egyúttal azonban a nyugati világ "pragmatizmusáról", vagy ha tetszik, hipokrita mivoltáról is szól. Ugye emlékszünk, hogy miképpen vált a Ceausescu rezsim a Nyugatieblingjévé akkor, amikor nem vett részt Csehszlovákia 1968-as lerohanásában. A Kárpátok géniusza ennek örve alatt hosszú éveken át a legnagyobb gazemberségeket is megengedhette magának.

Manapság valamivel szofisztikáltabb módszerekkel történik ugyanez. Klaus Johannis elnökké választásával ugyebár bizonyítást nyert, hogy a kisebbségi lét akár a legmagasabb állami hivatalra is predesztinálhatja Románia polgárait. Szomorú, de igaz: a német politikai elit nagy többsége ezt ezek után el is hiszi. Nem kétséges, hogy e tévhitnek hamarosan gazdasági, befektetési következményeit is tapasztalhatjuk majd. A hadászati együttműködésben mutatott éltanulóság és a korrupció-ellenes küzdelem intenzitása okán Románia számára mostanság az USA is „kenyérre kenhető”.

A román külügyminiszter múlt heti budapesti látogatása újabb bizonyítékkal szolgált arra, hogy a ravaszkodás folytatódik. Az, hogy Aurescu a megbeszélések követően még Budapesten személyesen tájékoztatta a hozzánk akkreditált nagyköveteket, a diplomáciában merőben szokatlan eljárás - a tájékoztatás tartalmáról most nem is beszélve. Természetes, hogy a magyar kormány diplomáciai csatornákon mindezt szóvá tette.

Románia diplomáciai simulékonyága - vagy csalárd külpolitikai mimikrije - általunk nem egykönnyen leleplezhető, különösen olyankor, amikor mi látványosan nem az olcsó népszerűséget keressük sem Brüsszelben, sem Washingtonban. Pedig a romániai magyarságnak van néhány olyan ügye, a marosvásárhelyi orvosi egyetem esetétől az egyházi restitúción át a székelyföldi autonómia kérdéséig, amelyek rendezéséhez nem elég a hazai elszánás, szükség lenne külföldi szövetségeseinkre is. A mindnyájunk által viselt alkotmányos felelősség a határon kívüli magyarságért e szövetségkeresést is magába foglalja.

Felszólalás a romániai kisebbségi autonómiajogok védelmében

Tavaly ősszel ezen a fórumon hívtam fel a figyelmet arra, hogy a Román Hírszerző Szolgálat (SRI), teljesen illetéktelen módon, a megfélemlítés szándékával, miként üzent hadat az erdélyi magyarok, illetve a székelyföldi magyar régió autonómiatörekvéseinek.

Idén tavasszal a román belügyminisztérium közbiztonsági stratégia-tervezete oly módon kriminalizálta a magyar kisebbségi autonómiát, hogy a polgárok biztonságát fenyegető, első számú veszélyforrásként jelölte meg „a rasszizmust, a xenofóbiát, az extrémizmust és az intolerancia minden formáját, amely etnikai autonómia elérését célozza” (sic!).

Ezennel ismételtén az Európai Parlament erkölcsi és politikai védelmét kérem a Ceașescu-féle hírhedt Szekuritáté hagyományait folytató román titkosszolgálatlalt szemben – a demokratikus kisebbségi önrendelkezésért folytatott jogos és békés küzdelmünkben.

*Tőkés László, EP-képviselő
Brüsszel, 2015. április 15.*

Közlemény

Március végi nyilatkozatában Tőkés László európai képviselő kilátásba helyezte, hogy mihamarabb az Európai Parlamentnek is tudomására hozza a román belügyminisztérium azon közbiztonsági stratégiai tervezetét, mely által kriminalizálni próbálja az erdélyi magyar autonómiatörekvéseket, megsértve ezáltal a jogállamiság és a kisebbségi önrendelkezés európai elveit, és burkoltan megfenyegetve azokat a közösségeket és önkormányzatokat, szervezeteket és közszereplőket, amelyek és akik az autonómia mellett kiállnak.

Az európai törvényhozás 2015. április 15-i miniplenárisán nyílt alkalom erre a felszólalásra, melyben erdélyi képviselőnk felhívta a figyelmet a román belügyi hatóságok újabb antidemokratikus és kisebbségellenes megnyilatkozására, rámutatva egyben a hírhedt Szekuritáté és a jelenlegi Román Hírszerző Szolgálat (SRI) közötti anakronisztikus folytonosságra.

Tudnivaló, hogy hatósági eljárások tucatjai vannak folyamatban azon székelyföldi önkormányzatokkal vagy autonómiabarát szervezetekkel szemben, melyek a székely, illetve erdélyi magyar önrendelkezés érdekében lépnek fel. Ugyanezen okok miatt számos magyar közéleti vezetőnket hurcolják meg, élükön Izsák Balázssal, a Székely Nemzeti Tanács elnökével. Tőkés László, az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács vezetőjeként szintén mindennapos céltáblája ugyanezeknek a nemtelen támadásoknak, illetve felperese megannyi becsületsértési pernek.

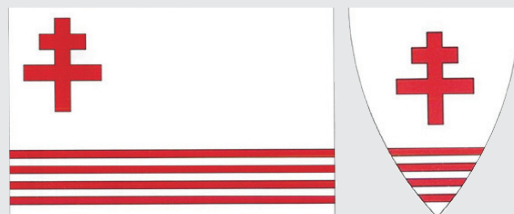
Mindezeket figyelembe véve, erdélyi képviselőnk mind szervezeti, mind személyi szinten az Európai Parlament erkölcsi és politikai védelmét kérte a kisebbségi önrendelkezésért folytatott demokratikus és békés küzdelmünkben.

*Brüsszel, 2015. április 16.
Tőkés László, EP-képviselő Sajtóirodója*

Végre loboghat a Partium zászlaja

A címer és a zászló is „Magyarország Erdélyhez incorporáltatott részét” tartalmazza

A Partiumi Autonómia Tanács (PAT) szombati küldöttgyűlésén elfogadta a régió címerét és zászlaját - közölte vasárnapi közleményében a tanács.

Mind a címer, mind a zászló fehér mezőben piros kettős keresztet és négy piros vízszintes csíkot tartalmaz. A jelképek megalkotására egy évvel ezelőtt írtak ki pályázatot az erdélyi országgyűlés 1659-ben elfogadott határozata alapján, mely „Magyarország Erdélyhez incorporáltatott része” jelképeként a négy folyóvizet és a kettős keresztet jelöli meg. A beérkezett pályamunkák közül szakértői zsűri választotta ki azt, amelyet a PAT küldöttgyűlése elé terjesztettek elfogadásra.

„Székelyföldi testvéreinkkel, a Székely Nemzeti Tanáccsal való szolidaritásvállalásunk és a régió magyarságának szabadságvágya és összetartozása jelképeként emeljük magasba Partium zászlaját és buzdítunk mindenkit annak használatára” – áll a tanácskozás zárónyilatkozatában. A PAT károsnak minősítette a román parlament által elfogadott zászlótörvényt, melyet – értékelése szerint – „az erdélyi magyar nemzetrész közösségi jogainak a korlátozására, a székely zászló használatának az akadályozására” alkottak. Azt is kinyilvánította: nem segíti az erdélyi magyar-magyar párbeszédet, hogy a zászlótörvényt a magyar képviselők megszavazták és sikerként kommunikálják.

A 2013-ban alakult Partiumi Autonómia Tanács egy olyan terület autonómiájáért kíván fellépni, mely Bihar és Szatmár megyét, valamint Arad, Szilágy és Máramaros megye bizonyos részeit foglalja magába. A területen mintegy 400 ezer magyar él, akik a lakosság 30 százalékát teszik ki.

A zárónyilatkozatban a PAT kinyilvánította: „Partium, illetve Erdély egyetlen történelmi régiója sem lehet tovább a velejéig korrupt bukaresti központ által megtestesített balkáni közigazgatás gyarmati sorba süllyesztett tartománya. (...) Az itt élő népek egyike sem juthat előbbre a vele együtt élő más népek jogainak és kultúrájának tiszteletben tartása nélkül”.

A PAT küldöttgyűlése Szilágyi Ferencet, a

Nyílt levél

Martin Schulz úr részére
Európai Parlament Elnöke

Tisztelt Elnök Úr!

Az Európai Parlament képviselői remélhetőleg tisztában vannak azzal, hogy az Unió civil társadalmát jó ideje fontos, megoldásra váró kérdések foglalkoztatják. A gyülekező viharfelhők közül most „csak” az ukrán háborús konfliktust, az Iszlám Állam fenyegető térnyerését, a kontinensünkre zúduló megélhetési bevándorlás-cunamit, az USA és az Unió közötti kereskedelmi szerződés megoldandó problémáit, a görög pénzügyi válságot emeljük ki.

Legutóbb a brit állampolgárok véscsengője szólalt meg, jelezve, hogy az EU szerkezete és jogi szabályozása azonnali megújításra szorul.

Megdöbbenő, hogy eközben az EP plenáris ülése Magyarország „helyzetét” tartja a legfontosabb megtárgyalandó feladatának. Nehéz szabadulni a gondolatától, hogy a valódi cél inkább a figyelem elterelése az Unió valós, azonnali megoldást követelő problémáiról.

Az európai polgárok évek óta azt látják, hogy a zöldpárti, liberális és szocialista képviselők a párt-propaganda eszközeihez nyúlva népszerűségük visszaszerzésén dolgoznak, holott feladatuk az Európai Unió népszerűsítése, az EU-szkeptikusok növekvő táborának visszaszorítása, a kilépést szorgalmazók aktivitásának csökkentése lenne. Állj, és ne tovább!

Az Európai Unió adófizető polgárai egyre erőteljesebben tiltakoznak az ellen, hogy az EP érdemi munkája elé időpazarló politikai csatározások tolakszanak. Ez ellen sok civil szervezet főlegemelte már a szavát, de mintha a polgárok hangja nem érne el az elburokratizálódott szervezet illetékeseihez.

Tisztelt Elnök Úr! Nagyon reméljük, hogy Ön, mint a „Károly díj” birtokosa, változtatni akar ezen a helyzeten.

Ha már a keddi ülés témája Magyarország, kérjük, essék szó az ország sikereiről is. 2010 után a magyarok visszafizették hiteleiket,

kijötték a csőd közeli helyzetből. Gazdaságunk az Unióban az egyik legmagasabb GDP növekedést könyvelheti el. Az ország adóssága csökken, a foglalkoztatottság folyamatosan nő.

Az egyéni és közösségi szabadság jogok érvényesülnek, a kormányzat és a választók viszonya kiegyensúlyozott, szemben a 2006 és 2010 közötti brutális hatalmi fellépésekkel. Nyomatékosan kérjük, hogy a magyarországi demokrácia helyzetének elemzése során az EP ülés résztvevői vegyék figyelembe: a magyar választópolgárok szabad véleménynyilvánítása nemcsak a magyar kormánynak, hanem Önöknek is szól.

Le kell jönniük az elefántcsonttoronyból a földre. Az Unió berozdásodott gépezetét generálni kell!

Az európai közösség alapítása óta hosszú idő telt el. Az Alapszerződés és a sok tekintetben elavult jogszabályi rendszer a későbbi belépők érdekeire is figyelemmel reformálásra szorul. Ugyanakkor örködni kell az EU törvényeinek betartatásán, de ez nem történhet kettős mérce alkalmazásával.

Tudomásul kell venni, hogy Magyarország - és a többi tagország - polgárainak joga van új gondolatokhoz, joguk van azokat nyíltan kimondani, még akkor is, ha ez az EU egyes bürokratái számára kényelmetlen többletmunkát okoz. Jogunk van érvényesíteni a nemzeti szuverenitás és a szubszidiaritás elvét, miközben kötelezettségünk nemzetközi vállalásaink maradéktalan betartása is.

Tisztelt Elnök Úr! Kérjük, legyen bátorsága, és olvassa fel a plenáris ülésen jelen levelünket. Magyarország egyik legnagyobb, önkéntesen szerveződött civil közössége azt üzeni, hogy nincs „magyar kérdés”, de igenis van az Európai Unió számára megoldandó egyéb feladat, nem is kevés.

Kérjük Önöket, ne pazarolják idejüket pártpolitikai ambíciók érvényre juttatására és a magyarországi kispártok belpolitikai érdekeinek szolgálatára. Utóbbira kivívó példa a bukott magyar miniszterelnök és jelenleg is ellenzéki pártelnök, Gyurcsány Ferenc tulajdonában lévő Althus Zrt 5 millió eurós megbízása a tagországok fejlesztési terveinek értékelésére.

A budapesti Békemenetek szervezője, a magyarországi Civil Összefogás Fóruma és a Szellemi Honvédők sokasága véleményét megfontolásra ajánljuk a Tisztelt Háznak.

*Budapest, 2015.05.18. Barátsággal és üdvözléssel:
a Civil Összefogás Fórum - Civil Összefogás Közhasznú Alapítvány
(CÖF-CÖKA) Vezetősége*

Parlamenti ámokfutás

Nagyon rossz híre van a román parlamentnek, teljesen hitelüket veszítették a képviselők, szenátorok, és úgy tűnik, már menteni sem próbálják renoméjukat, csak zsebüket, és legfeljebb egymást féltik

Dolgozni alig dolgoznak, s ha igen, annak is kevés hasznát látjuk, botrányok övezik majd minden „munkával eltöltött” napjukat, hetüket. Az elmúlt pár évben ritkán hallhattunk valóban hasznos törvények elfogadásáról, többnyire a kormány által jóváhagyott sürgősségi rendeleteket hitelesítik. Ellentmondások egész sora jellemzi tevékenységüket: szembeszállnak az igazságszolgáltatással, amikor politikai érdekek mentén szavazzák meg vagy utasítják el egy-egy társuk „kiadatását”, de az alkotmánnyal is, amely leszögezi: a törvény előtt minden polgár egyenlő. Ugyanakkor fittyet hánynak választóikra, azokra, akiket képviselniük kellene, semmibe veszik az egyértelmű közakaratot, hogy a korruptaknak börtönben a helyük, de az összevissza voksolással, ezek különböző értelmezésével, magyarázatával, gyakorta még saját döntéseikkel is szembemennek. S mindezen túl, a sűrű vakációk, szabadnapok közepette legfőbb foglalatosságuk olyan jogszabályok

elfogadása, melyek kizárólag javukat szolgálják. Nemrég saját immunitásukat erősítették volna, most éppen kiemelt nyugdíjaik szerepelnek napirenden. Miközben az idősök átlagjövedelme alig 850 lej, de a többség ennél is kevesebből tengeti napjait, a tisztelt választottak nem hajlandók beérni az amúgy is tetemes juttatásuk után járó nyugdíjjal, hanem megfelnének ezt még jó néhány ezer lejjel. Több ezer eurós európai normákhoz igazodó fizetést is követelnének – ilyen felvetés is elhangzott nemrég –, lealacsonyítónak tartják, hogy más államokban dolgozó kollégáiknál kevesebb kell beérniük, s feledik, hogy azok, akik a barsónyszékekbe juttatták őket, jövedelmük töredékéből élnek, s gürcölnek azért 8–10 órát, nem két-három napig egy héten, hanem sokszor szombaton és vasárnap is.

Egy öncélú, saját bőrét mentő, önnön javaiért síkraszálló társasággá alakult a „tisztelt ház”, mely lassan bár a közjóért való tevékenykedés látszatát sem igyekszik megőrizni. Csakhogy ennél jóval nagyobb a tét, a velejéig romlott politikai osztály nemcsak önmagát járhatja le, hanem a modern állam egyik alapintézményét is: azt tükrözik, a törvényhozó testület léte értelmetlen, fölösleges. Ámokfutásukkal immár nemcsak saját hitelük maradékát játsszák el, magát a demokráciát sodorják veszélybe. Ez pedig nem a megbocsátható bűnök közül való.

(Háromszék)

Egy írás és annak visszhangjai

Bukarest el fogja veszíteni Erdélyt

Az elnöki napirend nem kerülhet majd meg egy olyan kérdést, mely Erdély gazdasági pályájának nyilvánosan el nem ismert „újrakonfigurálási” folyamatával kapcsolatos. A gazdasági határok nélküli térségekben – amilyen az EU is – a régiók, a politikai határoktól függetlenül, objektív módon a meglévő vagy kialakulóban lévő gazdasági hatalmi pólusok vonzáskörzetében mozognak.

Erdély számára Bukarest a leggyengébb gazdasági hatalmi pólus a térségben. Budapest és Bécs sokkal erősebbek, és sokkal közelebb vannak. Ezen kívül Bukarest évek óta mint-ha minden tőle telhetőt elkövetne, hogy eltávolodjon Erdélytől, egyszerűen kerülve egy korszerű kommunikációs ütőér (autópálya, gyorsforgalmi) megépítését, mely vagy Brassó, vagy Nagyszeben felé kelne át a hegyeken. Közben Erdély Magyarországhoz/Ausztriához közeledett, az autópályák abból az irányból megérkeztek Románia határaihoz, és Erdélyből is elindultak nyugat felé. Bukarest egyre elszigeteltebb.

A külföldi befektetések, amennyi még van, leragadnak Erdélyben, Moldváról és Olténiáról nem is nagyon hallottak. A német befektetések pedig – melyek „inváziójára” Johannis hatalomra kerülése miatt számítanak – szintén a Kárpátok ívénel állnak meg. Temesvárt, Kolozsvárt hetente néhány repülőjárat köti össze Bukaresttel, míg ezeket a városokat hetente több tíz járat kapcsolja Budapesthez, Bécshez, Frankfurtba. És a politikum végül követi majd a gazdaságot!

Erdély Bukarestről való „leválása” valószínűleg már csak idő kérdése! Meglehet, hogy ez a fordulat éppen a jelenlegi elnök mandátuma alatt következik be. Végző soron nincs jelentősége annak, hogy ez az elnök etnikailag kisebbségi. Lehet, hogy éppen ez fogja akadályozni a „leválást”, hiszen Johannis urat „terhelni” fogja az a tudat, hogy ha ez netalán mégis megtörténne, akkor ez egy etnikai kisebbségi elnök idejében következne be, holott őt Erdély juttatta az ország élére, és nem igazán tudjuk, pontosan mit vár el tőle Erdély. Talán éppen a „leválást” Bukarestről, mert az erdélyi többségi románok – és nem mások – fő tézise éppen az, hogy ők dolgoznak, a bukaresti mitikák pedig csak szórják a pénzt!

Erdély Romániáról történő leválása lényegében a nemzetközi kontextustól és a nagyhatalmak közötti – már javában zajló – tárgyalásoktól függ.* Ahogy az már bebizonyosodott, Románia egyszerű nézője ennek. Mindennek! Erdély leválásánál sem lesz másképp! Bukarest átengedte a külföldieknek a természeti forrásokat, az ipart, a pénzügyeket, a bankokat, az erdőket, a földeket. Mennyiben lesz majd más átengedni némi területet is?! Nyilvánvalóan névleg, mert ténylegesen már rég átadták a gazdasági ellenőrzést! Bukarest el fogja veszíteni Erdélyt! Semmit sem tett a megőrzéséért. Az az igazi baj, hogy nem harcban, az ellenség felsőbbrendűsége miatt fogja elveszíteni, hanem csendben, a Facebookon!

Ilie Serbanescu, Jurnalul National, 2015. március 10.

* A nagyon korrekt értékelés ennél a kitételnél látszik eltávolodni a realitástól. Vagy a szerző tudni vél valamit, amit senki más? (A szerk.)

A szenzációkeltő írás bejárta a magyar írott és elektronikus sajtót. Olvasóinkkal szemben viszont –mielőtt bármelyikük is triumfálni kezdene – kötelességünknek tartjuk, hogy közreadjunk egy kijózanító véleményt is, Pataky István Vágy és valóság című írásából az alábbi részletet (Magyar Nemzet Magazin, 2015. március 21.)

„... Az ilyen jellegű írások rendkívül ritkák a román sajtóban, ott általában nincs is különösebb visszhangjuk, a magyar médiában ellenben – érthető okokból – tiszteletköröket járnak be, ezáltal sokakban azt a tévhitet, illúziót keltik, hogy valami megmozdult Erdély-ügyben. Holott semmilyen lényegi mentalitásváltásról nincs szó. Igen, Romániában mindig erős volt a régiós öntudat, az erdélyi román lenézi a moldvait és a havasalföldit, de a moldvaiak vagy az oltyánok sem kevésbé büszkék hovatartozásukra. Valóban, Erdélyben élő románok körében olykor hangosan megjelenik a központosító, „eltartott” Bukarest kritikája. De végkövetkeztetésként a komolyan vehetőség minimális szintjén sem merül fel Erdély autonómiájának, esetleg kiválásának kérdése. Van ugyanis egy hívószó, amely az azonnali összezárára készíti ilyen felvetéseknél a merészen elmélkedő románokat. Magyarok – csak ezt kell kimondani, máris világos az üzenet: elcsatolás, idegen hatalom, rossz történelmi emlékek. Némi ironiával azt is mondhatnánk, hogy két esetben lenne reális esély Erdély önállósodására: ha nem élnének magyarok a régióban, vagy ha éppen a magyar közösség ellenezné a leghevesebben az ötletet. A téma súlytalanságát jelzi, hogy a tavaly év végi elnökválasztáson a tizennégy jelölt közül csak egyetlen politikus emelte kampánytémává az ország föderalizálásának kérdését, Szilágyi Zsolt. Az Erdélyi Magyar Néppárt államfőjelöltje 0,56 százalékos eredményt ért el, 52 ezer szavazatot tudott csak maga mögé állítani...”

A szerző politikai rugalmasságáról is tanúságot tesz, amikor így fejezi be írását:

„Korai lenne most azt jóslgatni, Erdélynek vagy azon belül a Székelyföldnek lesz-e előbb autonómiája. Ha lesz egyáltalán. Ilie Serbanescuval ellentétben semmiféle határidőt nem kötnék össze Klaus Johannis mandátumával. De azt megjegyezném, hogy három évvel ezelőtt még harsány röhögés kísérte volna a felvetést, hogy egy száz évvel ezelőtti evangélikus választhatna Románia elnökének.”

A továbbiakban egy ezzel némileg ellentétes, messzebbre ide tekintő, így nagyobb távlatokat befogó elemzésnek adunk helyet.

Csapó Endre

Román aggodalom – magyar remény

Felfigyeltünk egy különös írásra, aminek címe: **Bukarest el fogja veszíteni Erdélyt**. A különös ebben az, hogy szerzője román gazdasági elemző. Nem azért foglalkozunk ezzel az írással, mert oly jó olvasni a címét, hanem azért, mert amit állít, szeretnénk annak történelmi realitással érzékelni.

Hasonló esetekben máskor is **Borsi Kálmán Béla**, korunk kiemelkedő történésze munkáiban találtunk eligazító vonatkozást, így ezúttal is idézünk tőle. Három megállapításával indul ez az írás, mint a továbbiak megértéséhez szükséges történelmi realitás.

(1) – A Szent István megalapította keresztény magyar állam politikai vezetőrétege a nyugat-európai fejlődési modellt választotta, és a magyar történelem során első ízben próbált meg felzárkózni – mintegy fél évezredes hátrányt leküzdve – a kontinens szerencsésebb, szervezettebb fejlődési régióihoz, vagyis – már akkor –: „Európához”. Ez a szándék a magyar társadalomban csiráiban amúgy is meglévő tendenciákkal párosulva olyannyira sikerült, hogy a középkori Magyarország, a pusztító erejű 1241/42-es mongol inváziót (tatárjárás) és gyászos következményeit most nem számítva, már a kiemelkedő Árpád-házi királyaink, így Szent László (1077–1095), Könyves Kálmán (1095–1116) és III. Béla (1172–1196) országglása idején stabil gazdaságú, virágzó kereskedelmű, erős európai államnak számított, és ez a folyamat csak tovább erősödött (az 1301–1308 közötti „interregnum” után) a délfancia eredetű nápolyi Anjou-királyok: Károly Róbert (1308–1342) és Nagy Lajos (1342–1382) idejében, amikor a középkori Magyarország (Hungária) jelentős politikai-gazdasági-kulturális tényezőnek, egyenesen közép-európai nagyhatalomnak számított. S gyakorlatilag így volt ez Hunyadi (Corvin) Mátyás (1443–1490) uralkodása végéig. (Borsi-Kálmán Béla: A magyar történelemről – dióhéjban.)

(2) – Korabeli forrásokra támaszkodó szakmunkák szerint a Kárpát-medence sokféle etnikumból összetevődő törzslakosságának zömét egészen a török hódításig a magyarság alkotta, és a középkori Magyarország egyik legvirágzóbb régiója épp a Temesköz volt, amelynek – s Károly Róbert Anjou-királyunk idején az egész Duna-táji magyar középhatalomnak – Temesvár volt a székhelye. Nem lehetett tehát kétséges, hogy a XVI–XVII. század folyamán állandósuló végvári harcok, továbbá a *dar-al áhd* (se nem béke, se nem háború) állapotában a legtöbbet szenvedett az Alföld dereka, de különösen a déli része. Elsősorban színmagyar vidékek pusztultak, főleg az Alföld és Kelet-Dunántúl területe; sőt még a hegykeret területén is a földműves, tehát völgyeket vagy kismédcéket lakó magyarok szenvedtek többet, mint a magasabb szinteken zavartalanul szaporodó hegyipásztor nép, hiszen a hadak útja mindig a völgyekben vezetett. A kipusztult magyarság helyét tehát részben a magasabb szintekről a völgyekbe és a medencékbe, sőt helyenkint az Alföld peremeire lehúzódnó népesség, részben pedig a XVIII. században idegenből hozott telepesek foglalják el. Így tehát a tájak egyenetlen pusztulása a Kárpát-medencéből államot szervező és ezt az államot fenntartó magyar népesség súlyának mind abszolút, mind pedig viszonylagos csökkenésére vezetett. (Borsi Kálmán Béla: Zsidók Temesvárott... és széles e világban.)

(3) – Tudott dolog, hogy a középkori magyar birodalom 1526-os bukásával végleg elszakadtak azok az egyre vékonyodó politikai, közigazgatási és főleg

kulturális szálak, amelyek Havasalföldet (románul Munténiát) – korabeli magyar nevén: Havaselvét – a nyugati keresztény civilizációhoz kötötték. Ettől kezdve nem kellett többé a román fejedelmeknek két (esetleg három) urat szolgálni, és országuk, népük és létük védelmében egymás ellen kijátszani őket.

– A török birodalom terjeszkedése is megállt a XVI. század végén, s a fényes padisahok kényelmesebbnek tartották meghagyni román (havaselvi és moldvai) felségterületeiket a *dar-al-áhd*, a se nem béke, se nem háború állapotában – természetesen tekintélyes összegű évi adóteher (harács) ellenében.

– Belső életüket nemigen zavarták, intézményeiket, főként az egyházat, békén hagyták. E viszonylagos nyugalmi állapot kedvezett a kultúra fejlődésének. Ebben az időszakban épültek a legszebb román kolostorok és templomok. A merőben bizánci keresztény fogantatású román szellemiség hosszú időre eltávolodott a nyugati gondolkodástól, s a századok során egyre több balkáni-levantei (bolgár, szerb, török, albán) majd – s leginkább – újjörög elemet szívott magába, különösen az 1711–1821 közötti időszakban, az ún. fanarióta korszakban, amikor még a vajdák is sztambuli görög tisztviselők vagy politikai kalandorok voltak.

– Az 1829-es drinápolyi béke után a tőkés viszonyok fejlődése is némi lendületet vett. A román nép történetében ez az időszak az 1828–1878 közötti fél évszázad, amikor a körülmények különlegesen szerencsés alakulása folytán a középkor sötétjéből egyszerűen a legújabb korban termett, és, jóllehet ellentmondásosan, mindazt elérte, amit egyáltalán lehetett: a gabonakereskedelem szabadsága, a török függés lazulása (1829), az orosz befolyás visszaszorítása (1856), a fejedelemségek egyesítése / egyesülése (1859), Románia mint politikai entitás megteremtése (1862), agrárreform (1864), az ország függetlenségének kikiáltása, majd annak a nemzetközi közösséggel való elismertetése

Vagyunk? ...Maradtunk! ...Hány magyar él az erdélyi városokban?

2011-es népszámlálás

Marosvásárhely	összlakossága 127.849 fő,	ebből magyar: 57.362	44,87 %
Kolozsvár	összlakossága 309.136 fő,	ebből magyar: 49.375	15,97%
Nagyvárad	összlakossága 183.123 fő,	ebből magyar: 44.892	24,5%
Sepsiszentgyörgy	összlakosság 54.312 fő,	ebből magyar: 41.770	76,91%
Szatmárnémeti	összlakossága 94.948 fő,	ebből magyar: 35.723	37,62%
Székelyudvarhely	összlakossága 33.265 fő,	ebből magyar: 31.520	94,75%
Csíkszereda	összlakossága 37.980 fő,	ebből magyar: 30.950	81,49%
Kézdivásárhely	összlakossága 18.082 fő,	ebből magyar: 16.446	90,95%
Brassó	összlakossága 227.961 fő,	ebből magyar: 16.172	7,10%
Arad	összlakossága 147.922 fő,	ebből magyar: 15.695	10,61%
Temesvár	összlakossága 303.708 fő,	ebből magyar: 15.580	5,13%
Gyergyószentmiklós	összlakossága 17.705 fő,	ebből magyar: 15.250	86,13%
Nagybánya	összlakossága 114.925 fő,	ebből magyar: 14.085	12,26%
Nagykároly	összlakossága 20.181 fő,	ebből magyar: 11.054	54,77%
Nagyszalonta	összlakossága 17.042 fő,	ebből magyar: 10.000	58,68%

(1877/1878). Olyan vívmányok ezek, melyekről a főntebb jelzett törvényszerűségek felismerői pár esztendővel korábban legfeljebb csak álmodozhattak.

– Csaknem észrevétlenül az újjörögről áttértek a francia nyelv használatára: egy délkelet-európai, balkáni, levantei kultúrkörből egy nyugatiba, s ezzel együtt „német” (azaz európai) gúnyát is öltöttek, tanulmányaikat pedig, ha csak tehették, Párizsban végezték. (Borsi Kálmán Béla, Regátiak, erdélyiek és magyarok.)

*

A történeti elemek összefüggéseit ugyancsak felkutató melbournei emigráns magyar történész, **Padányi Viktor** hívta fel figyelmünket a civilizációs kapacitással bíró térségek társadalomlétrehozó szerepére. Amit a fentebb olvasott idézetekben a mai történész megismertet velünk, az pontosan jelzi, hogy a magyar történelem is és a román történelem is térségi adottságok szigorú rendjében alakult ki. A Kárpát-medencének erős civilizáció-teremtő kapacitása volt, amit még erősebb térségeken kialakult hódító erők törtek le előbb délről, majd nyugatról, legutóbb keletről.

Ezeknek a nagy hódítóknak a foglalási célpontja a Kárpát-medence volt. A törököket nem a Balkán elfoglalása érde-

kelte, ott átvonultak. A balkáni történelem a völgyekben zajlott le, népei aránylag háborítatlanul éltek hegyi, dombháti életüket.

A tér és történelem elnevezés pontosan azt jelöli, hogy a földrajzi térségi adottságok olyan erős lehetőség-meghatározók, hogy nemcsak elősegítik a társadalmak kialakítását, de meghatározzák annak feladatait, tehát kialakítói az emberi történelemnek. A Kárpát-medence nagyon erős feladatkövetelő térség, bármely nép azt hatalmával kitölti, annak nem akarati, hanem tájalkotta hivatásérzetből fakadó kötelessége lesz a medence védelme. A magyar hatalom nem térhetett ki a török időkben az államot védő feladat alól, ezzel szemben a román fejedelemségek térségi-törvényi mozdulattal kitértek a hódító áradat elől. Ott minden más nép azt tette volna.

A térség történelemképző ereje minden más vonatkozásban is működik. Számunkra fontos a gazdálkodás civilizáció-teremtő szerepének érzékelése.

Érdeemes felfigyelni a történész utalására, hogy a középkori Magyarország egyik legvirágzóbb régiója épp a Temesköz volt.

Nem nagy kockázat megjósolni, hogy a határok végleges eltűnésével helyreáll a térség vonzása ezen a területen, természetesen az egész Kárpát-medence részeként. És ennek következtében Románia regáti része ismét lemarad.

A Balkán észak-keleti lapályosabb területein a délebbi hegyes-völgyes balkáni térségből oda felvonuló románok görög és szláv egyházi és fejedelemségi szervezetségekben a XIV. századra román fejedelemségeket hoztak létre, amelyek a Magyar Királysággal álltak hűbéri viszonyban. Idővel ez a viszony lazult, a XVI. századi török előnyomulásig önálló fejedelmi birtoklású önálló államként éltek, majd a XVI. században bekövetkezett török hódoltság idején az Oszmán Birodalom részeként autonóm tartományként éltek aránylag nyugalmas életüket.

Havasalföld és Moldva elnyerte függetlenségét a gyengülő török hatalom visszavonulásával 1859-ben. A több mint háromszáz éves török hódoltságot átélő románok nem osztoztak abban a sorsban, ami másfélszáz évre kijutott a magyaroknak. Állami jelentéktelenségük nem volt méltó célpont a török hatalomnak, mint ahogy az volt a Magyar Királyság. Elmondható, hogy a románok szelvényekben átvészelve, török idők zártságában váltak olyan néppé a sokféle faji és vallási keverékből, ami egységes hatalom alá szervezhető nép lett. Ilyen állapotban jutott el hozzájuk az európai szellemi áramlat, a nacionalizmus.

Európa hatalmai üdvözölték az új államot, amely a két fejedelemség egyesülésével létrejött 1862-ben Románia néven. Nagy szerencsét annak köszönheti, hogy a nyugati hatalmak felszámolták Európa monarchikus rendjét, ami úgy sikerült, hogy létrehozták a királyi Nagy-Romániát és a Jugoszláv Királyságot.

A trianoni Európa a szélsőséges nacionalizmus szellemében feldarabolta a Kárpát-medencét, megszüntetve azt a geopolitikai-gazdasági egységet, ami – Németországgal együtt – veszélyeztette Nagy Britania Európa fölötti gazdasági és politikai ellenőrzését. Amikor a rend helyre akart állni, megismételték, aminek eredményeként a határok változtathatatlanságának elve állandósult.

A két világháború két ádáz ellensége, Németország és Franciaország meg tudtak békélni, szövetségük ma az

Európai Unió gerincét alkotja. Ilyen megbékélés a Kárpát-medencében nem jöhet létre, és pedig a jutalomterületekkel kapott magyar százezrek, milliók miatt, mert azokat el kell távolítani az országból, a nemzetállami eszmétől elfertőzött utódállamokban.

Ez az állapot szívós, beépült az Európai Unió alkotmányába a határok rögzítése, véglegesítése elvével, ami mellett az autonómia kérdése sem vethető fel.

Most mégis előáll egy olyan veszély Románia és hasonlók számára az uniós fejlemények során, ami megzavarja a Kárpát-medence szétDaraboltsága következményeit. Mi lesz, ha ez a természetes gazdasági egység újra létrejön?

És így jutunk el **Ilie Serbanescu** gazdasági elemzőnek a *Jurnalul.ro* portálon publikált cikkéhez.

Tulajdonképpen amit itt olvasunk, vészkiáltás: – ébredjtek románok, a külföld berendezkedett, viszik Erdélyt is.

Számunkra a jó benne az, hogy van ebben valami. De ugyanakkor felöltik a kérdés: megszűnt-e már végre a történelmi magyar élehetlenség?

Hogy példát is mondjunk, íme egy kis történelem: „*A székelj köznép arra a meggyőződésre kezd ébredni, hogy az egész tagosítást és arányosítást az ő vesztére találták ki. Az élőföldből való kisemmizés százezreknek változtatta meg kényszerűen az életét, és lett a kivándorlás vagy a születéskorlátozás, az egykezés legfőbb oka. A Székelyföld katolikus részén, Csíkban és Háromszékben az eladósodott székely kisember a kivándorlást választotta. Amikor a hitelező magyar bankok elárverezték házát, ugyan hová mehetett volna új életet kezdeni? Romániában tárt karokkal várták a szorgalmas, ügyes székely bevándorlókat. A XIX. és XX. század fordulóján mintegy 250 000 székely kivándorló élt Romániában, nem számolva a lassan elrománosodó, korábbi, a XVIII. század közepétől kivándoroltakat és utódaikat. Az arányosítási törvény meghozatala utáni évben alapította meg az erdélyi és bukaresti román hazafias értelmiség az Albina Bankot, amely minden románnak, aki Erdélyben magyar ingatlant kívánt vásárolni, kamatmentes kölcsönt adott. Az Albina a következő 40 évben Erdélyben 152 fiókot nyitott, évenként átlag 20 000 holdat vásárolva össze a hitelüket fizetni nem tudó magyaroktól.*”

Még mindig történelmi távlatokban gondolkodva, tekintsük a mögöttünk hagyott évszázadot egy rendkívüli módon bekövetkezett kisiklásként (vagy Közép-Európa ellen elkövetett bűncselekményként), aminek méretes tragédiáját a mindenféle közlekedést megrokkantató államhatárok okozták; az azokat tilalmasan átlépők legyilkolása egyes államok részéről legális büntetésként szerepelt. Az ebből a sötét bűnkorszakból végre kiengedett Európa, természetes folyamatként, a békés időszakban visszatérőben van az országhatárok százegy évvel ezelőtti könnyű átjárhatósága rendszeréhez. Ez mindenképpen korszakváltás, visszatérés Európa korábbi életrendjébe.

A tér és történelem együttható erejét jelzi a mai európai egységesülés folyamán előálló erőviszonyok kialakulása. A nem háborúban, hanem gazdasági teljesítményben folyó változásra utalunk. Egykor az angolszász gény megalkotta az ipari forradalommal együtt a gazdálkodás világát, de Európa fölötti uralmát csak háborúkkal tudta fenntartani.

A békeidők természetes következményeként a normális állapotok visszaállnak. A világhatalom ennek ellenőrzésére élére állt az amúgyis időszzerű és szükséges kontinentális egy-

ségesülésnek. (EU Made in USA.) Évtizedek múltával egyre inkább kibontakozik az európai nagytérség gazdasági központja. Lehet, hogy angolszász oldalon ennek nem örülnek, de ma már elháríthatatlan Németország vezető szerepe. Kissingernek ma már nem gond, hogy kit hívjon fel telefonon, ha Európával akar beszélni, tisztelettel felhívja Angela asszonyt. A német gazdaságnak ma akkora Lebensraum (élettér- a szerk.) áll rendelkezésére, amekkorát Hitler nem álmodott.

Magyarország csak most kezd kimászni a száz évvel ezelőtti rászakadt mennyezet törmelékei alól. Az elvesztett száz év behozhatatlan veszteséget halmozott fel számára. De, mint bármely elemi csapás – tűzvész, árvíz – esetében tenni kell, el kell ültetni az új élet csírait, és fel kell készülni a kisiklás előtti állapot folytatására.

Nekünk, magyaroknak azt jelenti a felkészülés, hogy készítsünk leltárt közép-európai gazdasági terepünkön. A nyitott határokon kitárul elénk a történelmi Magyarország földrajzi terepe. Ez a terep a természet törvényei szerint egységes gazdasági régió. Ennek a térségnek többségi eleme a magyar nép. Gazdasági központja Budapest, és nem Pozsony. És, amint láttuk, Temesvár – Bukarest ellenében.

Ha mindezt a magyarok országának vezetői nem látják át, és nem készülnek fel a lehetőségek kihasználására, ha nem lesz magyarok részére földet vásárló, vállalkozást elősegítő magyar Albina-bank a magyar hazafias értelmiség elszántságából, akkor megnyílnak egy régi, de enervált ország számára a pokol kapui. Ha felismeri: Hajrá Magyarország!

Magyar Élet, 2015. április 2.

Kultúrigazgató, akit Kodály buktatott meg

Alaposan kivette a részét a táncházmozgalomból, a Szekuritáé elvitte a könyvtárát, két állásából is eltávolították a kommunisták, nem engedték Kolozsváron munkát vállalni. Mégis bekerült a Kolozsvári Magyar Operába, ahonnan több mint negyedszázada el sem mozdult. Szép Gyula igazgató azonban immár a visszavonulásra gondol.

– Az opera igazgatásán túl rendkívül sokoldalú tevékenységet fejt ki Erdély művelődési életében. A kolozsvári zeneakadémián kapta úttravalóul ezt a sokoldalúságot?

– Rendkívül szerencsésnek tartom magam, amiért olyan tanári gárda oktatott minket, akikre mindig büszke lehetek: Jagamas János, Szenik Ilona, Márkos Albert, Vermessy Péter, Szalai Miklós, Demján Vilmos, Jodál Gábor, Pop Dorin, Florentin

Mihaiescu. Zenei szempontból nagyon sok lehetőségre nyitották ki szemünket, fülünket. Olyan helyzetbe kerültem, hogy a tanárkodás mellett válogathattam a karvezetés, muzikológia, folklórkutatás, netán könnyűzene között. Ennek következtében bátran, merészen, magabiztosan vágunk neki az életnek. Bízunk a tudásunkban, a felkészültségünkben, és úgy gondoltuk, megváltjuk a világot.

– Kezdetben zenetanárként...

– Az akadémia elvégzése után a Maros megyei Mezőszengyelre helyeztek ki zenetanárnak, az ottani román iskolába, ahol csak 1-4 osztály volt magyarul. Később Székelyudvarhelyen, a zeneiskolában, illetve Máréfalván kértem helyettes tanári állást, és hobbiból a helyi gépgyár férfikórusát vezényeltem.

– A táncházmozgalom jelentős hatással volt a hetvenes évek fiatalságának életére. Ön mikor csatlakozott?

– 1977-ben, amikor elindult. Kezdetben én is táncolni mentem, viszont kiderült, hogy hiányos a zenekar. Összeállt egy háromtagú együttes, ám a brácsás rövidesen kiszállt. Én zongorista voltam egész életemben, de arra nagyon büszke vagyok, hogy 25 évesen megtanultam brácsázni úgy, hogy addig soha nem volt vonó a kezemben. Nem volt könnyű feladat, éjjel-nappal gyakoroltam, egy egész nyaram ráment, mire rendesen megszólaltattam a hangszeret. Így lettem a székelyudvarhelyi Venyige zenekar brácsása. Közben elindultam gyűjtőutakra, és szerencsésen tudtam ötvözni a gyűjtött anyagot az iskolai tanítással: amit hallottam a gyűjtőúton, azt szinte másnap megtanítottam a gyerekeknek. Udvarhelyszéken csupán Vikár Béla végzett komolyabb gyűjtőmunkát a 20. század elején. Az anyagokat átcsempésztük Budapestre, a Tudományos Akadémiára és a Folklórkutató Intézetnek.

– Ön hogyan fogalmazná meg a táncházmozgalom hatását a kultúrára, a zenére, a fiatalok életére?

– A táncház megjelenését a 20. század talán legnagyobb magyar kultúrtörténeti fordulataának nevezném. Értékfelismeréshez vezetett a fiatalok körében, egy elfeledett haza-

tékről sikerült a port lesepenni, így élő, funkcionális, hatalmas értékeket hordozó kultúrvilág került elő. Kiderült, nem véletlenül volt a magyarság mindennapjainak része ezer évig. A táncházmozgalom tartalmában, világnézetében, magyarságtudatában egy teljesen új világot teremtett. Érdekes módon Erdélyben a zenészek irányították a táncházakat, belőlük lettek a táncoktatók is. Mi, zenészek, majdnem mind egyetemet végeztek, hamar rájöttünk, milyen kincset lehet kibányászni a népzeneből, hiszen itt hever a lábunknál, és sokkal szebb és értékeesebb, mint a két akkordos, gyenge diszkózene. Olyan népzenei kincs messze nincs senkinek, mint a magyarságnak. Ne feledjük, a magyar népzene – Vikárnak, Kodálynak, Bartóknak, majd a tanítványaiknak köszönhetően – össze van gyűjtve, rendszerezve van. A fiatalok nem csak táncoltak, többé-kevésbé felkészülten elindultak gyűjtőutakra, gyakorlatilag ebből is mozgalom lett. Tömegével kezdtek falura járni – volt, aki a viseletért, mások a táncokért, a buliért, vagy csak azért, mert ment a babájuk is. A lényeg az, hogy közel negyven év után minden magyarok lakta településen igazi népzenei táncolnak, a táncoktatók már nem az egykori budapesti állami együttes koreográfiaiát majmolják, hanem valós táji ismeretekre építik népzene- és néptáncműsoraikat.

– Akadt meghatározó momentum az életében, amely a népzene oktatása és művelése mellett kötelezte el?

– Egyik barátnőm mutatta meg Kodály Zoltán *Székely fonó* című lemezét. Amíg hallgattuk az operát, olvastam a lemez mellékletét, melyben le volt írva a szöveg, és rájöttem, az egész nem más, mint egy Kodály által feldolgozott népdalfűzér. Mivel már tanítottam, rádöbrentem, milyen kevés népdalt ismernek a székelyföldi gyerekek, és a felnőttek sem sokkal többet. Az új hangzást szokták meg, nehezen tudták befogadni a régi stílust, idegenkedtek tőle. Azáltal, hogy én színpadi előadásra tanítottam a népdalokat, lassan megszerették őket. Beigazolódtott, amit Kodály mondott: a népdalokat nem kell kiszakítani a környezetükből, hanem abban a talajban kell megmutatni őket, amelyben születtek, éltek.

– Alig huszonkilenc évesen kinevezték a Székelyudvarhelyi Művelődési Ház igazgatójává. Nem volt gyanús senkinek?

– Valószínűleg sokféle tevékenységem miatt figyeltek fel rám a város és a megye vezetői. Elvállaltam, és volt is megbotránkozás Udvarhelyen: mi az, hogy egy tisztességes tanító bácsit, aki amúgy jól vezette a művelődési házat, felvált egy fiatal, hosszú hajjú, nagyszakállú ismeretlen, aki még csak nem is székely? De hamar megszeretett a város, mert nyitottan közeledtem mindenkihez. Úgy éreztem, a hivatásos művészeket kell megmutatni az udvarhelyieknek, az ő jelenlétüket arányaiban kevésnek éreztem. A műkedvelő

előadások mellett egyre sűrűbben léptek fel hivatásos művészek is. Kezdett úgy tűnni, hogy aki magyar és Erdélyben számít, Udvarhelyen is be akar mutatkozni. Az udvarhelyiek több színházi előadást láttak, mint a kolozsváriak vagy a marosvásárhelyiek, hiszen itt felváltva vendégszerepelt mind a hat erdélyi társulat. Végül éppen Kodállal ütöttem meg a bokámat Székelyudvarhelyen, gyakorlatilag miatta (is) rúgtak ki...

– *Mi történt?*

– Kodály születésnapjára fesztivált szerveztem. Egymás után mutattuk be Kodály mindhárom színpadi művét – a *Székely fonót*, a *Háry Jánost* és a *Czinka Panna balladáját*, utóbbit először Erdélyben. Főleg az utóbbi verte ki a biztosítékot, újra meg újra betiltották. Nem tudták megmagyarázni, miért, egyszerűen a hangulata nem tetszett. Végül kirúgtak, és el kellett hagynom a várost, mert Székelyudvarhelyen nem engedtek elhelyezkedni, noha több iskola is alkalmazott volna.

– *Mondhatni felfele buktatták...*

– Igen, zenei szakirányító lettem Csíkszeredában, a Hargita Megyei Alkotások Házában. Rendezvényeket szerveztem, de a megye falusi zenekarainak repertoárját is ellenőriznem kellett: én voltam a zenei cenzúra. Jóvá kellett hagyni például, hogy egy zenekar mit játszik a lakodalomban. Azt például tilos volt, hogy *Hétre ma várom a Nemzetinél*, mert maga a nemzet szó – hiába tudtuk, hogy egy színházra utal – nem lehetett benne. Ettől persze mindenki játszott. Az egyik zenekar beírta a repertoár-listájába az *Un pumn de secu* című dalt. Ezt mindenki aláírta, mert hiszen románul volt. Persze a székely himnuszról volt szó. De Csíkból sem önként távoztam. A Kodály-fesztiválért magyar állami díjat kaptam, sok embert megismertem, állandóan jöttek a meghívók a magyar nagykövetségről mindenféle eseményre. Folyóiratokat, könyveket vittem onnan, Csíkból osztogattam őket. Egy szép nap letartóztatnak, a Szeku elvitte a könyvtáramat, az állásomból pedig kidobtak. Egy napra a Gyimesbe helyeztek. Azért egyre, mert közben rájöttek, a magamfajtnak Gyimes maga a Paradicsom.

– *Hogy lett ebből opera?*

– Még udvarhelyi időszakomban, amikor az opera akkori zenei titkára beadta a kitelepedési kérelmét, megkérdeztek, érdekel-e az állás? Négyyszer versenyvizsgáztam, mind a négyyszer megnyertem, de mivel nem volt kolozsvári személyim, és Kolozsvár zárt város volt, nem alkalmazhattak. Az opera pedig folyamatosan kiállt mellettem, és inkább nem vettem fel senkit. Félévente kiírták az állást, félévente jöttem versenyvizsgázni. Két évig ment ez így, végül 1988-ban kihallgatást kértem a pártbizottságnál. Elmondtam, hogy eredetileg nekem is kolozsvári személyim volt, csak a párt meg a haza érdekében oda költöztem, ahol megbíztak egy feladattal. Végül beleegyeztek, hogy elfoglaljam az állást. A rendszerváltás után élveztem azt a hatalmas területet, amit be lehetett lakni. Nem voltak még civil szervezetek, rendezvények, így részt vehettem a Kallós Alapítvány létrehozásában, a Németh-családdal én szerveztem az első táncházat Erdélyben, sokat ügködünk azon, hogy minden település lehetőleg civil szervezetet hozzon létre.

1990-től a Kolozs Megyei Művelődési Felügyelőségen az volt a feladatom, hogy a magyar kultúra gyakorlását szavaltam a magyar közösségekben. Nem volt egyszerű, mert sok volt még a gyanakvó ember, éppen a néptánc kapcsán: azzal is vádoltak kutatók, hogy a román zenét magyarként adjuk el. Szívesen vállaltam 2000-ben az RMDSZ Művelődési és Egyházügyi Főosztályának vezetését, hiszen a képviselő infrastruktúrájával és háttérerejével lehetőségem nyílt a magyar kulturális életet átlátni. Az irodámban alkották meg az egyházak jogi képviselői és az RMDSZ politikusai azt az egyházi ingatlan-visszaszolgáltatási törvényt, amit egy az egyben átvett a román kormány. Megtisztelő volt, hogy megszervezhettem a Millenniumi Sokadalmat, ami megelőzte a Kolozsvári Magyar Napokat.

– *Előbb művészeti vezetőként dolgozott az operában, 2010 óta igazgatóként. Korábban milyen viszonyban volt a műfajjal?*

– Megvallom őszintén, annyit tudtam az operáról, hogy egyetemista koromban néhány bemutatóra elmentünk. Diákéveinkben nem voltunk nagy operába járók, a zenetörténeti órákon az operarészen éppen csak átfutottunk. Új világ tárult elém, de nagyon megszerettem...

– *Egészen egyedi produkciók fűződnek azóta a nevéhez. Hogyan született meg például az ötlet, hogy világpremierként az összes Erkel-operát bemutassa a kolozsvári opera?*

– 1991-ben született az ötlet, amikor a Hunyadi László című operával Gyulán, Erkel szülővárosában léptünk fel. A Gyulai Várszínház akkori igazgatójának tettem egy viszonylag felelőtlen ígéretet, miszerint bemutatjuk mind a nyolc Erkel-operát. Az akkori igazgató, Simon Gábor, Harry Béla karmester és Dehel Gábor rendező is az ügy mellé állt, megszereztük a kottákat, és végül kultúrtörténeti sorozat lett belőle. Az egyedüli opera vagyunk, ahol 10-12 év leforgása alatt az összes Erkel-operát bemutatták. Arra is büszkéek vagyunk, hogy 1990 óta kortárs magyar operákat is folyamatosan színre viszünk, programszerűen ezt sem teszi senki.

– *Közeledik a nyugdíjkorhatárhoz. A visszavonulás is közeleg?*

– Elég régóta foglalkoztat a visszavonulás gondolata. Telik az idő, ugyanakkor megnyugtató módon szeretném látni az opera vezetésének jövőjét. Szeretném, ha még aktív koromban felváltana valaki, akinek átadhatok valamennyit mintegy három évtizedes tapasztalatomból. Büszke vagyok a társulatra, jól érzem itt magam, de a dolgok rendje az, hogy egyszer átadjuk a helyünket. Nincs bennem hatalomvágy, nem futkosok a titulusok után. Sikert egy fiatal, jóminőségű csapatot összehoznom az operában, amely mégiscsak a legnagyobb, Magyarország határain kívül működő, hivatásos magyar intézmény. A maga nehézségeivel és szépségeivel.

Szép Gyula

1952. február 2-án született Szucságban. 1975-ben diplomázott a Gheorghe Dima Zeneakadémia Muzikológiai és Zeneszerzési Fakultásának Pedagógia Szakán. 2010-től a Kolozsvári Magyar Opera igazgatója.

Példaértékű bejelentés és felhívás az Úz mentéről

Dicsértessék a Jézus Krisztus! Békesség Istentől! Isten áldja!

A Csíki-havasokban, az Úz-folyó felső folyása mentén a 19. század második felétől Csinód, Egerszék és Lesőd néven egy csángó-magyar tanyavilág alakult ki. Jelenleg a havason 324-en élnek. Ez a száz családot számláló római katolikus közösség megélhetési viszonyok tekintetében talán Székelyföld leghátrányosabb helyzetben lévő magyar néprajzi csoportja. Mégis itt jelenleg is többen születnek, mint ahányan örökre távoznak az élők sorából. Ez példaértékű kell legyen az egész magyarság számára!

A 2014. június 24-én történt balesetem után a jó Isten és Mária kegyelmének, a sok felém áramló szeretetnek, meg az értem mondott imáknak köszönhetően viszonylag rövid idő alatt visszanyertem az emlékezetemet, és fizikailag is teljesen rendbe jöttem. Tavaly Nagyboldogasszony napján feleségemmel együtt megfogadtuk, hogy az 5 hektáros kertünk délkeleti sarkába egy ökumenikus kápolnát emelünk. Ez a kápolna fenyőfa rönkökből lesz építve és élő tetete lesz, azaz a földemje be lesz gyepesítve. Az 5 m átmérőjű kápolna tervezője és építésének irányítója Bara Gergely rönkház építő szakember, szentélyének berendezője Hajas László székelyudvarhelyi fafaragó művész.

A kör alakú kápolna 8 hatalmas, 60-70 cm átmérőjű, függőlegesen felállított rönk köré lesz építve. A rönkök között mintegy ezer darab 35 cm hosszú, kéregtelenített gömbfából rakjuk ki. A fákat agyag fogja össze. Az épület alját agyaggal dörgöljük, amire az Úzból összegyűjtött lapos kövek kerülnek. Lesz benne egy 77 cm magas Mária-szobor, amely a Szűzanyát áldott állapotban, mosolygó arccal fogja ábrázolni. A kápolnában helyet kapnak a magyar protestáns történelmi egyházak jelképei is.

A kápolna ökumenikus jellege azt hirdeti, hogy a magyarság esetében a vallásfelekezeti sokszínűség ne gyengítsen, hanem erősítsen bennünket. Máriát minden magyar magáénak érezheti, hiszen Szent István felajánlása óta az ő oltalma alatt áll Magyarország. Mária áldott állapotban való megjelenítésének fő üzenete, hogy a MAGYAR ANYÁK méhében van a nemzet jövője. Ha mosollyal az arcukon vállalják a második, harmadik és többedik gyermeket, akkor megállítható a rohamos népességfogyás, sőt gyarapodó nemzetté válhatunk. Azzá kell válnunk!

Csinód példa arra, hogy nehéz körülmények között is képes egy közösség a gyarapodásra. Ha ez működik kicsiben, akkor nemzeti szinten is működni kell, amennyiben képesek vagyunk hinni benne. Mi hiszünk ebben és bízunk abban, hogy egyre többen lesznek, akik hittel és cselekedet-

tel bizonyítani fogják, hogy a Kárpát-hazában van magyar jövő.

A kápolna felszentelését 2015. augusztus 29-ére (szombat) tervezzük. Szentbeszédet mond Bőjte Csaba testvér, a kápolnát a római katolikus szertartás után megáldja Szövérfi István református lelkész és Fekete Levente unitárius lelkész. Az avató ünnepségre meg kívánjuk hívni azt a többszáz embert, akik a tavalyi válságos helyzetünkben mellénk álltak, segítettek, imádkoztak értünk, mindazokat, akik segítségünkre vannak és lesznek a kápolna építésében, és természetesen a tanyavilág népét.

Az építkezés május végén kezdődik. Mi önerőből a faanyag beszerzését tudjuk vállalni. Többen jelentkeztek hétvégi kalákára. A kegyszoborra, oltárra és egyéb berendezési tárgyakra, a nyílászárókra, a tető vízhatlan szigetelésére még nincs meg a keret. **Ezért segítséget kérünk mindazoktól, akiknek lehetőségük van rá, hogy járuljanak hozzá a kápolna kivitelezéséhez! A támogatók neve megőrzítésre kerül a kápolna belső falfelületén, a bejárattól jobbra, a rönkkorongokon.**

Ha segítséget kapunk, akkor sikerül az idei felszentelés. Amennyiben teljesen önerőből kell megépítsük, akkor a felszentelésre csak 1-2 év múlva kerülhet sor. Jó volna, ha idén be tudnánk fejezni a kápolnát, hiszen éppen most fél-ezer éves a Csíksomlyói Madonna.

A tervezett Boldogasszony (Mária szíve) kápolnát nemcsak a villámcsapás utáni felépülésem okán megfogalmazódott hálaérzetből akarjuk megépíteni, hanem közösségi jövőt építő szándékkal is. Ide jöhet bárki imádkozni, hálát adni, megnyugodni, feltöltődni, gyógyulni. A Mária-út mentén fekvő kertünkben eddig is sok ember érezte jól magát, sikerült feltöltődni, s közelebb kerülnie Istenhez. Éppen ezért a kertünket tájrendező szakember segítségével a SZERETET ÉS MEGBOCSÁJTÁS KERTJÉVÉ kívánjuk alakítani. Ebben segítségünkre lesz Herczeg Ágnes budapesti tájépítő mérnök, az Ars Topia Alapítvány vezetője. Ebben a kertben már történtek csodák, és hiszünk abban, hogy aki majd a jövőben ide elzarándokol, meg fog erősödni a hitében és a magyarságában. Azt is tudjuk, hogy mennyire fontos az életünkben a megbocsájtás, amire sokaknak szükségük van. Itt elengedheti bárki a negatív érzéseit és helyet adhat szívében a szeretetnek. Abban is hiszünk, hogy az itt tartandó miséknek, istentiszteleteknek, egyéni és közösségi imádkozásoknak, beszélgetéseknek, együttléteknek köszönhetően a magyarság lélekszámban is gyarapodni fog.

Szeretettel és köszönettel

Sepsiszéki Nagy Balázs, Csinód, 2015. április-május

Rövid ismertető

Jelen számunkat, – az Erdélyben még fellelhető –, százszok által létrehozott, részben már romosodó evangélikus erődtemplomok fotóival díszítjük. Az erődtemplomok eredetéről és a százszok által elhagyott településekről megpróbálunk rövid történelmi ismertetőt adni. Egyelőre ötöt mutatunk be: Beszterce (Beszterce-Naszód megye), Erked (Maros megye), Kissink (Brassó megye), Nagysink (Brassó megye) és Teke (Beszterce-Naszód megye).

BESZTERCE (románul Bistrita, németül Bistritz, korábban Nosen) Erdélyben található. Egykor Beszterce-Naszód vármegye, ma Beszterce-Naszód megye székhelye.

Főterén áll, az 1563-ban épített, impozáns gótikus százsz evangélikus templom, 76 m-es tornya a legmagasabb templomtornyos egész Erdélyben. A templomot a százszadok során barokk és reneszánsz elemekkel egészítették ki. Kőből faragott szószeke 16. századi. 16-17. századi keleti szónyegeit százsz kereskedők adományozták.

1910-ben 13 236 lakosából 5835 német (44%), 4470 román (33,77%), 2824 magyar (21,33%) volt. 2002-ben 81 259 lakosából 73 613 román (90,59%), 5204 magyar (6,40%), 1958 cigány (2,40%) és 484 egyéb (0,59%) volt.

ERKED (románul Archita, németül Arkenen, százszul Árkenen) falu Erdélyben, Maros megyében.

Segesvártól 24 km-re fekszik, az Erked patak mellett. 1238-ban Erkuud néven említik először. A falunak 13. századi eredetű, 1404-ben bővített százsz evangélikus temploma van. A templomot négytornyos, kettős falú erődrendszer övezi. Kapubástyáján 1529-es évszám olvasható. 1910-ben, 1270, többségében német lakosa volt, jelentős román, cigány és magyar kisebbséggel. A trianoni békeszerződésig Udvarhely vármegye Székelykeresztúri járásához tartozott. 1941-ben még 553, 1977-ben 281 százsz lakott a faluban. A falut ehagyó százszok, gazdasági épületeiket a székelyderzsieknek adták el, akik ebből építették korszerű házaikat. 1992-ben a falu 760 lakosából 467 román, 218 cigány, 52 magyar, 23 százsz volt.

A ma is gyönyörű erődtemplom Európában egyedülálló toronyórával rendelkezik.

KISSINK (románul Cincsor, korábban Cincu Mic, németül Kleinschenk) falu Erdélyben, Brassó megyében.

Közigazgatásilag Voila községhez tartozik.

Fogarastól 14 km-re nyugatra, az Olttól egy km-re északra fekszik. Nevének eredete: a német Schenk szó kocsmát, csapszéket jelent, de első írásos említéskor (1337) latinul de Parvo Promontorio. A promontorium jelentése pedig hegyfok. További történelmi névalakjai Kyssen (1434), Clingschenk (1500), Kleyn Schenk (1532).

Nagysinkszéki százsz falu volt, egy alkalommal, 1434-ben mezővárosnak is kinevezték. 1532-ben 27 család lakta, 1599-ben kozákok, 1603-ban vallon zsoldosok gyűjtötták fe. 1659-ben pedig Barcsai Ákos beszállásolt katonái tettek benne kárt. A falu a 18. században hosszú határvitát folytatott Voilával, a két falu között ugyanis az Olt képezte a határt, de időközben az Olt egy szakaszon új medret talált magának. A települést 1876-ban Nagyküküllő vármegyéhez csatolták.

Evangélikus temploma 1421-ben gót stílusban épült, egy XIII. századbéli templom helyére. A védelmi rendszerét képző kettős védőfalát a XV. században emelték, amelybe beépítették a római castrum köveit is. A falak mentén négy torony van, Az egyik tornyon egy napóra nyoma, egy másikon mértani formák láthatóak.

1850-ben 782 lakosából 576 volt német, 143 román és 56 cigány nemzetiségű; 576 evangélikus és 198 ortodox vallású. 1900-ban 925 lakosából 580 volt német, 325 román és 20 magyar anyanyelvű; 578 evangélikus, 324 ortodox és 18 római katolikus vallású. 59% tudott írni-olvasni, a nem magyar anyanyelvűek 3%-a beszélt magyarul. 2002-ben 651 fő lakta, közülük 597 volt román, 31 német, 13 magyar és 10 cigány nemzetiségű; 577 ortodox, 32 evangélikus és 23 adventista vallású.

A százszok kivándorlása 1978-ban kezdődött. 1985 után víz-erőmű létesült az Olton.

NAGYSINK (Cincu, korábban Cincu Mare, (németül Gross Schenk) falu Erdélyben, Brassó megyében.

A települést 1328-ban Chenk néven említik először. Dombon álló XIII századi hatalmas gótikus temploma uralja a környéket. Fogarastól 18 km-re északnyugatra, a Szentágota-Voila út mentén fekszik. Szentgotthárdtól 18, Voilától 14 km távolságra.

Neve a német *schenk* (= kocsmá, csapszék) főnévből ered.

1328-ban *Chenk* néven említik először. A nagysinkai káptalan első említése 1351-ből maradt fenn. 1474-ben a település már *oppidum*-ként szerepel: 1500 körül a településen már iskola működött. 1523-ban tűzvész pusztított. 1570-ben Báthory Zsigmond fejedelem heti- és éves vásár tartását engedélyezte. 1600-ban Mihály vajda csapatai kifosztották a települést. 1660-ban pestisjárvány pusztított. 1708-ban a kurucok dúlták fel a falut, a templomot is beleértve. A trianoni békeszerződésig Nagy-Küküllő vármegye Nagysinkai járásának székhelye volt. 1992-ben társközségével együtt, 1866 lakosából 1009 román, 570 cigány, 209 német és 78 magyar volt.

TEKE Erdélyben, a Mezőség keleti peremén, Szászrégentől 25 km-re északnyugatra, Besztercétől 36 km-re délre fekszik.

Neve valószínűleg török eredetű személynévből való. Első említése Theke (1328).

A középkorban százsz település volt, 1403-ban más iskolája működött. Evangélikus temploma gótikus stílusú, a 14. században, tornya a 15. században épült. Várfalait 1870-ben bontották le.

1446-ban mezővárosként említik. 1565-ben alakult meg a közös evangélikus-református káptalan, a reformátusok fősége alatt. Evangélikusai ezután háromszáz évig a református egyház felügyelete alá tartoztak.

1850-ben 1675 lakosából 1220 volt német, 239 magyar, 137 cigány és 73 román nemzetiségű; 1218 evangélikus, 211 római katolikus, 180 református és 66 görög katolikus vallású. 1900-ban 2554 főből 1179 német, 596 magyar, 586 román és 193 cigány anyanyelvű; 1088 evangélikus, 567 görög katolikus, 461 római katolikus, 299 református és 117 zsidó vallású volt. 47%-uk tudott írni-olvasni, a nem magyar anyanyelvűek 37%-a beszélt magyarul. 2002-ben 2089 lélek lakta, közülük 1369 román, 484 magyar, 196 cigány és 40 német nemzetiségű, 1391 ortodox, 350 református, 167 adventista, 58 római katolikus, 46 görög katolikus, 32 pünkösdista és 29 evangélikus vallású.

Forrásmunka: **Wikipédia**

Összeállította **BOÁ**

Borbély Zsolt Attila

Erdélyi magyar útkeresés

(Könyv érdekképviselőnk huszonöt évéről)

Az erdélyi magyar politikai érdekképviselő negyedszázada című kötet a rendszerváltás utáni erdélyi magyar politikai eseményeket veszi számba és elemzi, átfogó képet igyekszik nyújtani az elmúlt huszonöt év közéleti történéseiről, a honnan indultunk és hová jutottunk kérdéskört boncolgatja, kitérve okokra, hibákra és következményekre.

Borbély Zsolt Attila az RMDSZ első hivatalos nyilatkozatának 1989. december 25-i megjelenését tekinti a jelenkori önálló erdélyi magyar politizálás kiindulópontjának – derült ki a március 20-i könyvbemutatón Sepsiszentgyörgyön, a házigazda Csinta Samu kérdésére adott válaszából. Innen kezdi könyve kronológiáját is, és amint megjegyezte, ez a Domokos Géza és a bukaresti magyar értelmiségiek által megfogalmazott szöveg messze elmarad a Kós Károly 1922-ben kiadott Kiáltó szójától, „több passzus szól arról, mennyire odavagyunk a Nemzeti Megmentési Frontért, mint ahány az erdélyi magyarság jogköveteléseiről”.

Véleménye szerint másképp alakultak volna a dolgok, ha nem Domokos Géza az első arc, aki nyilatkozik az erdélyi

elnöki székért, amikor igen kétes újrászavazással lett elnök az előbbi. A második ilyen elszalasztott lehetőség 1993-ban adódott, amikor Tőkés László visszalépett, és az RMDSZ Markó Bélára bízta az erdélyi magyar kataszter elkészítését és autonómiaprogramja megvalósítását, a következő pedig, amikor két év múlva újraválasztották, annak dacára, hogy semmit sem teljesített ezekből a vállalásokból. Az igazi nagy törés azonban 1996. november 8-án történt, a kormányra lépéskor.

„Ez volt a legnagyobb hiba, itt rontottuk el a dolgokat, hiszen ez a kormányzati szerepvállalás pont a fordítottja volt annak, amit tennünk kellett volna. Ahelyett, hogy külpolitikai nyomást helyezünk a román hatalomra, azt üzentük a kormányzati szerepvállalással, hogy itt minden rendben van” – idézte fel. Korrekcióra jó alkalom adódott 1998 szeptemberében, amikor az RMDSZ koalíciós partnerei egységfrontot alkottak az ellenzékkel, és megszavazták, hogy semmilyen államilag finanszírozott magyar egyetem nem lehet Romániában. Ekkor ultimátumot adott az RMDSZ, de nem tartotta magát hozzá, belement a Petőfi–Schiller Egyetem létrehozásába. Ez egy újabb elszalasztott lehetőség volt, pedig 2005. szeptember 26-ig (Románia EU-csatlakozásának kimondásáig) az önfeladó, román nemzetstratégiát kiszolgáló politizálás helyett önálló külpolitikát kellett volna gyakorolniuk, autonómiapolitikát kellett volna folytatniuk, addig, amíg erős alkupozícióban voltak. Most se lenne késő, ám jelentősen kisebbek az esélyek – vélte a politológus.

Borbély Zsolt Attila beszélt az „autonomista erők” ’90 óta folyamatos törekvéseiről is, az időleges sikerekről (1993-ban a kolozsvári nyilatkozat elfogadása), majd a vízvonalzó 2003-as szatmárnémeti kongresszusról, amely döntései miatt kiváltak az RMDSZ-ből, megalakították az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanácsot és a Székely Nemzeti Tanácsot, illetve a választási megmérettetés miatt szükséges Magyar Polgári Szövetséget, melynek bejegyzését elgáncsolták, így létrehozták a Magyar Polgári Pártot, a belső harcok pedig később elvezettek az Erdélyi Magyar Néppárt megalakításához is. Ezek a szervezetek nem tudtak eléggé megerősödni, inkább elszenvedői voltak az eseményeknek, de bizonyos esetekben formatív szerepet játszottak, rá tudták venni az RMDSZ-t autonómiapárti gesztusokra, példaként a Székelyföldi Önkormányzati Nagygyűlés létrehozatalát és a székelyek nagy menetelését említette.

A tereméből érkezett kérdésekre válaszolva a hogyan továbbról is beszélt: az autonomista erők megerősödése szükséges lenne, ám ennek módját egyelőre nem tudják, próbálkoznak, amivel tudnak. „Bízunk abban, ha sokszor elmondjuk az igazságot, annak hatása lesz.” Addig is azonban együtt kell működniük az RMDSZ-szel, „nem szabad minden hidat felégetni”, olyan akciókra van szükség, mint amilyen a székelyek nagy menetelése volt, amely felmutatta az autonómiára irányuló magyar közakaratot. „Ha Tamás Sándor kezdeményez egy ilyen megmozdulást, akkor mellé kell állni” – mondotta.

(Háromszék)

magyarság nevében. Utal Király Károly vallomására, aki egy Ion Iliescuval folytatott tárgyalást elevenít fel, amikor az elnök kérdésére, hogy mi kell az erdélyi magyarságnak, ő autonómiával válaszol, de Domokos Géza tagadta ezt. „Óriási hiba volt ez akkor, amikor cseppfolyós volt még a helyzet, amikor a legnagyobb esélyünk volt saját létérdekeink szerint alakítani helyzetünket” – fejtette ki a szerző. Meglátása szerint akkor kialakítható lett volna egy Maros Magyar Autonóm Tartomány-szerű struktúra, mely, valószínű, lát-szatautonómiát biztosított volna, de később feltölthették volna tartalommal.

Borbély Zsolt Attila felidézte a 90-es évek történéseit, az első nagy hibákat, úgy véli, akkor a maximumot kellett volna követelni, erőt felmutatni, „tűskének kellett volna lennünk a román hatalom körme alatt, amelyet csak akkor tud eltávolítani, ha bizonyos kompetenciákat átad az erdélyi magyarságnak” – fogalmazott, és kitért arra is, hogy nagyon fontos lett volna nemzetköziesíteni ügyünket.

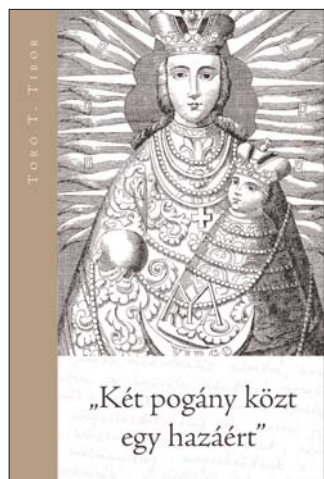
Csinta Samu arról is faggatta a szerzőt, melyek voltak az elmúlt 25 évben azok a történelmi pillanatok, „melyekben akár jó irányba is fordíthatták volna a szekeret”. Borbély Zsolt Attila szerint az első ilyen pillanat Domokos Géza–Szócs Géza 1991-es marosvásárhelyi párharca volt az

Bemutatták Budapesten Toró T. Tibor könyvét

**Március 13-án, a budapesti Pintér Galériában mutatták be
Toró T. Tibor *Két pogány közt egy hazáért* című könyvét**

Az eseményen Németh Zsolt, az Országgyűlés külügyi bizottságának elnöke elmondta: a Kisebbségekért – Pro Minoritate Alapítvány, a Méry Ratio Kiadó és a Polgári Magyarorszáért Alapítvány szervezésében megtartott könyvbemutató is jó példa a magyar nemzetpolitikai közgondolkodás sokszínűségére, hiszen a megjelent szerzők a Kárpát-medence számos részéből érkeztek. „Sokan sok helyről jöttünk ide, e mai eseményre, mégis annyi minden közös bennünk” – hangsúlyozta Németh Zsolt.

Toró T. Tibor moderátori kérdésre válaszolva elmondta: közel érzi magához a nemzetpolitikával foglalkozók azon táborát, melynek holdudvarában olyan fontos elképzelések valósulhatnak meg, mint a Pro Minoritate

Könyvek sorozata. Az Erdélyi Magyar Néppárt alelnöke kötetében arra keresi a választ, hogy a kuruc-labanc törésvonal mentén megosztott magyar politika a rendszerváltás után milyen utat járt be, s e tekintetben elemzi az elmúlt 25 év politikai eseményeit. Toró véleménye szerint, bár a kuruc-labanc fogalompár a klasszikus olvasatban nem tűnik korszerűnek, mégis ezzel írható le legjobban a romániai magyar politika 1989 utáni időszaka. „A romániai magyar politikai aktorok sorskérdésekkel szembeni állásfoglalását mutatja e fogalompár, vagyis azt, hogy a központi főhatalomba akarnak beépülni – s ezek a labancok –, vagy ezzel szemben, a főhatalomtól minél távolabb – kurucok módjára – igyekszik kivívni az önrendelkezést” – mondta a Néppárt alelnöke, aki szerint Romániában a román főhatalomhoz való viszony osztja ketté a politizáló magyar elitet.

A menekülő

Reményik Sándor verse

Ha menni kell, magammal sokat
vinnék,
Az egész édes, megszokott világot,
Rámástul sok, sok kedves drága képet
És egy pár szál préselt virágot,
Vinnék sok írást, magamét, meg
másét,
Sok holt betűbe zárt eleven lelket
S hogy mindenütt nyomomba
szálljanak:
Megüzenném a hulló leveleknek.
Vinném az erdőt, hol örökké jártam,
Hintám, amelyen legelőször szálltam,
A keszkenőm, mivel rossz másba sírni,
A tollam, mert nem tudok mással írni,
Vinném a házunk, mely hátamra nőtt
Az utca követ küszöbünk előtt!
Vinném... én Istenem, mi mindent
vinnék!
Én Istenem, mi minden futna át
Gyötrődő lelkem alagútjain -
Olvasgatnám az ablakok sorát,
Simogatnám a fecskéfészkeket,
S magamba színék minden verkliszót,
Mint bűbájos, mennyei éneket...
Utánam honvággyal tekintenének
Az ajtók mind, és mind a pitvarok,
Szeretnék mindent, mindent
magammal vinni -
És mindent itt hagyok.

Kolozsvár, 1916 szeptember

Székely bélyeget adott ki a pünkösdi búcsúra a Székelyudvarhelyért Egyesület

A szervezet közleménye szerint az első székely bélyeg az autonómiatörekvésekre kívánja felhívni a figyelmet. Azt üzeni, hogy egy ezer éve a Kárpát-medencében élő nemzeti közösség önrendelkezésre vágyik, Székelyföld Európa részeként akar autonómiát, önrendelkezést saját ügyeiben ugyanúgy, mint a dél-tiroliak, a katalánok vagy a Finnországhoz tartozó Aland-szigeteken élő svédek.

Százötven éve a világ bélyegei nem csupán postai értékcikkek, hanem a kibocsátó ország vagy nemzeti közösség kulturális névjegyei is. Fontos üzeneteket hordoznak, melyeket a kibocsátók szükségesnek tartanak elmondani magukról egymásnak és a nagyvilágnak.

Az első székely bélyeg is ezzel a szándékkal jelent meg. Azt üzeni, a székely-magyar emberek nyelvük, történelmi, vallási és kulturális hagyományaik megőrzése érdekében akarnak autonómiát. Az első székely bélyeg igazi filatéliai különlegesség, a csíksomlyói búcsút idézi.

A székely bélyeg nem klasszikus postabélyeg, hiszen nem lehet vele küldeményt bérmentesíteni, de a bélyeggyűjtők számára becses filatéliai termék. A levélzáró bélyeg hasonló célt szolgál, mint a pecsét régen, amikor a borítékok, illetve összehajtott papírok nem voltak ragasztófelülettel ellátva.

A bélyeg népszerűsítéséhez készült hirdetésben II. János Pál pápa Emlékezet és azonosság című könyvéből idéznek: „A területek, amelyeket egy néptől erővel elszakítottak, bizonyos értelemben a nemzet »szelleméhez« intézett könyörgést, sőt kiáltást jelentenek. A nemzet szelleme ilyenkor fölserken, új életre kél, és harcba száll, hogy visszaszerezze a földnek az őt megillető jogokat”.

Szabó M. Attila

Kötől köig – Szeben megye műemlékei és jeles helyei

A fenti címmel jelentette meg dolgozatát nemrég Szabó M. Attila történész, azzal a céllal, hogy a dél-erdélyi Szeben megye műemlékeiről és jelentős helyeiről adjon magyar nyelven tájékoztatást. Tudomásunk szerint Szeben megyéről magyar nyelven mind-

eddig nem jelent meg ismertető, de egyes helységekről szóló monográfiákat ismerünk (Oltszakadát, Vízakna, Erzsébetváros.)

Mit tartalmaz Szabó M. Attila kiadványa? Elsőként néhány sorban Szeben megyét, mint a dél-erdélyi megyék egyikét mutatja be. A megye mostani alakját 1968-ban vette fel. Ekkor Nagyszeben központtal olyan közigazgatási egységet hoztak létre,

amely magába foglalta az egykori Szeben vármegye területének egy részét, Nagy- és Kis-Küküllő, Alsó- és Felső Fehér vármegyék egyes elemeit. A gazdag múlttal rendelkező vidék nagy ipari, mezőgazdasági és kulturális erővel bír. Erdély szerte 210 erődtemplomot tartanak nyilván, e megye területén 52 szász evangélikus erődtemplomot találunk, ezek egy része románkori, nagyobbik fele gótikus stílusban épült. Két erődtemplom, a berethalmi és a nagybaromlaki a világörökség részét képezi. Messze földön híres a kerci ciszterciek romos állapotban lévő temploma és kolostora, a kisdísznódi román kori, éppen maradt templom, az almakeréki, volt Apafi birtokon épült római katolikus templom és annak freskói. 1990 után a szász lakosság nagymértékű kivándorlása az általuk lakott falvak elnéptelenedését eredményezte. A szász evangélikus templomok egyik napról a másikra gazdátlanokká váltak. Állaguk megtartása, gondozása óriási összegeket igényelne, az erre a célra fordítható összeg pedig csekély.

A megye lakossága a legutolsó, 2011-es népszámlás alapján 397 322 fő volt, nemzetiségi megoszlás szerint 338 505 román, 10 893 magyar, 4244 német, 43 680 más nemzetiségű. A magyarság legmagasabb létszáma 21881 fő volt 1977-ben. A magyarság lélekszámának csökkenése aggasztó méreteket öltött. A csökkenés okaként az elvándorlást, a

beolvadást, az alacsony népszaporulatot említhetjük.

A továbbiakban a megye jelentős helységeinek adatai következnek. Előbb a két megyei jogú város, Nagyszeben, a közigazgatási egység központja, valamint Medgyes adataival találkozunk, majd Erzsébetváros, Kiskapus, Nagydisznód, Szentágota és Vízakna városok leírása következik. A kiadványban 21, a megyéhez tartozó település kapott helyet. A szerző szándékai között a magyarsághoz kötődő helységek, műemlékek bemutatása is szerepel. Nagyszebenben pl. a Petőfi ház, a volt magyar tannyelvű gimnázium, a ferencrendi nővérek által létesített és működtetett leánynevelő és tanító-nőképző intézet, a Mészáros utcai református templom és paplak. Medgyesen a szász evangélikus templom, amelyben 1459–1713 között 21 országgyűlést tartottak, itt hívták meg 1586. január 28-án Báthory Istvánt a lengyel trónra, Bocskai István a három nemzet akaratóból itt lett Erdély fejedelme. Jelentős szerepet töltött be a ferencrendiek temploma és kolostora. A szerzetesek iskolát, főiskolát működtettek itt. A központban ma is iskolaként működik a piarista rend oktatási intézménye, itt tanított Dugonics András, az első magyar regény, az Etelka írója. Nemrég adták át a magyar tannyelvű általános iskola új épületét, az intézmény Báthory István nevét viseli.

A kötet terjedelmét a pénzbeli támogatás mértékéhez kellett igazítani. A helységek műemlékeinek bemutatását 169 színes fotó teszi szemléletessé. A felvételeket Fazakas Attila József készítette. A kiadvány összeállítóját támogatta a Szeben megyei kulturális örökség felügyelősége, a nagyszebeni szász evangélikus püspökség erődtemplomokat kezelő koordinációs irodája. A könyv dicséri a baróti Tortoma Kiadó és a kolozsvári Idea Design & Print gondos munkáját.

A szerző

Nagysink

Jegyzetek róluk, rólunk

Az élet, mint a legeredetibb és egyben kiszámíthatatlan forgatókönyvek írója, úgy hozta, hogy az utóbbi két évben viszonylag több időt töltsek erdélyi szülővárosomban, Medgyesen.

Ennek köszönhetően, lassacskán huszonöt éves áttelepülésünk óta, a kék Duna-parti hétvégi sétáim újból a sokkal szerényebben bukdácsoló, gyakran zavaros vizű Nagy-Küküllő – mentére tevődtek át. Igaz, hogy eddig a Duna vizét is sajnos csak egyszer, egy nyárvégi délutáni napsütésben láttam elfogadható kéznek, de mindennapjainkban is gyakran megtörtént, évszaktól és hangulatunktól függetlenül, hogy egyéb színek is más árnyalatúnak, olykor csalódást keltően fakóbbnak tűntek, mint ahogy azt álmodtuk vagy hallomások nyomán elképzeltük.

A Nagy- Küküllő vize sem mutatja magát már régóta tisztábbnak, nyugodtabbnak, csendesebbnek. Fenyvesek lábánál csörgedezve, Zetelaka körül elkészönésképpen pillant fel a távoli fenyőerdők évezredes urára, az éghez közelebbi Madarasi-Hargitára, hogy aztán enyhébb dombok között, lankásokon keresztül fusson Székelyudvarhelyen, Segesváron, Medgyesen át nővéréhez, a Maroshoz, hátán hordozva a székely vidék emberének kacaját és sóhaját.

Medgyes, Nagyszeben után a második városa Szeben megyének, a magyarság vonatkozásában peremvidéknek számít, szász város volt, történelmével, híressé vált toronyával, a várost néhányszor részben elmosó folyójával, a Nagy-Küküllővel. Az elmúlt évtizedben a szépen felújított Báthory István nevét viselő magyar általános iskola tavaly csak 15 gyerekkel indította az első osztályt. Amikor én kezdtem a betűvetést, 50-60 körüli létszámmal indult két első osztály. Ifjúkoromban gyűjtögetett könyvtáram magyar könyveinek nagy részét a város aránylag gazdag könyvesboltjának polcairól vásárolgattam. Ma már nincs meg az a bolt, de egy másikban, méreteiben is szerényebb könyvesüzletben, a magyar könyvek iránti érdeklődésemre, a fiatal eladó egy kis műanyagkosárhoz vezetett, amelyben néhány, óvodásoknak, kisiskolásoknak való laposka-könyvecske lapult szerényen. Ennyi. Az utcán ritkán hallani a románon kívül más beszédet, és a büszke szászok is – akik azt tartották, hogy: szász az úr, magyar a szolga, a román meg nincs sehol –, már alig vannak. Híres gimnáziumukban, ahol a holdutazás egyik megálmodója, Hermann Oberth is tanított, ma román diákok érettségiznek, és a régi szász házakban is ők laknak a legnagyobb természetességgel, mintha mi sem történt volna. Csak eltelt pár évtized! A szászok néhány kötetbe zárták a több mint 800 éves történelmüket, és csendben elköltöztek. Német kérdés nincs.

A városnak 1930-ban 4204 román, 5974 német, 3876 magyar, 2011-ben 36222 román, 700 német és 4548 magyar lakója volt. (L.Szabó M. Attila Kötől köig c., 2014-ben megjelent kötetét.)

Gyerekkoromban otthon a Kossuth Rádió hangja szinte családtagként velünk volt reggeltől estig. Mára, a technika hihetetlen fejlődésének köszönhetően sikerült ezt a hangot oly mértékben „segíteni”, hogy mifelénk már alig hallható, máig sem értem, hogy miért. Ezért a kolozsvári és a marosvásárhelyi rádió adását hallgatom leginkább, mi tagadás, bőséges, főleg hétvégi ismétlésekkel, kiegészítve a bukaresti adó délutánonkénti egyórás, magyar nyelvű adásával, leginkább a hírekre, politikai kommentárokra, jegyzetekre figyelve. Nem egyszer fejszóvalva veszem tudomásul a romániai magyar szakértők elemzését, okfejtését a román, valamint az anyaországi kormány tevékenységéről.

Több évtizede a román fővárosban élő ismert újságíró, szerkesztő olvassa fel jegyzetét.

Hallgatom elítélő véleményét a jelenlegi magyar kormány egyik vitatott intézkedéséről, és Orbán politikájáról, úgy ahogyan azt néhány nyugati sajtó, gyakran csúsztatva, világá kürtöli. Aztán a román politikát is érintő témára váltva árnyaltan odadörgölőzik a jelenlegi román kormányon lévő baloldali párthoz, lökve egy picit Ponta kormányszekerén, amit máskor is megtesz. Feltűnő – gyakran ül mikrofonhoz –, hogy amint alkalom adódik rá, azonnal odaüt a magyar kormánynak – ahogyan a román tv hírsatornak is teszik –, amikor az Orbán-kormányt elmarasztaló külföldi kritikák érik, és mostanában bőven érték. Ezek után már nem csodálkozom, hogy inkább a néhai Gyurcsány-kormány intézkedései között talált méltatni valót. Miért is ne, hiszen demokrácia van, kinek ez, kinek az. Ennek ellenére, vagy pont ezért, hagymavágás közben azt sugallja bennem a kisördög, bármennyire is próbálom visszaszorítani, hogy ilyen elemzők, publicisták, újságírók, szerkesztők nem véletlenül ültek és ülnek ma is mikrofon elé olyan elemzésekkel, melyek a mindenkori bukaresti fülnek is tetszetősek, habár nem igazán hinném, hogy mostanában ezeket a véleményeket a román frekvenciákra is lefordítják. De ki tudja? Mindenesetre a rendszerváltást követő negyed század alatt talán ezek a hangok is, meg persze a gazdasági helyzetünk szomorú alakulása, a Székelyföldet feszültség alatt tartó, egyre halmozódó és megoldatlan problémák, valamint a hagyományos és jól bevált *divide et impera* alkalmazása járult hozzá az erdélyi magyarságot összetartó erők gyengítéséhez.

Habár a mai erdélyi magyar politikai elvben nem utasítják el a közös együttműködés gondolatát, ennek gyakorlati megvalósulása még várat magára. Ezáltal késik egy új erdélyi magyar egység létrehozása, amelynek alapfeladata a közös nemzeti érdekek és célok szolgálata lenne. Talán az RMDSZ-nek kellene határozottabb lépéseket tenni az együttműködés irányába.

A tavalyi választásokon a magyar szavazatok 85%-át szerezte meg, ennek ellenére sokan kevésnek tartják az elmúlt 25 évben elért eredményeit, csalódtak, kiábrándultak, esetleg más pártok felé fordulnak, ami erősíti azokat a kétségeket, amelyek szerint feltevődik az a kérdés, hogy tölthet-e be továbbra is vezető szerepet az erdélyi magyar politikai életben. Ezzel a lépéssel az RMDSZ bizonyíthatná, hogy nemcsak a párt kiváltságos csoportja, hanem valóban a teljes magyar közösség érdeke is foglalkoztatja. A baráti

beszélgetések során is sajnos gyakran erősen megoszlanak a politikai vélemények, nézetek, és ha előbb meglehetősen egységesek voltak, ma már ellenkezővé, sőt nem egyszer ellenségesé váltak, gyakran kicsinyes érvek mentén egyre távolodva a rendszerváltáskor a magyarságot összetartó gondolatoktól, elképzelésektől, eszméktől. A forradalom utáni lelkesedésünkben nagyon sokan reméltük – naivul – a várt demokráciát. Olyan volt a hangulat, hogy a román tv-ben a magyar szerkesztők, újságírók arra kérték Ion Iliescut, az akkor megalakult Nemzeti Megmentési Front vezetőjét, későbbi államelnököt, hogy a testvériség szellemében szólna pár szót magyarul is, ami végül nem történt meg. Helyette lett marosvásárhelyi pogrom, bányászjárás, meg annyi megálázó, ismert szörnyűség napjainkig.

Nem kis meglepetésemre a román tv egyik vitaműsorában a jóideje Budapesten élő liberális filozófus – amúgy Kolozsvár szülöttje – ékes román nyelven szapulja a magyar kormányt és a magyarországi demokráciát a mosolygó és elismerően bólintgató román vitatársak előtt, időnként igazítván a nyakára tekert sálon. Dermedten nézem és hallgatom, aztán fennhangon szólok a képernyőhöz: Ejnye, te ide-oda ingázó nagyszájú filozófus! Miért nem maradtál te Kolozsváron, hogy az ottani demokráciáért és a magyarság érdekeiért vesd latba tudásodat, ne Budapestről utazgass a szülőföldre, ócsárolni a magyar kormányt és keverni a ...zaccot, román vendéglátóid nagy meglegedésére!

Romániában a tavalyi évvég kiemelkedő eseménye az államelnök-választás volt. Ismert az eredmény és az új elnök életrajzi adatai. Megválasztásakor a szüksézuinak ismert Iohannis szívére tett kézzel énekelte a román himnusz, majd e jelbeszéddel is kifejezett lojalitását tetőzte az ortodox pópák általi felszentelése. Neve J betűjének I-re változtatása, azaz Iohannisról Iohannisra, sem jelenthetett neki lelki traumát.

Idén februárban, németországi látogatása alkalmával, arra a kérdésre, hogy tart-e feszültségek megjelenésétől a magyar kisebbséggel kapcsolatban, tekintve a határon túli magyarok védelmére és érdekeinek képviseletére irányuló magyarországi törekvéseket, azt mondta, hogy: *”szokatlanul nagy érdeklődés tapasztalható magyar részről a határon túli magyar kisebbségekkel kapcsolatban, Romániában nem érzik úgy, hogy ez fenyegetést jelent. A magyar kisebbségnek vannak politikai képviseletei, és ”ők a mi tárgyalópartnereink”, majd hangsúlyozta, hogy ”Romániában nincs magyar kérdés.”*

Ez a kijelentés enyhén szólva is megdöbbentő és meglehetősen barátságtalan, hogy ne mondjuk magyarellenesnek. Ezért a magyar közösségi portálokon azonnal kemény kritikák jelentek meg. A pártvezetők közül Izsák Balázs, a Székely Nemzeti Tanács elnöke fordult levélben Iohannis elnökhöz, amelyben kijelentette, hogy Magyarország kormányának alkotmányos felelősségvállalása a határain túli nemzetrészek iránt összhangban van a két ország között megkötött államközi szerződéssel. A romániai magyarok az ország törvénytisztelő polgárai, akik Románia fejlődésében és demokratizálódásában érdekeltek, és nem jelentenek fenyegetést az országra. *„Ugyanakkor hadd állapítsam meg sajnálattal, hogy mindez fordítva nem igaz, ugyanis a román hatóságok egyes intézkedései veszélyt jelentenek a romániai*

magyar nemzeti közösség számára. Napi rendszerességgel jelennek meg hírek arról, hogy az állam különböző intézményei és hivatalnokai miképpen sértik meg magyar nemzetiségű állampolgárok jogait, megsértve egyben az állam törvényeit és alapvető emberi jogokat” - állapította meg Izsák Balázs. Megemlítette a székelyföldi önkormányzatok autonómiapárti határozatainak bírósági érvénytelenítését és a március 10-re tervezett marosvásárhelyi felvonulás és tiltakozó nagygyűlés hatósági megakadályozását. *„Nyilvánvaló, hogy a román állam súlyos demokráciahiányára utal annak elutasítása, hogy az 50 székelyföldi önkormányzat kérését demokratikusan, közvitával kezeljék, de erre utalnak az alkotmányos jogok korlátai, amelyeket Székelyföld lakói elszenvednek. Ebben a helyzetben tekintjük szükségesnek az Ön beavatkozását”* - írta Izsák Balázs. Befejezésül megjegyezte, valóban nincs Romániában magyar kérdés, *”de a Székelyföld ügyében megmutatkozó demokráciahiány révén Románia azt kockáztatja, hogy ő maga teremtsen magyar kérdést”*.

Tisztelt elnök úr, íme néhány kérdés:

– Az ingatlanok visszaállamosítása, illetve a visszaszolgáltatási eljárások ellehetetlenítése. Ide sorolható a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium épületének visszaszolgáltatását érvénytelenítő bírói döntés, amely egyben elrendeli a kollégium visszaállamosítását, ezáltal akár precedenst teremtve az eddig jogerősen visszaszolgáltatott más egyházi és közösségi ingatlanok újraállamosításának. Megjegyzendő, hogy a történelmi magyar egyházak nem kapták vissza teljes ingatlanvagyonukat, miközben az ortodox egyházat különféle ajándékokba részesítette az állam. Jogosan merülnek fel olyan kételyek, hogy Románia jogállamként valóban teljesíti-e az egyházi javak visszaszolgáltatására vállalt kötelezettségeit.

– A tervezett közigazgatási átszervezés veszélyei,

– Meglévő jogok közigazgatási úton való visszaszorítása. Ilyen például a magyar nyelvű Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem (MOGYE) .

– Zászlóperek, himnuszéneklési perek, székely jelképek betiltása, emberi jogok megsértése, gyülekezési és szólás-szabadság korlátozása, az állampolgárok alkotmányos jogainak megsértése stb.

– Kolozsvár városvezetésének időhúzó, akadályozó hozzáállása a város többnyelvű névtáblájának elfogadása ügyében, akkor amikor a város Európa Ifjúsági Fővárosa címének várományosa.

A román belügyminisztérium 2015-2020-ra tervezett román közrendvédelmi és közbiztonsági stratégiája – amelyet a román kormány elé fognak terjeszteni elfogadásra -, a közbiztonsági veszélyforrások közé sorolná az etnikai autonómia követelését. A polgárok biztonságát fenyegető veszélyek között első helyen kerül említésre *„a rasszizmus, idegengyűlölet, a szélsőségesesség és az intolerancia minden más formája, amely etnikai autonómia elérését célozza egyes térségek vagy régiók számára”*.

A román hírszerzés is feladatának tekinti (ezen egyáltalán nem csodálkozunk!), hogy megakadályozza a területi autonómia megvalósulását Románia területén. Ez derül ki a Román Hírszerző Szolgálat (SRI) akkori igazgatójának, George Maiornak egy tavalyi sajtónyilatkozatából: *„Azon*

vagyunk, hogy ne lehessen kieroszakolni a területi autonómiát és más olyan dolgokat, amelyekre a szomszédainknak ez az új, nemzetinek nevezett politikája irányul” – jelentette ki Maior, egyértelműen a magyarságra és Magyarországra utalva.

Erre a stratégiára hadd idézzük Marc Gafarot i Monjó, a Katalán Demokratikus Konvergencia Párt külügyi kabinet vezetőjének gyors, és egyértelmű üzenetét Bukarestnek, amit a Krónikának (erdélyi napilap) adott:

„Ilyen helyzet Spanyolországban csakis egy antidemokratikus kormányzat alatt – például Franco tábornok autoriter diktatúrája idején – következhetett volna be... Az etnikai közösségek létezésének tagadása szembemegy a legalapvetőbb emberi értékekkel és veszélyezteti az Erdélyben élő különböző etnikumok közötti békés együttélést. Ez egy európaiatlan tervezet, amely felidézi kontinensünk legsötétebb időszakait. Azoknak a magyar és román embereknek az arcucsapása, akik kéz a kézben dolgoznak a jóléért... Arra bátorítanám a székely politikusokat, hogy kezdjenek politikai és civil akciókat mindenhol, különösen otthon. Az ország és a régió lakóit – magyarokat és románokat egyaránt – tájékoztatni kell arról, hogy mennyire fontos lehet az életükben az önrendelkezés, a decentralizáció, ami hatékonyabb kormányzással, a korrupció csökkenésével, gazdasági növekedéssel jár”.

A politikus szerint úgy tűnik, a román kormány teljes mértékben félreértelmezte az autonómia és a decentralizáció fogalmát azáltal, hogy a közbiztonságra veszélyesnek minősítene Romániában az önrendelkezés követelését. A politikus szerint a függetlenségéért harcoló Katalóniában is sok a panasz a spanyol állam Katalóniával kapcsolatos magatartására, de ez messze eltér attól, amit a székelyföldiek megtapasztalhattak.

Míg az erdélyi magyarságot ilyen kérdések nyomasztják és veszélyeztetik, addig Románia – a híresztelésekkel ellentétben – nem jár élen a nemzeti kisebbségek problémáinak rendezésében.

Tisztelt Elnök úr! Engedelmeivel figyelmebe ajánlom szász honfitársa Eginald Schlattner (született Aradon 1933-ban) evangélikus lelkész, író, (az ismertebb, sikeres és megfilmesített „Der geköpfte Hahn” regény szerzője) 2005-ben megjelent *Das Klavier im Nebel* c. regényét, amely hiteles korképet ábrázol a II. Világháború utáni évekről, az erdélyi szászokról, és nem csak róluk. Az író néhány évvel ezelőtt a következőket nyilatkozta a Romániába látogató Otto Schily, akkori német belügyminiszternek (saját fordítás): „Ha érthető német nyelven írtam könyveimet, azt hazámnak, Romániának köszönhetem, amely soha nem tiltotta meg az anyanyelv használatát sem otthon, sem az utcán, sem az iskolában, még 1944 augusztusa után, a Németország elleni háborúban sem.”

Mindezek ellenére – amint jól tudjuk –, e nagylelkű „demokráciából” a múlt évtizedekben, főleg 1990 – ig, sajnos a szászok olyan tömegesen vándoroltak ki, hogy a két világháború közötti 800 ezres lélekszámból mostanra nagyjából 27 ezer maradt. Ez majdnem mindent elárul, azt is, hogy ma már nincs szász kérdés Romániában, de magyar kérdés van, nem is kevés!

A marosvásárhelyi márciusi események 25. évfordulója alkalmából, a Realitatea tv három és fél órás műsorában a

műsorvezető és három meghívott vendége próbálta „feltárni az igazságot” az akkori eseményekkel kapcsolatban. A vendégek: egy középkorú történész, egy újságíró, és a román biztonsági szervek (SRI) akkori igazgatója. „Kutyából nem lesz szalonna” állapítottam meg tíz perc után, de végignéztem, és végighallgattam azt a tipikus beszédet, az egyértelmű „igazságokat”, ellentmondást nem tűrő (nem volt ellentmondó!) előadásukat, amelyből kiderült az „igazság”: a magyarok voltak mindenért a hibások, az utcán összevert embertől, Kincses Elődtől Sütő Andrásan át, összeesküvés elméletekig, a Kossuth-rádiót is beleértve, az akkor úgymond legyengült állapotban lévő Romániát galád módon megtámadni akaró, a felbújtatást végző irredenta csoportok, külföldi erők, és valahol mindenek fölött a KGB szerepét is kiemelve. Nem semmi! Közben kinyögték, hogy a románok is felelősek voltak, de ennél egy szóval sem többet, azonban egy akkori dokumentumfilm bejátszásból kiderült, hogy néhány környékbeli faluban a vásárhelyi Judea ezredes által megszervezett mozgósításon kívül, ortodox templomokban hirdették: ha megszólalnak a harangok, akkor Vásárhelyre kell vonulni, házkörüli eszközökkel (fejse, kasza, dorong stb.) felfegyverkezve, a haza védelmére. Kész középkor!

Ez a „megemlékezés” – amelynek az volt a célja, hogy mindenki okuljon belőle, főleg az ifjúság, hogy ilyen soha többé ne történjen –, egyoldalúságával, féligazságaival, ferdtéseivel, „az igazi okok feltárásával”, azok a bizonyos, az országra mindenkor leselkedő veszélyek sejtetésével olyan volt, mint régen a gőzgépek kazánjait felügyelő fűtők munkája: rádobni néhány lapát szenet a lankadó tűzre, hadd dohogjon a rendszer!

Nem került említésre Iliescu elnök felelőssége, aki megfelelő beavatkozással megakadályozhatta, sőt megelőzhette volna a véres eseményeket, de nem tette, mert ez nem állt érdekében sem a bukott rendszer elit vezetőinek (a temesvári és bukaresti sortüzek felelőseinek), sem az akkoriban újjászerveződő volt politikai rendőrségnek, a szekuritáténak. Ezért ez utóbbi, lojalitásáról és pártja iránti hűségéről biztosította Iliescu elnököt, komolyan közreműködve a júniusi bukaresti bányászjárásokban, hogy „megvédjék” az ellenzékkel szemben, majd folytatva tevékenységüket a későbbi etnikai feszültségek keltésében, akár napjainkig.

Hadd iktassunk ide egy kis intermezzot: Gurmai Zita, az MSZP politikusa, 2013-ban egy Bukarestben rendezett ünnepségen térdre ereszkedve köszöntötte Iliescu ex-elnököt, a jelenleg kormányzó szociáldemokrata párt alapítóját. Az egyetlen angolul mondott mondata is hibás volt. No comment!

A mindenkori politikumban érezhetően ott lappang a Románia és integritása ellen feltételezett összeesküvésektől és támadásoktól való félelem, sőt beteges rettegés – amely a lakosság egy részét is mételyezi – és ez visszanyúl a Ceausescu-ig – aki ilyen látomásos lázában élte utolsó óráit is –, és jóval előbbi időkre is, hiszen a bűnösök lelkiismerete nem nyugodt.

Mostanában korrupciós botrányok miatt „áll a bál” a román parlamentben. A Ponta – kormány 14 képviselője ellen indult eljárás, de nem maradt ki az ellenzék sem. Szená-

torokat, minisztereket hallgat ki és esetenként rendeli el előzetes letartóztatásukat az Országos Korruptióellenes Ügyészség. Kiemelkedő esetnek számít a volt pénzügyminiszter letartóztatása, akinek illegális, korruptió útján szerzett vagyona euróban is százmilliókra rúg! Hasonló kihallgatások „áldozata” a kormány másik volt minisztere, szociáldemokrata szenátor, aki mellesleg a 18 hónapi autópálya-építésért felelős minisztersége alatt „nagyjából semmit sem csinált, de azt nagyon intenzíven”. Mentelmi jogának megvonását nem szavazta meg a szenátus, ami országos elégedetlenséget váltott ki, és néhány nagyvárosban tüntetések voltak. A szavazás alatt a parlamenti képviselők és tv nézők megmosolyogtató, színpadi jelenetnek voltak tanúi, amikor a volt miniszter homlokát egyik kolléganője, képviselőtársa a Szentföldről hozott szentelt olajjal kengette, majd keresztet vetve rá úzte el a gonoszt!

Valószínű, hogy a rendszerváltásig vezethető vissza a gazdaság szinte minden bugyrában fellelhető és a legfelsőbb szinten is különösebb akadály nélkül virágzó korruptió, amelyet számos politikus használt ki. Elképzelhető, hogy a kormány legmagasabb szintjén tudtak, tudniuk kellett, legalább is részben, ezekről a szövevényes vagyonszerzési machinációkról, és hallgatólagosan el is fogadták őket. Kiemelt példa lehet erre, Románia 2000–2004 közötti miniszterelnökének hasonló korruptió ügye is, amelyért a

bíróság börtönbüntetésre ítélte, amit le is töltött öngyilkossági kísérlettel dramatizálva.

Az utóbbi időben a román médiumok gyakran tesznek említést az ország elleni orosz fenyegetésről, és a fokozódó hangvételű hírek és diplomáciai szóváltások mögött érződik a román aggályok növekedése. Különös elméletek is szárnyra kelnek, amelyek közül az egyik az, mely szerint orosz ügynökök épültek be a gazdaság fontos ágazataiba, és a román érdekek ellen dolgoznak.

Katonai támaszpontok kiépítésével, amerikai hadi felszerelések betelepítésével, amerikai és más NATO- csapatokkal való közös hadgyakorlatokkal a Fekete-tengeren, a szárazföldön és az ország légterében, Románia a már rég nem alvó nagy orosz medvének borzolja kedélyeit. Ugyanakkor tervei szerint, teljes gőzzel kívánja erősíteni a barátságot Lengyelországgal és Törökországgal, míg Magyarországot a nem barát országok közé sorolja, ami számunkra nem újdonság, és az sem, hogy ez utóbbi irányába sajnos, állandóan elfelejti megemlíteni, illetve egyszerűen elhallgatja, ha nem is mindig őszinte, de legalább a baráti gesztusoknak és főleg érdemi tetteinek hiányát.

A télutói fuvallatok után „tavaszi szél vizet áraszt”, tartja az ismert népdal, amit tudomásul véve, érdemes a továbbiakban is figyelni a leendő hullámveréseket.

Keszeg Tibor, Szentendre

Mindenkit átkeresztelni

Majdnem minden erdélyi városban baj van, ha utcákat, tereket, intézményeket vagy bármit akarnának magyar személyiségekről elnevezni. Sokkal egyszerűbb lenne, ha az ilyen jeles emberekről azt mondanánk, hogy románok voltak, és engedjük, hogy átkereszteljék őket – utólag – ortodoxnak.

Olyan nevekkal nincs probléma, mint Hunyadi János, akit lancu de Hunedoara néven ismernek, és azt mondják, román volt. Sőt, mivel ő Szibinyányi Jánk néven is ismert Szerbiában, még ott is lehet egyet s mászt róla nevesíteni.

Vagy ott van Dózsa György, akit Gheorghe Doja néven ismernek a románok, ezért még a régi rendszerben is megtűrt utcanév volt. Nem is csoda, hiszen egyes történészek szerint olyan szabad dákok leszármazottja, akik a hegyek közé szorulva még a rómaiaknak sem hódoltak be. Némi gondok akadtak Mátyás magyar királlyal, de mivel ugyebár ő is román (származású) volt, hát Matei Corvin néven még lehet futtatni. Kolozsvári szobrán tábla hirdeti, hogy csak saját népe tudta legyőzni, amikor Moldvára támadt.

Kinizsi Pál ugyanígy Paul Chinezul lett. Még mindig jobb egy kínai, mint egy magyar. Lassan Kőrösi Csoma Sándorból – aki Csomakőrösön született, és a tibeti–angol szótárt megalkotta – Alexandru Cioma de Chiurus válhat, hiszen Csomakőrös – elvégre – Romániában van. Esetleg még néhány évet kell várni.

A többi magyar történelmi személyiséget is át lehet keresztelni, vagy ki lehet mutatni román gyökereit, és akkor rengeteg magyarról lefordított erdélyi utca- vagy más nevünk lehet. Ezzel a magyar történészeknek is – egyszer s mindenkorra – egyet kellene érteniük. Ha elismernék, amit egyes román történészek állítanak, hogy Árpád apánk tulajdonképpen a román Voicu volt, akit Vajkra magyarosítottak, akkor vissza lehet majd helyezni

szobrát Brassóban a Cenk tetejére. Ha a Nagyváradot alapító Szent Lászlót Sfântu Vasilének nevezik, akkor könnyebb lesz róla Váradon egy hidat elnevezni. Szentgyörgyön is akkor lesz Petőfi Sándor utca, ha Alexandru Petrovici-nak hívjuk. Második Rákóczi Ferencről meg azt mondjuk, mint a szlovákok, hogy ő Frantisek Druhy Rákoci, szlovák, és rögtön névadója lehet sok mindennek. Sőt, édesanyjáról, Zrínyi Ilonáról egyet s mászt még elkeresztelhetünk, de csakis Helena Zrinska néven. Bukarestben egy egész lakónegyedet hívnak Berceni-nek Bercsényi Miklós után – aki a Rákóczi-szabadságharcban kuruc generális volt –, és most senkit nem zavar.

Nagybányán szintén utcát lehetne elnevezni Horthy Miklósról úgy, hogy neve Horti Nicolae Baimarean cel Viteaz lenne. Különben minden olyan híres magyar ember nevét, aki a mai Románia területén született, románná kell átkeresztelni, és nem lesz gond nevük nemesebb, hazai célokra való felhasználásával. Sőt, ugyanúgy, ahogy Erdélyben olyan helységekből találunk román személyiségekről elkeresztelt utcákat, tereket, intézményeket, amelyekhez semmi közük, lehetne az Ó-királyságban a magyarokról is elnevezni ezt-azt, ugyanúgy a kölcsönösség elve alapján.

A kovásznai szív-kórház újranévesítésére sem lett volna szükség (mely keresztelő a javából, hiszen az ortodox egyház hathatós közreműködésével történik), ha doktor Benedek Gézáról kiderül, hogy ő tulajdonképpen dák származású. Ezt bebizonyítani pofonegyszerű. Ő nem Benedek, hanem Benedac, ami Jó Dákot jelent (bene = jó, dac = dák). A Gézáról már akkor kiderült, hogy dák név, mikor Ceauescu itt járt, és megkérdezett egy gyerekecskét: hogy hívnak, te dákfióka?, mire az azt válaszolta: Géza.

Kuti János

*Újszilváson, tavaly június 4-én, a Nemzeti
Összetartozás Napján hangzott el az alábbi beszéd.*

Kabdebó Flórián

Örökké emlékezzünk!

Tisztelt Emlékezők!

Azon a pénteki napon, a székelyudvarhelyi főtanácsos, aki tűzoltóparancsnok és a Székely Dalegylet elnöke is volt egyben, szomorúan csukta be városházi irodájának ajtaját. Hazafelé indult. A városban az emberek hang nélkül mentek a dolguk után, az utcasarkon alkalmi társaságok tárgyalták halkan a világ dolgait. A főtanácsos, tűzoltóparancsnok és dalegyleti elnök, az én dédnagyapám, Kabdebó József sem tudta, mit hoz a hétfő. Úgy érezte, vége a világnak, szívét olyan érzések szorongatták, mintha gyermekét veszítette volna el. Nehéz sóhajjal lépett be a Rózsa utcai ház kapuján, de erőt vett magán, mert nem akarta, hogy gyermekei észrevegyék rajta, hogy tudja, más lett a világ. Azt nem tudta, mi lehet mindennek a magyarázata, és arra gondolt, inkább a jövővel, a gyermekeivel s a családjával foglalkozik, mintsem e felfoghatatlan és érthetetlen eseményen rágódjon.

Kabdebó Józsefnek igaza volt. A trianoni békediktátumot nehéz, majdhogynem lehetetlen felfogni. Gondoljuk csak meg, milyen érzés lehet úgy elindulni egy székely embernek a szombati vásárba június ötödikén, hogy immár Romániában baktat szekerekkel; vagy mit érezhetett a rozsnyói tanárember, amikor számára is világossá vált, hogy nem beszélhet többet szent királyainkról, szabadságharcos fejedelmekről, elszántan küzdő asszonyainkról. Nem pusztán arról van szó, hogy elvették sűrű rengetegeinket, hús tavainkat, csobogó patakjainkat, ősi városainkat Magyarországtól. Nem. Ez nem csupán területi csonkítás, nem gazdasági megnyomorítás volt, hanem egy család lemészárolása, melynek során kitepték az édesanya öléből gyermekeit, s mostohák kezére adták őket.

Meg lehet ismerni, mi történt Magyarországgal 1920-ban? Van ésszerű magyarázat arra, miért jutottunk erre a sorsra? Természetesen, hiszen nyilvánvaló volt már 1916-ban is, hogy a népek, amelyeket a sors mellénk rendelt, az első adandó alkalommal lecsapnak, és felkoncolják ezt az országot. És ez így is lett. Azt hiszem, a trianoni békediktátum abszurditását az mutatja a legjobban, hogy még Ausztria is kihalított Magyarországból egy darabot. Micsoda képtelenség ez!

Azóta érvényes a nagy kérdés, hogy mit gondoljon a magyar ember minderről. Vajon érdemes-e lehajtott fővel búsulni, s azt mondani, persze, hiszen ez a mi sorsunk, ezzel kell élnünk. Én azt mondom: nem, és a válasz kézenfekvő. Elég csak visszatekinteni Magyarország 1000 éves történelmére. Ugyan mi lett volna hazánkból, ha IV. Béla királyunk, látván a romokban heverő országot, az iszonyatos pusztítást, amit a tatár maga mögött hagyott, szétárja kezeit, és lemond birodalmáról. Talán beszélne ma Dobó Istvánról, ha a roppant török túlerő láttán inkább feladja a harcot?

Vagy emlékeznénk az Erdélyi Fejedelemség urára, Bocskai Istvánra, aki szembeszállt a hatalmas Habsburgokkal, mert nem nézhette tétlenül Magyarország további romlását? És ugyan mit gondolnánk ma gróf Széchenyi Istvánról, ha nyugat-európai útja során, amikor szembesül a hazája és Anglia közötti hatalmas különbségekkel, úgy dönt, Londonban marad, mert ott jobb az élet? Béla királyunk új országot épített, Dobó István legyőzte a hatalmas szultán seregét, Bocskai dicsőséges hadjáratot vezetett egy európai nagyhatalom ellen, Széchenyi gróf pedig hazatért, és minden erejével azon volt, hogy fellendítse hazáját.

Tisztelt emlékezők! Óriási megtiszteltetés számomra az, hogy ma megoszthatom Önökkel gondolataimat. Ez ugyanis nem csupán egy megemlékezés. Az elmúlt néhány héten újránéztem a parlamenti közvetítéseket, mert olyan eseményeknek lehetek a szemtanúja, amire magam is több mint húsz éve várok. Könnybe lábadt a szemem, amikor az Országgyűlés szavazott az állampolgárságról, és megkönnyebbültem, amikor oly hosszú hallgatás, sokévnnyi elfojtott vágyakozás után végre lett egy olyan hivatalos napunk, amikor kifejezhetjük nemzeti összetartozásunkat és világga kürtölhetjük, hogy a magyar nemzet él, és újra nagy lesz.

Az emberiség történelme úgy alakult, hogy az anya nem csupán a gyarapodást, a gyermekek nevelését végzi, hanem összetartja a családot, vigasztal, ha kell, és válságos időkben olyan erővel védelmezi gyermekeit, családját, amire keresve sem találunk példát. Örömmel tapasztalom, hogy Magyarország, az anyaország kiheverni látszik lázálmos betegségét, kitisztul végre elkábított elméje, s hamarosan minden erejét összeszedi, hogy elrabolt gyermekeit újra magához ölelje. Sokak számára nehéz elfogadni, de Magyarországnak igenis anyai kötelessége áldozatot hozni árván maradt fiaikért és leányaikért. Szent István intelmeihez és Mária országához méltóan békésen, mások felé nyitott szívvel, de anyai elszántsággal kell gondolnunk magunkra, a nemzetünkre. Meg kell értenünk, hogy a magyarság egyetlen esélye az összetartásban, a sors közös vállalásában rejlik. A Nemzeti Összetartozás Napja nem olyan, mint a többi jeles nemzeti ünnep. Nem a múlt hősei előtt tisztelgünk, nem derűs vagy borús eseményekre emlékezzünk, hanem a nemzeti egységet fejezzük ki, s azt üzenjük a magyar nemzet minden tagjának Letenyétől Munkácsig, Zsolnától Szabadkáig és Győrtől Székelyudvarhelyig, hogy egy család tagjai vagyunk.

A történelem valóban jó tanítómester. Tanuljuk hát meg a leckét, és figyeljünk arra, hogy mindig friss virág legyen Rákóczi Ferenc sírján a kassai Szent Erzsébet székesegyházban, ha módunkban áll, tegyük tiszteletünket Hunyadi János előtt Gyulafehérváron a Szent Mihály székesegyházban, ügyeljünk a kolozsvári Házsongárdi temetőben pihenő nagyjaink nyugalma, gyűljünk össze Csíksomlyón, Újszilváson, Budapesten és mindenütt a hazánkban, hogy erőt, önbizalmat és reménységet adjunk egymásnak.

A dédnagyapámnak igaza volt. Bölcsen tette, hogy a jövővel, a családjával foglalkozott. Legyünk mindannyian büszkék a felmenőinkre, kitartásukra, amivel lehetővé tették, hogy most létünkkel egymást erősítsük.

Támogatóink

(A megjelölt előfizetői díjakat meghaladó befizetéseket tekintjük támogatásnak)

Ádám Sára	Budapest	3 500	Dr. Kovács Antal	Cellödömölk	10 000
Ajtony Pál	Pécs	3 500	Dr. Kovács Mária Ibolya	Örkény	3 500
András Pál Géza	Budapest	3 500	Dr. Kovács Lajosné	Fehérgyarmat	3 500
Anonymus	Németország	14 858	Dr. Mezei László	Tolna	3 500
Balázs József	Gödöllő	500	Dr. Miklós Ildikó	Mátészalka	3 500
Balázs Imréné	Vác	1 000	Dr. Molnár Csaba	Szekszárd	1 500
Balázs Zoltán	Debrecen	500	Dr. Molnár József Gy.	Szentendre	3 500
Bánffy-Jósika János	Németo.	3 300	Dr. Nagy Jenő	Kalocsa	1 000
Bányai Attila	Zalaszentiván	3 500	Dr. Nagy László	Székelyudvarhely	100 RON
Bányai Károly	Budapest	2 500	Dr. Opra Béla István	Mór	10 500
Bedő Árpád	Budapest	8 500	Dr. Ördög István	Környe	8 500
Bereczki Zoltán	Debrecen	500	Dr. Perneki S. István	Szeged	3 500
Bernádné Dr. Fülöp Eszter	Dunasz.györgy	1 500	Dr. Péterffy László	Budapest	1 500
Biczó Erzsébet	Márok	1 500	Dr. Péterffy Pál	Budakalász	3 500
Boda Lajosné	Dunavarsány	1 500	Dr. Rákasi József	Pécs	1 000
Boér Ferenc	Kolozsvár	5 000	Dr. Schenker Marianna	Budapest	1 500
Boros Odette	Monor	3 500	Dr. Sebestyén Gyula	Nagyvázsony	3 500
Czire Dénes	Pilisjászfalu	500	Dr. Sipos József	Szentendre	1 500
Csergő Vilmos	Paks	6 000	Dr. Somay Gergely	Paks	1 500
Csibi Erzsébet	Budapest	500	Dr. Szabó Ilona	Budapest	3 500
Csiszér József	Tatrabánya	1 000	Dr. Szabó Zoltán	Szentjakabfa	5 000
Csizmadia Attila	Szombathely	1 500	Dr. Szakács Csilla	Polgárdi	1500
Csongrádi Imre	Környe	1 500	Dr. Szemes Ferenc	Szekszárd	3 500
Csupor Dezső	Jakabszállás	3 500	Dr. Szentkirályi István	Debrecen	8 500
Csutoros Albert	Pécs	1 500	Dr. Szilágyi Ágnes	Budapest	3 500
Dalmay Árpád	Nyíregyháza	1 500	Dr. Szövérfi Károly	Jászberény	3 500
Dénes László	Szentendre	5 500	Dr. Szücs György	Kecskemét	8 500
Dr. Andrásy Gyula	Újkígyós	3 500	Dr. Tamás Attila	Pécs	3 500
Dr. Antal Balázs József	Budapest	3 500	Dr. Zoltáni Miklós	Nagykörös	3 500
Dr. Balázs Judit	Budapest	3 500	Edith Matzak	Németo.	600
Dr. Bálint Géza	Tolna	3 500	Eisler Margit	Németo.	3 000
Dr. Bartha Levente	Szentgotthárd	3 500	Elisabeth Lengyel	Németo.	3 000
Dr. Bay Miklós	Budapest	3 500	Erdélyi Gyülekezet	Budapest	10 000
Dr. Bencsik József	Cegléd	1 500	Fazekas Magdolna	Budapest	500
Dr. Bíró Gábor	Szigetvár	8 500	Fodor Imre	Marosvásárhely ex polgármestere	50 RON
Dr. Bíró József Zete	Budapest	5 500	Fogarasy Lajos	Szekszárd	1 500
Dr. Búzás Gáborné	Abda	500	Gácsér János	Örvényes	4 500
Dr. Brumár Mihály	Karancsság	2 500	Germán O. András	Budapest	500
Dr. Czákó Judit	Budapest	3 500	Gross Gábor	Németország	1 000
Dr. Dóczy Katalin	Budapest	2 500	Györfi László	Budapest	1 500
Dr. Elekes József	Debrecen	5 000	Győri Győző	Monor	1 000
Dr. Farkas Szabolcs	Monor	8 500	Hantz Lám Irén	Kolozsvár	500
Dr. Filipp György István	Budapest	500	Hetényi György	Mezőkovácsháza	500
Dr. Fodor Attila	Budapest	8 500	Holányi Julianna	Berhida	3 500
Dr. Harmath Ferenc	Abony	3 500	Holányi Zoltán	Zalaegerszeg	3 500
Dr. Hortobágyi Gusztáv	Budapest	1500	Horváth Tivadarné	Leányfalu	3 500
Dr. Hortobágyi Gusztávné	Budapest	1 500	Istvánfi Zoltán	Monor	500
Dr. Horváth Sándor	Pécs	1 500	Jeremiás László	Marosvásárhely	100 RON
Dr. Horváth Zsolt	Székesf.vár	8 500	Jeskel Mária	Budapest	500
Dr. Imreh Csanád	Szekszárd	3 500	Joseph Varga	USA	500
Dr. Inczeff Zsolt Gy.	Ócsa	3 500	Józsa Judit	Budapest	500
Dr. Issekutz Sarolta	Budapest	3 500	Juhos-Kiss János	Budapest	1 500
Dr. Kabdebó András	Cegléd	1 500	Kacsó István	Budapest	2 000
Dr. Kaizler László	Mátranovák	5 500	Kádár István	Budapest	2 500
Dr. Kapitány W. András	Budapest	3 500	Kastal András	Villány	500
Dr. Kegyes Emese	Szamosújvár	4 000	Kegyes Attila I.	Pécs	3 500
Dr. Király József	Komló	3 500	Kemenes Árminné	Tárnok	1 500
Dr. Kiss András	Pócsmegyer	1 500	Kese Zoltán	Miskolc	8 500
Dr. Kiss Kálmán	Berettyóújfalú	10 000	Király Károly	Mezőkovácsháza	3 500
Dr. Kotsis Lajos	Csitár	3 500	Kiss Ildikó	Derecske	500
			Kiss Irén	Tatabánya	5 000
			Kiss Kornél Iván	Budapest	500
			Kozákné Székely Ildikó	Monor	500
			László István	Monor	500
			Magdó Attila	Monor	2 500
			Máriás József	Nyíregyháza	1 500
			Máthé András	Baja	500
			Máthé Vince	Monor	500
			Mets László	Budapest	500

Molnár Ferencné	Érd	1 000	Simon Tamás	Csörög	3 500
Moravec Erzsébet	Budapest	3 500	Sipos Sándor	Esztergom	1 500
Nagy Jenő Zoltán	Újfal	2 500	Spaller Árpád	Gyál	3 500
Orbán Ferenc	Mány	3 500	Szabó Sándor	Budapest	3 500
Orbán Miklós	Nagyatád	500	Szegedi-Jácint Enikő	Békéscsaba	500
Orsós István Z.	Dány	5 000	Székely Magyari Ferenc	Szentlőrinc	10 000
Palkó Gizella	Békéscsaba	500	Szilágyi Béla	Debrecen	500
Pánczél József	Pécs	1 500	Szurkos Eszter	Budapest	1 000
Pável László	Szekszárd	1 500	Szűcs Lajos	Kozármisleny	1 500
Placz Józsefné	Esztergom	8 500	Szűcs Lóránd Gyula	Siófok	500
Podolyák József	Budapest	2 500	Tamáty Károly	Budapest	8 500
POFOSZ Nógrád M. Szerv.	Salgótarján	1 500	Török I & Őrsi A.	Sárospatak	8 500
Prof. dr. Bocskay István	Marosvásárhely	50 RON	Török István	Sárospatak	8 500
Prof. dr. Brassai Zoltán	Marosvásárhely	10 EU	Tunyogi Károly	Budapest	1 500
Prof. dr. Fazakas Béla	Marosvásárhely	20 RON	v. Szakács Attila I.	Szatymaz	1 500
Prof. dr. Kosza Ida	Pomáz	500	Vajda László	Vasalja	3 500
Prof. dr. Kosztarab Mihály	USA	8 925	Valiskó Ferenc	Salgótarján	5 000
Prof. dr. Péterffy Árpád	Debrecen	6 500	Varga István	Tengelic	500
Prof. dr. Szabó T. Attila	Balatonfüred	1 500	Vargyasi Mózes	Tevel	1 500
Prof. dr. Tőkés Béla	Marosvásárhely	50 RON	Vass Attila	Monor	3 500
Prof. Nagy Judit	Pécs	2 500	Végh Péter	Pilisjászfalu	500
Puskás Ibolya	Budapest	3 500	Vig Ildikó	Budapest	1 000
Rékasi József	Pécs	1 500	Vigh Judit Márta	Százh.batta	500
Réti Árpád	Nagyatád	3 500	Vitályos Iván	Szentgotthárd	3 500
Rigó Rudolf	Esztergom	500	Zöldi Aranka	Szentendre	500
Rittner Erzsébet	Százhalombatta	500	Zolnai Pál	Vecsés	1 500
Román Elemér	Szentendre	1 500	Zoltán Attila	Jászárokszállás	2 500
Schmidt Sándor	Budapest	1 000	Zsombori Erzsébet	Budapest	500
Sedlmayr Ella	Sopronhorpács	2 500			
Serbánné Sz. Katalin	Mór	1 500			

Köszönjük!

Beszámoló

Ötágú Síp Kulturális Egyesület Szeged

A kör elnöke, **Dr. Horváth István Károlyné** egyéves tevékenységükről számol be az alábbiakban.

2014. június 15: Szekernyés János: A magyarság emlékjelei a Bánságban című, 3 nyelvű könyv bemutatója. A könyv alapmű és példamutató is egyben.

2014. június 21–22. IV. „Szögedi Nemzet” találkozó, amelyen a magyar nyelv megtartásának lehetőségeiről beszélt Tari István (Délvidék) költő, ehhez csatlakoztak a résztvevők hozzászólásai. A találkozóra Újkígyóson került sor, mert a város polgármestere a III. találkozón meghívta a résztvevőket a város fennállásának 200. évfordulójára rendezett ünnepségekre. Újkígyós lakói zömmel szegedi kirajzású alapítók utódai, így ennek a találkozóknak ott volt a helye!

2014. július 18–19. IX. „Nándorfehérvári Napok” történelmi konferenciájának szervezése.

2014. október 17. Vetélkedő szervezése és lebonyolítása az I. világháború témakörében – több civil szervezettel együtt. Részvevő versenyzők: csongrád megyei, szegedi, délvidéki, erdélyi, olaszországi diákok.

2014. október 27. A Nagyvarjasi harangszó című könyv bemutatása. A szerzők: *Nagy István* és *Szabó István* nagyvarjasi születésűek, Erdélyből (Nagyvarjas is szegedi kirajzás!)

2014. december 1. A múlt születése című trilógia bemutatása, a szerző, *Cey-Bert Róbert*, és a kiadó, *Püski István* voltak a vendégek.

2015. március 1. Dózsa a művészetben címmel konferencia rendezése, különös tekintettel Dózsa György szegedi „legendájára”.

2015. március 27. II. Rákóczi Ferenc emlékhelyinek koszorúzása, ezt egyesületünk 2003 óta minden évben megtette, így járult és járul hozzá a jövőben is a Rákóczi kultusz kialakításához.

Évek óta ismétlődő rendezvényeink népszerűek Szegeden, a „Szögedi Nemzet” találkozók újabb vendégekkel bővülnek. A résztvevők száma az érintett határon túliakkal együtt eléri a 2500-at. Az egyesület az újabb résztvevőket is megajándékozza egy-egy szilfa-csemetével, Szögedi Nagytáj térképpel, és a „Búza apó” emlékével. E program a szegedi, Szeged-környéki telepések utódainak Szegedhez tartozását erősíti. Fent említett rendezvényeink mellett vetélkedő-programjainkat tartjuk nagyon hasznosnak és eredményesnek. A „Nándorfehérvári Napok”, a Rákóczi-emlékhelyek évről évre ismétlődő koszorúzása történelmünk olyan fordulóira emlékeztetnek, amelyekre mindenki büszke lehet. Ezekbe a diák-korosztályt is bekapcsoljuk!

Ha ki kell emelnem rendezvényeink közül egyet, akkor az a fent említett újkígyósi találkozó. A záró ebédnél a majlátiak (Erdély) bemutattak egy szép fotót arról a szilfáról, amit az első találkozón kaptak. Egy hatalmas, 3 méteren felüli, nagyon szép fa lett belőle. A majláti delegáció vezetője elmondta, hogy ezt a fát öntözték, megjelölték, egy kis táblán föltüntették, hogy mikor és miért került oda, s ahányszor elhaladnak mellette, Szeged jut eszükbe. A megható szavakon túl feladatot is kaptunk tőlük: segítsünk, hogy azt a magyar iskolát, ahol szakmai képzés is folyik, ne zárják be gyerekhány miatt. Segítettünk, reméljük, lett eredménye!

Kosza Ida

A magyar nemzet lelkiállapota Trianon után

Évek óta mélylélektani megközelítésben foglalkozom a magyarság lelkiállapotával. Főként azok a sorskérdések foglalkoztatnak, amelyek nagy hatással voltak és vannak rá ma is.

Nemzetünket általunk ismert történelme során sok trauma érte, melyek közül számomra, az egész magyarság számára a legmélyrehatóbb esemény a trianoni békediktátum volt. A mai napig mindannyiunk számára a legsúlyosabb megalázást jelentti és befolyásolja a magyar emberek lelkiállapotát. Azokra is hat, akik erről nem tudnak. Erre adhat magyarázatot a mélylélektani megközelítés.

A lelkiállapot egy adott helyzetben sok mindentől függ, így genetikai adottságoktól, kulturális színvonalától, és nagymértékben azoktól a körülményektől, melyeket el kell viselnie, vagy el kell szenvednie akár egy személynek, akár egy nemzetnek.

A nemzet esetében kevésbé beszélhetünk genetikai adottságokról, inkább a nemzeti karakterszálakról, a jellemzők. Ez nagyfokban meghatározza az emberek viselkedését különböző jó vagy rossz események során.

Közismert tény, és többször elhangzott konferenciákon vagy írásban is megjelent, hogy nagymértékben *individualista* nemzet a magyar. Emellett azonban van más, nagyon karakterisztikus vonásunk is. Ilyen a *türelemkészség*. Gyakran fel is rótták ezt a türelmetlenek. Nem egyszer láttam fali feliratokon, hogy „birka nép”. Pedig nem erről van szó. Ha tudjuk, hogy van mire várni, képesek vagyunk várni. Pl. az utóbbi évtizedekben az országgyűlési választásokra, mert tudtuk, hogy azok hozhatnak változást. Az ellenállás mindenképpen kifejezésre jutott a civil szervezetek megmozdulásaiban, demonstrációiban, de nem volt pl. lövöldözés vagy nyílt harc. Legalábbis nem a nemzet részéről.

Ez a várakozási képesség inkább a keleti ember kultúrájának része. (Süle F.) Mélylélektanilag az egyén, az egyes ember a várakozás idején az éberség minimális szintjét tartja fenn, mert tudja, hogy a lényeges történést nem ő irányítja. Ez nyilvánul meg ebben a türelemben is, mely véleményem szerint mélylélektanilag valami ősi öröksége a magyarságnak. A nyugati ember, a nyugati társadalom nem ismeri eléggé a várakozás kultúráját.

Azt is mondják, hogy hiszékenyek vagyunk, megvezethetők. Ez esetben a valóság az, hogy a magyar karakter ősi öröksége a becsületesség. Hogy a kimondott szó igaz, a kimondott szó kötelez. Pl. Erdélyben még ma is gyakran nem kötnek írásbeli szerződést, csak kezét fognak. És senkinek nem jut eszébe, hogy szavát megszegje. Ez rögzült az emberek lelkében, és csak a sokéves agy mosás következménye, hogy sokan a hazugságot is elhiszik. Ebből is fel kell ébredni.

Egy másik rendkívül fontos karakterisztikum a *gyors reakciókészség*. Csak egy kicsit legyen jobb a helyzet, és a magyarság máris tettere kész, azonnal cselekszik. Erre a gyors reakciókészségre bizonyíték, hogy 2002 tavaszára, amikor valóban javulni kezdett az élet körülöttünk, szignifikánsan lelassult a népességfogyás. Ugyanez történik ma is, a születések és a halálozás számainak egyre javuló statisztikai adataiban. Ennek rendkívül fontos prognosztikai jelentősége van a népességfogyás megfordítása tekintetében.

De fontos az is, hogy a magyarság türelmével nem szabad visszaélni. Erre markáns példa az 1956-os forradalom és szabadságharc. Amikor bekövetkezik a megszállással, a nemzet

tönkretételének szándékával kapcsolatos felismerés, akkor ez a nemzet robbanni is képes. Az akkori általános lelkiállapot leírhatatlan boldogságot tükrözött, és a tisztaság, a becsületesség megnyilvánulásai olyan érzéssel töltötték el bennünket, mely nem visszaadható. Ezt én magam is nagyon fiatalon átéltem. Maga a jelenlét nyújtotta az élményt. Feledhetetlen számomra a tiszta becsületesség azon megnyilvánulása, amikor a betört kirakatüvegekben lévő árukhoz nem nyúlt senki. Mindezt le lehet írni versben, prózában, lehet filmet készíteni, drámát írni, de a jelenlét légköre, a leírhatatlan boldogságérzés nem visszaadható. Éppen emiatt volt szörnyű a csalódás november 4-én hajnalban, amikor meghallottuk a fegyverek zaját és a rádió bekapcsolása után a segélykéréseket és a megrázó zenét. Amit akkor éreztem, az nem szomorúság volt, hanem egy leírhatatlanul mély fájdalom. Hogy nem sikerült. Bár nagyon fiatal voltam, mégis tudtam, hogy ez a forradalom megtörte a nagy világhatalom, a kommunizmus láncát, de akkor nem hittem, hogy megérem a bukást.

Hasonló nagy örömezőkészségek töltötték el minden bizonnal elvesztett nemzetrészeinket az elcsatolt területek visszatérésének pillanataiban. Remélnünk kell, hogy lesznek még a magyarság életében újra nagy pillanatok, melyek katarzist hoznak. Óriási jelentősége van a nemzeti összetartozás törvényének.

Írásom fő témája a Trianon utáni lelkiállapot, de ezt érdemben jellemezni akkor lehet, ha az eddig megismert történelmünk során átélte más események hatásaival is foglalkozunk. Ehhez ismertetnem kell röviden azt az egész elgondolást, mely kialakult bennem, s amely segít a jelenségek megértésében, de fontossága abban rejlik, hogy ez a megközelítés irányelveket is ad a megoldásra.

Mélylélektani megközelítéshez fontos az analitikus iskolák említése. Hozzáam legközelebb áll a zseniális Carl Gustav Jung. Ezért magamról itt is el kell mondanom, hogy Jung-i modellben gondolkodom, és ennek megfelelően használom Jung-i terminológiát.

Freud azt mondta, hogy az egyes ember személyiségstruktúrája háromszintű. Rendelkezik az én, a felettes én és a tudat alatti résszel. Szondi Lipót szerint pedig egy családnak is van családi tudattalanja a kollektív tudattalanban, Jung szerint pedig a népeknek is, és mindez az egyetemes emberi kollektív tudattalanban van. Nem szakemberek számára úgy szoktam szemléletessé tenni ezeket a megállapításokat, hogy a tudatos tudat – vagyis szakkifejezéssel élve – a kognitív szint, melyen egymással teremtünk kapcsolatot, hasonlítható a földszinthez. Ha lefelé megyünk képzeletben, ehhez a legközelebb eső rész a személyes tudattalan, majd a családi tudattalan, s a legmélyebb és legtágabb réteg az összemberi. Ezzel a gondolkodással kijelenthetjük, hogy kollektív tudattalanja egy nemzetnek is van. Jung szerint a pszichés energia helye a kollektív tudattalan, melynek segítő funkciója van. Emellett egyéni tudattalanunkban benne van személyes életünk egész története, mely hipnózisban, transzformált tudatállapotban, röviden transzban előhívható akár a méhen belüli életig. Ha pedig ez így van, akkor nemzetünk egész története benne van kollektív tudattalanunkban. Ehhez az egyes ember nem tud hozzáférni, de kutatásához léteznek eszközök.

Megjegyezni kívánom, hogy ezen megállapításaimért számtalan támadás ért, meglepő módon szakemberek részéről is.

Olyanok tagadták a kollektív tudattalan létét, akiknek hivatásuknál fogva ennek ismerete szinte kötelező lenne. Úgy tűnik számomra, hogy ezt az egészet nem is értik, de talán nem is akarják érteni. Mindenesetre igyekeztem erre megfelelő választ adni. Egy televíziós műsor keretében kértem fel Dr. Süle Ferencet szereplésre, aki a Jung Társaság alapítója és tanításainak legismertebb szakértője. Elmondta példaképpen, hogy a zsidó népet sorsa szétszórta a világban. Mégis kollektív tudattalanjukban kétezer év óta élt és él az ősi haza képe. Ezt nem lehetett tagadni.

A kollektív tudattalanban lévő pszichés energiának vannak forrásai. Szerintem ezek a személyes identitás legfontosabb tényezői: istenhit, nemzeti identitás, család, társadalmi hovatartozás, mely lehet társadalmi osztály és/vagy közösség, s a nemzet spirituális egysége, éljenek tagjai bárhol. Ezért ami a magyarsággal bárhol történik, az velünk is történik. Emellett fontos tényező kognitív szinten a szociális biztonság, anyagi és fizikai értelemben is. Ugyanis ennek hiányában már nem érdekes, hogy magyarok vagyunk. Ez a rabszolgalét.

Nem szükséges részletezni, hogyan rombolták az elmúlt évtizedekben, mondhatni évszázadban mindezeket az energiaforrásokat. Ennek következtében a megfigyelt pszichés energia miatt a kollektív tudattalan segítő funkcióját nem tudja érvényesíteni, így kognitív szinten az egyes ember kudarcélviselő képessége a minimumra csökkent. Ezzel függ össze az a kollektív önpusztító folyamat, ami jelenleg is zajlik, és melynek eredményeképpen fogy a magyarság. Ez röviden teóriám lényege. A cselekvés irányelveit pedig az energiaforrások visszaépítése jelenti. Ezáltal a népességfogyás megfordulhat. Gondoljunk a 2002-es tavaszi adatokra, vagy akár a mostaniakra is.

Mindezt azért ismertettem, mert a trianoni lelkiállapotot csak úgy lehet vizsgálni, ha a magyarság lelkiállapotával egyetemesen foglalkozunk.

A magyar történelmet végigtekintve megállapíthatjuk, hogy súlyosan frusztrált nép vagyunk. De azt is tudjuk, hogy az összes trauma, mely ért bennünket, nem tudott minket megtörni, túléljük mindet. Tatárjárás, török hódoltság 150 évig, Habsburgok, az első és második világháború nagy embervesztései, a szovjet uralom, az 56-os forradalom és szabadságharc leverése, az úgynevezett rendszerváltás csalódásai. És mégis élünk, itt vagyunk, a nemzet ki tudta mondani, hogy elég volt.

A magyar nemzeti karaktert jól jellemzi Ravasz László: „*Ha testünk nem érezne fájdalmat, belesétálnánk a halál tízes kemencéjébe.... De mivel fáj és éget sorsunk tüzes kemencéje, mást, jobbat akarunk. A magyar fájdalom életösztönünk riadója! A magyar bánat nem lemondó.*”

Trianon a magyarság megsemmisítését próbálta megvalósítani. A diktátum meghatározta többek között Magyarország, Ausztria, Románia, az újonnan létrejött Csehszlovákia és a Szerb-Horvát-Szlóven Királyság új határait. Ausztria határaitól emellett a Saint Germain-i békeszerződés is rendelkezett. Meghatározták nemcsak az új országhatárokat, de rendelkeztek a magyar hadsereg létszámáról, melyet 35 000 főben határoztak meg, és megtiltották légierő és nehézfegyverek tartását. Mindebből látszik, miért nevezzük ezt a szerződést békediktátumnak, és a további események jól jellemzik, mennyire megalázták hazánkat.

Trianon után a megsemmisülés szélére került hazánk. Ezen nem változtathatott volna semmi, sem gróf Apponyi Albert a békekonferencia Legfelső Tanácsa előtt 3 nyelven elmondott híres „*védőbeszéde*” - mely a résztvevőkben igen nagy hatást keltett -, sem gróf Teleki Pál térképei. A döntések akkorra már régen megszülettek.

A diktátum következtében Magyarország területe 282 000 km²-ről 93 000 km²-re csökkent. Az utódállamokban élő 42 millió lakosból 16 millió volt nemzetiségi. A románokat pedig valósággal meglepetésként érte, hogy az eredetileg tervezett terület kétszeresét kapták. Ezáltal a 137 000 km²-es Románia 295 000 km²-es soknemzetiségű birodalom lett. A Szent Korona Tan a Kárpát medencében harmóniát teremtett, Trianon után a körülöttünk levő nacionalizmusok pedig diszharmóniát.

A magyar irodalomban írók, költők művei is híven tükrözik a következményes magyar lelkiállapotot. Köztük vannak hazánk legnagyobbjai, Babits Mihálytól József Attiláig, Illyés Gyulától Wass Albertig, és sorolhatnám.

De beszélhetünk külföldi véleményekről is. Az aláíró hatalmak prominensei is rájöttek később a csalásra. Pl. az egyik aláíró LLOYD George 1928. október 7-én a londoni Guild Hallban a következőket mondta: „*Az egész dokumentáció, melyet szövetségeseink a békétárgyalások alatt rendelkezésünkre bocsátottak, csaló és hazug volt, mi hamis alapokon határoztunk.*” Yves de Daruvár franciaországi magyar – magyar katonatiszt édesapa és francia anya szülötte –, aki Trianon után került Franciaországba, könyvet írt A trianoni magyar sors (Püski Kiadó) címmel. A feldarabolt hazáról a következőket mondta: „*A trianoni béke a szegényteljesen kihasznált bírák, sóvár szomszédok és tudatlan nagyhatalmak rosszindulatú munkájának gyümölcse.*”

Úgy tudjuk, az eseményekben nagy szerepe volt Wilson elnöknek, és főként fő tanácsadójának, Edward Mandell House üzletembernek, aki Wilson elnök bizalmasa és legfőbb tanácsadója lett. Tevékenységéről szól a négykötetes *The Intimate Papers of Colonel House*. Bár katona sohasem volt, a köztudatban House ezredesként ismerték. Emellett a háttérben Tomas Garrigue Masaryknak volt talán a legnagyobb befolyása ebben a szegényteljes feldarabolásban, s vele a hozzá csatlakozó Benesnek.

Irodalmi adatok szólnak arról, hogy a szabadkőművességnek milyen nagy szerepe volt a Trianoni tragédiában. Masaryk jól használta e kapcsolatait, mert a saját hazája érdekében tevékenykedett. Woodrow Wilson elnökről is írják, hogy talán szabadkőműves volt. A szervezet szerepéről Fejtő Ferenc ír *Requiem egy hajdanvolt birodalomért* c. könyvében.

E kis történelmi kitérő után térjünk vissza a mélylélektanhoz. Mivel a nemzet kollektív tudattalanjában a pszichés energia megfigyelt, zajlik egy öndestruktív folyamat, fogy a népesség. Mindezekből kiindulva lehet Trianon hatásáról is beszélni. Az I. világháborúban százezrekben fejezhető ki a harcokban elesett, a hadifogságból soha haza nem térő magyar férfiak száma. Emellett az ország területe kétharmadának elvesztésével elvesztettük magyar nemzetiségű lakosságunk egyharmadát. Nemzetiségtudományi tény, hogy veszélybe kerül annak a nemzetnek a léte, amely elveszíti lakosainak egyharmadát. A békediktátummal mi elvesztettük nemzetrészeinket. Ebben a kontextusban az is nyilvánvalóvá válik, hogy a Kádár rendszerben működtetett nemzetpolitika, mely a még fokozottabb szeparációt művelte, valójában a magyar nemzet elleni bűncselekmény volt.

Ezt a hatalmas embervesztést joggal nevezhetjük magyar holokausztnak, s mint a zsidó nép történetében, ugyanúgy él generációkon keresztül a magyarság kollektív tudattalanjában ennek a tragédiának a hatása. A transzgenerációs sérülés a kollektív tudattalan mélységéig hatol, és a kellő tudatosítás kognitív szinten mindez ideig nem történt meg. És az I. világháború után 20 évvel jött a második, majd utána fél évszázadnak kellett eltelnie, hogy egyáltalán beszélni lehessen róla, ma pedig lát-

nunk kell, milyen nagy igény van a feldolgozásra. A kollektív tudattalan azáltal, hogy megőrzi az eseményeket, valójában segítségünkre van. De ezt a segítséget igénybe is kell venni. Jung azt is mondta, hogy az egyes ember cselekedeteit kognitív szinten a kollektív tudattalan tartalmi határozzák meg, anélkül, hogy az egyén ismerné cselekedeteinek valóságos, rejtett okát. Erre magyarázatul mindig a közlekedésben történő agresszivitásokat hozom fel példának. Az emberek sokszor képesek öltre menni semmiségek miatt, akár lövöldözni is, mint ahogy ez nálunk országúton meg is történt. Ez valójában nem a konkrét helyzet miatt történik, hanem azért, mert a kollektív tudattalanban a pszichés energia megfogyatkozott, és ezáltal az emberek kudarcűrő képessége akár a minimumra csökkent. Valahogy így hat Trianon is a magyarság kollektív tudattalanjából az emberek viselkedésére. Annak ellenére, hogy az elmúlt évtizedekben mindent elkövettek, hogy az emberek felejtse – és ez a rombolás, a sok agymosás valóban hatott – de a tudattalan működik. Így történt ez azon a bizonyos december 5-én is. A hazaáruló propaganda elhitette az emberekkel, hogy a kettős állampolgárság megadásával veszélybe kerül az emberek szociális biztonsága, s ettől a magyar ember nagyon fél. De más volt a mélylélektani parancs üzenete. Így az emberek nagy tömege került önmagával konfliktusba, félt, de tudta, hogy nemet nem mondhat, ezért inkább el sem mentek szavazni. Persze voltak, akik tudatosan mondtak nemet. Az idegenszívűek. És ezzel nagy sebet ejtettünk a határainkon kívül élő nemzettársaink szívére.

Sok kutató – pl. Kopp Máriaék – igazolja, hogy nagyarányú az anómia megjelenése a magyarságban. (Gör., kb. „meg nem felelés”: a modern társadalmakban tapasztalható jelenség, amelyben a hagyományos normák és szabályok úgy lazulnak föl, hogy nem képződnek helyettük újak. Talán úgy is mondhatnánk: elidegenedés. A szerk.) Ez valójában nagyfokú identitásvesztést jelent, de főként erkölcsi romlásra utal. A népesség vészesen fogy, és egyesek szerint ez a folyamat megfordíthatatlan. Mint rémet hirdették, hogy mi történik majd, amikor 10 millió alá csökken hazánk népessége. De én nem így látom, ez a folyamat ugyanis megfordítható. A megoldás az energiaforrások visszaépítése, az istenhit, a nemzeti identitás, a család, a közösség, a társadalmi hovatartozás. Nem tudok fontossági sorrendet felállítani ezek között, de talán a legfontosabb, hogy a nemzet egy spirituális egység. Ennek irányában az első lépés megtörtént. A magyar állampolgárság megadását és a nemzeti összetartozás törvényét – az új, annyit ócsárolt és átkozott alaptörvényt – megszavazta a kétharmados magyar parlament. A törvény szövege csodálatos. A gyógyulás szempontjából nagy jelentőségű mindez, mert a nemzeti kollektív tudattalanra hat, pszichés energiát jelent. Sokkal nagyobb és mélyebb hatása van ennek a magyarság lelkére, mint ami a felszínen megnyilvánul. Van remény.

A Kárpát-medence egy földrajzi egység. Az itt élő népek békességben éltek egymással. A Szent Korona-tan értelmében minden, az akkori történelmi Magyarországon élő ember és azok minden leszármazottja a Szent Korona tagja. Ennek az egységnek a feldarabolása, megbontása történt Trianonban, és Trianon nemcsak ránk van hatással. A körülöttünk élő mohó gyűlölet, szélsőséges nacionalizmus hátterében ugyancsak mélylélektani ok rejtőzik. Az un. Kisantant, a gyűlölködők jól tudják, hogy amit hirdetnek, hazugság. Emiatt van lelkük mélyén el nem ismert lelkiismeret-furdalásuk. És ennek mi vagyunk az oka, hazugságaik okai. Ezért éreznek irántunk féktelen gyűlöletet. Ideológiát is hirdetnek magyargyűlöletükről. Új történelmet írnak saját maguk számára, és a tudatlan embereket ezzel befolyásolják. Van olyan ország, ahol a Kárpát-me-

dence nevet is tiltják. És becsmérelnék mindent, ami magyar. A magyar kultúra értékeit kisajátítják, magukénak hirdetik. Moldvában a janicsár papok, akik megtagadták ősi magyar eredetüket, azt hirdetik, hogy a magyar „az ördög nyelve”. E mögött az ő esetükben is a lelkiismeret-furdalás, kisebbségi érzés áll.

Az első világháború, Trianon után képes volt a nemzet újra talpra állni. Ez is bizonyítja a magyarság nem átlagos, nem közönséges életerejét. 1989 után nem történt meg a leszámolás, az elszámoltatás. Az elmúlt évek alatt az ország nemzeti vagyonát a rabló privatizáció révén majdnem teljesen elvesztette. Ennek a rombolásnak a következményeit viseljük most, és a mi feladatunk lenne helyreállítani a jogfolytonosságot.

Végezetül: ismeretes egy pszichiátriai körkép, a poszttraumás stressz-neurosis. A magyarság történetében számunkra Trianon a legsúlyosabb trauma. Lelkiállapotunkat joggal tartjuk poszttraumás stressz-betegségnek. Az egyes ember életében ez a körkép sokféle tünettel jár. Depresszióval, szorongással, félelmekkel, pánikkal, élvezeti szerek használatával, akár öngyilkossággal. Évekig, sokszor az ember egész életében újra és újra jelentkeznek a tünetek. A tünetek és a trauma közötti kapcsolatot kimutatni nem egyszerű, komoly szakismeretet és vizsgálatot igényel.

Hasonlóképpen van ez a nagyobb közösség, a nemzet vonatkozásában is. A megjelenő depresszió, a sok egyéb lelki tünet csak következménye egy súlyos traumának, s ehhez hozzájárul kognitív szinten a szegénység.

Az egyes ember életében egyetlen megoldás hoz gyógyulást. Ez a megoldás spirituális. Ugyanígy a magyar nemzet Trianon-szindrómájára is egyetlen megoldás van, a magyarság lelki egységének és identitásának helyreállítása. Mélylélektani megközelítéssel kijelenthető, hogy a jogfolytonosság helyreállítása megtörtént, különösen most, az Identitás és Párbeszéd konferencián, amikor Magyarország miniszterelnöke jelentette ki, hogy a történelmi Alkotmányba beépült az új Alaptörvény. Ez a nemzeti identitás hivatalos helyreállítása. Ugyanígy a nemzet spirituális egységének helyreállítása is megtörtént hivatalos szinten a nemzeti összetartozás törvényével és a magyar állampolgárság megadásával, melynek felvétele minden magyar ember joga világszerte. Mindennek sokkal nagyobb a jelentősége mélylélektanilag, mint az kognitív szinten látszik. Óriási pszichés energiát jelent.

Napjainkban most érvényesülnie kell az egyenlő esélyek elvének és az igazmondásnak. És ez folyamatban van. A többi pedig már a Gondviselés dolga.

A szerző pszichiáter, a Partiumi Keresztény Egyetem vendégprofesszora

Referenciák:

Seymour, Charles: *Intimate Papers of Colonel House*

Fejtő Ferenc: *Requiem egy hajdanvolt birodalomért. Ausztria- Magyarország szétrombolása.* Bp. 1990.

Gereben Ferenc, Tomka Miklós: *Vallásosság és Nemzettudat.* Vizsgálódások Erdélyben. Kerka Könyvek, Budapest, 2000.

Kocsis István: *Nemzetstratégiánk és történelmi hagyományok a XXI. Század eleji magyar nemzeti öntudat siralmas állapotáról és gyógyításáról.* Magyar Nemzetstratégia I. kötet. 119-178. Magyar Konzervatív Alapítvány. Püski.

Kosza Ida: *Magyar lelkiállapot. Átalvető*

Süle Ferenc: *A pszichiáter találkozási a spirituális sokféleséggel. Pszichoterápia 2010/I.*

Takará Mihály: *A Szabadkőművesek és Trianon. Trianoni Szemle. I. évf.1.sz. 28-35.*

Yves de Daruvár: *A Trianoni Magyar Sors.* Püski Kiadó.

Egy marosvásárhelyi lap ismeretlen számai

A SZÉKELYFÖLD (1918-1919) című folyóirat nem ismeretlen a sajtótörténettel foglalkozó irodalomtörténetek előtt. Utalnék itt *Szentimrei Jenőre*, *Mózes Hubára*, de legfőképpen *Kicsi Antalra*, aki behatóbban foglalkozott ezzel a lappal Tompa László monográfiájának megírása kapcsán. Kicsi Antal A romániai magyar irodalom dokumentumaiból. I. (alcíme Egy marosvásárhelyi folyóirat történetéhez) címmel egy egész cikket szentel (Vörös Zászló 1971. okt. 31.) ennek a revűnek. A lap kitalálója, megalkotója, majd szerkesztője *Szini Lajos* (1891, Gyergyószárhegy–1933, Gyergyószárhegy) volt. A székelyudvarhelyi Római Katolikus Főgimnáziumban végzi a középiskolát. Ebben az időszakban közeli, mondhatni baráti kapcsolatba kerül az amúgy nagyon zárkózott természetű Tompa László költővel. 1911-ben Budapesten folytatja tanulmányait, mint joghallgató. A fővárosban több lapnak is munkatársa lett, főként a Budapesti Hírlapnak. Szini mondhatni elsőként fedezi fel Tompa Lászlóban a különleges tehetségű és sajátosan erdélyi költőt.

Az egymásnak írt levelekből tudjuk, hogy Szini még budapesti tartózkodása alatt több kiadványban (Alkotás, Új Revü) is próbálta Tompa László verseit megjelentetni.

„...A lap munkatársai Haraszthynt kívül Berczik Á. Szemere Gy., Homok, Tömörkény, szóval már nevesebb írók, a fiatal senkik közül pedig munkatársa: Szini Lajos. Hát, édes Laci, ez a fiatal senki arra kéri magát, szeretettel, hogy küldené el hozzá verseit az Alkotás számára. A lap olyan színvonalú lesz, hogy egyáltalán nem szégyen dolgozni bele, és az első négy szám után úgy fizet, mint bármelyik más szépirodalmi lap. Írnék pár sort magáról bele, és a versei jönnének szép sorjában. Ezenkívül, ha könyvről kritikát írna, azt is fizeti és megköszöni a kiadó. Sokat beszéltem neki Magáról, hát kérem határozza el magát, és mielőbb válaszoljon ez ügyben nekem.”

Feltehetően Tompában is reményt keltett az a lehetőség, hogy kitör az elszigeteltség okozta ismeretlenségből. Rövidesen elküldi Szininek néhány versét.

Az Alkotás időközben megszűnt anélkül, hogy Tompa László egyetlen versét is közölte volna. Szini nem adja fel, tovább próbálkozik a *Franyó Zoltán* által szerkesztett Új Revü című lapban. Mint levelében írja november 20-án: „Tegnap este a New York-ban Franyó Zoltánnak, az Új Revü szerkesztőjének átadtam a következő verseit: *El Tahitiba* (megjegyzés. A vers első változatának *El Tahitiba* volt a címe, a nyomtatásban megjelent változat *Tahiti békéje felé* címet viseli), *Már nem te voltál*, *Halott költők*, *A parkban*, *Egyre távolabb*, *Gyászlobogó az alkonyatban*, *Con sordino*. Franyó kiváló kritikájú, Osvát-szerű ember, igen jól is fizet, s lapjában, az Új Revüben megjelenni határozott kitüntetés.” Szini, bár nagyon szeretné, próbálkozásai nem járnak sikerrel, mivel ez a lap is hamarosan az előbbi kiadvány sorsára jut, vagyis megszűnik. Tompa László költőként való bemutatkozása a budapesti olvasóközönség előtt még várat magára.

Szini Lajos 1912 decemberében megszakítja jogi tanulmá-

nyait és visszatér szülőhelyére Gyergyószárhegyre. Az írói pályán kötelezi el magát. 1917-ben megjelenik első humoros történeteket tartalmazó kötete *Nyüszkölés* címen. Ír humoreszket, verset, novellát, szociográfiai tanulmányt, mesét. Írásai különböző lapokban jelennek meg, többek között a dr. Osvát Kálmán kiváló újságíró és író által szerkesztett *Zord Időben* (Marosvásárhely, 1919 – 1921).

Habár nem tér vissza Budapestre jogi tanulmányainak a folytatására – amint azt később látni fogjuk – azért nem szakad el végleg Budapesttől. Mivel írásait a lapok csak ritkán közlik, elhatározza, hogy saját kiadványt indít. Még nincs vége az első világháborúnak, amikor 1918 januárjában körlevelet küld barátainak, ismerőseinek, amiben értesíti őket, hogy szándékában áll egy „székely társadalmi, irodalmi és közgazdasági folyóirat”-ot kiadni *Székelyföld* címen. A havonta két alkalommal megjelenő folyóiratban elsősorban a székely írókra, költőkre – többek között *Ádám Évára* (szül. Kamenitzky Etel, 1875 – 1958), *Portik Andorra*, *Péterfi Tamásra* (1871 – 1955) és nem utolsósorban a régi barátára, Tompa Lászlóra is – számít. A lap első száma 1918. május 1-jén jelenik meg, Marosvásárhelyen. A programadó cikk és a beköszöntő után következnek Tompa László versei, a költő fényképes önéletrajza kíséretében. A Kicsi Antal által írt Monográfia JEGYZETEK fejezetében az *Egyes költemények* alcím alatt a Tompa László verseket a címek betűrendjében sorolja fel. Ebből tudjuk meg többek között, hogy a Székelyföldben megjelent versek a következők voltak: *Havasi tájékon* (1918. I. évf. 1. szám); *Kisvárosi sáros utcákon* (I. évf. 1. szám); *Rejtett kincs tudója* (Szini Lajosnak ajánlott) (I. évf. 1. szám); *Viharfelhők alatt* (I. évf. 1. szám); *Székely szántó a nagy futás után* (I. évf. 2. szám); *Zene* (I. évf. 3. szám); *Megbékélés a változással* (1918. I. évf. július 1. nincs feltüntetve a lap száma, de ha kéthetenként rendszeresen megjelent, akkor az 5. szám kell, hogy legyen); *Mózes Huba* forrásaira támaszkodva feltételezzük, hogy a hatodik szám már Brassóban jelent meg. (Mózes Huba: *Nyelv és irodalomtudományi közlemények* XX. évf. 1976/1 szám, 70. old.).

„A Székelyföld cikkei és információs anyaga erősen pacifista állásfoglalást fejeznek ki. Józan és mérték tartó hangvétel jellemző (a kikerülhetetlen eklekticizmus mellett) a lap később megjelenő számaira is. Épp ezért nem támogatják anyagilag Szini Lajos revüjét a vagyonosabb rétegek. Ezért küszködik a lap állandó pénzügyi zavarokkal. S ezért szűnik meg néhány szám megjelenése után.

Az ezerkilencszáz tízes évek végének első marosvásárhelyi szépirodalmi lap-kísérlete tehát nem lehetett hosszú életű. Mégis érdemes számon tartani hagyományaink között. Hisz egyik első csírája az első világháború befejezése után szárba szökkenő romániai magyar irodalomnak. Közvetlen elődje Osvát lapjának a *Zord Idő-nek*.” – írja a kiváló irodalomtörténész Kicsi Antal.

Mózes Huba a „Sajtó, kritika, irodalom” című tanulmánykötetében (Kriterion Könyvkiadó, Bukarest 1983, 28. oldal) a Székelyföld című lapról azt írja, hogy „székely társadalmi,

irodalmi és közgazdasági folyóirat. Szerkesztő: Sziny (sic!) Lajos. Marosvásárhely – Brassó, 1918 (6 száma jelent meg).

Eddig sehol nem találtunk az erdélyi irodalomtörténészek műveiben még csak utalást sem arra, hogy a Székelyföldnek folytatása lett volna. A monográfia szerzője, Kicsi Antal megemlíti azokat a nehézségeket, akadályokat, melyek abban az időben Romániában a kutatás elé tornyosultak. (Az 1960-as - 70-es évekről van szó, mert a Monográfia 1978-ban jelent meg). Tompa László verseit, műfordításait cikkeket vagy a róla szóló írásokat tartalmazó hazai és külföldi lapok gyűjteményei vagy hiányosak, vagy nincsenek meg, vagy nem érhetők el. Feltehető, hogy az Országos Széchényi Könyvtárban való kutatás is nehézségekbe ütközött, miután az őt érdeklő anyag nagy része a zárt kiadványok tárában (1945 és 1989. november 22-ke között.) volt található. Ide csak a rendszer által „megbízhatónak” nyilvánított egyének kaptak kutatási engedélyt. Valószínű, ezért történhetett meg, hogy erdélyi források (Kicsi Antal, Mózes Huba, Romániai Magyar Irodalmi Lexikon) említést sem tesznek a lap további, Budapesthez kötődő sorsáról.

A román hatalomváltás új történelmi helyzetet teremtett az erdélyi magyarság számára, mivel több száz éves történelme során először, egyik napról a másikra kisebbségi helyzetben találta magát. A román hadsereg 1918. december 2-án szállta meg Marosvásárhelyt. Ebben az összezavarodott és ellenséges légkörben itt nagyon nehéz lett volna folytatni a lap kiadását.

Szini Lajos 1919-ben Budapesten próbálkozott a lap folytatásával. Életrajzírói sem számolnak be arról (Kicsi Antal, vagy a Romániai Magyar Irodalmi Lexikon 5/1-es kötetében a **Szini Lajos** szócikkben, Lázár Szini Karola jegyzi), hogy Szini 1919 elején Budapesten tartózkodott és ott tudomásunk szerint a Székelyföld című lapnak még három számát kiadta. Az első szám 1919. január 10-én jelenhetett meg. Sajnos ez a szám nem járt a kezünkben. Viszont a II. évfolyam (vagyis 1919) 2. és 3. száma megtalálható.

A II. évfolyam második száma 1919. január 25-én jelent

meg. Alcíme már nem „székely társadalmi, irodalmi és közgazdasági folyóirat”, mint ahogyan azt az induláskor jelezte, hanem „székely érdekeket szolgáló politikai lap”. Ugyancsak havonta két alkalommal, 10-én és 25-én jelenik meg. A szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest, VIII. ker. Röck Szilárd utca 6. szám alatt van. Lényegében a Budapesti Hírlap székháza, ahol egyben a lapot is nyomják.

A Székelyföld e két számának a legtöbb tanulmánya a román hatalomváltás utáni Erdélyről szól, a zavaros és az erdélyi magyarság számára érthetetlen új helyzetet ismerteti. A vezércikkek Szini Lajos tollából kerülnek ki. Az első címe: „**Gyáva népnek nincs hazája**”, melyben a keserűség és a remény hangja keveredik. „*Mi, ha magunkra hagy is a magyarság – fejeződik be a cikk - küzdeni fogunk földünkért utolsó lehetetünkig, mert a mi zászlónkra a budapesti kormány nem tudja soha ráírni jelszavát: Gyáva népnek nincs hazája! A mi szent zászlónkon ez a jelszó: A haza minden előtt!*” A következő szám vezércikke, **Régi szavak új köntösben** (míg az előzőt nem, ezt már aláírta Szini Lajos) a forradalom és ellenforradalom szavak értelmét, illetve jogosságát boncolgatja.

„**A szászok**” című tanulmány azt rója fel a szászoknak, hogy bár évszázadokon keresztül autonómiát kaptak a magyaroktól, az impériumváltáskor, nevezetesen 1919. január 8-án a Szász Nemzeti Tanács képviselői Medgyesen üdvözlötték és feltétel nélkül támogatták Erdély románok általi bekebelezését.

Székely köztársaság (írója: -y-): A románok álláspontjával szemben a székely nemzet a teljes önrendelkezési jogát követeli és előrevetíti, hogy nyugati hatalmakhoz fordul igazért és oltalomért. „...*A székely nemzet abban az esetben, ha a béketárgyaláson a mérleg a románok javára dőlne, életét külön akarja folytatni, mert Erdélyország sorsa nem lehet a székely nemzet sorsa is. Egymillió székely ember nem akar semmiféle idegen uralom alá tartózni, hanem szabad, független államot akar: székely köztársaságot* - írja a cikk.

A Magyarországra menekült erdélyiek megmozdulásait taglalja az **Újabb tiltakozó nagygyűlésünk** című beszámoló,

mely 1919. január 19-én a Székely Nemzeti Tanács által megtartott budapesti összejövetelről tudósít. Ehhez a témához kapcsolódik a *Székely Testvéreinkhez* című írás is, melyben a Székely Nemzeti Tanács összetételét, tevékenységét, céljait és elképzeléseit tárja az olvasó elé.

Egy norvég újságíró, aki az első világháború előtt többször is járt Magyarországon, gyászolja Magyarországot, és szóvá teszi azt az iszonyatos veszteséget, mely a magyar földet és népet sújtotta. Egy rövid részlet a **Norvég újságíró levele Magyarországról** című írásból „... *Undorító látni, hogyan csúszik-mászik mindenki a győztesek előtt és fut versenyt egymással, hogy rabszolgáikként a diadalmi szekerekhez láncoltassanak! A legyőzöttek érdekében egyetlen hang sem hallatszik!*”

A két lapszámban L. Sipos Kamilló dr. történelmi témákat ismertet:

Kossuth Lajos nemzetiségi politikája Görgei árulásáig (Ez az írás II. és egyben befejező része egy előző számban megkezdett tanulmánynak, amit sajnos nem láttunk)

Kuza oláh fejedelem hitszegése (A Kossuth által elindított Ausztria elleni fegyverkezésről és annak sikertelenségéről értekezik)

Kézfogó Párizsban című írásában - A főleg Magyarország ellen irányuló román – francia barátságról ír.

Egy felcsillanó remény olvasható a *Székely katonák zászlószentelése Szatmáron* című írásból. A nagy tömeg részvételével lezajlott ünnepségen többek között Dr. Nagy György, a Károlyi-párt alelnöke, aki maga is sokgyermekes szegény székely családból származott, tartott lelkesítő beszédet. /Részlet: „*Egy megalázott, megtöviszkoronázott árva nemzetnek ti vagytok utolsó reményei. Bennetek nem szabad, hogy csalódják a nemzet, a székely őserő újra meg fogja menteni Magyarországot....*”

Bár politikai lapként határozza meg, Szini Lajos igyekszik eleget tenni kultúráközvetítő szerepének is, mint ahogyan azt már a lap indulásakor célul tűzte ki. Tudósítást közöl a Múcsarnokban rendezett képzőművészeti kiállításról **Téli tárlatról** címmel.

Az irodalommal foglalkozó rész egyaránt tartalmaz prózai írásokat és verseket is. A próza rovatban közli Csűrös Zoltán *Liliom kisasszony* című novelláját, Follinus Ervin indiai regéjét *Asszonyok* címmel, valamint Kalmár Rózsi *Emlék* című karcolatát.

A szerkesztő a versközlésről sem feledkezik meg, annál inkább, mert saját verssel is jelentkezik. Itt olvashatjuk Segesdy László *Székely anyák!*, Szini Lajos: *Borszékhez, a holdhoz!*, valamint Szabó Jenő *Búcsú a Székelyföldről* című versét.

Ha valakiben kétely merülne fel a marosvásárhelyi és budapesti lap szerkesztőjének azonossága felől, annak ajánljuk a szerkesztői üzenetek egyik bejegyzését, miszerint: *B.K. Szatmár: - Nem téved. A „Nyüszkölés” című székely nyelvjárásban írt humorisztikus könyvnek ugyanaz a szerzője, aki a lapot szerkeszti. Sajnálatára azonban könyvből nem küldhet, mert az az utolsó példányig elfogyott.*

Szini Lajos nem feledkezik meg a régi barátról, Tompa Lászlóról sem. Teljes biztonsággal állíthatjuk, hogy a budapesti olvasóközönség Tompa László erdélyi költőről a

Budapesten megjelent *Székelyföld* című lapban olvashatott először.

Nem tudjuk, hogy a lap előző, II. évfolyam első száma Tompa melyik versét közölte, de minden bizonnyal abban a számban is volt a költőnek verse. Az általunk ismertetett számokban Tompa Lászlónak két verse jelent meg, a *Tahiti békéje felé* (II. évf. 2. szám) és a *Táncos lovakkal* (II. évfolyam 3. szám) Elmondhatjuk, hogy mindkét vers első megjelenési helye a Szini Lajos által Budapesten kiadott Székelyföld, és nem a monográfia szerzője által megjelölt Kalauz, 1923, illetve Pásztortűz 1921 7. évf. 1. szám.

Ezek a tények, ha kis mértékben is, de hozzájárulnak mind Szini Lajos életútjának, mind Tompa László költői pályafutásának részletesebb megismeréséhez.

Spaller Árpád

Tompa László

Táncos lovakkal

Táncos lovakkal, nagy-vidáman,
Hasíts, hasíts a hóba: szánam.
Mi hátul van - ne bánd, ne bánd!
Röptöd, mely fürgén hajt előre,
Völgyből kaptatva dombtetőre,
Engem is újult kedvbe ránt.
Sok apró csengőd riadalma
A tél derűjét fölzsivajgja,
S az, mint a nyúl fut szerteszét.
Hol eddig ősz és gyász komorlott,
Ma hó cicomáz völgyet, ormot.
Sehol sár, semmi szürkesség.
Bár a hóhullás halk zenéje
Zizegve mindig így kísérne,
Csak hóba merülne szemem.
Nő, nincsen-pénz, s több ősi kétség
Helyett csupán e friss fehérség
Tükrözne békélt lelkemen.
Sík utak haván, könnyű, sík szán,
Csak röpíts, röpíts tova tisztán,
Míg fehér, fehér minden út.
Így csupa fehér domb, fehér fa
Közt csengőzünk be majd a célba,
Hol minden más cél egybefut.
Hol végül is csak meg kell állni:
Egy öreg udvar eperfái
Havas holdfényben lengenek.
S bekopogván az ősi házba,

A tréfás, agg halál pipázva
Vár, s megölelget engemet

Elhallgatva, elfeledve, jeltelen sírban pihenve

Dancs Mária emlékezete

Dancs Mária nagy útra készült 1883, vagy talán 1884 nyarán. Átalvetőbe rendezgette csekélyke holmiját, ezentúl el kell tartania magát, gondoskodnia kell megélhetéséről, nem szorulhat senkire, mert nincs már senkije. Hallotta, hogy a hegyeken túl, a Román Királyság fővárosában munkát lehet találni, ha az ember ügyes, dolgoz, megbecsüli magát. Így beszéltek Kőrösön azok, akik már megjárták Bukarestet, dolgoztak pár évet odaát, s most keresményükkel kicsi földet is vehettek idehaza. Kőrösről beszélünk még ekkor, a későbbi Csomakőrösről, hiszen az még ezután lesz, mikor a falu 1904-ben nagy szülöttének, Kőrösi Csoma Sándornak az emlékére felveszi a Csomakőrös nevet. Ismerős leányok, helybéli legények dolgoznak a messzi román városban, szekeresek, szolgalegények lovak mellett, inasok, még szakmát is ellesnek mesterek mellett, a lányok meg szolgálók, dajkák, úri házaknál cselédek, gyűjtögetik a hozományra valójukat, álmodoznak a hazatérésről. Nagy szerencse kell ahhoz, hogy magyar házakhoz is elszegőd-hessenek.

Bevándorló magyarok nagyobb számban 1850 után érkeznek Bukarestbe (a bevándorlásnak részben gazdasági, részben – 1849 után vagyunk – politikai okai voltak), főleg értelmiségiek, műépítészek, orvosok, gyógyszerészek, nekik köszönhetően pár év múlva már virágzó magyar társasági élet volt a még ekkor igen balkánias városban. Mikor már számottevő magyarság élt a fővárosban, a rendőrpáncs-nok kötelezővé tette az idegenek bejelentését, ez a rendelet azután még hosszú ideig érvényben volt. De ki tartotta számon név szerint az Erdélyből bevándorolt munkát keresőket, akik másoknál álltak szolgálatban? Így aztán ne is keressük Dancs Mária nyomát valamiféle lajstromban.

Bukarest (az „öröm városa”, szójáték, öröm románul bucurie, utalás a főváros nevére alaki hasonlóság alapján) kezdetben vajon mit jelentett a fiatal lánynak? Több szorongást, alkalmazkodási kényszert? Örömet aligha. A város ekkoriban zajos hangyaboly volt, az üzletek estig tartottak nyitva, az árusok nagy hangon kínálták portékáikat, a kintornások éneke keveredett a nemzeti gárda sípjainak, trombitáinak hangjával, katonák masíroztak fel s alá, konflisok trappoltak utasaikkal, fuvarosok kiabáltak, marhacsordák lomhán túrték a hajcsárok ostorcsapásait. Vasárnaponként a város cselédei és az iparosok összegyűltek a közkedvelt Cismigiu parkban, iparos legények kerülgették a lányokat, de kalandra vágó katonák is itt találtak társaságra. A magyar cselédek vasárnaponként a Szent György téren gyűltek össze inkább, közel a Barátia templomhoz. Ez időben még az elején vagyunk a „Regátba” beáramló magyar munkaerő jelenlétének a fejlődő Bukarestben, de már ekkor igyekszik a jelen levő református és római katolikus egyház nemzeti és felekezeti közösséggé formálni a már ott élő magyarokat. Ha tanult is Dancs Mária némi történelmet az iskolában, bizonyára elfelejtette, hogy a bukaresti

magyarok református egyházát régen, a híres Bercsenyi Miklós kuruc generális ott letelepedett katonái alapították. A város Berceni negyede bizony a magyar generális nevét őrzi. Mária Bukarestről annyit tudott, hogy ott lakik a románok királya, az 1866 után megkoronázott német anyanyelvű I. Károly.

Mária tehát útra készülődött, szomorú szívvel és félelemmel, még elbúcsúznia se volt kitől, szülei már nem éltek. Édesapja, Dancs Gábor 1875-ben halt meg, ekkor Mária csak tíz éves volt, édesanyja, Ördög Zsuzsanna alig egy éve, 1883-ban. A székely kisnemes eredetű család semmilyen birtokkal nem rendelkezett, az egymás után született gyermekeket nehezen tudták eltartani. Sorban haltak meg kisgyermekként a Mária testvérei, Gábor, Rozália, a felnőtt kort csak Mária, Ráchel és a féltestvérük, Lizi érte meg. Itt állt Mária egyedül, tizenhét évesen, és indult, hogy szolgálatba álljon valamelyik gazdag bojár vagy polgár házában. A nyelvet, melyet Bukarestben beszélnek, ő nem ismerte, románul honnan is tudott volna, hiszen faluját se igen hagyta el eddigi életében. Csak azt tudta, ha dolgoz, szorgalmas, becsületes, ahogy eddig is, akkor nem érheti baj. Kicsi pénzcsekjét kendőbe kötötte, Sepsiszentgyörgyig talán gyalog is elindult volna, ha nem akad egy vásározó szekér, mely egészen az állomásig vigye. Vonat volt már Brassóig, beszélt olyanokkal, akik ültek már rajta, szerencse, hogy már 1881-ben megépült a sín egészen a szászok városáig, ahol eddig még nem is járt. És onnan hogyan tovább? Jó emberek mondták neki, hogy lehet tovább is, egészen Predealig vonattal utazni, ott van a határ Magyarország és az ismeretlen Románia között. Alighanem a kicsi pénzcsekje is elfogy addig, vonatra már nem futja, talán szekérre. De nem szokott ő idegenekkel szóba állni, Kőrösön mindenkit ismert, de kint, a nagyvilágban? Istenem, mi lesz velem idegenben, sóhajtozik. A brassói állomáson megtudta, hogy bizony van tovább vonat, már 1879-től közlekedik Sinaia, Campina, Ploieti után Bukarestbe. Riadozik szegény, mind messzebbre kerül szülőföldjétől, az ismerős tájtól, idegenek veszik körül, idegen nyelven beszélnek. Mennie kell, hűgától, nővérétől elszakadni, talán soha nem is tér vissza, mi lesz a sorsa.

Ez időben éppen Bukarestben élt az ismert festő, **Nicolae Grigorescu**. Hosszabb európai tartózkodás, bécsi, párizsi alkotó évek, utak után érkezett haza nyugodt otthonra vágva, szemét, meggyengült látását is gyógyítani akarta. Az agglegény festő házába személyzetet keres, ide szerzi be valamelyik jóakarója Máriát. A festőnek nincsenek nagy igényei, bár világot járt ember, franciául, németül beszél, elegánsan, a kor divatja szerint öltözik, de életmódja szerény, csak a festés érdekli. Grigorescu 1838. május 15-én született egy dél-romániai kis faluban, Pitaruban. A nagyon szegény paraszt családban ő volt a sok gyerek között a hatodik. Apja korán meghalt, az anyja, Ruxandra kicsi gyerme-

keivel Bukarestbe költözött nővéréhez, ott keresett megélhetést. Bukarest külvárosban, a Téglásoknak nevezett negyedben (Mahalaua Caramidarilor) telepedtek le. Sok év múlva, barátja, Al. Vlahuta megírja a festő életrajzát, idézi Grigorescu önvallomását: *Anyánk varrással tartott el bennünket, a nővéreim is varrni kezdtek, egyik nagyobb bátyám anyám rokonához állt be, aki templomban dolgozott az ikonfestő mellett segédként. Én ott láttam hatéves koromban ikonokat, nagyon tetszettek.* Tízévesen, 1848-ban Anton Chledek ikonfestő inasa lett, moldvai kolostorok festésénél segédkezett. Amikor 1857-ben festőtanulónak Itáliába jelentkezett, bizonyítványok hiányában elutasították, M. Kogalniceanu fedezte fel, ő segítette, hogy külföldön festészetet tanulhasson. Ruxandra gyermekei korán dolgozni kezdtek, iskolát keveset jártak, a híressé vált fia, Nicolae külföldön tanulhatott felismert tehetségének köszönhetően, műveltségét nem egyetemeken, hanem autodidakta módon szerezte. Hozzá érkezik Dancs Mária munkát keresve, hogy szolgálatába álljon.

A kor szokásaival ellentétben a festő magánéletére a diszkréció volt jellemző, a társaság nem pillanthatott be a műzásokhoz, modellekhez fűződő kapcsolatába. Bár Grigorescu portréi között sok a férfi tanulmány, úgy tűnik, hogy kedvenc modelljei mégis a nők voltak, észrevette lényükben a költészetet, tekintetükben az álmodozást, a várakozást, a titkot. Dancs Máriát sokáig nézte, tudta, hogy megtalálta a legszebb modellt, akit valaha látott: az ifjúság állott előtte minden szépségével. Mária nem tudja még, hogy gyönyörű arcát, finom megjelenését, lényét adja modellként a festőnek, hagyja, hogy jelmezekbe öltöztesse, hogy akár pásztorfiúként is megörökítse, vagy tulipános ládája előtt büszke parasztlánycént ábrázolja, varrogató fiatal nőként, kint a természetben virágok között álmodozva. Ezek mind, mind az ő arcai lesznek mindörökre. Mária szép arca, finom vonásai, jellegzetes törekeny álla, kicsi keze, az ifjúság szépsége sugárzik ezekről a képekről, alkotójának rajongása nemkülönben. A festő se tudja még, az idősödő férfi, hogy az a nő áll előtte, aki élete hátralevő éveiben mellette lesz, szereti, fiút szül neki, gondoskodással veszi körül, betegségében ápolja, mellette lesz a sírig. A barátok, Al. Vlahuta, Al. Odobescu, V. Alexandri, M. Kogalniceanu, I. L. Caragiale, akik házában megfordulnak, majd megsejtik a titkot, később már tudnak is a kapcsolatukról, háziasszonyként ismerik meg a festő otthonában jelen levő Máriát, talán a festőre való tekintettel még kedvesek is hozzá, mégis... Nem tartják maguk közül valónak, paraszti diszkréciónak nevezik Mária veleszületett tartózkodását, szerénységét. Mária tudatában van helyzetének, háttérbe húzódva él a férfi mellett, akit szeret a huszonhét év korkülönség ellenére.

Nem tudjuk, hogyan telnek a következő évek. A festő egyre sikeresebb lett, sokat utazott, kiállításokon képei hírnevet szereztek neki. 1886-ban Párizsban megnyitotta első önálló kiállítását, egyben műkereskedését a Boulevard des Italiens-en, a Martin teremben, mely az impresszionista festők kedvenc kiállítóterme is volt. A látogatók tolongtak, nagy volt a siker, mindenki a román festő rendkívüli eredetiségét, ritka virtuozitását emlegette, a sajtó is melegen üdvözölte Grigorescut. Ám a sikerek ellenére, barátai,

rajongói legnagyobb csodálkozására még a kiállítás bezárása előtt vásznait hirtelen összecsomagolta, bőröndjeivel vonatra szállt, és meg sem állt Bukarestig. Talán a gyökértelenség érzete, talán az ismert tájak utáni vágyakozás, vagy valami más van a hirtelen elhatározás mögött? Bukarestben az állomáson a jó barát, Al. Vlahuta várta, de a festő éppen csak köszöntötte, felöltőjét vállára vetve konflis után kiáltott és elviharzott. Hova, miért olyan sietős? Csak egy dolog lehetett ennyire fontos a férfi számára: hírt kapott, hogy fia született, apa lett. Megszületett Nicolae Grigorescu és Dancs Mária fia, Gheorghe Grigorescu. Őt látjuk három évesen, 1889-ben egy ceruzarajzon, rajta: Gheorghita, Posada, 1889. Grigorescu, a festő kézírásával.

Új élet kezdődött hármuk számára, Grigorescunak immár családja volt. A fárasztó, zajos bukaresti élet után a festő nyugalomra, csendre vágyott, fiának akart örülni, nevelni akarta, tanítani. 1887-ben Posadara költöztek a fővárosból, hegyek, erdők közelébe a Prahova-völgyébe. Posada megerősített vám volt akkoriban Komarnik és Sinaia között, ahol őrszem figyelte a hegyen átkelőket a közeli Predeal felől, az Osztrák-Magyar Monarchia és a királyi Románia között. Itt élt Dancs Mária kisfiával és kedvesével, akihez életét kötötte. A festő keveset dolgozott, járta a természetet, vázlatokat készített, de a vidék klímáját nehezen bírta, látása tovább romlott, pedig már 1884-ben is ezért kereste fel a leghíresebb professzort Párizsban, de javulás nem mutatkozott. Mária mindent elkövetett, hogy kényelmes otthont teremtsen a korábban sokat vándorolt, otthontalan festőnek.

1891-ben Campinara költöztek, a mediterrán klímájú kisvárosba, mely Bukaresthez is közelebb van, fürdőjében talán enyhülést lel Grigorescu is romló egészségére. A brassói úton megvásárolták a szekerek régi pihenőházát, melyből a festő műtermet varázsolt szinte a saját kezével, mindössze egy kőműves segéd közreműködésével. Aztán 1904-ben házat is épített saját tervei alapján, igazi otthont, melyben a földszinten műtermet is berendezett, itt saját házi múzeumban állította ki művészi gyűjteményét. A sors azonban nem engedte, hogy megnyugodjon új otthonában, többször fellépő tüdőgyulladás gyengítette szervezetét, Mária minden gondoskodása ellenére egyre betegebb lett. Bukarestbe már alig járt át, ő lett barátai szemében a „campinai Robinson”, érezte, hogy művészi terveit már nem valósíthatja meg. Vendégei csodálták gazdag műgyűjteményét, képei rajongókat vonzottak, íróbarátai gyakran vendégeskedtek házában. Később, a festő halála után írnak is ezekről az élményekről anélkül, hogy a ház asszonyának, Gheorghe anyjának, a festő élettársának, Dancs Máriának a nevét egyszer is megemlítenék. Valószínű, hogy Mária a társasági életben nem vett részt, gondoskodott jó háziasszonyként a vendégek ellátásáról, de távol maradt a társaságtól. Bizonyára a román nyelvet sem beszélte hibátlanul, irodalmi, művészeti kérdésekben nem lehetett járatos. Vagy talán megéreztte, hogy egyszerű származása miatt a társaság nem fogadja be, a családban elfoglalt helye sem volt világos, a közvélemény tudta, hogy a festő nem házasság.

A Grigorescunál megfordulók, barátai sem nemesi családok tagjai voltak, a jó barát Al. Vlahuta szegény parasztcsaládból származott, B. St. Delavrancea Bukarest egyik külvá-

rosában (r. mahala) született, apja pásztor volt, I. L. Caragiale szülei vándorszínészek voltak. Igaz, mindnyájan, Grigorescuval egyetemben tehetségük révén felemelkedtek, koruk ismert íróivá váltak, nem hihetjük, hogy Máriát származása miatt lenézték volna. Vagy talán anyanyelve, vallása volt az elutasítás oka? Sejthetünk bármit, ezekre a kérdésekre válaszolni ma már nem tudunk. Nem tudjuk azt sem, hogyan teltek Máriának campinai évei, kikkel tartott kapcsolatot, ellátogatott-e az elhagyott Csomakőrösre, elvitte-e fiát szülőföldjére, megtanította-e anyjának nyelvére, levelezett-e testvéreivel. Anyagiakban nem szenvedett hiányt, a festő képeit gazdag emberek vásárolták meg. A gyakran betegeskedő festő fiának mondta: *Mire jó már, hogy van miből megélnem, de már nincs egészségem.*

1907 nyarán Grigorescu harmadik tüdőgyulladására már végzetesnek bizonyult. Orvosa és közeli bizalmasa, barátja dr. Constantin Istrati kiadatlan naplójából, visszaemlékezéseiből tudjuk, hogyan telnek a festő utolsó napjai, órái, milyen gondolatok foglalkoztatták, hogyan akart fiáról és Máriáról gondoskodni. *Grigorescutól jövök, cianotikus, nehezen lélegzik, nehezen és lassan beszél. Ploiestiről kihozatta az ügyészt, mert végrendelkezni akar, korábbi testamentumát kiegészíteni. Mondta nekem, hogy meg akar nősülni, és törvényesíteni a fiát. Legyél a násznagyom, mondta. Vidám volt, mosolygott. Mondtam, hogy az engedélyekhez 6-8 nap kell, remélem, addig jobban lesz. Ám nem ártana, ha az ügyésszel is közölné házassági szándékát. Kérte, hogy mindezt én foglaljam írásba, ő aláírja. Ez meg is történt. Nővéreinek életjáradékot hagyott, fivérének pénzt, Máriának és fiának nagyobb összeget, de gondolt a tehetséges festő diákok támogatására is. Még temetéséről is rendelkezett: nem kívánta a halottas kocsi, parasztszekéren vigyék koporsóját. Tanácsomra néhány festményét különböző román múzeumokra hagyta.* Majd folytat-

ja július 21-i feljegyzést: *Grigorescu nincs többé. Reggel megkezdődött az agónia, kérték, hozzak papot, aki lelki vigaszt nyújt. Hideg bal kezét felesége melegítette, tekintetét utolsó, befejezetlen képére függesztette. 4 óra 10 perckor lélegzett utoljára.* Nicolae Petrascu 1930-ban írt monográfiájában egészíti ki dr. Istrati visszaemlékezését: *Grigorescu ott feküdt egyszerű koporsóban a műteremben, gyermekének anyja feketébe öltözve szomorú arccal mondta el a festő életének utolsó perceit. Szabályos arcú, sötétbarna hajú, fekete szemű asszony, kezei kicsik, a festő képeinek egyik-másik alakjára emlékeztetett, főleg a Tavasz (Primavara) modelljére, a parasztlányra. Kérdésekre nehezen válaszolt, fájdalmas hangon szólt, fejét az ajtófélfához támasztotta... Egy nappal halála előtt hívatta dr. Istratit, és kérte, hogy segítsen, szeretne összeesküdni az asszonnyal, akivel tizennyolc évet élt együtt. A festő életének egyik utolsó tanúja tévedett, Dancs Mária nem tizennyolc évet, hanem legalább huszonkét évet élt együtt Grigorescuval, hiszen gyermekük 1886-ban született, és Mária minden valószínűség szerint 1883-tól, de legkésőbb 1885-től a festő házában élt.*

A ház, melyben Grigorescu utolsó éveit élte, 1904-ben épült, annak a szerény háznak a helyén, melybe 1891-től a festő családjával lakott. A szép új ház 1918-ban leégett, a személyes tárgyakat, képeket sikerült kimenteni. Gheorghe Grigorescu újjáépítette apja házát az előző hasonmásaként. Ma ebben az épületben működik Campinán a Nicolae Grigorescu Emlékmúzeum. *Itt élt együtt feleségével, Maria Danciuval a festő - mondja egy interjúban Liliana Marin muzeológus. 18 évet élt Maria Danciuval, de nem voltak házasságok, csak halála előtt egy nappal legalizálta kapcsolatukat, hogy Mária és fia legyenek az örökösei.* Tegyük hozzá, hogy a házasságlevél mindmáig nem került elő, a campinai ortodox templom iratai más templomokéval egyetemben egy moldvai kolostor irattárába kerültek, talán nem is kutathatók. A házasságkötés szándékát viszont a festő az ügyésznek átadott testamentumban megerősítette, minden bizonnyal több ezt fogadták el törvényesnek. A Grigorescuról 2009-ben kiadott monográfiában Máriáról készült két portré alatt is ez áll: *A művész felesége, A művész feleségének portréja*, mindkettő évszám nélküli. Ám az elsőről a fiatal Dancs Mária tekint ránk, haját ugyanolyan módon megkötött fehér kendő takarja, mint a *Varrás közben* (Cosind) ábrázolt fiatal lányon látható (szintén évszám nélküli). Ugyanebben a monográfiában olvassuk: *Grigorescu 1907-ben a halálos ágyán elhatározza, hogy legalizálja kapcsolatukat Maria Danciuval, törvényesítve együttélésüket, azért, hogy az asszony kapja meg a neki járó megbecsülést akkor is, amikor már a festő nem lesz életben. Egyes források szerint a törvényesítés az utolsó percben történt meg, mások szerint másnapra halasztották, ám ekkor már túl késő volt. Ránk maradt azonban, mint egy néma vallomás ennek a kapcsolatnak a mély elkötelezettsége, melyet a portrék, a rajzok őriznek, megörökítve egy szelíd és tiszta arcot, mely csak a természetben, a vidéken élő emberek sajátja.*

Dancs Mária további életéről semmit nem tudunk. Fia kezdetben apjától tanult rajzolni, majd Bukarestben képzőművészeti tanulmányokat folytatott Jean Stariadi festő irányítása alatt. Feleségül vette apja barátjának, Al. Vlahutának a leányát, Ana Vlahutát, négy gyermekük született.

A művész felesége

Nem lett belőle híres festő, apja zsenialitásának benne nem volt nyoma. Campinán élt, kerámiával foglalkozott, csempéket tervezett, ő építtette át apja házát 1954-ben múzeummá. Gyermekai Nicolae Gheorghe Grigorescu, Dinu Gheorghe Grigorescu (művészeti akadémiát végzett Párizsban, ott is élt), Niculina Gheorghe Grigorescu (1920-1986) Bukarestben tanult, rajztanár lett Campinán, 1954 és 62 között ő volt a Grigorescu múzeum igazgatója, férje, Gh. Stanciu a városról írott monográfiájában adta ki Istrati doktor néhány emlékfotóját Grigorescuról. Ruxandra Gheorghe Grigorescu építész volt, 1982-ben férjével elhagyták Romániát, Párizsban telepedtek le. (Ana Vlahuta Grigorescu, a festő menyje szintén Párizsban fejezte be életét 1989-ben.)

Nem tudjuk, Dancs Mária együtt élt-e fia családjával, megélte-e unokái megszületését, halálának évét sem ismerjük. Nem tudjuk, hogy megmaradt-e református hitén, vagy a körülményei hatására áttért az ortodox egyházhoz. Azt azonban tudjuk, hogy unokái ismerték származását, tudták, hogy magyar, hogy Csomakörösön született, mely az ő idejünkben már Kovászna megye volt. 1997 augusztusában Párizsból hazalátogatott Dinu Gheorghe Grigorescu, és húgával, Ruxandrával valamint sógorával ellátogattak Csomakörösre, felkeresték Bíró Sándor református tiszteletest, és kérték, hogy az egyházi anyakönyvbe betekinthesse nek. Megtalálták, amit kerestek, nagyanyjuk adatait: Dancs Mária, született 1865. december 20-án, szülei Dancs Gábor és Ördög Zsuzsanna, megkereszteltetett a református hitben. Testvérei... Az adatok birtokában Remus Nicolaescuhoz fordultak további információkért. Nicolaescu a Román Akadémia „G. Oprescu” Művészeti Intézet igazgatója volt. Nem tudjuk, mit tudott eddig is a legnagyobb román festő feleségének, műsájának származásáról, a hozzáférhető monográfiák erről egy szót sem ejtettek, ő is bizonyosságot akart, mielőtt minderről nyilatkozna. Megkérte tehát a csomakörösi tiszteletes úrtól Dancs Mária adatait, kiegészítve néhány érdekes kívánsággal: milyen vallásúak voltak a szülők, tudtak-e írni, volt-e vagyonuk, mivel foglalkoztak, Mária meg volt-e keresztelve, és ha igen, melyik templomban. Hozzátette, hogy egy dolgozatot óhajt írni erről a témáról, az adatokra azért van szüksége. A derék lelkes bizonyára válaszolt neki, ám vagy nem írta meg az igazgató úr a dolgozatot, vagy a campinai múzeumhoz nem jutott el a híre, és nem olvasták, ugyanis a látogatóknak tartott tárlatvezetésben semmi sem hangzik el Dancs Móriáról, származásáról, szülőföldjéről, anyanyelvéről, leszármazottairól, Párizsban élt unokáiról. E sorok írója néhány év időközzel kétszer látogatott Campinára, kétszer kereste fel a Grigorescu múzeumot, kétszer tette fel a festő műsájára vonatkozó kérdéseit, kétszer kapott nemleges választ. A festő élettársának, mondjuk bátran -feleségének, fia anyjának személyét ma is teljes homály fedi. Nem is beszélve Mária nevééről, hiszen őt Dancs Mária néven anyakönyvezték, ezt a nevet pedig egyetlen monográfiában sem találjuk leírva, ha említik, akkor Maria Danciu néven szerepel. Maga Grigorescu egy Móriának ajánlott rajzában ezt írta: *Maria Danci*-nak, ennek a kiejtése így hangzik: Dancs. Tehát ő fonetikusán írta a magyar nevet, Vlahuta pedig, a barátjáról szóló monográfiájában le sem írja Mária nevét egyik formában sem. A már említett Campináról szóló monográfiában

olvassuk (Gheorghe Stanciu munkája), hogy a város híres festőjének emlékét hűen ápolja, nyughelye a városi temetőben, a Bobalna utcában van, sírhelyét ma is sokan látogatják. E sorok írója úgy véli, hogy bizonyára felteszik a kérdést: kit rejt a harmadik, névtelen, jelöletlen sír? A hármassíregyüttes közepén a festő nyughelye látható, rajta neve és születésének, halálának éve. Mellette balra fiáé, rajta szintén a két dátum: 1886-1955. De kit rejt a harmadik nyughely? Ki lehetett még ide eltemetve? Miért kell személyét, nevét rejtegetni? Az ortodox egyház a halottak napját nem ünnepli, de szokás Campinán, tudjuk meg Stanciu úr írásából, hogy húsvétkor ellátogatnak a temetőbe, megemlékeznek halottaikról, virágot visznek. Mit gondolnak a kegyelettel emlékezők, kinek a sírjára teszik le virágaikat? Megannyi kérdés, melyekre nincs válasz...

Ha Dancs Mária nevét nem, arcát, alakját, sugárzó szépségét, fiatalságát, tekintetéből áradó lelki gazdagságát megőrizték a legnagyobb román festő halhatatlan alkotásai, melyek előtt sok százezren álltak és állnak találgatva, ki lehetett a festő műsája, ki lehetett ez a lelkének oly kedves nő. Móriát így őrzi számunkra a művészet ma is.

Fenti írás hipotéziseket és tényeket egyaránt tartalmaz, Dr. Nagy Lajos forrásként felhasznált két írásának továbbgondolása Dancs Mária elképzelt életéről

Serdült Benke Éva, 2014. november

Irodalom

1. Dr. Nagy Lajos Ki volt Nicolae Grigorescu titokzatos modellje, élettársa, felesége? In Székelyföld 2014. október
2. Dr. Nagy Lajos Nagy román festőművész a csomakörösi családfán In Háromszék 2014. október 4.
3. Viata si opera lui Grigorescu Colectia pictori de geniu Monitorul Oficial Bucuresti 2009. Editura Adevarul Holding
4. Pictura Romanesca in imagini Vasile Draguti, Vasile Florea, Dan Grigorescu, Maria Mihalache Editura Meridiane Bucuresti 1970
5. Hencz Hilda A magyar Bukarest, Gáll Ervin A „magyar” Bukarest, avagy bukaresti magyarok In Székelyföld 2014. június
6. Dr. Constantin Istrati kiadatlan naplója Gheorghe Stanciu közlésében (másolat)
7. Istorisirii de pe plaiuri campinene de Alin Ciupala, Serban Balcanu Editura Premier 2013.

Páaztorlányka

Szekeres Lukács Sándor

Az első magyar szakácskönyvről

Az első magyar szakácskönyvet, melyet kézzel írtak és korunkra is fennmaradt, tudomásom szerint eddig egyedül báró Radvánszky Géza (1849-1906.) dolgozta fel és jelentette meg 1893-ban a Házi történelmi emlékeink sorozatban.¹ Az Országos Széchenyi Könyvtár Magyar Elektronikus Könyvtárának és a Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárának és Tudásközpontjának digitális feldolgozásából ismerhetjük meg a méltánytalanul elfelejtett első magyar nyelvű szakácskönyvet. Radvánszky Géza jóvoltából Régi magyar szakácskönyvek címmel megismerhetünk néhány magyar és cseh receptet is a XV. század végéről, de ami kulturális örökségünk szempontjából még sokkal fontosabb, megismerhetjük az Erdélyi Fejedelemség főszakácsának gyönyörű magyarsággal megírt művét. Ebben a műben találjuk *Az erdélyi fejedelem udvari szakácskönyve a XVI. századból* címszó alatt magát a művet.

Radvánszky elég alaposan körbejárta a kérdést, és a könyv előszavában elég részletesen boncolgatta, hogy melyik erdélyi fejedelem idején keletkezhetett a mű; szerinte a könyv írója Báthory István, Báthory Kristóf vagy Báthory Zsigmond fejedelmek idejében is szolgálhatott szakácsként a fejedelmi udvarban. Véleményem szerint a későbbi erdélyi fejedelmi főszakács fiatal korában minden bizonnyal szolgálhatott már II. János vagy ismertebb nevén Szapolyai János Zsigmond magyar király és első erdélyi fejedelem idején is, hiszen épp tőle tudhatjuk meg azt, hogy a szakácstudományról mesélő idősebb szakácsok között volt olyan, aki 1552-ben részt vett Perényi Gábor és Guthi Ország Ilona Csejten tartott esküvőjén. Azért is bizonytalan a mű keletkezésének időpontja, mert sajnálatos módon épp a szakácskönyv első két lapja és a címe nem maradt fenn. Radvánszky fejtegetéséből és elemzéseiből megállapíthatjuk, hogy minden bizonnyal az 1500-as évek második felében íródhatott a mű, valamikor 1580 körül.

Egyszerűen érthetetlen, hogy 1893-tól a mai napig miért nem jelent meg nyomtatásban a *Szakács Tudomány*, mely címet is szintén Radvánszky fejtette meg, hiszen maga a címlap nem maradt fenn. A kéziratos szakácskönyv már említett két oldalas hiánya ellenére a több száz, magyarul írt recept óriási kincse a magyarságnak. A Kriterion Könyvkiadó, épp a legdurvább magyarellenes Ceausescu diktatúra idején, 1983-ban jelentette meg a könyvet *Bornemissza Anna szakácskönyve* címen. A művet valójában Bornemissza Anna fejedelemasszonynak ajánlva *Keszei János* írta és jelentette meg 1680-ban.

Bizonyára más magyar nyelvű szakácskönyvek is léteztek akkoriban, de a történelem viharában rengeteg könyvünk, írásos dokumentumunk megsemmisült. Radvánszky írja a könyv előszavában, hogy Bercsényi Miklós ungvári várának elfoglalásakor a Habsburgok emberei 1701-ben lel-

tárt vettek fel, és ebben kilenc szakácskönyv is szerepelt. Ezek közül kettő kézzel volt írva, míg hét könyv nyomtatott formában létezett. Mára azonban egy darab sem maradt ezekből a könyvekből.

A magyar konyha, a sajátos magyar szakácstudomány nagy királyaink idején is méltó helyet foglalhatott el, de a mohácsi csatát követő hosszú évek sorozatos pusztításai nyomán az aranyánál is értékesebb könyveink eltűntek. Már Evlia Cselebi török utazó említi, hogy 1563-ban, amikor Magyarországon járt, milyen hatalmas kincsek voltak e hazában. A leírások szerint maga Szulejmán török szultán 6 órán keresztül csak állt földbegyökerezett lábbal és bámulta, szemlélte a hatemeletes Buda várát (ami nem volt azonos a maival), melynek tetején arannyal szegélyezett ólomcserepek voltak, s a 360-nál is több terem ablakai, ajtóí, redőnyei drágakövekkel voltak díszítve. A várban felhalmozott rengeteg könyv javát pedig a törökök elhordták.

Visszatérve a Szakács Tudományra, Radvánszky Géza kiemeli – az erdélyi fejedelem főszakácsa e szakácskönyvben maga is említi –, hogy a neki mesélő szakácsok közül volt olyan, aki ott volt Perényi Gábor (1532-1567) esküvőjén 1552-ben, és aki olyan leleményesen sütötte ki az ökröt, hogy az ökörbe beletett egy juhót, a juhba egy kis borjút, a borjuba pedig egy kappant. (Perényi Gábor hozta létre egyébképpen Sárospatakon a híres Gombos-kertet, amivel a feleségét, Ország Ilonát akarta elvarázsolni. E híres kert a mai napig megvan és Sárospatak egyik fontos látnivalója.)

A Szakács Tudomány írója, az erdélyi fejedelem főszakácsa könyvében hivatkozik a híres Mihály mesterre is, aki Bebek György szakácsa volt. Az utolsó Bebek, a család utolsó tagja a híres-hírhedt Bebek György, a mohácsi vész utáni idők legendás alakja volt, aki végvári vitézként is harcolt, aki szembe mert szállni Habsburg Ferdinánddal vagy éppen a török szultánnal. Török fogságba is esett, Szapolyai János Zsigmond magyar király szabadította ki, és ezt követően Erdélyben élt, de hatalmas birtokai miatt a Habsburgok folyamatosan üldözték, s így halt meg 1567-ben.

Radvánszky hangsúlyozza a könyvhöz írott előszavában, hogy ami a magyar szakácsművészetből fennmaradt, az tulajdonképpen Erdélyből került elő. A magyar konyha azonban már a XV. században világhíres volt, az európai uralkodók udvartartása már az 1400-as években igyekezett tanulni a magyaroktól. Maga az író-főszakács olyan erdélyi magyar ember volt, aki különbséget tett a magyarországi magyarok és az erdélyi székelyek között (székely-atyánkfiait külön hangsúlyozva). Mindez magából a könyv szövegéből tűnik ki. „Mi magyar szakácsmesterek; mi magyarok némely étket csak disznóhússal szoktunk csinálni”.² A tizennegyedik-féle lúdból készült ételnél, ahol rizskásával vegyítik a liba húsát, az alábbiakat írja: „mi erdélyiek nem igen élünk vele”.³ Megkülön-

1.) Báró Radvánszky Géza: *Régi magyar szakácskönyvek*, Budapest: Athenaeum R. Társ. bizománya, 1893.

2.) Radvánszky Géza: i.m, IX.old.

3.) Radvánszky Géza: i.m, X. old, 81. old.

böztette a külföldieket is, amikor külön beszél németországi vagy lengyelországi élményeiről, de említi az Erdélytől keletre és délre lévő Moldovát és Havasalföldet: „*ha idegen országban akadsz, úgy Moldvában és Havasalföldében, az ökörfő ű nálok igen kedves étel, minthogy czimerek is ugyan az némelyiknek.*”⁴

II. Habsburg Rudolf prágai udvarában is tevékenykedett, s ekkor leírja, hogy az idegbajos Rudolf császárt meggyből készült étellel próbálta gyógyítani. Ez valamikor 1576 után történhetett. Természetesen Rudolfot az erdélyi szakácsmester sem tudta meggyógyítani, hiszen a Habsburg császár gyógyíthatatlan genetikai örökséget hordozott magában. A császár dédnagyanyja a történelemből ismert Örült Johanna, szülei pedig első unokatestvérek voltak. Nagyon kevesen ismerik aényt, hogy II. Habsburg Rudolf császár és a bolgár nemzetiségű, magyarokat gyűlölő Náprágyi Demeter erdélyi római katolikus püspök levelezésében szerepel az is, hogy a teljes erdélyi magyar nemességet – az akkori magyar politikai elitet - ki kell irtani. Náprágyi (Naprágyi, akit a székelyek Náprátyinak gúnyoltak) Demeter 1602-ben megfogalmazott, Rudolfnak címzett emlékiratában ismételt az hangsúlyozta az erdélyi kérdés megoldására, hogy az csak a magyar nemesség kiirtásával oldható meg⁵.

Az erdélyi fejedelmi főszakács a prágai udvaron kívül más fejedelmi udvarokban is megfordult. A szakácskönyv megírásakor már idős lehetett, hiszen ő maga írja, „*ha öreg ember vagy s az állást eluntad, ülj le egy székre, az konyha ajtaja szélén.*”⁶

A Szakács Tudomány második része egy nagyon szép tanítással kezdődik: „*Mikor reggel felkesz, elsőben Istenedet dicséred, azután szépen megmosdál, tiszta fazekadat megöblítsed.*”⁷ Ennél szebben és rövidebben ma sem lehet meghatározni a keresztény magyar ember hozzáállását a napi munkához: előbb lelkiileg készül fel, majd tisztálkodj, és csak ezt követően foglál neki a munkának, de úgy, hogy tiszta edénybe tegyed a főzéshez szükséges anyagokat.

Az erdélyi fejedelmi főszakács 689 ételleírást ad. Az ételek, receptek ismertetését a tehénhússal, vagy, ahogy ma mondják, a marhahússal, szarvasmarha hússal kezdi. Könyve ismertetése elején megjegyzi, hogy a régi mesterek, szakácsok a tehénhúsból harminchárom féle ételt, étket szoktak készíteni, ő maga viszont 53 receptet sorol fel, és ötvennegyediként külön kitér az ökörsütés tudományára. A marhahús receptek után külön még 28 borjúhús receptet is leír. Juhhúsból 29 receptet ír le, majd külön 11 bárányhúsból készült ételt. A disznóhúsból készült ételek közül 16 ételt sorol fel, s ezek között megemlíti a vaddisznót is, amelyet röviden csak erdeinek nevez. Külön megemlíti a disznóból készíthető aprólékok között a kolbászt, májast, vérest és a gömböcöt is, ami azért is figyelemre méltó, mert egyesek szerint a kolbászt csak egész későn találták fel, míg mások egyáltalán nem ismerik a gömböcöt. A fűszerezésnél pedig mindenképpen érdemes felfigyelni arra, hogy a fenti, apróléknak nevezett termékeknél, más ételeknél sem tűnik fel a paprika.

Az erdélyi magyarok jelentős része, főleg a székelyek még manapság sem nagyon használják a kolbász készítésénél a paprikát, hanem sóval, borssal ízesítik. A fejedelmi főszakács a fűszerezésnél említi, hogy az említetteken kívül még lehet köménymaggal, fenyőmaggal és majoránnával is fűszerezni a kolbászt. A véreshez (véres-hurka) javasolja az apróra vágott vöröshagymát százaz (aszú) borsfüvet (borsika, borsikafű), majoránnát, a májast pedig vöröshagymával együtt szalonnával kell elkészíteni és meg is lehet borsózni. (Zárójelben mindenképpen érdemes megjegyezni azt, hogy az erdélyi magyar ember a vöröset ma is vörösnek látja, tehát a vöröshagyma az vörös és nem fehér vagy sárga, de semmiképpen nem sárga-, fehérhagyma, mert az Alföldön a sárgás fehérhagymát mondják vörösnek.)

A disznóhús receptek után 12 malachússal készült ételt ír le, melyet követnek a lúdhúsból és a tyúkhúsból való étkek. Megtudhatjuk, hogy milyen egészségesen és változatosan étkeztek a XVI. században is az erdélyi magyarok, hiszen csak a halból készült étkeknél, a csukától a csikhalig, 197 recept leírását ismerjük meg, de szerepel 13 rák, 9 szarvas, 4 őz, 3 nyúl és egyéb vad elkészítési receptje is.

Ezek után a tejjel készített étkeket, majd szószokat sorolja fel. Számos fánk- és torta-recept, almából, körtéből, meggyből, barackból készült egyéb ételek következnek. Tojás felhasználásával 14 féle receptet, túró felhasználásával 4-et, míg gombából 28 féléét közöl. Az eddig felsorolt ételeken kívül számos más receptet is lehet olvasni, melyeknek az alapja a bab, borsó, uborka, tök, köles kása, csiga, osztriga, stb.

A Szakács Tudományt olvasgatva a XXI. századi magyar embernek feltűnhet, hogy több mint 400 év után is az ízes magyarsággal megírt könyv szövegét minden különösebb nehézség nélkül el tudja olvasni. Ebből is látszik, hogy a magyar már abban az időben egy kikristályosodott, hatalmas szókinccsel rendelkező, az árnyalatokat is kifejezni tudó nyelv volt. Itt érdemes felhívni a figyelmet arra, hogy pl. a mai angol olvasó értelmező szótár nélkül Shakespeare műveit eredeti formájában nem tudja elolvasni, nem érti, pedig a híres drámaíró művei nagyjából abban a korban íródtak, mint az erdélyi fejedelemség főszakácsának az írása.

Természetesen nálunk is változott a szóhasználat. A *kukretel* szavunkat pl. már nem használjuk: húsleves alaphoz készített mártást jelentett, tárkonnyal és zsályával fűszerezve. *Vetrece* szavunkat is kevesen használjuk. A *vetrece* sült vagy pörkölt szalonnaszeletet, máshol egyéb hússzeletet is jelent. A tokánynak vagy gulyásnak az egyik fajtája. A könyvben emlegetett *vetreceleves* sült szalonnaszeletekkel, néha kolbásszal, veres hajmával és kenyérral készítik el. A székelyek *vetricének* ejtették ezt a szót. Talán visszatetsző lenne a mai olvasónak, hogy az ételekhez *trágyát* használtak, trágyát készítettek. A trágya szó alatt abban az időben egy olyan pépes fűszerkeveréket értettek, melyet megcukroztak, pontosabban mézzel édesítették. Szavaink változása tükröződik a *radócz* szóban is. Egy erdélyi magyar mindjárt a bukovinai Radócra gondol, pedig a radócz egy olyan paníro-

4.) Radvánszky Géza: i.m, 12. old.

5.) Szekeres Lukács Sándor: Székely Mózes Erdély székely fejedelme, Székelyudvarhely, 2007., 250-251 old.; lásd még: Erdélyi Országgyűlési Emlékek V. köt, (1601-1607). szerk. Szilágyi Sándor; Bp. 1879., 162-175. old.

6.) Radvánszky Géza: i.m, 12. old.

7.) Radvánszky Géza: i.m, VI. lap, 11. old

zás, mely sok tojással, liszttel történt. Hasonlóan megrökönyödhet az olvasó, ha a *pinnáta* szót olvassa, pedig nem kell semmilyen szemérmetlen dologra gondolni, hiszen ez a szó a sütőlapot, illetve a fedeles öntöttvas edényt jelentette.

Szavaink jelentésváltozását is tapasztalhatjuk, amikor pl. az olvassuk e szakácskönyvben, hogy erdei fűből készült egy étel. Ez azt jelentette, hogy a vaddisznó fejének (fő) felhasználásával készült, amit kimondottan kedveltek a fejedelmi udvartartásban. A *poszár* szó pontyhalat jelentett. A *lúdfi*, *tyúkfí* és *tikmony* szavaink esetében kislibáról (pipéról), csirkéről, ill. tojásról van szó. A *sása* egyfajta szószot, kenyérbéllel sűrített mártást jelentett. A *havasi páva* vagy röviden *páva* esetében sem a távoli Indiából hozták az ennivalót, a pávát, hanem páván a fajdkakast, a fajdot kell érteni.

Annak ellenére, hogy a mai napra általánossá vált a krumpli, kukorica, paradicsom és paprika fogyasztása, ezek a növények még nem szerepelnek a XVI. századi étlapokon. Csak Amerika felfedezése után terjedtek el ezek a hasznos növények Európában, így Erdélyben is. Mára szinte elképzelhetetlen étkezésünkhöz a krumpli (burgonya, pityóka), Csík- és Gyergyószéket pedig Pityókaországnak is nevezik. A többi említett növény is csak lassan terjedt el Európában. E hiányok ellenére a XVI. század embere is elég változatosan étkezett. Itt elegendő ismételtetni arra gondolni, hogy milyen sokfajta halból készítették ételeket. Számos gombával készült receptet is ismertet a fejedelmi főszakács, de feltűnő, hogy épp az egyik legízletesebb gombát, a rókagombát nem lehet megnevezni a receptek között, valószínűleg másképpen nevezték.

Érdekes a böjti időszakra készített diós laska receptjét olvasni, e sorok írójának nagyanyja is hasonló ételt készített böjt idején. Az erdélyi magyarok szóhasználata több évszázad elteltével is hasonló, itt elég a májas, véres kifejezésekre gondolni, hiszen mindenki érti, hogy az alföldi magyarok májas-, illetve véres hurkájáról van szó. A hurka szót önmagában az erdélyi fejedelemség főszakácsa, de a mai erdélyi magyar sem nagyon használja, hiszen egyértelmű, hogy a hurkába (bélbe) töltik a májast, a vérest, de a kolbászt is, mert a hurka (bél) nélkül a töltelék szétfolyna.

A magyar gasztronómia alapvető művét, a Szakács Tudományt még ha nem is adták ki 1893 óta könyv formájában, mégis elég gyakran szerepel hivatkozásokban, mint pl.: *Eleink ételei: Válogatás régi szakácskönyvekből* / Szántó András. - *Mezőgazdasági Kiadó*, 1986; R. Hutás Magdolna: *Az ételkészítés műveleteinek és eszközeinek nyelvi kifejezései legrégebbi szakácskönyvünkben*, Akadémiai Kiadó 1958.; *A legrégebbi magyar szakácskönyvről*, szerző Prohászka János, Magyar nyelv, 1960. (56. évf.) 1. sz. 134-139. old.; Szénási Zsófia: *Főúri és közönséges konyhákról - Régi magyar szakácskönyveink*, Magyar könyvgyűjtő 1. évf. 9. sz. / 2001, stb.

Öröndöses olvasni Füreder Balázs Gábor doktori disszertációját⁸, hiszen az alapos tanulmányból betekintést nyerhetünk az emberiség étkezési kultúrájába, s benne a magyarság kulináris művészettörténetébe is. Néhány mondatban említi a Szakács Tudományt is. Több mindennel nem

lehet azonban egyetérteni. A Szakács Tudomány keletkezésének helyéről azt írja, hogy ismeretlen, de valószínű, hogy valamelyik erdélyi településen keletkezett, ezzel szemben én meg merem kockáztatni, hogy az Erdélyi Fejedelemség fővárosában, mégpedig Gyulafehérváron íródott ez a mű. Már Radvánszky Géza alapos tanulmányában alaposan elemezte a keletkezés körülményeit. Füredernek abban igaza van, hogy a mű keletkezésének pontos évszámát nem ismerjük, hiszen hiányoznak első oldalai és a szövegben sem lehet fellelni az évszámot. Ám a szakácskönyv eredetéről szóló fejtegetésével végkép nem lehet egyetérteni. Szerinte ugyanis a feltételezések szerint valamely német nyelvű szakácskönyv alapján írták, esetleg fordították. Ilyenkor az ember azonnal Jozef Budenzre és Paul Hunsderferre (mely nevet később Hunfalvira magyarosítottak) gondol, ugyanis ez a két német ember az 1850-es évektől, a magyarellenes Bach-korszak idején igyekezett a magyar tudományos életet átforgatni és egy nem létező történelmet kitalálni. A fejedelmi főszakács maga írta le, hogy számos országban járt, így a németek által lakott országokban is, de épp ő írja le azt, hogy kiknek köszönheti elsősorban a szakácsmesterség megtanulását, s ezek bizony mind magyarok. Ráadásul a fejedelmi főszakács név szerint említi híres elődeit a művében. Nagyon kilóg a lóláb abból a megjegyzésből is, hogy ha nem egy német nyelvű szakácskönyv alapján írták, akkor minden bizonnyal, németből fordították. Ettől az „apró” tényezőtől eltekintve csak javasolni lehet a tanulmány elolvasását mindazoknak, akik a magyar gasztronómia történetével akarnak foglalkozni.

Vinkó József a Heti Válaszban is röviden értekezik az erdélyi fejedelemség főszakácsának könyvéről. Vinkó József igen helyesen állapítja meg a Szakács Tudomány keletkezéséről, hogy annak írója erdélyi református vallású magyar ember volt, azonban ő is helytelenül próbálja kideríteni, hogy a könyvben emlegetett potrobocz milyen étel lehetett. Vinkó szerint az említett étel „rakott puliszkával tálalt disznótoros éték”, ami azért anakronizmus, mert 1580 körül a székelyek még nem ismerték a puliszkát, hiszen az amerikai földrészről származó kukorica sokkal később, csak a XVII.-XVIII. században terjedt el a Kárpát-medencében. A berbécs nem azonos a juhval, a juhok közül csak a hímműt nevezik berbécsnek. A potroboczról egyébként eképpen ír a fejedelmi főszakács: „Ezzel így élnek az székely atyafiak. Az szép tömlő túrót megszelik szélesen, avagy meg is morsolják, az kenyeret is megszelik, mint az túrós éteknek, alol az tálban túrót rak, felyül kenyeret, minden rendit az kenyérnek megrakja túróval, tiszta fazékban vizet főz, vörös hagymát metsz reá, vaját bele. Mikor ezek elkészülnek, kolbászt, májast, vérest, kását megsüt, s mikor szépen megsül, forró vízben megönti az tálban, az kenyeret reá rakja, az disznó aprólékját belé fedi s úgy adja fel.”⁹

Végezetül ismét csak arra szeretném bízgatni a könyvkiadókat, de a magyar kulturális örökséggel foglalkozó szakembereket is, hogy adják ki ezt a könyvet. Bizonyára nagyon sokan meg fogják vásárolni e páratlan értéket.

8.) Füreder Balázs Gábor: „Hosszú reneszánsz konyhakultúra” magyar nyelvű szakácskönyveinek bemutatása és összehasonlító elemzése, Doktori (PhD) értekezés; Debreceni Egyetem, BTK, 2009

9.) Radvánszky Géza: i.m., 248. old.

A székely székek rendszerének kialakulása

Sem az általános, sem a gimnáziumi tantervek nem foglalkoznak az ősi székely székek rendszerének kialakulásával, így (nem saját hibájából) a mai ifjúság igen keveset tud erről.

Ezen székek megismerése minden ifjú hasznára válik manapság, amikor lépten-nyomon előfordul megnevezésük a különböző történelmi jellegű szövegek olvasásakor.

Ugyanakkor jogi alapul szolgál a székelység jelenlegi harca a Székelyföld autonómiájának létrehozásához.

A székely társadalom három rendje Mátyás király uralko-

dásakor kristályosodott ki: a lovasok rendje, amely a lófő székelyek (primpii) nevet kapta, azzal a kötelezettséggel, hogy a királyt lóháton szolgálja, a gyalogosok (pedites) rendje, akiknek soraiból később létrejött a puskás gyalogosok (pedites pixidari), a darabontok rendje (a XVI. sz. közepétől ők alkották a szabad székely közösség zömét), felettük állott a főemberek (primores) rendje.

A XV. század elejére kialakult a székely gazdasági, társadalmi, katonai és bírósági rendnek megfelelő sajátos szervezési forma: a székely székek rendszere.

A Nagyküküllő felső völgyében mintegy 130 falat számláló Udvarhelyszék a legfelsőbb, úgynevezett anyaszék szerepét töltötte be. (Demény Lajos, Székely felkelések...18. old). Itt székelt a székelyek ispánja, majd főkapitánya, főbírája, s a székely peres ügyek felső továbbviteli fóruma.

A Maros és Nyárád mentén alakult ki Marosszék (Forum Siculorum), a későbbi Marosvásárhely székkal.

Háromszék, amint a neve is jelzi, eredetileg három különálló székből állott. Ezek között Sepsiszék az Olt és Feketeügy közötti síkságra terjedt ki, a Kárpátok délkeleti láncának nyugati lejtői alatt. Orbaiszék a Feketeügy bal partján, míg Kézdiszék ettől keletre, a Feketeügy völgyének felső részén feküdt.

Csíkszék az Olt és a Maros hegyek közé szorított völgykatonában helyezkedik el. Eredetileg ez a hat szék tartozott az udvarhelyi ispán, majd főkapitány és főkirálybíró hatáskörébe.

Ehhez az eredeti hat székhez sorolták a hetedik székely székként Aranyosszéket. Később vált ki Csíkszékből Gyergyószék és Kászonszék. Sepsiszék mellett alakult ki már a XIV. század végén Mikóvárszék, s Udvarhelyszékből vált ki – Székelykeresztúr székhellyel – Keresztúrszék, délen, az úgynevezett Erdővidéken pedig Bardócszék. A XVI. század első felében említik először Marosszék fiúszékét Szeredát, Nyárádszereda székhellyel.

Mindezek tulajdonképpen az önkormányzatok első megalkadását jelentették, melyeknek legfőbb szerve a „nemzeti gyűlés” volt. A székely nemzeti gyűlések helye legtöbbször Székelyudvarhely volt, kétszer pedig a vele szomszédos Agyagfalva (1506, 1848).

Gálfalvi Gábor ny. ig tanító

Tompai László

Tahiti békéje felé...

Tahiti felől csodák híre szálldos:
Akit a végzet oda kivetett,
Csak áldja mind e dús, kis szigetet,
Mely gyógyulást rejt, álmokkal virágos.
Oh béke réve, szellős szép szigetke!
Bús vágy hajóztat feléd engem is,
Hogy feledésben, csöndben elmeríts,
S békét sugallj e hajsolt idegekbe.
Fülemből e zaj, amely itt gyötör rég,
Ott rút bogárként kiperegne mind,
S helyébe lágyan zene fészkelődnék.
S az undor, amely itt sírig kísér el:
Szívemből ott úgy oda lenne, mint
Mérges virágok gőze száll fel éjjel –

(1909.)

Dr. Szócs Károly

A szellemi alkotásról

**Felfedezések és felfedezők; irányzatok és követők; mesterek és a tanítványok;
az oktatás és oktatási rendszer; a falra festett ördög**

*Az okos annyira terhes lehet környezetére,
mint az égő lámpa a hálószobában.*

(Ludwig Börne – 1786-1837)

*A siker meglehetősen az utolsó,
amit valakinek megbocsájtanak.*
(Truman Capote – 1924-1984)

Az emberi kultúra alapvető elemeiről lesz szó a következőkben.

A nagyvilág számára a felismerés a közzététellel kezdődik, hogy aztán mindenki rájöheszen, milyen pokolian egyszerű dolgoról van szó, és hogy miért is nem jött rá már eddig valaki. Persze, távolról sem ilyen egyszerű a dolog, hiszen minden felismerésnek van egy kifejezett előléte. Ti. a felismerés nem más, mint egy szellemi kaland, éspedig teljesen ismeretlen területen. Ez a kaland a fejben zajlik le, tehát a képzelet elvont dimenziójában, ahol először minden lejátszódik. Erre leginkább a kötelékkeitől teljesen felszabadult szellem képes. A siker ugyanis vagy a sorozatos, helyes döntések summája lehet, ami a módszeresen, lépésről-lépésre folytatott munka eredménye (feltéve, hogy a kiindulási kérdésfelvetés helyes volt), vagy lehet egy szellemi felvillanás eredménye is, ez azonban csak felkészült szellemeket keres fel. Az ilyen felvillanás a szabadon szárnyalni tudó szellemek sajátja, akik megszabadultak attól a szellemi kényszerzubbonytól, aminek a neve „a szakma bevett szabályai”, ill. a rutin. Valamennyi jeles felfedező valahol, valamikor eltért a megszokottól, ellenkező esetben helyben taposott volna. Legjelesebbek azok az esetek, amikor nem szakemberek tettek felfedezést, a saját szakmától idegen területen: az orvos Julius Robert Mayer (1814-1878) fogalmazta meg a termodinamika első tételének számító, az energia megmaradásának törvényét; a zoológus – és nem bakteriológus – Fritz Schaudinn (1871-1906) volt az, aki felfedezte a syphilis kórokozóját; Heinrich Schliemann (1822-1890), Trója felfedezője és kiásója sem hivatásos, csak műkedvelő-régész volt. Mindhárom eset azt bizonyítja par excellence, hogy a nonszakmabéliek nem a szakma bevett szabályai szerint jártak el, sőt azokat teljesen figyelmen kívül hagyva jutottak a legrövidebb úton ahhoz, amit felfedezésnek, ill. sikernek neveznek. Ennek iskolapéldáját szolgáltatja Schaudinn.¹ Schliemann sikere azzal magyarázható, hogy abból indult ki, miszerint Homérosz leírása igaz, amit a hivatalos tudományos vélemény elvetett. De az Altamira-barlang falfestményeinek felfedezője² ugyancsak amatőr, s ráadásul még volt bátorsága azt is kimondani, hogy a talált lelet a kőkorszakbeli ember kezemunkája, amit korának tudományos világa kategorikusan visszautasított. Mondhatni: az amatőrnek nem bocsájtották meg a szakemberek, hogy „belekontárkodott” a szakmába. A felfedező, Sautuola, azonban messze több volt ennél, hiszen szenvedélyesen gyűjtötte a kőkorszaki leleteket, s barlangi képekről több cikket is írt. De, ha képzett szakember lett volna, valószínűleg

foglya maradt volna mindannak az ismeretanyagnak, amit azok a szakemberek tudtak, akik mereven elutasították állítását.

A szellemi kaland tehát néha szikraként kipattan és formát ölt az egész építmény, megtörténik a nagy megsejtés. Volt, akinek (állítólag) álmában jelent meg a keresett „valami”, mint pl. a benzol-gyűrű modellje Kekulé-nál; Crick-nek pedig a lépcsőn felfelé menet villant fel a DNS-molekula spirális formája. Ezek a történetek izgatják a fantáziát, habár nem ellenőrizhetők. Fogadjuk el tehát így.

A felismerések további sorsa már jól követhető, hiszen a nagy nyilvánosság előtt zajlik. A felismerő első kellemetlen tapasztalata, nemegyszer tragikus helyzete abból adódik – s ez alól nem túl sok a kivétel –, hogy véle szemben áll a többség, a továbbra is a megszokott módon gondolkodó környezet. Akikkel már csak a szükséges szellemi kellékeket, tehát a más-ként való gondolkodás képességét kellene megértetni, amivel most még csak a felsimerő rendelkezik. Konrad Lorenz (1903-1989) idézi ebben a témában Huxley-t (1894-1963), aki szerint minden nagy igazság eretnekségként indult, s ortodoxiaként végződött. Nos, az eretnekség jelzője tényleg kevés felismerő esetén maradt megspórolva, és nem csak a középkorban. Hogy aztán az „ortodoxia” mennyire elfogadható, az attól függ – ahogyan Lorenz folytatja –, hogy mit is értünk ortodoxia alatt. Mert ha egy mérsékelt, a kultúra hordozóinak többsége által elfogadott és magáévá tett uralkodó nézetet értünk alatta, akkor ugyan nem ez a legjobb, de elfogadható. Ha pedig len marad az általában baljósan csengő fogalomnak értett, tehát sarkított, kizárólagos, militáns és ellentmondást nem tűrő álláspontnak, akkor bizony vigasztalásra és lelki támogatásra szorulhatunk.

Ha eltekintünk az eretnekséggel vádoltak nemegyszer tragédiába torkolló üldöztetéseitől, amelyekben példatáraink kimeríthetetlenek, akkor érdekes megállapítást is tehetünk, nevezetesen: majdnem valamennyi jelentős felfedezést kezdetben túlértékeltek, s legtöbbször tette ezt maga a szerző. A közvélemény részéről történt túlértékelés érthető, és talán azzal magyarázható, hogy a „végre megértettük” bódulatában mint ha a bölcsek követ kaptuk volna kezeinkbe, ami mindenre magyarázattal képes szolgálni a továbbiakban. Erre ad tanulságos példát egy igen jeles felfedezés és az abból, éppen szerzője által levont téves következtetés: amikor Robert Koch felfedezte a tbc-bacillust, majd a tuberkulinnak nevezett, a baktérium tenyésztéséből nyert nyírkot, amellyel magát a betegséget gondolta gyógyítani; az ebből a tévhitéből való kijózanodás mindmáig példája a tudományos felfedezésekből levonható bakklövéseknek is.³ Az ilyen ésszerűtlen történetekben sajnos a mass media, különösen a globalizáció folyamának a sodrásába kerülése óta nem egészen dicséretes szerepet is játszik. Elég lehetne, ha csak a molekuláris biológia valóban látványos felismeréseire és az azokból levonható, a média által messze eltúl-

zott, (a közvéleménynek mint az eddig gyógyíthatatlan betegségek gyógyítási lehetőségeivé stilizált), inkább *science fiction*, mint a reális infók sokaságára, helyesebben: áradatára gondolni.

A Robert Koch (1843-1910) eltűzött következtetése mellett még egy nevezetes, habár kevésbé ismert példa Pavlov (1849-1936) Nobel-díjjal jutalmazott reflex-tana volt, amivel Pavlov azt is magyarázta, ami nem volt magyarázható: lelki és szellemi történéseket, amelyekre – ahogyan azt ma tudjuk – a reflex-tan távolról sem elegendő. Még Pavlov életében történtek laboratóriumában azonban olyan dolgok, amelyeket ma megítélve, minden jel szerint szándékosan, és mint oda nem illő, zavaró tényezőt szemérmesen elhallgattak. Egy alkalommal egy nyugati látogató szabadon engedett egy kísérleti kutyát, ami nyilván precedens nélküli lehetett a poroszos rend és fegyelem uralta pavlovi intézetben. Ami azonban utána következett, egyenesen kiábrándító: a szabadon engedett kutya ugyanis nyívakolta és nyalni kezdte azt a berendezést, amiből a reflex kiváltásához a csengő hangja származott, tehát úgy tett, mint gazdájával is egy kutya tenni szokta, amikor kunyerál. Egy további alkalommal az is kiderült, hogy a nyál-elválasztás kiváltásához elegendő volt a néma csengő felmutatása, tehát hanginger nélkül! Mindezek a tények elegendők lehetnek volna reflex-tanának helyes(ebb) értelmezésére. Nem ez történt azonban, ahogyan azt ma jobban tudhatjuk.⁴

Sigmund Freud (1856-1939) is hasonló módon messze túlértékelte tanai alakalmazhatóságát, mindmáig tartó kihátasokkal, gondolnánk csak a Nyugaton bozította terebélyesedett psycho-szomatikus irányzatokra.⁵ Charles Darwin (1809-1882) volt talán eddig az egyedüli, aki saját evolúció-tanát bizonyítható módon alábecsülte. Ennek oka szerénységén kívül abban is keresendő, hogy vallásos volt, rendkívül fegyelmezett és saját magával szemben szigorú. De, a darwini tanok valódi hordereje akkor nem is volt felmérhető, hiszen az öröklődés tudománya a rá következő században születik majd meg egyrészt, másrészt pedig az evolúció tanának legsokatmondóbb bizonyítékai is csak később kerültek felszínre.

Az ortodox dogmává vált tanok okán nyilván nemcsak Freud marasztalható el, hanem ugyanúgy Marx is. Ha pedig pontosabban megnézzük a dolgokat, akkor az is kiderül, hogy a dogmává válásért nem annyira a felismerők maguk, mint inkább a tanítványok, a követők tehetők felelőssé. Erről azonban később. Azt és annyit azonban le kell szögezni, hogy tanaiknak minden dogmává válása – tehát kártékony vadhajtsaika – ellenére úgy Freud, mind Marx a 19. és a 20. sz. és az egyetemes kultúra kimagasló személyiségei, akik döntő módon meghatározták a 20. sz. filozófiáját, a történelmi eseményeket, és befolyásuk tovább tart.⁶

Folytatjuk

Jegyzetek, kiegészítő magyarázatok:

¹ A 20. sz. elején lázas, de megfeneklett keresgélés folyt a vérbaj kórokozója után; a betegvizsgálókból ugyan folyamatosan szállították üveglemezeken a laborba a friss vizsgálati anyagot, amit a bevett szokás szerint először fixáltak, majd festettek a legkülönbözőbb eljárások szerint, de a kórokozó nem akart megjelenni a mikroszkóp alatt. Egyszer felkereste nagybácsiját egy ilyen laborban a fiatal zoológus Fritz Schaudinn (1871-1906) és unatkozva kezébe vett egy friss kenetet s teljesen figyelmen kívül hagyva a bevett szokásokat, – kapta magát, és festetlenül a mikroszkóp alá helyezte, majd csak annyit kérdezett: ...mindig ennyi nyüzsgő-mozgó van az ilyen kenetekben? Ezután mindenki sorra belenézett a mikroszkópba, megállapítva, hogy ott van az, amit keresnek: az élénken mozgó, csavarodó formát mutató kórokozó, amely

aztán a *Spirocheta pallida* nevet kapta, utalva spirális formájára, a pallida jelzővel pedig a nem-festődő voltára. Ilyen egyszerű volt a syphilis kórokozójának a felfedezése, mivel, a nem-szakember nem-ortodox módon járt el: festetlen, natív készítményben láthatta a mozgó kórokozókat, amelyek ugyanis nem festhetők, s azért nem láthatók addig, mivel csak festett készítményben keresték; A történetet Konrad Lorenz (1903-1989)-tól tudjuk, aki ezt családi/rokon történetként jegyezte fel;

² Altamira: „messzelátó” annak a dombnak a neve, amely Marcelino Sanz de Sautuola (1831-1888) birtokán volt, akinek hobbyja volt a kőkorszak kutatása; egy napon elment a rég ismert barlangba őseleteket keresni, és magával vitte kislányát, a 9 éves Máriát is, aki közben a mellékjáratokban kóborolt, s a mennyezetre felnézve állatok képeit pillantotta meg a félhomályban, majd így kiáltott apjához: „Padre, hey toros!” – apu, nézd bikák! De nem „toros”, hanem (ős)bölnyek voltak. A leletről Sautuola több cikket írt, amelyekben volt bátorsága kimondani, hogy a barlangi képek a kőkorszaki ember több ezer éves alkotásai, amit azonban az akkori tudományos világ kerekén elutasított;

³ Amikor Robert Koch (1843-1910) 1890-ben bejelentette az ún. Koch-féle lymphát – ami tuberkulin néven vált ismertté s amivel a tbc-t gondolta gyógyítani, akkor Koch a termelési haszonból 4 és fél 22 mill. márkában jelölte meg az őt megillető részt (mai értéke kb. ~50 mill.). Koch fenti követelését Caprivi (Leo Georg von Caprivi (1831-1899). a Bismarck utáni birodalmi kancellár a következő bölcs szavakkal utasította el: „Lehet nincs messze az idő, amikor a tudomány az ipar szolgálojának fog tűnni, de még nem vagyunk ott.” Nemsokára ki is derült ezután, hogy Koch túlhajszolt tudományos következtetése a medicina egyik nagy baklövése volt: a tuberkulinnal nem lehet gyógyítani, hanem csak a tbc-t diagnosztizálni, ma is;

⁴ Van egy, a reflex-tanhoz csatlakozó, nem túlságosan régi megfigyelés, galambtenyésztők tették: szeretett madaraik etetése alkalmával feltűnt, hogy az etető személy pusztán megjelenésekor a galambok kezdtek fejükkkel bólintani. Ennek magyarázata abban áll(t), hogy egyik előző etetéskor néhány galamb éppen fejbólogatást végzett, amihez, mint állapothoz kapcsolódott az etetés, s ezáltal a bólogatás az etetés kiváltójának minősült. Embernél is fellelhető jelenség! gondoljunk csak arra, amikor sportrendezvények során ragaszkodnak a csapat tagjai azokhoz a külsőségekhez (dressz a játékosoknál, vagy egy pullover az edzőnél) amelyet az előző, netán több egymásutáni győzelem alkalmával is viseltek. De a hasonló minta szerinti „kabaláink” száma ugyancsak nagy;

⁵ E sorok írójának egy kedves mama, akinek gyerekeit kórházi ágyon kezelte, elmondotta egy ún. pszihó-szomatikus klinikán szerzett saját tapasztalatait, ahová epekő és epehólyaggyulladás miatt utalták be: három napon keresztül tartott a spéci kikérdezés, visszamenőleg legelső emlékezeteségi időkre, tehát kb. 5 éves korára, amikor egyik-másik gyermeket emlékéit azon nyomban az epekővel hozták oki kapcsolatba; majd egy egész áldó napon keresztül faggatták szexuális élete felől, amit az asszony így írt le: „úgy gübülték-turkáltak az intim dolgokba, hogy belepirulok ha vissza gondolok”; e sorok írója a sok közül csak egyet képes leírni, azt is latin szó felhasználásával, amikor ugyanis azt firtatták, hogy kisgyermek korában „szopta-e az apai péniszt?” – nos, mindez arra „céloz”, hogy valamennyi szervi betegség esetén „megtalálják” a lelki okot, úgy, mintha a pszihó-szomatikus medicina művelői soha nem is hallottak volna sem baktérium, sem vírusról, mint kórokozókról, vagy ha igen, akkor attól valamiféle agymosás révén megszabadították magukat;

⁶ A marxi tanokat éppen azoknak sikerült kártékony dogmává változtatni, akik folytonosan hangoztatták azok „alkotó módon való továbbfejlesztését”. Nos, éppen ez a továbbfejlesztés sokkal nagyobb kárt tett benne, mint a nagytőke képviselői, akik nem tudtak vele szellemileg megközelítőleg azonos szintre felemelkedni. Freud esetében meglátni, hogy a lelki történéseket a 19. sz. flogisztion elméletének háttéréből magyarázva, azokat hasonló energetikai elv alapján működő rendszernek gondolta, és amelyiknek a kipufogó berendezésű tette meg a szekszuálitást, ill. a nemi szerveket. Tulajdonképpen úgy a marxizmus, mind a freudizmus esetében hiányzott a mester nagyságához felemelkedni tudó tanítvány, aki képes lehetett volna a modern tudományos felismerések szintjén újra megfogalmazni a túlhaladott tételeket, mint pl. a proletárok diktatúrájáról szóló marxi tételt, s ugyanakkor kiküszöbölni, Karl Raimund Popper (1902-1994) szerint Karl Marx (1818-1883) legsúlyosabb hibáját, a történelmi előrejelzés kényszerképzetét.

Osvát Kálmán

Románia felfedezése

(III. rész)

VII.

A Regát éli a maga életét.

Ez azonkívül, hogy egyszerű bővített mondat – még egy nem egészen egyszerű és nem egészen kézenfekvő igazság is.

Erdélynek és a többi kapcsolt részeknek alig van olyan pontja (lakott helyeken egyáltalán nincsen), ahol az új államjogi és politikai helyzet egyben-másban ne éreztetné magát. A Regátnak meg alig van olyan pontja, ahol a velünk való megnagyobbodás – a pusztá tudomásvételen túl – a lakosság életében, polgári és nemzeti öntudatában a legkisebb változást is létrehozta volna. Románia mare – *van*. Letagadhatatlanul van. Benne van a békeszerződésben, a határt megállapító bizottságok munkájában, az aktív államférfiak önértetében, a napilapok kisebbségi rovatában... de sohase találkozom vele a Regát-lakosság hétköznapijain. A nagyobb városok kereskedelmi és hotel élete belföldnek tudja már Kolozsvárt, Szebent, Váradot, de – ez minden. Odáig is tartanak már, hogy én erdélyi ember jöhetek-mehetek szabadon, állampolgári szabad mozgásom korlátozatlan, sem a rendőrség, sem a sziguranca nem érdeklődnek különösebben a szándékaim felől... azt lehetne mondani, hogy ez még sokkal több, mintha érdeklődnék, mert ez a desinteressement a teljes *egybeolvasásra* mutat – pedig csak egyszerű értelmi tudomásulvétel még ez, rendeletekből, lapközleményekből szerzett tudomás. A Regát éli a maga *életét*, nyomát se lelteni benne, hogy mi is vagyunk, élünk, szervesen hozzátartozunk.

Ezt tudnunk kell, mert nem egészen haszontalan ez a tudnivaló. (Érteni, hiszen könnyen érthető: a veszteséget hamarabb érzi az ember minden idegével, mint a nyereséget. Erdély a beállott változással *vesztett*, – ha mást nem, politikai súlyt. Nálánál erősebb, heterogén tendenciák hatáskörébe került. Függőségét minden pillanatban kényelmetlenül érzi. A változást – az egyes embernek is – tudomásul nem vennie lehetetlenség. Ellenben a Regát: *nyert*. Ha mást nem – azt az erőttöbbletet, amely erejéből eddig az idegen szuverenitás alatt álló Erdély érzelmi és gazdasági vonzására lekötve volt. Ezzel az erőmennyiséggel a Regát kétségtelenül meggyarapodott. *Egészében* érzi is, kéjesen, megkönnyebbülten. De mit sem éreznek belőle az egyes emberek. A régi, a megszokott életét éli a Regát tovább...)

Nem haszontalan dolog ezt tudni azért, mert a Regát közömbössége – fájdalomainkkal szemben – innen érthető.

Nem kevesen vagyunk erdélyiek, akik súlyos csalódással állunk és élünk az új birodalom közepén. Az első hatalmi túlkapasok, a kultúránk és szabadságjogaink ellen intézett támadások első idején, bizakodó szívvel néztünk a Regát *népe* felé. Úgy véltük – hamar találkozunk majd *barátainkkal*. Az lehetetlen – mondtuk –, hogy a sok milliónyi román között velünk rokonszenvezők is sokan ne találtsanak...

És hisszük ezt ma is.

Ám rohan az idő. Kisebbségeink erkölcsi és anyagi vereségei már alig elviselhetők. Semmi kétség – a reánk mért súlyos csapásokért a román nép, a román közvélemény nem felelős. Tudtán, és hiszem, akaratán kívül – politikai vezetői mérik reánk e csapásokat. Hozzá – néptársunkhoz – panaszaink se jutnak el. Pusztá létezésünkről is csak formai tudomása van. Valljuk be – másmi-

lyen tudomása még nem is lehet. *Érintkezés a kisebbségek és a román nép között még nem esett*. A vezetők érintkeztek eddig. És a vezetőknek még a saját népükkel sincs érintkezésük – sem ezen, sem azon az oldalon...

A vonat lépcsőjén jönnek az embernek ilyen gondolatai, ahogy áll (zsebében a másodosztályú ülőhelyre szóló jeggyel) Budapestről a Prahova hídjáig. Nem is egyedül, többedmagával szorong a lépcsőn is, elégedetlenül, megkínzott román emberekkel. És minden arcon félelem: hogy az átszállás után még így se lesz...

Rögtönzött kis fahídon megyünk át. Jobbra tőlünk, pár méternyire a leszakadt Prahova-híd. Hatalmas mozdony, kerekeivel a vízmederben. A látvány inkább szomorító, mint ijedelmes. Mozdony a vízben... Hal a szárazon. Európai genie kannibálok körmei között. Szomorú lehetetlenség.

De a gondolataim nem járnak megtorlás körül. Lehet, sőt bizonyos: a CFR műszaki vezetői csapnivalók. Lehet, sőt bizonyos: a vezetőkbl hiányzik a lelkiismeret. És mégis – a bosszú nem tud felülkerekedni a szomorúságokon. Ami itt életben, vagyonban elpusztult: volt valakié. Egy népé, egy jobbra hivatott, élni akaró, fejlődni vágyó népé volt. És az a vízben álló mozdony szimbólum. Sziklás feladat előtt – bénult óriás.

Jó! Visszaélések vannak. Panamák. Fegyelmetlenség van, gondatlanság és könnyű lelkiismeret. Mind igaz. De mégis, amerre a vonat hozott, búzakeresztek álltak, emberek sarjút kaszáltak. Állomásokon százával rohanták meg szegény emberek a vonatot; valahová mennek, valamit akarnak. És nem hiszem, hogy rosszat akarnak. Sem vonat kisiklást, sem panamát. Nemzetiségi atrocitást sem. Életet akarnak, a magukét, a gyermekükét.

Csak szomorú az a mozdulatlan sötétség a Prahova medrében. Dehogyan gondolok megtorlásra.

Én sajnálom ezt a népet.

És magunkat is – nagyon.

VIII.

Campina, július 28.

Az egzotikum a termőhelyén nem is egzotikum. És Campinában vonatról szállván, hiába találkoztam nagycsomó tanulmányi kirándulóval (kikről tudtam, hogy mint magam, ők is – petróleum-kutakat bámulni jöttek), és hiába imponáltak már messziről a Steaua Romana kéményei... mégsem tudtam ehhez az élményhez azzal a tisztelettel közeledni, amellyel éveken át gondoltam rá.

Talán Campina maga, a városról szerzett első benyomás fásított el. Pályaudvarának dús sínhálózata, állomásépületének csinos vonat felőli frontja után, ahogy várakozásteljesen a városba lépne az ember – deprimáló falusi miliő veszi körül. Poros út, poros lombú fák, házak sehol, mokány lovaktól vont egy-két fiáker, az ember olyan meggyőződéstelenül mondja a kocsisnak: Hotel Boulevard... mert olyan képzelhetetlen, hogy egy Hotel Boulevard nevű valami ehelyütt fellelhető legyen.

Tízpercenyi hegyre mászás után azért mégis valami városfélében vagyunk. A Hotelt is megleljük és egy-két vállrandítás után, a lelkünk egyensúlyát is: így van és nincs másként, ez Campina;

elvégre nem csalt meg bennünket, nem hírsztelte magát világvárosnak, 10–12 ezer lakója köztudomás volt, még arról sem tehet, hogy Ploiestivel mindig együtt emlegetik. (És távozván Campinából, a poros meredekről is jobb már a véleményem, nagyszerű kilátást enged e lefelé vivő út a Prahova völgyre.) Van egy sétaútja is, Bulevardul Elisabeta, estefelé jól öltözött népekkel népesül, lovas társaságot is láttam, férfi módra nyeregbe ült úri hölgyeket.

Barátságos, derék emberekkel kerültem össze, akik ugyan láthatólag nem értették – időközben megint fellépett – frenetikus petróleum izgalmatát, de nagyon szívesen mutatták meg, hol találok a Steaua Romanat, a *noua rafineriát*, ahogy itt nevezik.

A Primaria mellett kell betérni (de nem könnyen lehet, mert sűrű ember-tömeg, persze, szegények veszik körül, valamennyien – kukoricajegyre várva) a strada I. C. Bratianun alig pár lépést kell tenni csak, sziszegés meg petróleum szag azonnal jelzik, hogy nyomon vagyunk. Hosszan elnyúló frontjával (amit frontnak csak azért nevezek, mert az irodákhoz ezen az oldalon vezet kis léccapus bejáró) a str. Bratianura néz, hátával a pályaudvarra támaszkodik a világhíres petróleumfinomító. (Üzemi képességre mind az újabb időkig a világkonkurenciában harmadik helyen állott, most az előtte valók közül az orosz a játékból kiesett, csak egy amerikai finomító előzi meg.)

Úgyis mondhattam volna, hogy: a saját pályaudvarára támaszkodik. Az a sok sínparú terrain, mely rezervoárjai mögött elvonnul – és amelyen túl is, imponáló területen, a tartályai kéklenek – csak a finomító forgalmi eszközeinek rendelkezésére áll. Megszakítatlan hosszú sorokban állanak a vonatkerékre montírozott ciszternák, a Steaua Romanának saját ciszternaparkja van. Ötszáz főből áll a fekete gárda, melynek lélekszáma háború előtt az ezret is elérte. És az ezret jogosabban vallhatta a magáénak, mint ma a fél ezret. A háború extrém szükséglete petróleum termékekben szertezilálta, világga szórta a társaságok ciszternaparkjait, a tulajdonviszonyok csak lassan rendeződnek, és a lelkiismeret nem döbben meg egy-egy bárhol is fülön csipett ciszterna birtokba vételnél. A síneken álló ciszternák bár láthatóan viselik a Steaua Romana nevet, itt-ott láthatóan viselnek más neveket is, és láthatatlanná tett jelzések is rejtelmeskednek egyik-másikon.

Sziszegés, petróleum szag... a Strada Bratianun járó figyelmel balra fordul. Többemelet-magasságú, ablaktalan vörös téglá épülettömbök, befutó és kivezető vascsövek sűrű érhálózatával. Beépített óriási kazánok és batteriásan egymás mellé helyezett kisebb szabad kazánok, és megint csövek, csövek, csövek, földön kúszó és épülettömbök fölött elhajló csövek, végtelen megszakítatlan hálózat, olykor föld alatt tűnnek el, majd előbukkannak megint, s amerre lépsz, amerre nézel, a lábad, a szemed csövekbe ütközik. Az épülettömbök előterében és közöttük és mögöttük vörösre festett, meg kékszínű rezervoárok – és valahol középben a gigászi méreteknél meg nem felelő kis Biroul – ennyi az, ami a Steaua Romanából felületesebb érdeklődésnek is megnyilvánul. A részletek... a részletek nem nyilatkoznak meg senkinek. Nem a gyártásra gondolok. A finomítás művelete nem titok és nem titkoltatik. Mélyreható tekintettel kérdezték ugyan, hogy a nyersolaj vagy a termékek iránt érdeklődöm-e, de mikor világos lett előttük, hogy minden távolabb áll tőlem, mint gyártástitkaik ellesése, és hogy utam csak véletlenül vezetett először Campinába,

– akkor készséggel engedték megismernem, amit úgyis tudtam, hogy – mint más finomítók – ők is benzint, könnyebb és nehezebb petróleumot, gázolajat és kenőolajakat gyártanak. Műszerük, mint mindenki másé: a frakcionált desztilláció és ezenközben nyernek (ez különlegességük más román finomítók között) paraffint is – ami persze nem boszorkányos ügyességükre, hanem olajforrásaik jelentősebb paraffin tartalmára (3 százalék) vall.

Nem is a gyártási módszer, nem is a minőség az, ami a Steaua Romanat ennyi szóra érdemessé teszi. Hanem a méretek! Gyártásának és még inkább gyártási lehetőségeinek méretei. Irodafőnökük állítja, hogy nyersolaj termelésük naponta 70–75 vagon (kb. ugyanennyi nyersolajat adnak az Astra szondái is, míg Románia összes többi társaságainak nyersolaj termelése napi 200 vagon. Ez a bemondás eltér, de nem jelentősen tér el a petróleum szaklapok tavaszi adatközléseitől. És ez a rengeteg napi termelés – 75 vagon! – nem meríti ki a Steaua Romana finomítójának üzemi lehetőségét. Sőt – jelentős üzemredukcióra kényszeríti. Több mint kétfelnyyi nyersanyagot képes feldolgozni naponta.

Ha van elég nyersolaja. De nincs. Háborús pusztítások (Dr. Schildhaus igazgató biztosít, hogy a németek nem pusztítottak) a szondák egy részét használhatatlanná tették, az új fúrások meg nem mindig járnak szerencsés nyomon.

Néhány órát töltöttem kinn a S. R. olajterületein. (Nb. a campinai területein. Mert vannak máshol is.)

Miniatűr Eiffel-tornyok, úgy tűnnek fel e szondák a vonati utasnak és közlelőre is állják a hasonlatot. Magasra karcsúsított faváz, mely – közlelőre látni csak! – egész gépüzemet vesz körül. Kincsét csővel el kell venni a földtől, mert önként (tékozló sugárban) csak ritkán, és akkor is csak felszabaduló első jókedvében adja. A Steaua olajmezőin már a 318-as szondaszámnál tartanak, (a legfrissebb kutatóhelyen, hol még csak a faváz s a hatméteres kút állanak készen, láttam ezt a számot), de a több száznyi olajforrás közül – mint hallom – magától egyik sem buzog. Kanalizálás folyik a mélyből – az 500–600 méternyi mélyből.

Piszkos, barnás-földes, sűrű folyadék ömlik az ülepítő kádba... Ez a folyadék még vízzel fölösen elegy. És van benne törmelék föld és egyéb szennyezés. Ülepítve és víztől nagyjában elkülönítve, csöveken keresztül nyomják a finomítóba. Ott a már említett frakcionált desztilláció folyamán – benne rejlő kincseit, egyet a más után, leadja.

Bizonyára szebb volna a petróleumtól, ha nem hazudtolna rá a felőle elterjedt hírekre, és minden szondán keresztül *eruptíve* törne ki szakadatlanul, – ahelyett, hogy el-elzikkadva, újból meg újból fúrat maga után, kerestetvén bujkáló rétegeit... de az sem csúnya, amit tényleg a legvalóságosabban megcsinál.

Hát mit csinál?

Van! És ezzel a valósággal, – nagyon kevés emberi munkát igényelve meg – világít a paraszt gyermek olvasó könyve felett, nem engedi, hogy hön fusson a kerék, hajt autót, aeroplánokat és tolja a multimilliomosok szekerét.

Tisztelem újra növekedőben.

Utánamegyek Ploiestibe is.

(Folytatjuk)

Marosvásárhely szerethető, fura figurái: Jócka, Botos Jóska, Ida és társaik

Nyurga alakja ismert volt az egész városban. Legtöbbször az állomás környékén tűnt fel. Ritkás, szalmasárga haja a koponyájára tapadt, orra karvaly csőrére emlékeztetett, fura ellentétben állt ívelt, már-már nőies szájával, gödröcskés állával. Mindig frissen borotvált volt, kivéve mikor a szexuális életét a Rigó utcai épületnek, nem tudott, de nem is akart lakatot tenni a szájára. Egyenes tartású ember volt, a gerince nem görbült meg, fizikailag sem... Bolondnak tartották. Nem ok nélkül. Főleg ha ivott vadult meg... Naphosszat tudta szidni a románokat egy-egy kisfröccs mellett. Hangosan, tele szájjal. Nem félt, pedig tudta, hogy verés lesz a vége. Bevitték, megverték, kiengedték. S kezdte előlről. Volt rá példa, hogy bőrdöngölés közben hangosan kiabálta: Nem bírom, nem bírom!!! Egy fiatalember odavetette neki: Tegye le, ha nem bírja. Mire ő: Maga marha! A rendszert nem bírom! Persze milicisták is voltak a környéken... Megint bevitték... Megint verés lett a vége.

Bucur, a törzskocsma nagyromán iszákosa kicsi köpcös ember volt. Pocakjánál csak magyargyűlölete volt szembetűnőbb. Borvirágos orra még jobban elvörösödött mikor teli torokkal szidta a magyarokat, s átkozódott dagadt arcára is a pír, amint Siklódit meglátta belépni. Malac szemével dühösen kancsított, s még jobban rázendített ilyenkor az átkozódásra. Siklódit se hagyta magát, cifrázva szidta a románokat, még mielőtt az italát megkapta. Izzani kezdett a hangulat, a többi vendég sunyin hallgatott, nem mertek állást foglalni. Már nem is figyeltek arra a másik mit mond, csak fűjták a magukét. Bucur az asztalt csapkodta közben, Siklódit hosszú lábaival toppantott nagyokat. Önmagukat hergelték. Egy idő után elhallgattak. Siklódit lehajtott fejjel ült, mintha nehéz lenne a bortól. Abban a pillanatban emelte fel a fejét és a hangját, amikor belépett a két egyenruhás az ajtón. Nem vette észre, talán ha észreveszi se törődik velük. Hévtől csillogó szemmel kezdte énekelni: Ki tudja merre, merre visz a végzet... Nem engedték végigénekelni. Mire odáig jutott, hogy „ne hagyj elveszni...”, már kattant a bilincs a csuklóján. Nagyobb verést kaphatott mint addig bármikor... Napokig nem kiabált, nem szidta a rendszert se, a románokat se. Már-már úgy tűnt, hogy sikerült belefojtani a szót, sikerült megtörni... Csendesen cipelte a bőrdöngőt az állomáson. Egy nap aztán megvárta, míg sok utas gyűlt össze az állomáson, a láthatáron milicista sem volt, s elkezdte énekelni ott ahol abbahagyta utolsó alkalommal: Erdélyt Istenem!!!

Botos Jóska mindig elegánsan járt. Ha nem is öltönyben, nyakkendővel, de legalább zakó volt rajta. Ezek a ruhadarabok tele voltak kitüntetésekkel, jelvényekkel. Büszkén járt, kifeszített mellel, a napfény meg-megcsillan az aranyozott, ezüstözött fémdarabokon. A maga bolondériájával együtt finom úriember volt. Soha nem hangoskodott, nem zaklatott senkit. Ellenőrnek adta ki magát a vásárhelyi buszokon. Udvariasan odament az utasokhoz és kérte a jegyeket. Amikor a buszok kiindultak a garázsból, széles karmozdulatokkal, segítőkészen irányította azokat. Szaladt a buszok előtt, mu-

tatva a helyes irányt. Szegény Botos Jóska már a mennyei buszokon száll fel az első ajtón, s mondja: kérem szépen a jegyeket elővenni ellenőrzésre.

Ida a Dacia piac környékén lebzelt mindig. Táskáját lóbálva, tánc lépésekkel haladt, énekelve. Bolondos teremtés volt ő is. Volt, hogy kiállt az erkélyre, s meztelenül áriázott. Mindig a szeretőjével dicsekedett, de senki nem vette komolyan, hogy van olyan férfi, aki szóba áll vele. De aztán egy szép napon Ida férjhez ment, egy kislánya is született. Nem tudni, hogy a férje milyen ember volt, de elvette a félkegyelmű lányt. Ida elvégezte a teendőit, így-úgy nevelte a kislányát, takarított, főzött, bevásárolni járt, természetesen énekelve, tánc lépésben, táskáját lóbálva. Egy szép napon takarítás közben rosszul mozdult, elesett és úgy bevverte a fejét, hogy eszméletét veszítette. Mikor magához térítették, egy teljesen új asszony volt. Nem tudta kicsoda az a férfi, ki a kislány... és az agya kitisztult. Normális lett. Csak nem emlékezett az „előző” életére, mindig meséltette az emberekkel, hogy milyen is volt a „táncos-táskalóbáló-áriázós” Ida.... Vannak még csodák.

Borbát Ádám olyan bolond volt, aki túljárt az emberek eszén. Mai mentalitással nem is neveznék bolondnak... Hanem jó „üzletembernek”. Eladta a vásárhelyi cukorgyár fa kerítését, akadt rá vevő. No meg egy falu villanyoszlopait, a templom harangját... Nem sok mindent tudok róla, de a fentieket érdemesnek láttam lejegyezni.

És Jócka. Róla már írtam, de mostanság érdekes dolog történt vele. Egyik marosvásárhelyi rádió munkatársai elvitték Törökországba. Amikor hazajött, a nővéremnek mesélte az élményeit: – Képceld! Meg kellett fürödjek! Le kellett vágjam a körmeim! Meg ic kellett borotválkozzak! Te, a repülőn félttem, de lekötöttek. Képceld, nem lehet civarazni a repülőn! Hol voltak Törökországban Jócka? – kérdezte a testvérem. – Há ott ahol sok cónak van! Megvan! Tenger! – S fürödtél a tengerben? – Nem! Há mind mondták, hogy menjek, de nem vagyok bolond! Feküdtem a cobámban, odahozták a cört, néctem a tévét! S ettünk! Képceld! Volt leves is, második is! Ollinkluciv volt! Acc egy civarat? Jóckának nagy élmény volt. Már az is, hogy volt leves is és második is...

Lakó Péterfi Tünde

Teke

Eleven hagyomány

BOZZAY MARGIT

Kemenesszentpéter 1893. január. 3. –Budapest 1942. március. 17.)

„Az élet nagy szimfóniájának a szerelem az alapakkordja. A szerelemből indul ki nemcsak az öröm, a harmónia, a test és lélek békéje, hanem az előrejutás és a siker is. Szerelem nélkül fanyar íze van a jólétnek és a hatalomnak is. Az élet igazi szépsége nem a pillanatok szépségéből, hanem a lélek belső nagy harmóniájából áll, melyek derűt, fényt sugároznak még a gondokkal, lemondásokkal, csapásokkal telt pillanatokra is.

A természet ellen nem lehet büntetlenül vétkezni soha. Sem azzal, ha letagadunk valamit, ami letagadhatatlan, sem azzal, ha becsapjuk magunkat. Mert a letagadott vagy megtagadott dolog azért tovább él és továbbra is fényt, meleget sugároz az arra érdemesre. Az eltékozolt, aprópénzre felváltott élet azonban az őszbe hajló idő felé mindig erősebb és letagadhatatlanabb mementóként áll a vétkező elé.” (Bozzay Margit)

Bozzay Margit írásait, széleskörű irodalmi tevékenységét nagyrészt a feledés homálya fedi. Témaválasztásai és mély, érzelmekben gazdag, de nem csöpögősen érzelmős stílusa végett, elsősorban a női olvasók körében volt népszerű a maga idején. Talán ennek köszönheti, hogy a későbbi irodalompolitika soha nem ismerte el őt és nem emelték a méltán megérdemelt helyre, a regényírás feledhetetlenjei közé.

1893-ban született, Kemenesszentpéteren. Szülei rossz házassága és e rossz, veszekedésekkel sűrűn tarkított családból menekül tizenöt évesen az első férfival, akit megismer, - a házasságba. A saját, rosszul megválasztott életsorsát írja meg későbbi - a *Tizenöt éves feleség* (Bp.1936), a *Kenyér és szerelem* (Bp.1927) és *A lecke vége* (Bp.1939) - három regényében. Az elsőben a nehéz sorsú, jóformán még tinilány-asszony legmélyebben átélt, keserűséggel telt életét tárja elé. A férfi, akihez hozzámert, jóval idősebb volt nála, mint később kiderül, iszik is, sőt szerencsejátékos. A fiatal feleséget apósa zaklatja, és mikor ezt férjével is tudatni próbálta, ő nem hisz neki. Viszonyuk egymáshoz egyre rosszabbá válik, a férj erőszakos és veri feleségét. Közben két gyermeke születik, míg végül a sok nehézségen átesett fiatalasszonynak sikerül két fiával együtt Pestre menekülnie.

A *Kenyér és szerelem* már a pesti élet, pénz, munka és kilátás nélküli döcögős kezdeteit meséli el. Már az öngyilkosság határán menti meg egy állásajánlat az egyik újságnál, ahol elfogadták a cikkét. Innen kezdve újságírásból tartja el két gyermekét, nem túl fényűzően, de megélik. A szerelem ezekben az években ismét kopogtatott az író nő ajtaján,

de ismét sok gyötrődést és szenvedést okoz. *A lecke vége* pedig a már felnőtt gyermekeivel való megromló kapcsolatról szól, amiben őszintén elismeri saját hibáit. Tisztánlátón és saját magát nem kímélve írja meg az elrontott lépéseit.

Tulajdonképpen minden regényében a korabeli nők nehéz sorsát írja meg, az álláskereső lányok hányattatását a férfitársadalomban. (*Az árnyék* (Bp.1937), *Egy pár selyemharisnya* (Bp.1940), *Vörös köd és Bécsi randevú* (Bp.1941) *A sorsom mása* (Bp.1942)).

Közben 1939-ig a *Pesti Napló* asszonyrovatát vezette, aztán a *Reggeli Magyarország* belső munkatársa és a *Kincses Újság* főmunkatársa. Élete elokvens bizonyíték rá, hogy az igazi tehetség minden körülmények között napvilágra tud törni és kiköveteli a maga igazát. Megírta ezt már Goethe is, engedtessek meg nekem, hogy őt idézzem: „Ha romba dőlnek legszebb álmaid,/reményeid el ne hagyjanak./ Mert sokszor a romok fölött/ a legszebb virágok nyílnak.”

De még mennyire szépek. Jómagam első alkalommal huszonekét éves koromban szembesültem a Bozzay Margit-regények egy részével, de emlékszem, szinte minden részét végigkönyveztem. És mégis csak évtizedekkel később fogalmazódott meg bennem, állt össze mondatokká a gondolat, hogy a rossz szerelem csak szenvedést, kínlódást, gyötrődést, bánatot, depressziót hoz ránk. Bizonytalanná tesz, megfoszt az önbecsülésünktől, életkedvünktől, úgy szólván kirekeszt a normális emberi kapcsolatokból, a világból. Ezek a veszedelmes viszonyok, pusztító szerelmek, kapcsolatok. Álmunkból felriasztva is fújuk a leckét, hogy rossz szokásainkat elhagyva miként védhetjük egészségünket. Naponta óvó, intő tanácsok, felszólítások tömege zúdul ránk a médiából: ne dohányozz, ne egyél koleszterindús ételeket, ne hízzál el, sportolj, ne igyál kávét, ne egyél húst! Az viszont eszünkbe sem jut, hogy egy rosszul működő házasság pszichológiai mérge nemcsak érzelmi ínséget okoz, hanem kihat szervezetünk egész működésére, csökkenti ellenálló képességünket a betegségekkel szemben, sőt komoly betegségekbe is taszíthat. Ezt így, ilyen megfogalmazásban még soha sehol leírva nem láttam, hogy jó szerelem és rossz szerelem. A művészek szerint szerelem csak egyféle van, ami tapasztalatom szerint egyáltalán nem igaz. Csak éppen az történik, hogy ha beismerjük, hogy nekem van igazam, akkor többé nem lehet mitizálni a szerelmet, mint olyant. S ez megkérdőjelezheti sok-sok irodalmi műnek az igazságát, az igazi ember-természetű valóját. A fájdalmat soha nem felejt el az ember, de ahogy múlik

az idő, megtanul együtt élni vele. De, hogy valamikor, fél-évszázad múltán írnom lehet majd Bozzay Margitról, az akkoriban még csak nem is körvonalazódhatott meg bennem.

Ám térjünk vissza az írónőhöz, aki hősieen próbált a fájdalmaival együtt élni, ám élete derekán feladta a harcot. 49 évesen halt meg, ugyan nem tudom biztosan, de gyaníthatóan öngyilkos lett. Mondom, huszonkét évesen olvastam tőle a kisfiához írt, mélyen megrendítő sorokat, melyek annál is inkább szívemhez szóltak, mivel nekem is akkor már két kisfiam mosolya volt életem legfontosabb része. „Ha majd elértél mindent, amit megkívánsz, / jusson eszedbe néha, hogy társtalan volt mindig / minden vágyam. S a hosszú, néma, szürke éve, / mint sötétszárnyú denevérek, tépték a vágyam / aranyfátyolát. Ha majd tiéd lesz minden álom, / ne feledd, hogy minden délután temettem egyet. / ...! Ha majd fenn keringesz / a felhők között, jusson eszedbe, / hogy az anyád vágya is mindig oda szállott, / de béklyóba kötötte a szürke kötelesség, / s a te jókedvű gyermekcacagásod.”

És íme, a valamikori kisfiú, Bozzay Dezső, valóra váltotta az álmait. Ipari formatervező, építő-iparművész lett, a modern ipari formatervezés hazai úttörőinek egyike. Édesanyjáról így vall: „Bozzay Margit úgy látta, hogy az élet nagy szimfóniájának a szerelem az alapakkordja. És mert az, és mert ennek az alapakkordnak rossz megütése az ember életében nyughatatlanságot, a család és a társadalom életében felfordulást teremt, az író feladatát ennek az alapakkordnak tiszta megszólaltatásában látta. Az asszony, a férfi, a szülő, a gyermek, a nevelés, a házasság, a szerelem, a munka időszerű és örök kérdéseit tárgyaló cikkei előbb a Budapesti Hírlap, majd a Pesti Napló, később számos bel- és külföldi társadalmi lap, folyóirat hasábjain jelentek meg. Élete munkájának jelentős része ezek az írásai, amelyekben a kor, az egyéni lélekviszályok fölvetette kérdésekkel foglalkozott. Talán élete főművét ezekből az

élet diktálta írásokból öntötte volna, ismert regényei után olyan irodalmi alakba, mely alkotásainak koronáját jelentené. De korai halála ebben is megakadályozta. Akik nem halottak róla és nem olvashatták egy gyűjtemény lapjait, a kor fölvetette, de örökké időszerű írásokban egy emelkedett asszonyi lélek

és kiművelt emberfő irányító kezét érzik majd életük nehéz sorskérdéseiben, ha belelapoznak. Az író feladata, hogy az emberiség előtt az igazság felé vezető utat kövesse. Az úton járónak könnyebb a feladata, ha előre okul s nem téved le arról. S ha az ember az élet terhével vállain jól érkezik a célba, az író hivatása is beteljesült, mert egész lelkét, gondolatait, keserves tépelődéseit, életét s egész önmagát nem hiába állította a harcba.” Egykori közös lakóházukon, a Budapest, VI. Bajza utca 8. szám alatt, 2013. május 23-án emléktáblát helyeztek el.

Bozzay Dezső halála után pedig az ő gyermeke már így vall

A lecke vége című kötet újrakiadásának kapcsán: „Szeretném *A lecke vége* című könyvet édesapám, néhai Bozzay Dezső szent emlékére ajánlani. Életében az elmúlt évtizedek alatt nagyon vágyott arra, hogy valamikor kiadásra kerülhessenek az édesanyja indexre tett kötetei, a család élet-története. Boldog vagyok, hogy a nagyobbik fiú, Emil nagybátyám segítségemre volt, hogy megvalósuljon a kiadás és a mai ember számára e rohanó, elhidegülő világban néhány csodálatos, tanulságos órát adjon a könyv olvasójának. Ebben a kötetben, a trilógia záróművében az írónő nem kesereg, nem zokog a kátyúba jutott, vagy méginkább az elsüllyedt házasság és szerelem romjai felett, hanem megírja a csalódások, a kudarcok, a napok és percek tragédiájának gyógyszerét, melynek gondolatokban és mondanivalóban gazdag tartalma sok-sok tudással, szinte egy életre szóló bölcsességgel ajándékozza meg az olvasót.” Ez a könyv valóban bizonyítéka annak, hogy nincs olyan tragikus helyzet az életben, amelyből hittel, akarattal, szeretettel ne lehetne kiutat találni.

Bozzay Margit utolsó, kétkötetes regényében, *Az asszonyban* az egyéni lélekviszályok fölvetette kérdésekkel foglalkozik „Az élet, a szerelem, az emberi lelketlenség, alávalóság betegeinek” légiója kereste fel kérdéseivel az írónőt. Az 1943-as kiadás fedőlapján Bozzay Margit utolsó kézírata látszik. A befejező sorokat, betegsége idején már csak diktálni tudta.

1942-ben hunyt el, 49 éves korában. Fiával közös sírja a Kerepesi Temetőben található, sírfelirata a következő: „*Uram – várom az ítéletet – A büntetést vagy föloldozást – a Leckét elvégeztem*”. Életművét felidézve, mi mást kaphatna a Mindenhatótól, mint tiszta szívből fakadó föloldozást, s mert a földi életben az igazságszolgáltatás általában mindig későn érkezik, azért mindannyian tudjuk, hogy kifürkészhetetlen az Úr akarata. „Az álmódás... mindig kell... Ha boldogok vagyunk, azért, hogy boldogságunk még színe-sebb, szebb, gazdagabb legyen, s ha boldogtalanok: azért, hogy legalább addig, amíg álmodunk, ne gondoljunk a boldogtalanúságra (...) Az álmódás a szárny, amellyel átrepülünk a lét szakadéka fölé.”

Összeállította: B. Osvát Ágnes

Kevésbé közismert női szerepek a Nyugat háttértörténetéből

A korszak közéletében részt vevő hölgyekről, kiváló és sikeres asszonyokról, tudósokról, íróknokról, művésznőkről nem beszélve, néhány kiragadott példa alapján is megkockáztatható tán a felismerés, hogy az irodalmi élettel kapcsolatban álló nők akkor nyújtották a legtöbbet, ha nők maradtak, betöltve akár a dáma, akár a démon, akár a szolid hitves, akár a megértő társ, akár az ideál, akár az anya szerepét.

Joggal vethető fel a kérdés, hogy milyen hatással lehetnek egy kor irodalmának alakulására a nők, akik nem a literatura valamely válfaját művelik, ám ilyen-olyan okok miatt mégis a szellemi-művészeti folyamat eleveiben vannak. A felvetés már csak azért sem érdektelen, mert a húszas-harmincas években a hagyományosan férfiközpontú irodalmi intézményrendszerben is egyre jelentősebb, egyre meghatározóbb súllyal vettek részt a nők, sajátos női szerepeik felhasználásával.

POLÁNYINÉ – CECIL MAMA

Polányi Cecil, aki a világhírű kémiaprofesszor és tudományfilozófus Polányi Mihály, valamint a gazdaságtörténész Polányi Károly édesanyja volt, évtizedeken át nagyhírű összejöveteleket szervezett. Szalonja a századelőn élte fénykorát, de Cecil mama – ahogyan ismerősei nevezték – a két háború közötti időkben is megőrizte azt a képességét, hogy minden tehetségre felfigyelt, s nem lankadt a felfedezésben. Kalandos életű hölgy lévén, a líceumot még a cári Oroszországban végezte, aztán férjhez ment, és Magyarországra jött – a húszas évek végén Illyés Gyula számára már „bájos orosz diáklány múltú nagymama” lett. A Neues Pester Journalban jelentek meg szociológiai, művészeti írásai, irodalmi kritikái.

Élénk társasági életet élt, alkalmi rendezvényein, melyeket hol az Andrássy úton, hol a Duna-parti Carlton Szállóban, hol a Krisztina körúti vagy Széna téri lakásban tartott, sűrűn megfordultak a kor neves írói és más művészei, gondolkodói Jászi Oszkártól és Szabó Ervintől Bartókon és Kodályon át Balázs Béláig, Gábor Andorig, Déry Tiborig, a fiatalabbak közül később József Attila és Illyés Gyula is. Déry szerint időnként száz ember is zsúfolódott a háromszobás Krisztina körúti lakásban, ahol olcsó szendvicsek, hamisított egyiptomi cigaretták várták a vendégeket, a valódi hírességeket és sznob rajongóikat egyaránt.

Cecil mama szalonja az egész városra kiterjedt, a pszichológia és a társadalomtudományok komoly szakemberei éppen úgy látogatták, mint a művészvilág bohém figurái. Polányi Cecil szellemi frissességére jellemző, hogy még 1932-ben is felszólalt azon a konferencián, amely az Ödipusz-komplexus lélektani és társadalmi jelentőségéről zajlott. Érdeklődése, akárcsak szalonjának nyitottsága, fogadókészsége mondhatni interkontinentális volt, városrészekről, szakterületekről független.

KARINTHYNÉ BÖHM ARANKA

A húszas-harmincas években létezett azonban olyan női társulás is, amely a környék alapján szerveződött. Egymás közelében lakó barátnők, hol férjükkal, hol barátjukkal, aktuális udvarlójukkal az új értelmiségi központ körzetében ütötték fel tanyájukat. A Lágymányos újmódi vidéke volt ez, már nem a patinás, régi Buda, hanem rohamosan fejlődő, a város szívéhez közeli negyed. Itt élt Böhm Aranka és barátnőinek köre: Klug Böske, egy futballbíró neje, Kondor Livia és Guthi Erzsi, a népszerű színpadi szerző, humorista Guthi Soma lánya, aki később Devecseriné Guthi Erzsébet néven megírta emlékezeit, s nem mellesleg Devecseri Gábor édesanyja is volt. Az ideggyógyásznak készülő Böhm Aranka, Karinthy második felesége zajos társasági életet élt.

„Nagy házat vitt”, ahogy akkoriban mondták, a takarékoság és előrelátás fogalmát enyhén szólva mellőzte. A lakás, mint afféle városi menedékház, szinte szakadatlanul, még késő éjjel is üzemelt, a legváratlanabb vendégek sem jöhettek rosszkor.

Aranka temperamentumos, erős egyéniség lévén, cseppet sem tűrt beleszólást életvitelébe. Nyílt titok volt, hogy udvarlókat tart, köztük az egyik leghosszabb, legmélyebb kapcsolata Déry Tiborral alakult ki. (Szerelmük hajnalán randevúztak Cecil mama egyik esti fogadásán is.) A barátnők és azok barátai természetesen mindent tudtak, Aranka gyakran panaszkodásba rejtette kérdésését, férje féltékenységet. Máig megfejtethetlen feladvány, vajon annyi vita, veszekedés, félrelépés mellett mi tartotta össze Karinthyt és Arankát, az állandósult csetepaték ellenére miért nem hagyták ott egymást?

Anélkül, hogy a rejtélyre egyáltalán megkísérelnék a választ, az ügy bonyolultságát illusztrálандó érdemes figyelembe venni azt a játékos példát, melyet Devecseri Gábor jegyzett fel, s amely legalább részben segít megérteni két ember minden érzelmi válságot átvészelő, különös összetartozását. A könyvsikert jelentő Így írtok ti mintájára az író felesége nemegyszer rögtönzött a Karinthy-házban amolyan élő karikatúrát, paródia-előadást. Schöpflin Aladárrol, a kor kiváló kritikusáról például mindenki tudta, hogy egyszer elaludt a saját rádióelőadása közben, olyan szép, egyenletes szuszogással olvasott fel, hatalmas szüneteket tartva. Aranka ezt remekül tudta utánozni, s a társaság követelésére többször kifigurázta Schöpflin lassú megszólalását, fel-felszusszanó, kedélyes horkolásba fulladó előadását, melynek egyébként A magyar temperamentum címet adta.

A társadalmi nyilvánosság hagyományos terepe a Verpeléti úti (ma Karinthy Frigyes út) lakáshoz közeli Hadik kávéház volt a Horthy Miklós úton (ma Bartók Béla út). Itt élénk közélet folyt, a középpontban hol Karinthy, hol Aranka, legtöbbször inkább Aranka. A nők együttese, élükön Arankával, mint valami mennyei felhatalmazású bírói testület, minden kérdésben fenntartotta a fellebbezhetetlen ítélet jogát. Ha valakire kimondták a verdiktet, az illető jobban járt, ha jó ideig nem tette be a lábát a kávéház delejes körébe. Pedig nem akárcik tartoztak a Hadik vonzáskörzetébe: Karinthy mellett Somlyó Zoltán, Nagy Zoltán, Surányi Miklós, Németh Andor, Déry Tibor, Aszlányi Károly, Buda távolabbi tájairól Tersánszky, Tóth Árpád. Időnként átrándult Pestről Füst Milán, Nagy Lajos, Hunyady Sándor, Turcsányi Elek, Heltai Jenő, Rejtő Jenő, Nóti Károly, Ascher Oszkár. Néha feltűnt a Várhegy oldalában lakó Kosztolányi, magas természetével, és neje, Harmos Ilona egykori színésznő, évek óta már anya és feleség csupán.

FENYŐ MIKSÁNÉ, RELLA

A Nyugat egyik szerkesztőjének, Fenyő Miksának a felesége egyesítette magában Aranka társasági lényét és Ilona hűséges, házas természetét. Mindenki szerette, ismerősei egyszerűen csak Rellának szólították. Művésze volt a kedvességnek, a tapintatos ajándékozásnak. Bohuniczky Szefinek, aki kezdő írónőként félszegen ült az élő klasszikusok között egy banketten, felajánlotta, hogy hazaviszik autóval a Zugligetbe. „Rella megérezte, hogy az én árvaságotmat pénzzel és anyagi dolgokkal nem lehet enyhíteni, és rögtön tudta, hogy gyengéd jóságra, szeretetre van szükségem” – emlékezett az író nője élete „legzavartalanabb” barátságának kezdetére.

A csendes, szerény, tiszta tekintetű Rella legfőbb erénye a természetes jóság volt. A Nap-hegyen található villájukban rendszeresen adott kisebb-nagyobb estélyeket. Mosolyogva hallgatta, ha vendégei hevesen vitatkoztak körülötte. Ő maga ritkán nyilvánított véleményt, s olyankor sem lehetett túlzáson, sznobságon, rossz ízlésen rajtakapni.

„Életszemléletének elnőző derűje és lényének okossága hozta össze a Derék utcai villa pompásan berendezett termeibe a város legkiválóbb szellemi embereit. Rella mestere volt a vendégfogadásnak. Kijött élénk, és búcsúzva kikísért bennünket. Legszeretettebb összetartozott barátai voltak: Schöppfliné, Halász Gyulák, Gellért Oszkárék, Beck Fülöpék. De gyakran megjelent Móricz Zsigmond, aztán néha Kosztolányi, és találkoztam szalonjában Babitsékkal és Karinthy Frigyesseel is. A Derék utcai villa az eltéréseket mindig összhangban tartotta. A gyönyörűen berendezett termekben Rella ízlése uralkodott, és a pompás uzsonnák, vacsorák, a bőséges italok szívvel telített könnyelműséget jeleztek” – jellemzi Fenyő Miksáné szalonjának szerepét Bohuniczky Szefi.

Amikor 1933-ban Rella meghalt, Babits neje, a Török Sophie néven írással is foglalkozó Tanner Ilonka méltatta az asszony tevékenységét a Nyugat hasábjain. A folyóirat „családtagjának” nevezte, aki „vér szerint és szíve szerint” volt

az, s aki – mint a Nyugat egyik alapítójának és legrégibb munkatársának, Fenyő Miksának a felesége – mindig ott volt, ahol a barátok közül valakin segíteni kellett. S a vendéglátáson, adakozáson túli, valódi jelentőségére, az alkotó közegeben betöltött pótolhatatlan mivoltára is Török Sophie mutatott rá:

„Nem volt alkotó, de ha az Olvasó arcát akartuk elképzelni, akinek még fontos ügy és élmény a magyar írás, aki lelkesen figyel minden szóra, aki együtt örül és aggódik az íróval, s aki egy jobb kultúrából táplált finom ízléssel adta szeretetét vagy ellenszenvét az új műveknek, akkor a kevesek közt az ő arca biztosan feltűnt előttünk. Ha az író elfulladva a csöndtől, ami mindjobban körülveszi, kétségbeesetten felkiáltott: kinek írok? minek írok? ki olvas? ki figyel még? – őt mindig ott találhattuk azok között, akinek érdeklődésére és biztatására számítani lehetett; mindig megnyugodhattunk, hogy lelkes szemeibe felfogad bennünket.”

VÁGÓ MÁRTA

A fiatalabb korosztály számára mégis elsősorban a saját nemzedéküket összetartó, vonzerőt jelentő nők voltak a legfontosabbak. Például Vágó Márta, aki a Várhegy vízivárosi oldalában lévő, Donáti utcai lakásukon adott helyet baráti vacsoráknak, késő estig tartó eszmecsereknak, felolvasásoknak. Ide járt Illyés Gyula és József Attila, továbbá Komor András író, Szabolcsi Bence zenetörténész, Komlós Aladár kritikus, Kecskeméti Pál és testvére, Kecskeméti György, a Pester Lloyd belső munkatársa, valamint Ignóus Pál újságíró, szerkesztő.

A társas élet e formája nem véletlenül hasonlított Cecil mama szalonjához, Vágóék jól ismerték a Polányiakat. Vágó Márta jó módú, közgazdász értelmiségi családból származott. Szabadgondolkodású, társadalmi kérdések iránt fogékony

úrilány volt, József Attila csakhamar beleszeretett. Emlékezeiben leírja történetüket, s azt is, hogy író barátjaival megbeszélte az esetet, sőt kéretlenül is tanácsot kapott Komor Andrástól. A valószínűleg kissé féltékeny Komor igyekezett lebeszélni Mártát arról, hogy viszonsszeresse a szerelmes „Tilinkót” (ő hívta így József Attilát), és házasságra, együttélésre alkalmatlan „beteg”-nek ítélte a költőt. „Ha elkezdenéd

Attilával, mind következhetnének utána, mert ő úgyis hamar elhagyna” – figyelmeztette a lányt.

Az estélyeken időnként felbukkant Ady özvegye, Csinszka is, ekkor már Márffy Ödön festőművész feleségeként. Csinszka, midőn értesült József Attila érzelmeiről, arra biztatta fiatal barátnőjét, „fogja meg” azt a „kis” József Attilát, hiszen „az az egyetlen igazi tehetség ma”. Márta ösztönösen idegenkedett ettől a megoldástól, semmiképpen sem akarta szabadságában korlátozni szerelmét. A románcnak a család jövőjét féltő, reális gondolkodású apa, Vágó József vetett véget azzal, hogy lányát egy évre Londonba küldte tanulni.

(Fráter Zoltán után összeállította: BOÁ)

„A vers az éjszaka, az álmok balzsama,/ a lélek görcseit imával oldja szét./ Elernyedsz s hallgatod a csend üzenetét/ és nincs oly mikroba, mi neked ártana.”
(Kamenitzky Antal: A vers)

Kamenitzky Antal versei

MOSOLY

A vers – tudod – engem sem boldogít,
de fényli bennem lobbanásait,
az égre méri rőfnyi életem
és kéken őrzi ember-méretem,
kiont mint vért az alkony zászlaján,
bebalzsamoz nemlétem hajnalán,
arany maszk málló arcom csontjain,
feltámadok s lélegzem, hogyha int.
Barátom ő, szerelmem, mindenem,
mosoly a megbocsátó Istenem.

MINT KÖNNYED PASZTELL

Mint egy mosoly, a meleg úgy fogad,
a szél megtorpan kinn az ajtófélen,
a ház tulajdon lelked nyáron-télen,
itt néha Istennek hiszed magad.

Itt fonták sorsod régi asszonyok,
itt nyűtték tested, régen, nagy szerelmek.
Udvarnyi ég, amit föléd szereltek,
amelyen csillagok a lábnyomok.

Itt voltál szolga és parancsot osztó,
itt volt a vers esténként kedvesed
és volt a rím az álmokon poroszló,

itt volt a vágy, a meg nem engedett.
Az élet már egy megfejtett talány,
mint könnyed pasztell függ szobád falán.

SZONETT A FENNVALÓHOZ

Írok egy zsíros konyhaasztalon
és nem törli le az anyám keze.
Jól hallható a csend lélegzete,
de sóhajtasod alig hallhatom.

Csend van, csak szenvedőn a tűz zenél.
Papírlapon egy verssor botladoz.
Majd rám nézel s akkor mindent hagyok,
jövök, ha anyám után küldenél.

Itt emlékekből vannak a falak,
alig tartják a vénhedt háztetőt.
Szemem előtt feszül a célszalag.

Ha árulnál sem kapnál rám vevőt.
És hogyha tényleg befed a beton
mit eltítkoltál, vajon megtudom?

Valóság a legendában

nagyobb gyermekeknek és felnőtteknek

JÁNOS vitéz és ILUSKÁJA igaz története

Buda alatt a ráckevei régi temetőben járva egy különös útjelző táblán akad meg a tekintet:

JÁNOS vitéz sírja felé mutat a nyíl. A nyíl irányába haladva egy félbetört oszlopú síremlék áll. Rajta a felirat: Itt nyugszik Horváth Nepomuki János (rangjai és kitüntetései felsorolva) aki nem más, mint Petőfi Sándor megálmodott mesehőse: JÁNOS VITÉZ

Minden legendának van valóságmagva, amit nem szabad hagyni feledésbe merülni.

De hát ki is volt Ő valójában? A legenda már valóságos élettörténetté alakul át, korabeli ráckevei dokumentumokra támaszkodva. Borovsky Samu már 1910-ben megjelent Pest-Pilis-Solt vármegye Műemlékei című monográfiájában említi meg a ráckevei műemlékek között Horváth N. János síremlékét „A jobbágyból lett világlátott huszárkapitányról” írva.

1774. május 10-én született Ráckevén. Az anyakönyv tanúsága szerint Piringer Jánosként látta meg a napvilágot. Apja Piringer Pál, édesanyja Gáspár Magdolna. A ráckevei nádfeleles házból hamarosan az égiek mezejére távozott az édesapa, akiről a kis Jánoskának nem is maradt emléke.

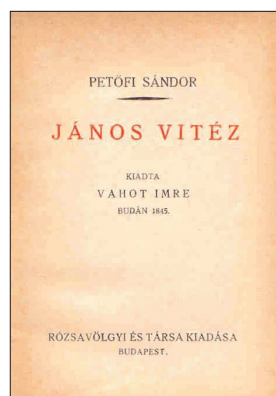
A megözvegyült édesanya – hogy a kisfiú apa mellett nőhessen fel – a gyászév letelte után férjhez ment nemes Horváth János megyei perceptorhoz. Az édesanya kikötése volt, hogy a házasságkötéssel egyidejűleg a kis Jánost adoptálja a férje. Így lett Piringer Jánosból Horváth Nepomuki János.

Az új házasság sem volt hosszú életű, az édesanya hamarosan meghalt egy következő gyerekszülésben. A kis Jánost rövid ideig mostohaapja nevelte, aki italozó lett, elverte csekélyke vagyonát is, és az árvát magára hagyva Ráckevéről elköltözött. Ekkor a gyermeket atyai nagybátyja, Piringer György vízimolnár vette magához. A molnárnak azonban volt már egy kislánya – Juliska. A két gyerek, Jancsi és Juliska együtt nevelkedett Piringer György házában. Jancsi gyerek Ráckevén járt iskolába, majd Szőnyi Pál szabómesternél lett inas, később segéd.

Fordulatot az 1793-as esztendő hozott életében. Európa háborúba ájult. A francia forradalom és a jakobinus mozgalom ellen katonai koalíció szerveződött. I. Ferenc császárnak katonára volt szüksége, ezért elrendelték az újoncozást. Ráckevének három lovas huszárt kellett kiállítania teljes felszereléssel a város költségén.

A szabó cég javaslata alapján került Horváth N. János az I.

huszárezredbe, 12 éves szolgálatot vállalva a városért. Amikor a fejébe nyomták a díszes csákót, a 19 éves fiatalember egyedül Juliskát sajnálta itthagyni, akihez már gyengéd szálak fűzték. Minderről az 1845-ben írt végrendelete árulkodik.

Ezredével szolgálati helyére, Észak-Itáliába (Taljánországba) került. Itt kiválóan megtanult németül, olaszul és – mert többször jártak francia területen – franciául is. A kemény kiképzés után gyorsan emelkedett a ranglétrán. 1794-ben káplárrá /tizedessé/ léptették elő.

Közben Franciaországban nagy változások mentek végbe. Napóleon magához ragadta a hatalmat, és európai hegemoniára tört. 1799-től véget ért a viszonylag nyugalmas garnizoni élet és véres csaták sorozata következett. 1798-ban Horváth N. Jánost áthelyezték az 5. (Radeczky) ezredhez. Az első marengói csatában súlyosan megsebesült, amikor testével védte Alvinczy tábornokot. Hősiességéért megkapta az Ezüst Vitézségi Érmét.

A második marengói ütközetben ismét hősies bátorságot tanúsított, aminek eredményeként megkapta a strázsamesteri rangot, majd alhadnaggyá léptették elő. A franciák sikeres előnyomulása feltartóztathatatlan. 1809 májusban bevonultak Bécsbe, két nappal később magyar földre léptek. Horváth N. János ezrede ott verekedett június 14-én a vesztes győri csatában.

1808-tól kiéleződött Napóleon viszonya a pápával is, a franciák megszállták Rómát, 1809-ben májusban megszüntették az egyházi államot, mire VII. Pius pápa kiközösítette Napóleont. 1810-ben szenátusi határozattal kimondták, hogy a Francia Birodalom második fővárosa Róma, és római király címmel Napóleon fiát ültették a trónra, a pápát Svájcba száműzték. A francia betolakodókkal szemben Horváth N. János ott harcolt Rivoli hídjánál és a Piave partján. 1812-től Napóleon csillaga hanyatlani kezdett, 1813-tól már francia földön zajlott a háború. Napóleon hatalmas vereséget szenvedett a lipcsei csatában. Az újabb hadjáratban Horváth N. János már kapitányként vett részt, önálló lovasszázad élén. Katonai érdemeiért ekkor kapta meg az Armadia Keresztje kitüntetését.

1814 márciusában nemzetközi nyomásra Napóleon visszahelyezte a pápát jogaiba. A francia követ előzetesen jelezte, hogy a pápát napokon belül átadják a határ mellett szolgáló Radechky ezred „fiók strázsájának”. Ez a „fiók strásza” Horváth N. János lovasszázada volt. A század két nap alatt kelt át az Alpokon a pápát kísérve. A 72 éves pápa az Alpokon átvezető havas útszakaszon dideregve fázott, ekkor Horváth N. János saját köpönyegét és mentjét terítette az alvó pápára. Ezt a jelenetet a vatikáni könyvtár folyosóján ma is látható falfestmény örökíti meg, melyen a hintóban alvó VII. Pius fehér huszárköpennyel van letakarva. Körülötte mentében lévő huszárok lovagolnak, csak egyikőjükön nincs dolmány és mente.

Az egyházi vezetők és Róma lakossága hálás tisztelettel fogadta a magyar huszárokat. A pápa díszlakomát adott tiszteltükre. Öszentsége az ezrednek zászlót adományozott, Ferenc császár az újjászervezendő pápai hadseregnek száz magyar csikóval, száz lovas fegyverzettel és kétezer gyalogsági felszereléssel fejezte ki elismerését. Horváth N. János pápát kísérő küldetése a nemzetközi nagypolitika részévé vált.

Megkapta az ezüst sarkantyús csizmát, majd Nápolyban a királytól átvehette a Szicíliai Arany-Kereszt kitüntetését. 1845-ben íródott végrendeletében az ezüstsarkantyús csizmát hajdani Juliskája fiának hagyományozta, a kitüntetésekkel kapcsolatban pedig úgy rendelkezett, hogy síremlékére véssék fel a Krisztus Keresztet, a Szicíliai Keresztet és az Armádia Keresztjének másolatát.

1814 júliusában az ezredet visszarendelték az osztrák-francia határ térségébe. A távozó ezred tisztjeit a pápa audiencián fogadta, Horváth N. Jánost pedig a Krisztus-Rend Gyémánt csillag rendjellel tüntette ki, ez a pápa által személyesen adományozható legmagasabb kitüntetés. Így lett Horváth N. János a Krisztus-rend és a Szent György-rend lovagja.

Ez a rendjel 1815-ben Milanóban készült, rajta arcképe felismerhető. Halála után a Krisztus-rend csillagát Juliska örökölte. Juliska halála után a ráckevei katolikus templomba került, ahol az áldoztató kehelyre forrasztották. 1937-ben letétként a székesfehérvári Egyháztörténeti Gyűjteménybe helyezték el, ma is ott őrzik. /Ktsz.99./

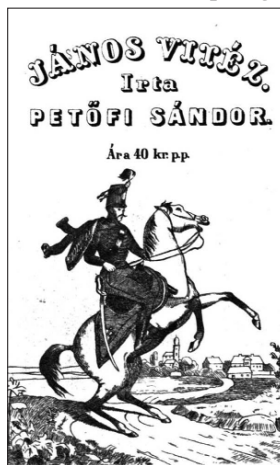
Napóleon bukása után Európa fellélegzett. Jánosunk is megelégtelt már a 22 évi katonai szolgálatot és nyugdíjazását kérte. Ekkor mindössze 41 éves volt. Milanóban még megfestette saját portréját, majd hintón visszament szülővárosába Ráckevére. Elsőként Juliskát kereste, aki az elmúlt 22 évben férjhez ment Gáspár János vízimolnárhoz és szeretettel nevelte szintén János névre hallgató egy szem fiacskáját. A kapitány eltemette lelkében a régi szerelmet, de életük hátralévő része végig szoros barátsággá vált, amit 1845-ben írott végrendelete is tükröz. „Gáspár Jánosnének született Piringer Juliannának hagyom... a kapitányi portrémat a fekete rámában, s minden fenn maradó pénzemet s a Krisztus és Armádia Keresztet. Ezüst sarkantyús csizmáját pedig Juliska fiára hagyta. (Az arckép a Gáspár családtól a ráckevei Árpád Múzeum tulajdonába került. Ltsz. 66.432.1)

Ráckevén házat, földet vásárolt, de 1824-ben ismét uniformist öltött a császár hívására, és főkapitányi rangban a testőrségben vállalt szolgálatot. A gárdánál tizenegy évet szolgált, majd hatvanegy éves korában végleg búcsút mondott a katonaeletnek. Letelepedhetett volna bárhol, de a szíve

hazahúzta Ráckevére. Ettől kezdve már csak emlékeinek élt. 73 évet adott számára a sors. 1847. február 7-én halt meg Ráckevén.

De hogyan lett a legenda valóság magyából János vitéz? Egyáltalán, Petőfi hogyan tudhatott az árva gyerekből lett legendás huszárkapitányról?

Petőfi a János vitézt 1844-ben írta. Dömsödön egy évvel később tartózkodott, így tehát korábban kellett hírt hallania a vitézről! Petőfi pedig Ráckevén sohasem járt, akkor honnan az információ? Magyarázat erre is van. A kulcsot Ács Károly személye jelenti, aki ugyancsak 1823-ban született Ráckevén, jogi tanulmányait Kecskeméten végezte. A jogot tanuló Jókai 1842

őszén egészségi okokból Pápáról Kecskemétre iratkozott át, aki Ács Károllyal közeli barátságba került. 1843-ban Kecskemétre érkezett Petőfi is. Korábban Jókai és Petőfi együtt diákoskodtak Pápán. Jókai hozta össze Petőfivel Ács Károlyt. A többhónapos együttlét során mesélhetett a ráckevei Ács Károly

a neves huszárkapitányról. Barátságunknak köszönhetjük Petőfi Sándor örökéletű szépséges „János vitéz”-ét.

A művet Kosztolányi Dezső „magyar Odüsszeának” nevezte. Az író eszményképet teremt a nép számára, hiszen Kukoricza Jancsi, az árva juhász, Tündérország királyává válik.

Ráckeve város lakossága János vitéz emlékére díszkutat állított a Szent István téren.

A dokumentumok az Árpád Múzeumban megtekinthetők.

Tartalmas, kellemes nyári szünidőt kíván mindannyiotoknak a szerkesztő néni és továbbra is várja leveleiteket, javaslataitokat az alábbi címre:

B.OSVÁT ÁGNES

**540477 Targu Mures Str. Armoniei nr. 22 ap.13
Jud. Mureș ROMANIA Telefon: 0265-249918 és
0365-803670 Mobiltelefon: 0770-173128,
0771-293784**

Tisztelt olvasóink!

Jelen lapszámunk Híreink rovatában, az EKOSZ beszámoló-jában ejtettünk szót arról, hogy lapunk támogatására beadott pályázatunkat mind a Nemzeti Kulturális Alap, mind az Emberi Erőforrások Minisztériuma elutasította. Szomorú hír ez, durva lépés egy nemzetnek tudott-érzett kormány regnálása idején egy olyan lappal szemben, amely nemzeti értékeinket, a magyar nemzet egységét, a leszakítottak ügyét igyekszik szolgálni. (Hogy milyen színvonalon és milyen sikerrel, azt olvasóink ítélik meg, de a mögöttes szándék és érzelmi töltet, a befektetett munka mértéke, önzetlensége egyértelmű). Így aztán be kell jelentenünk: pillanatnyilag a jelen- és a következő, szeptemberi lapszám kiadásának anyagi fedezete biztosított (ez is annak köszönhetően, hogy olvasóink zöme a megjelölt előfizetői díjon felül adakozik, nem ritkán, és nem kis összeggel), a decemberi viszont egyelőre nem..

Magyarázként el kell mondanunk, hogy az előfizetői alapdíjakat belföldi olvasóink számának megfelelően alakítottuk ki, miközben Erdélybe jószerint ajándékba küldjük. Erről nem akarunk lemondani, mert úgy érezzük, ez adja lapunk értelmét, de az ehhez szükséges pénzügyi háttérrel sok éve nagyjából a hivatalos támogatásokból fedeztük. Az Önök nagylelkősége segít most a felszínen maradni, és igyekszünk további forrásokat is felkutatni. Ebben a helyzetben kell szembesülnünk a ténnyel, hogy

az előző, márciusi lapszámunkkal szétküldött befizetési csekkekre meglehetősen sokan nem reagáltak. (Nyilvántartásunk április 30.-val zárul!) Számukra, úgy bel- mint külföldre- figyelemfelkeltő szándékkal ismét beteszünk egy sárga csekket. A befizetés elmaradását ezután sajnos annak jeleként leszünk kénytelenek értékelni, hogy nem kívánják tovább olvasni lapunkat, és azt senkire nem akarjuk ráerőszakolni. (Amennyiben időközben megküldték az összeget, természetesen rájuk mindez nem vonatkozik, továbbá bármilyen félreértés, hiba esetén- szoktunk mi is hibáznál- kérjük, a sárga csekket kézbe vevők keressenek meg az impresszumban jelölt elérhetőségek bármelyikén.) Külföldi (Erdélyen kívüli) olvasóink esetében is így járunk el. Jól tudjuk, hogy nehézségekbe ütközik az átutalás vagy a pénz postai megküldése, de a legtöbben megtalálták ennek módját.

Előfizetői díj változatlanul: 1500 Ft. belföldre, Európába 10 EU, a tengeren túlra 20 USD egy évre. Előfizetni természetesen banki átutalással is lehet, a következőképpen:

Belföldről: Erdélyi Körök Országos Szövetsége. Számlaszám: **10918001-00000063-39990003, UniCredit Bank, Szekszárd.**

Külföldi átutalás esetén: Erdélyi Körök Országos Szövetsége 2200 Monor, Kapisztrán János u. 49. Számlaszám: **10918001-00000063-39990003. IBAN: HU34 1091 8001 0000 0063 3999 0003. Bank-kód: UNICREDIT BANK - SWIFT (BIC): BACXHUHB**

Támogatóink listáját lapunk 36-37. oldalán olvashatják!

ÁTALVETŐ ONLINE

Lapunk pillanatnyilag 2008-ig visszamenőleg az interneten a következő címeken olvasható: www.ekosz.hu, www.erdelyikor.hu.